

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Ústav světových dějin

Bc. Martin Lukáč

Komparatívna analýza lokálneho kronikárstva
v Českej republike a na Slovensku v rokoch 1989 – 2019

Diplomová práce

Comparative Analysis of Writing Local Chronicles
in Czech Republic and Slovakia in the Years 1989 – 2019

Diploma Thesis

Vedoucí práce:
Mgr. Jaroslav Ira, Ph.D.

Praha, 2020

POĎAKOVANIE

Rád by som sa touto cestou poďakoval všetkým, vďaka ktorým mohla vzniknúť táto záverečná práca vo väčšej dokumentačnej hĺbke, informačnej korektnosti a zároveň empirickej autenticite.

Menovite by som sa rád poďakoval školiteľovi – Mgr. Jaroslavovi Irovi, Ph.D. za odborné, zhovievavé a predovšetkým ľudské vedenie tejto záverečnej práce. Za poskytnutie informácií či rôznych potrebných podkladov, materiálov či publikácií ďakujem : Mgr. Veronike Dériovej, knihovníčke a dokumentaristke SNM – Múzea Andreja Kmeťa v Martine a Mgr. Michaele Štefanovičovej, pracovníčke Národného osvetového centra v Bratislave.

Za láskavé prijatie do domácnosti a poskytnutie všeobecného zázemia, ako aj všestrannej podpory – a to bez akéhokoľvek zaváhania – počas terénneho prieskumu a výskumu srdečne ďakujem rodine manželov Petra a Evy Stehlíkovcov z Martina.

Pri terénnom prieskume bol dôležitou oporou archívny výskum – za ústretovosť a asistenciu preto ďakujem : Mgr. Kataríne Sadloňovej – archivárke Štátneho archívu v Bytči – Archívu Martin; Mgr. Karin Šišmišovej ako vedúcej a všetkým zainteresovaným pracovníkom Literárneho archívu Slovenskej národnej knižnice v Martine a Mgr. Viere Varinskej – archivárke SNM v Martine.

Zároveň ďakujem všetkým štatutárom – starostom/starostkám či pracovníkom obecných a mestských úradov i samotným kronikárom a kronikárkam, ktorí ma prijali v priebehu realizácie prvej etapy môjho výskumu kroník a pamätných kníh v regióne Turiec a ochotne odpovedali na položené otázky či zdôverili sa s problémami, s ktorými prichádzajú do kontaktu v rámci svojej kronikárskej práce.

V neposlednom rade ďakujem všetkým, ktorí sa či už väčším alebo menším dielom podieľali na úspešnom završení výskumu, ktorý predchádzal spracovaniu tejto diplomovej práce a nie sú v tomto Poďakovaní kvôli nedostatku priestoru menovaní.

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Vyhlasujem, že som diplomovú prácu vypracoval samostatne; že som riadne citoval všetky použité pramene a literatúru a že práca nebola využitá v rámci iného vysokoškolského štúdia či na získanie iného alebo rovnakého titulu.

.....

Bc. Martin Lukáč

ABSTRAKT

Práce pojednává o vývoji a stave lokálního kronikářstva v České republice a na Slovensku v troch desaťročiach po páde socialistického režimu (1989 – 2019), pričom stavia českú a slovenskú kronikársku prax do komparatívnej roviny. Tie totiž vychádzajú zo spoločenského československého kontextu. Táto práca neignoruje ani historický kontext (19. storočie) a bližšie sa zaoberá aj kronikárstvom v jednotlivých obdobiach 20. storočia, nakoľko z tohto obdobia čerpá súčasné kronikárstvo dodnes. Okrem teoretických pasáží sa práca skladá z empirickej časti (a to nielen exkurzu do realizácie terénneho výskumu formou prípadovej štúdie), naznačuje využitie kroník v praxi a na záver sa snaží o vysvetlenie a podanie komparatívnej syntézy. Za textovým jadrom je pripravená širšia základňa príloh, tvorená tak kronikárskou bibliografiou, ako aj priamym prepisom dobových legislatívnych opatrení, týkajúcich sa kronikárstva v česko-slovenskom geografickom priestore od vzniku prvej Československej republiky do súčasnosti.

Kľúčové slová : lokálne kronikárstvo; kronika; kronikári; pamätné knihy; komparatívna analýza; miestna história; územná identita; pamäťové dedičstvo; Česká republika; Slovensko

ABSTRACT

This paper discusses the development and state-of-the-art of writing local chronicles in the Czech Republic and Slovakia in the three decades after the fall of the socialist regime (1989 - 2019), placing Czech and Slovak chronicles writing practice on a comparative level. They are based on the Czechoslovak social context. This paper does not ignore also the historical context (19th century) and discusses in more detail writing local chronicles in various periods of the 20th century, as from this period draws current chronicles writing to this day. Besides the theoretical passages, the paper consists of an empirical part (not only as a section describing the field research in the form of a case study), suggests the use of chronicles in practice, and in conclusion seeks to explain and present a comparative synthesis. Following the textual core, a broader base of appendices has been prepared, consisting of both a chronicles bibliography and a direct transcript of contemporary legislative measures concerning chronicles writing in the Czech-Slovak geographical area from the establishment of the first Czechoslovak Republic to the present.

Keywords : writing local chronicles; chronicle; chroniclers; commemorative books; comparative analysis; local history; territorial identity; memory heritage; Czech Republic; Slovakia

OBSAH

ZOZNAM SKRATIEK	11
PREDHOVOR	13
ÚVOD	16
METODIKA PRÁCE A ZHODNOTENIE LITERATÚRY	20
1 ÚVOD DO PROBLEMATIKY LOKÁLNEHO KRONIKÁRSTVA	23
1.1 Definícia základných pojmov	23
1.2 Sémantické obmeny pojmov z problematiky kronikárstva	24
1.3 Definícia rozširujúcich pojmov	25
1.4 Mäkké faktory – osoba a osobnosť kronikára	27
1.4.1 Ako definovať osobu kronikára?	28
1.4.2 Osobnosť kronikára.....	28
1.4.3 Odmeňovanie kronikára.....	29
1.4.4 Kronika ako autorské dielo	30
2 KLASIFIKÁCIA KRONIKÁRSKEHO MATERIÁLU	31
2.1 Aktuálne zastúpené druhy kroník	34
2.2 Špecifické a archaické kroniky	38
2.3 Prílohy kroniky	41
2.4 Kronika ako denník či tematika?	43
2.5 Kronikárstvo ako spojená nádoba – na hrane dvoch rezortov	43
3 VYUŽITIE KRONÍK V PRAXI.....	45
3.1 Kroniky v práci archivárov	45
3.2 Kroniky v práci etnológov	46
3.3 Kroniky v práci historikov.....	47
3.4 Kroniky v práci múzejníkov	48
3.5 Kroniky v práci ďalšej odbornej a vedeckej verejnosti	49
4 HISTORICKÝ KONTEXT – OBDOBIE DO ROKU 1918.....	50
5 KRONIKÁRSTVO V PRVEJ ČESKOSLOVENSKEJ REPUBLIKE.....	52
5.1 Dozvuky predošlých kronikárskych tradícií.....	52
5.2 Zavádzanie kronikárskych noriem.....	53
5.3 Nebývalé zabezpečovanie záznamových kníh	54

5.4	Usmerňovanie tvorby kroník	55
5.5	Výber zaujímavostí z kronikárskej praxe a tvorby	57
6	ČESKÉ A SLOVENSKÉ KRONIKY V TIENI TRETEJ RÍŠE	59
6.1	Manipulácia s prvorepublikovými kronikami	59
6.2	Obdobie znehodnocovania kroník	60
7	KRONIKY V OBDOBÍ SOCIALIZMU	61
7.1	Kronikárske smernice	61
7.2	Socialistické metodické orgány a štruktúry	62
7.3	Štátna distribúcia záznamových kníh	63
7.4	Ideologická kontrola kronikárskych diel	64
7.5	Počiatok konferenčno-seminárnej tradície o kronikách	65
7.6	Odraz hierarchizácie sídiel vo vedení kroník	66
7.7	Vplyv urbanizácie ČSSR na kronikársku tvorbu	67
7.7.1	Prípadová sonda 1 - Praha	69
7.7.2	Prípadová sonda 2 - Brno	72
7.7.3	Prípadová sonda 3 - Ostrava	72
7.7.4	Prípadová sonda 4 - Plzeň	73
7.7.5	Prípadová sonda 5 - Liberec	73
7.7.6	Prípadová sonda 6 - Olomouc	74
7.7.7	Prípadová sonda 7 - Bratislava	74
7.7.8	Prípadová sonda 8 - Košice	75
7.8	Princíp kronikárskej fragmentácie	76
8	ČINNOSŤ ZPOZ A PAMÄTNÉ KNIHY	78
8.1	Zakladanie miestnych organizácií ZPOZ	78
8.2	Činnosť miestnych organizácií ZPOZ	79
8.3	Celoslovenská organizácia ZPOZ – Človek človeku	81
8.4	Vznik tradície pamätných kníh	83
8.5	Pamätné knihy	84
8.6	Quo vadis, pamätné knihy?	86
9	KRONIKY V OBDOBÍ ROKOV 1989 – 2019	88
9.1	Metodické zastrešenie kronikárstva	88
9.2	Kronikárske periodiká	91
9.3	Kronikárske súťaže	93
9.3.1	Kroniky v rozvoji vidieka?	96
9.4	Kroniky a ochrana osobných údajov, GDPR	96

9.5	Prezentačné a osvetové platformy	97
9.6	Digitalizácia kroník	101
9.6.1	Digitalizácia kroník v Českej republike	104
9.6.2	Digitalizácia kroník na Slovensku	105
9.7	Elektronická prezentácia kroník a kronikárov	106
9.8	Kroniky ako nástroj na vyrovnanie historickej traumy	106
9.9	Adaptácia starých kroník na „ponovembrové“ pomery a pomery 21. storočia.....	108
9.10	Ohlasy z kronikárskej praxe	109
10	LOKÁLNA KRONIKÁRSKA TVORBA A ARCHIVÁCIA	110
10.1	Kroniky ako forma prejavu lokálnej identity	110
10.1.1	Kronika – lokálna identita vs. archívna starostlivosť?.....	111
10.1.2	Polo-komparatívne zhodnotenie výhod a nevýhod držby kroník	113
10.2	Inventáre a súpisy kroník v štátnych archívoch.....	118
10.2.1	České súpisy kroník a digitalizačné (inventarizačné) stránky	119
10.2.2	Publikačne spracované súpisy kroník v regiónoch	120
10.2.3	Medzifondové inventáre ako kompromisná forma	122
10.2.4	Slovenské súpisy kroník	123
11	PERSPEKTÍVNE VÝZVY PRE KRONIKÁRSTVO	124
11.1	Neštátne platformy pre metodiku a rozvoj kronikárstva	125
11.2	Pasportizácia kroník	129
11.3	Nutnosť vzniku zákona o kronikárstve na Slovensku	131
11.4	Národné vlastivedné stredisko v Martine	132
11.5	Formátové zjednotenie kroník a technická unifikácia kronikárskej práce	134
11.6	Spolupráca kronikárov v česko-slovenskom kontexte	137
12	PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA	138
12.1	Metodika autorského výskumu.....	138
12.2	Úvod do prípadovej štúdie.....	139
12.3	Martinské kultúrne podhubie a inštitucionálne zázemie	140
12.4	Metodická činnosť Turčianskeho múzea Andreja Kmeťa.....	142
12.5	Činnosť socialistickej metodiky kroník v okrese Martin	142
12.6	Kronikárstvo okresu Martin v krajskom porovnaní	144
12.7	Ideologická kontrola kronikárskych záznamov	144
12.8	Školenia kronikárov v regióne.....	145
12.9	Súčasný stav kronikárstva v regióne Turiec	146
	KOMPARATÍVNA SYNTÉZA	148

DISKUSIA A ZÁVER	150
BIBLIOGRAFIA, ZDROJE	153
ZOZNAM PRÍLOH	163
PRÍLOHY	166
PRÍLOHA 1 - Bibliografia česko-slovenskej kronikárskej literatúry	167
PRÍLOHA 1A – Bibliografia kronikárskej literatúry českej proveniencie	168
PRÍLOHA 1AA - Literatúra celoštátnej úrovne	168
PRÍLOHA 1AB – Literatúra regionálnej úrovne	175
PRÍLOHA 1AC – Literatúra lokálnej úrovne	183
PRÍLOHA 1B – Bibliografia kronikárskej literatúry slovenskej proveniencie	197
PRÍLOHA 1BA – Literatúra celoštátnej úrovne	197
PRÍLOHA 1BB – Literatúra regionálnej úrovne	207
PRÍLOHA 1BC – Literatúra lokálnej úrovne	208
PRÍLOHA 2 – Zákon č. 80/1920 Sb. ze dne 30. ledna 1920 o pamětních knihách obecních	211
PRÍLOHA 3 – Vládní nařízení vlády republiky Československé č. 211/1921 Sb. ze dne 9. června 1921	212
PRÍLOHA 4 – Vládní nařízení vlády republiky Československé č. 169/1932 Sb. ze dne 17. listopadu 1932 o pamětních knihách obecních	216
PRÍLOHA 5 – Smernice Povereníctva kultúry v Bratislave pre vedenie obecných kroník č. 32367/1955-0-II/1 zo dňa 5. januára 1956	220
PRÍLOHA 6 – Pokyny Ministerstva kultúry Slovenskej socialistickej republiky z 9. decembra 1983 č. 6502/83 o obecných kronikách	224
PRÍLOHA 7 – Zákon č. 132/2006 Sb. o kronikách obcí	227
PRÍLOHA 8 – Strediskové obce v regióne Turiec (1986)	229
PRÍLOHA 9 – Aktuálna situácia s vedením kroník v regióne Turiec (2020)	230

ZOZNAM SKRATIEK

Skratka	Význam, doslovné pretlmočenie
a pod.	a podobne
APOZ	Aktív pre občianske záležitosti
atď.	a tak ďalej
AV ČR	Akademie věd České republiky, nástupnícka organizácia ČSAV
Bc.	akademický titul, deklarujúci 1. stupeň vysokoškolského vzdelania (bakalár)
bm	merná archívna jednotka (bežný meter)
BSP	Brigáda socialistickej práce (Brigáda socialistické práce)
CD	compact disk (dátový nosič)
CSc.	akademický titul, deklarujúci 3. stupeň vysokoškolského vzdelania (kandidát vied)
č.	číslo
č. j.	číslo jednotky
ČR	Česká republika
ČSAV	Československá akadémia vied
ČSFR	Česká a Slovenská federatívna republika
ČSLA	Československá ľudová armáda
ČSR	Československá republika
ČSSR	Československá socialistická republika
DIKDA	Digitálny archív a digitálna knižnica
Dr.	akademický titul (doktor)
DVD	digital video disk (dátový nosič)
ed/s.	zostavovateľ / zostavovatelia
GDPR	General Data Protection Regulation (nariadenie o ochrane osobných údajov)
GOS	Galantské osvetové stredisko
hl. m.	hlavní město / hlavního města
In:	v
JRD	Jednotné roľnícke družstvo
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
KNV	Krajský národný výbor
Mgr.	akademický titul, deklarujúci 2. stupeň vysokoškolského vzdelania (magister)
MNV	Miestny národný výbor
MsNV	Mestský národný výbor
MU	Masarykova univerzita
napr.	například
NF	Národný front
NIPOS	Národní informační a poradenské středisko pro kulturu
NOC	Národné osvetové centrum
NV	Národný výbor
NVS	Národné vlastivedné stredisko v Martine
o.i.	okrem iného

ObNV	Obvodný národný výbor
odst.	odstavec
okr.	okres
ONV	Okresný národný výbor
OOS	Okresné osvetové stredisko
OÚNZ	Okresný ústav národného zdravia
Ph.D.	akademický titul, deklarujúci 3. stupeň vysokoškolského vzdelania (doktor)
PhDr.	doktor spoločenských vied (rigorózny akademický titul)
PHSR	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja
POD	Program obnovy dediny
poř. č.	pořadové číslo
príp.	prípadne
resp.	respektíve
RNDr.	doktor prírodných vied (rigorózny akademický titul)
roč.	ročník
ROS	Regionálne osvetové stredisko
RTVS	Rozhlas a televízia Slovenska
RVC	Regionálne vzdelávacie centrum
Sb.	sbírka/sbírky
Sb. z. a n.	Sbírka/sbírky zákonů a nařízení
SNK	Slovenská národná knižnica
SNM	Slovenské národné múzeum
SNP	Slovenské národné povstanie
SPOZ	Sbor pro občanské záležitosti
SR	Slovenská republika
SSR	Slovenská socialistická republika
str.	strana
t.j. / tj.	to jest
TMAK	Turčianske múzeum Andreja Kmeťa
tzv.	takzvaný / takzvaná / takzvané
UK	Univerzita Karlova
UKB	Univerzitná knižnica Bratislava
USA	Spojené štáty americké
v.r.	vlastnou rukou, vlastnoručne
VZN	všeobecne záväzné nariadenie
Zb.	zbierka/zbierky
ZPOZ	Zbor pre občianske záležitosti

PREDHOVOR

„*Obuvníkové děti chodia bosé.*“ – áno, tak začnem predhovor k tejto diplomovej práci. Úlohou kroník, ktorú si kroniky a ich tvorcovia – kronikári svedomite plnia, je zachytávanie diania a sledu udalostí objektívne, pravdivo a neraz podrobne. Kto však dokumentuje stav a dianie v kronikárstve? Tejto sfére sa venuje nedostatočná pozornosť, čo môže mať neblahý vplyv na celkovú náplň a osud kronikárskej práce.

Už v priebehu mojej vlastnej doterajšej kronikárskej činnosti som uvažoval, ako som sa vlastne k problematike kronikárstva dopracoval. Zrejme to bolo prostredníctvom môjho vlastivedného záujmu o rodné mesto – mesto Martin na severnom Slovensku. Centrum národnej kultúry Slovákov doma i v zahraničí alebo ako zvyknem parafrázovať : národné a kultúrne centrum Slovákov doma i v zahraničí. Na sekretariáte mestského úradu ma odkázali na mestskú kronikárku – pani Katarínu Tomášovú, ktorej som dobrovoľnícky asistoval pri tvorbe kronikárskych záznamov a tým sa začala moja kronikárska dráha.

Po osemročnom pôsobení v Šenkviaciach (2011 – 2019), kde sme sa s rodičmi presťahovali v roku 2003, v pozícii pomocného kronikára obce a neskôr riadneho kronikára obce som získal hlavnú cenu na celoštátnej súťaži *Slovenská kronika 2018* v súťažnej kategórii s najvyšším počtom účastníkov : *Kronika obce nad 1 000 obyvateľov*. Súťažil som s ročným kronikárskym zápisom, ktorý som ako prvý spracoval úplne sám – bez akejkoľvek pomoci či poradenstva mojej predchodkyne či akýchkoľvek metodických príručiek.

V skratke povedané, zrealizoval som svoju ideálnu predstavu, ako by mal podľa mňa vyzeráť a byť koncipovaný ročný kronikársky záznam do obecnej kroniky. Myslím, že táto konkrétna kronika bude v budúcnosti dostatočne informovať budúce generácie o tom, čo sa v Šenkviaciach dialo v roku 2017 (pre obec, v ktorej žije zhruba 5 300 obyvateľov je viac ako 130 strán ročného kronikárskeho záznamu solídny informačným vkladom).

Ešte na prelome rokov 2017 a 2018 som na sociálnej sieti Facebook založil skupinu *Spájame kronikárov Slovenska*, ktorá sa stala podstatným fundamentom širšej iniciatívy a plánovaného občianskeho združenia. Aktuálne združuje viac ako 250 kronikárov a kronikárskych nadšencov z celého Slovenska a každým dňom rastie. Stihla splniť už viacero menších cieľov – kronikári sa prostredníctvom nej zoznamujú, vzájomne konzultujú a radia sa a taktiež radi zdieľajú informácie či aktuality z kronikárskej praxe.

Úspech na celoštátnej súťaži bol prelomovým – stal som sa školiteľom kronikárov. Za prvú možnosť školiteľ kronikárov by som sa na tomto mieste rád poďakoval pracovníkom Galantského

osvetového strediska (GOS) v Galante – pani riaditeľke Margite Knappovej a pánovi Andrejovi Popluhárovi. Obojstranná spokojnosť s priebehom prvého školenia vyústila v už tretí rok trvajúcu spoluprácu. Čerstvou spoluprácou na poli metodickej pomoci kronikárom a organizovaní školení pre kronikárov je moja spolupráca s Regionálnym osvetovým strediskom (ROS) Levice, ktorú iniciovala riaditeľka strediska – pani Alžbeta Sádovská. Za aktívnu kooperáciu ohľadom levických kronikárskych školení ďakujem aj pracovníkovi ROS Levice – pánovi Adamovi Hudecovi.

V Leviciach máme ambíciu organizovať školenia kronikárov každé dva mesiace, čo je podľa môjho názoru ideálne tempo pre rozprúdenie regionálnej kronikárskej metodiky. Vzhľadom na zúfalý stav kronikárskej metodiky na Slovensku k tomuto pristupujem s pocitom veľkej zodpovednosti, uvedomujúc si, že táto muštra môže byť príkladom pre ďalšie regióny a zároveň môže inšpirovať ďalšie osvetové strediská, aby sa v rámci svojej široko koncipovanej činnosti venovali aj kronikárom, a to pravidelne. Rád vyhoviem aj tým, ktorí ma individuálne oslovia akýmkoľvek komunikačným kanálom pravdaže aj mimo a inokedy než na samotných kronikárskych školeniach. Snáď som pre nich dobrým radcom v špecifických problémoch a peripetiách práce každého z nich.

V poslednom období sa teším z príležitosti, ktorú mi poskytlo Národné osvetové centrum ako hlavný organizátor celonárodnej súťaže *Slovenská kronika* – ponuku stať sa členom trojčlennej odbornej komisie na posudzovanie kroník, prihlásených do tejto súťaže, som prijal bez váhania a s nadšením. Zhruba v rovnakom období som sa stal lektorom celoštátneho pracovného seminára obecných/mestských a školských kronikárov, ktorý sa pod organizátorskou taktovkou RVC Prešov uskutoční na začiatku novembra 2020 na Štrbskom Plese.

Ku kronikárstvu v jeho širšej podstate a vlastne aj k túžbe po práci múzejníka – no výhradne na pôde Slovenského národného múzea v Martine – ma priviedol môj milý tuteur a nestor slovenského kronikárstva : pán Igor Krištek (1936 – 2015).¹ Na sklonku svojho života bol prezidentom súťaže *Slovenská kronika*. S jeho menom sa čitateľ stretne v tejto práci vo viacerých pasážach.

Igor Krištek ako vedúca osobnosť slovenského kronikárstva (najmä po úmrtí vedúcej osobnosti, ktorú slovenské kronikárstvo malo do roku 2000 v Ladislavovi Jasenákovi) očakával, že v týchto záležitostiach prevezmem štafetu, čo sa postupne snažím naplňať. Verím, že touto

¹ Etnológ, v rokoch 1975 – 1988 riaditeľ Slovenského národného múzea v Martine, kronikár a predseda Muzeálnej slovenskej spoločnosti v Martine. Prvý predseda terajšieho Vlastivedného odboru Matice slovenskej. Fundovaný, optimisticky zmýšľajúci a ľahko zapamätateľný prednášateľ na kronikárskych školeniach, uznávaná osobnosť martinskej kultúrnej inteligencie.

prácou prispievam k zmapovaniu „bielych miest“ v problematike tak slovenského, ako aj českého kronikárstva. Snáď táto práca napomôže k zlepšeniu celkovej situácie, v akej sa kronikárstvo nachádza – a to najmä na Slovensku.

Prečo však kronikárstvo ako téma diplomovej práce? Prvým impulzom bolo, keď mi jeden z pamätníkov, s ktorými som viedol rozhovor pri dokumentovaní dejín obce Šenkvice – pán Ladislav Plevčík (1937 – 2018) – daroval knihu od autora Otakara Dorazila *Kroniky mluví*, ktorú našiel na povale svojho domu. V rámci tejto práce používam viaceré príklady z kronikárskej praxe, častokrát nadobudnuté vlastným výskumom vďaka grantu, ktorý mi bol udelený Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy. Ten bol zameraný práve na realizáciu prípadových štúdií slovenského kronikárstva, vzhľadom na to, že sa nachádza v nestálejšej legislatívnej a metodologickej situácii oproti kronikárstvu v Českej republike.

Pri koncipovaní i písaní tohto textového diela, vrátane jeho príloh, som nadovšetko dbal na jeho potenciál pre praktické využitie. Odvedená práca ma obohatila v rozhl'adoch, ako aj v pochopení, kde všade možno využiť kombináciu mojich študijných odborov (história – geografia – etnológia). Myslím, že aj v tom spočíva jedinečnosť tejto práce – jedná sa o málo prebádanú problematiku. V neposlednom rade som sa v rámci tejto práce pokúsil preukázať ďalšie možnosti efektívneho a efektného prepojenia dvoch vedných disciplín (histórie a geografie) dovedna v novej forme historickej geografie. Samozrejme len s presvedčením, že aj kronikárstvo v období rokov 1989 – 2019 považujeme za (súdobú) historickú tému. Kronikárstvo je totiž súčasťou tvorby dejín – historici sú retrospektívnymi historikmi a kronikári sú simultánnymi historikmi (a pritom vôbec neprekáža, že sú častokrát z pohľadu historického vzdelania laikmi, amatérmi).

Dúfam, že predložená práca splní stanovený účel a ciele v očiach väčšiny čitateľov. Jedná sa o základné dielo, ktoré inak možno považovať za „*l'oeuvre non fini*“ (neukončené dielo), nakoľko tejto problematike by som sa rád venoval aj v budúcnosti. Verím, že nedávne prijatie na Ústav evropskej etnologie MU v Brne s dizertačnou témou *Lokálne kronikárstvo na Slovensku* (s podtitulom *Od celoštátnej paradigmy k regionálnym reflexiám*) bude tým správnym impulzom, ďalším v poradí.

ÚVOD

„Poznávajme kraje svoje a poznáme samých seba!“ (Andrej Kmeť)

Kronikárstvo je fenomén, ktorý spája nadšencov a bádateľov miestnej a regionálnej histórie, najmä však dokumentátorov súčasnosti s ohľadom na historickú hodnotu pre budúce generácie. Porozumenie tejto činnosti si teda žiada nielen veľkú dávku inteligencie a chápania neustáleho cyklu premien v dimenziách času a priestoru, ale aj schopnosť pretaviť svoje vlastné aktuálne vnímanie tak, aby bolo hodnotným pre spoločnosť aj o niekoľko desaťročí (či storočí?) neskôr. Skrátka, kronikárska práca je v mnohých ohľadoch nadčasovou – hoci sa vo všeobecnom ponímaní spája s predstavou dávnej minulosti. Čaro kronikárstva spočíva v tom, že je to činnosť, zušľachtľujúca človeka ako osobnosť – kronikárom sa obvykle nestáva niekto, kto očakáva všetky aspekty spätnej väzby voči svojej práci a jej výsledkom v priebehu niekoľkých rokov – to pri kronikárstve nastáva neraz aj desaťročia po smrti autora kronikárskych záznamov.

Možno práve preto jedným z veľmi silných pocitov, ktoré prežívajú a musia prekonať začínajúci kronikári je maximálny pocit zodpovednosti – nielen voči dobrému podaniu informácií, ale aj voči vykonaniu práce tak, aby sa z nej postupom času nestal zbytočný balast (čo sa deje napríklad pri spolitizovaných pasážach kroník, strácajúcich odraz danej lokality).

Pravda, objektivita, bezúhonnosť, zodpovednosť. Štyri základné predpoklady, s ktorými treba pri kronikárskej činnosti počítať – ak dôjde k oželeniu čo i len jedného z menovaných predpokladov, kronika sa stáva zoskupením manipulatívnych či mylných informácií, čím potvrdzuje historikmi neoblíbenú frázu : „*História je relatívna!*“. Relativita histórie aj pri kronikároch spočíva v tom, že ďalším generáciám sa v rámci dejinných interpretácií dostávajú najmä tie informácie, ktoré príslušní historici považovali a považujú za zaujímavé, prínosné a preto ich použili/použijú vo svojich dielach. A to je priestor, kde sa prejavuje zložitá osobnosť človeka, nielen historika – každý historik má za sebou rôzne pozadie, iné duševné a inteligenčné danosti i záujmové či informačné rozhl'ady; čo sa odráža aj na jeho publikačných výstupoch. Rovnaká muštra platí aj pre kronikárov. Kroniky sa preto nestávajú o nič menej hodnotným historickým podkladom – vo vybraných prípadoch si treba propagandu či ideologické sklony odmyslieť aj od iných výsledkov práce historikov či tvorivej činnosti človeka.

Táto práca sa síce v rámci hlavných téz zaoberá najmä samosprávnymi kronikami – teda ústrednými kronikami v celom systéme kroník. Vyvíjali sme však snahu načrtnúť a zasadiť do

kontextu aj zvyšné druhy kroník, neopomenúť ich. Domnievame sa, že kroniky nie sú v štádiu, kedy by sa mali stať len stráženými relikviami, ale naopak, mali by v súčasnej dobe napomáhať k poznaniu priestoru, kde žijeme – nielen po priestorovej stránke, ale aj po stránke časovej (ako aj z ich názvu vyplýva). Kroniky sú vhodným nástrojom na upevňovanie lokálnych a regionálnych jedinečností, čo sa stáva čoraz rozhodujúcejšou úlohou, vzhľadom na posilňujúci sa proces celosvetovej a široko-tematickej globalizácie. Problematika kronikárstva je stále aktuálnou témou a vďaka tomu aj témou, kde možno preukázať praktický prínos historických vied, napr. v kontakte s laickou verejnosťou.

Práca sa zaoberá charakteristikou a komparatívnou analýzou fenoménu kronikárstva na území bývalej Česko-slovenskej republiky v období od pádu socializmu po súčasnosť. Účelom práce je porovnať vývoj kronikárstva a s ním súvisiacich záležitostí prizmou nie priamo nadväzujúcich vývojových línií v dvoch osamostatnených republikách, napriek ich spoločnému základu. Rámcovo je cieľom práce definovať devízy a nevýhody či riziká konkrétneho vývoja kronikárstva, s ohľadom aj na ďalší potenciálny rozvoj tejto problematiky.

Práca sa snaží o vytýčenie základných téz, s ktorými je súčasné kronikárstvo konfrontované na sledovaných územiach. Po charakterizácii predošlého vývoja kronikárstva (pred rokom 1989) v spoločnom štáte a politickom zriadení, práca integruje aj existujúce problémy, vyplývajúce zo súčasnej pozície strednej Európy v širšom kontexte (globalizácia a zvyšujúca sa dôležitosť územných identít, nariadenia Európskej únie, očakávané trendy a pod.) a pokúša sa navrhnúť ich účinné riešenia. Záverečná práca vychádza z dostupnej odbornej literatúry, popularizačných publicít, ako aj legislatívnych rámcov v oboch samostatných krajinách.

Pred začatím spracovania tejto práce sme si stanovili viacero cieľov, z nich môžeme menovať: akademické podchytenie problematiky a sprostredkovanie pohľadu na tento spoločensko-tvorivý fenomén pre štátne orgány, zodpovedné tak za legislatívne, ako aj výkonné uplatňovanie mechanizmov na podporu a rozvoj kronikárstva, ktoré v aktuálnej štruktúre štátneho aparátu citeľne absentujú. Bádateľským cieľom je i poukázanie na to, že žiadané zastrešenie fenoménu zo strany štátnej správy ako podpora pre lokálnu prax, realizovanú samosprávami, nie je novodobým nárokom, ale žiadosťou o obnovenie v minulosti zaužívaného a dobre fungujúceho systému, pričom v súčasnosti treba vziať na vedomie dôležitosť zvrchovanosti a demokratickosti celého procesu tvorby i pozície kronikára.

Prínosom práce je komparácia fenoménu kronikárstva, ktorý v prípade československého kontextu vychádza z rovnakých základov a priestor na komparáciu poskytuje najprv federatívne ponímanie vývoja kronikárstva (od jeho hromadného rozvoja v období prvej ČSR

až do rozpadu ČSFR v roku 1992) a napokon úplne samostatné rozvojové osi v osamostatnených republikách. Komparačný prínos však nespočíva len v porovnávaní praxe v zmysle geopolitického vývoja, ale najmä v otázkach, ktoré (si) pokladá súčasná kronikárska prax tak v Českej republike, ako i na Slovensku. Na tieto otázky sa práca snaží buď exaktným alebo aspoň voľným spôsobom upozorniť, naviesť a nakoniec i navrhnúť ideálne riešenie, pripúšťajúce náležité adaptácie, obmeny.

Vzhľadom na špecifickosť problematiky a aj jej časové vymedzenie, môžeme o téme tejto záverečnej práce i kronikárstve všeobecne hovoriť ako o „*tvorbe dejín v súčasnej dobe*“ – napriek tomu, že kronikárske texty majú častokrát väčšmi vlastivedný než historický charakter (ten sa vykryštalizuje až postupom času). Práca v sebe spája prístupy a poznatky z viacerých vedných i odborných disciplín : histórie, etnológie, geografie, verejnej správy, archívniectva a čiastočne i kultúrnej antropológie. Podporuje tak argument komplexnosti celého fenoménu kronikárstva, ktorý paradoxne (alebo kvôli multidisciplinarite logicky?) nemá svoje inštitucionálne zázemie a častokrát ani – ako sme zistili aj v priebehu spracovávaní tejto práce – dostatočnú heuristickú základňu.

Špecifické prístupy sme uplatnili aj pri koncepcii a tvorbe tejto záverečnej práce, a to konkrétne v povahe textu jednotlivých kapitol. Tento text môžeme pracovne kategorizovať či nazvať ako popisno-analytický, normatívno-výskumný a empirický. Práca začína popisno-analytickými kapitolami *Úvod do problematiky lokálneho kronikárstva*, *Klasifikácia kronikárskeho materiálu* a v ďalšom pokračovaní práce s takýmto textovým spracovaním korešpondujú kapitoly o dobovom vývoji kronikárstva na území dnešnej Českej republiky a Slovenska : *Historický kontext – obdobie do roku 1918*, *Kronikárstvo v prvej Československej republike*, *České a slovenské kronikárstvo v tieni Tretej ríše* a *Kroniky v období socializmu*. Treba však zdôrazniť, že tieto kapitoly si nestanovujú za cieľ sprehľadnenie dejín kronikárstva v tejto časti Európy, ale ich cieľom je účelová informačná excerpčia, pri ktorej sú zužitkované informácie a fakty, na ktorých sa zakladá a z ktorých vychádza súčasné kronikárstvo. Menované kapitoly teda poskytujú exkurz do genézy tohto javu, a to do tej miery, ktorá je nutnou a zároveň dostatočnou pre porozumenie jeho súčasného stavu a rozvojových možností.

Ak si to textová a obsahová logika vyžaduje, niektoré z kapitol v rámci svojho obsahu kombinujú vyššie uvedené spôsoby textového spracovania. Takouto kapitolou je napr. *Činnosť ZPOZ a pamätne knihy*. Kapitola popisuje fenomén, ktorého vznik datujeme v období socializmu, pričom tvorba pamätných kníh nie je do takej miery komplexnou ako tvorba kroník.

Jadrom a hlavným motívom celej práce je tematické zameranie kapitoly *Kroniky v období rokov 1989 – 2019*. Kapitola nadväzuje na popisno-analytické i normatívno-výskumné texty predošlých kapitol, pričom tieto sú v rámci nej ilustrované empirickými výstupmi realizovaného výskumu a terénneho prieskumu kroník a pamätných kníh. Odporúčací charakter, ako aj snaha o metodickú náplň, sa prejavujú najmä v posledných kapitolách textového jadra diplomovej práce. Táto práca napokon ponúka aj konkrétne konštruktívne riešenia nedostatočného prístupu k riešeniu kronikárskej problematiky ako sféry kultúrno-osvetovej činnosti, ktoré sú spracované v kapitole *Perspektívne výzvy pre kronikárstvo*. V konečnom dôsledku preto môžeme túto prácu definovať ako analytický dokument, spracovaný na základe výskumu, vrátane jeho autentickej empirickej časti.

Úmyslom nie je evaluačné posúdenie kronikárstva a jeho výsledkov než schém, ktoré by ho mali zastrešovať a metodicky usmerňovať, koncepcne viesť. Podpornými argumentmi majú byť faktory, definované v rámci realizovaného výskumu (v archívoch a iných pamäťových inštitúciách) i terénneho prieskumu (v desiatkach samospráv).

METODIKA PRÁCE A ZHODNOTENIE LITERATÚRY

Z metodológie, aplikovanej pri tvorbe tejto práce, treba jednoznačne spomenúť literárnu a historickú konfrontáciu, ktorá by mala byť prirodzenou súčasťou každej historickej práce a odbornovo-vedeckého výstupu. V rámci heuristiky boli získavané podklady tak zo slovenskej, ako aj z českej kronikárskej praxe – zachovávajúc tak komparatívny ráz celej záverečnej práce. Vzhľadom na to, že výskum lokálneho kronikárstva je „poľom neoraným“ – napriek pomernému dostatku všeobecnej metodologickej a popularizačnej literatúry o kronikárstve, príp. kronikároch konkrétnych lokalít, bolo potrebné zrealizovať aj hlbšie výskumné sondy. Pri ich realizácii sme získali vhodné, avšak v niektorých ohľadoch strohé, čiastkové či fragmentované štatistické dáta. Nosným pilierom celej záverečnej práce sa tak stala empirická časť.

Pre skúmanú problematiku je, logicky, príznačný terénny prieskum a naň nadväzujúci archívno-literárny výskum (viac k jeho samotnému priebehu uvádzame v kapitole *Prípadová štúdia*). Za možnosť realizovať jednotlivé prípadové štúdie v regióne Turiec by som sa aj na tomto mieste poďakoval Filozofickej fakulte Univerzity Karlovy – vďaka udelenému grantu bola koncentrácia na výskum odľahčená od zabezpečovania finančného krytia.

Popri rôznych témach, zahrnutých do tejto práce, sa naplnili faktické skutočnosti, o ktorých akomkoľvek zastúpení sme na začiatku príprav tejto záverečnej práce ani neuvažovali – resp. sme nepredpokladali, že by ich bolo reálne uplatniť. Medzi takéto skutočnosti možno zaradiť ďalší prejav interdisciplinárnej výhody historickej geografie – s vysokou pravdepodobnosťou priekopníckej formy – keď sme na základe geografických a administratívnych podkladov dokázali vyhotoviť sériu dvoch máp (Prílohy 8 a 9), ktoré priamo vyvracajú či potvrdzujú antitézu o pomere socialistickej sídelnej štruktúry a hierarchizácie (tzv. „strediskové obce“ a tzv. „zánikové obce“) voči tvorbe lokálnych kroník. Z geografických metód sme nepriamo využili metódu superpozície, a to pri definovaní územných celkov obvodných notariátov a strediskových obcí.

Samozrejme, výskum kroník a pamätných kníh sa nezavršuje finalizáciou tejto záverečnej práce, ale pokračuje i naďalej – vnímam jeho miesto i uplatniteľnosť ako významné aspekty v blízkej budúcnosti, kedy bude čoraz väčšmi prikladaný dôraz na lokálne a regionálne jedinečnosti ako reakcia na čoraz viac sa prehľbujúcu a rozširujúcu globalizáciu. Je preto otázkou do najbližších rokov, aké ďalšie metódy bude možné pri takomto výskume aplikovať pre dosiahnutie nových výsledkov, možno aj na základe starších dát.

Kronikárskej literatúry bolo a je k dispozícii pomerne dost' – i keď len českej či slovenskej proveniencie. Identifikovať fenomén kronikárstva v iných krajinách a jeho odraz v literatúre sa nám, žiaľ, napriek výdatnej snahe, nepodarilo.² Napriek tomu častokrát samotní kronikári prichádzajú s dobrými a kreatívnymi nápadi, akými novými titulmi by bolo vhodné obohatiť „kronikársku knižnicu“.

Veľmi prínosnou bola tiež osobná skúsenosť s kronikárskou prácou. V rokoch 2011 – 2013 som bol pomocným kronikárom obce Šenkvice, v rokoch 2017 – 2019 riadnym kronikárom tejto malokarpatskej obce. Ako už bolo spomínané, bol som ocenený hlavnou cenou v celonárodnej súťaži kroník, a to bez predošlej účasti na akomkoľvek školení či metodickom stretnutí pre kronikárov. V priebehu tejto pracovnej činnosti som dokázal priamo identifikovať najväčšie úskalía kronikárskej práce a s tým súvisiacej činnosti. Táto autopsia ma v mnohom motivovala napomôcť súčasnému stavu slovenského kronikárstva, k čomu, aspoň dúfam, dopomôže aj táto diplomová práca.

Literatúru rozoberáme v rámci jednotlivých kapitol textového jadra práce, s dôrazom na sledované obdobie rokov 1989 – 2019 v intenciách komparatívnej analýzy. Bez nutného a nie úplne možného komparatívneho pohľadu o doposiaľ identifikovaných dielach podávame obraz v *Prílohe 1 – Bibliografia česko-slovenskej kronikárskej literatúry*. K mnohým z tam uvedených diel a publikačných výstupov sme napriek výraznej snahe a pravidelným iniciatívam nezískali prístup, čo sa, dúfame, zmení v priebehu ďalšieho výskumu lokálneho kronikárstva a jeho komparácie v česko-slovenskom kontexte. Treba však poznamenať, že táto práca práve pre svoj dôraz na praktickosť a priekopnícke výsledky nedisponuje širokou monotematickou škálou citovanej literatúry a teda kompilačnú povahu má len vo vybraných pasážach, kde napr. dochádza ku komparácii či vzájomnej konfrontácii riešených aspektov lokálneho kronikárstva.

Komparačná metóda je tak pri bilancujúcom pohľade aplikovaná práve na skúmanie vzťahov i odlišností medzi českou a slovenskou kronikárskou praxou v súčasnosti a v nadväznosti na takmer 100-ročný historický kontext (vrátane posledných troch postsocialistických desaťročí).

² Za zmienku stojí aj moja osobná skúsenosť počas študijného pobytu v roku 2013 v rezidentskej rodine vo francúzskej, resp. bretónskej obci Ploemel (Ploemel, le departement de Morbihan, la région de Bretagne). Pri neformálnej komunikácii s tunajším starostom, zástupkyňou starostu, sekretárkou obecného úradu i jednou zo starostových poradkýň sa mi aspoň v tomto lokálnom prípade potvrdila mienka, že Francúzi sa nevenujú tvorbe kroník. Pojem „la chronique“ u nich poukazuje na rubriku v časopise.

V rámci zrealizovaného terénneho prieskumu sa podarilo zmapovať situáciu ohľadom kronikárstva v regióne Turiec – takýto prístup je však náležitý vo všetkých regiónoch Českej republiky i Slovenska (pričom v tomto ohľade sú vzorovými najmä vybrané české regióny), o ktorých regionálnom kronikárstve (resp. lokálnom kronikárstve v príslušnom regióne) bol vydaný aj príspevok v zborníku či odbornom časopise, a to nie(len) formou súpisu kroník, ale aj reálneho stavu kronikárskej praxe v obciach.

Ku komparácii čoho teda dochádza v tejto práci a z akého dôvodu? Jedná sa o porovnanie stavu kronikárstva v dvoch samostatných štátnych útvaroch – komparácia z hľadiska rozšírenia i dobovej tradície kronikárstva v regiónoch, z hľadiska legislatívy a príslušných smerníc a nariadení, ale tiež z hľadiska lokálnej praxe. Kritériami sú preto napríklad : inštitucionalizácia fenoménu (zastúpenie regionálnych pamäťových aj osvetových inštitúcií, stav metodiky v danom okrese/území a pod.), povaha kronikárskej práce a praxe (súkromné iniciatívy pre kronikárov, absencia štátneho dohľadu a pod.) i rôzne chápanie pozície kronikára či celkových výsledkov práce a činnosti kronikárov.

1 ÚVOD DO PROBLEMATIKY LOKÁLNEHO KRONIKÁRSTVA

V prípade sledovania vývoja a štrukturálnych premien kronikárstva je logickým prístupom pohľad na územie dnešnej Českej republiky, ako aj Slovenska – nakoľko väčšinu 20. storočia tieto, dnes dva samostatné a zvrchované štáty existovali pod hlavičkou spoločného politického štátu a teda aj spoločnej legislatívy. K tejto legislatíve nesporne spadali aj legislatívne úpravy tvorby zápisov do obecných kroník, resp. pamätných kníh obcí.

1.1 Definícia základných pojmov

Je vhodné si hneď v úvode definovať pojmy, ktoré si laická verejnosť častokrát zamieňa a pri odbornom konzultovaní môže aj kvôli tomu dôjsť k neželaným významovým zvratom, nedorozumeniam. Do trojice výrazov, medzi ktorými dochádza k chybnnej vzájomnej sémantickej zámene, patria tieto slová : *kronika*, *pamätná kniha* a *matrika*.

Kronika je textové dielo, uzatvárané jej spracovateľom po skončení konkrétneho kalendárneho roka ako ročný kronikársky zápis, ktorý dokumentuje dianie v obci, a to v rôznych tematických prierezoch (samospráva, demografia a pohyb obyvateľstva, mimoriadne udalosti, školstvo, kultúra, cirkev, spolky a organizácie, šport, atď.). Môže byť doplnená rôznymi samostatnými prílohami (fotoalbum, DVD nosič, výstrižková služba a pod.). Je spracovávaná väčšinou tematicky až po uplynutí dotyčného (spracovávaného) kalendárneho roka.

Pamätná kniha je záznamová kniha, kde sa ozdobným a esteticky kvalitným, pritom však dobre čitateľným písmom zapisujú slávnostné zápisy pri rôznych dôležitých udalostiach a príležitostiach - uvítanie detí do života, posedenie s jubilantmi, významné životné či sobášne jubileá, udeľovanie obecných/mestských ocenení či významné návštevy a pod. Pamätná kniha veľmi úzko súvisí tiež s činnosťou Zborov pre občianske záležitosti (ZPOZ) – preto v niektorých prípadoch býva nesprávne označovaná ako „*kronika ZPOZ*“. Je spracovávaná „ad hoc“ v priebehu diania počas roka, jednotlivé zápisy sa predpripravujú napr. na podpisy počas slávnostných udalostí. Jej zamieňanie je spôsobené archaickým označením kroník ako pamätných kníh (v zmysle nariadení z obdobia prvej Československej republiky).

Matrika je už zaužívaná skratka pre matričné úrady. Jedná sa o výraz, ktorý však vo svojom prvotnom význame označuje samotnú matričnú knihu (narodených, zosobášených či

zomrelých). Práve kvôli rovnakej koncovke si laici zvyknú slová „*matrika*“ a „*kronika*“ zamieňať. Napriek tomu kronikár častokrát veľmi intenzívne spolupracuje s matrikárom či matrikárkou obce (napr. pri spracovávaní kapitoly ročného kronikárskeho zápisu o demografii, pohybe obyvateľstva).

Zaujímavým pojmom je *letopis* – ako chronologicky vedené záznamy, postupne navrstvované bez predošlej osnovy (napr. tematickej, delenia kapitoly). Za historický a informačne vyspelejší dokument môžeme považovať práve letopis, hoci dobové letopisy nedodržiavali žiadne konkrétne literárne formy. Môžeme sa stotožniť s definíciou, ktorú vo svojom diele uviedli autori publikácie *Kronikáři města Hranic*³ : „*Je pro něj charakteristická periodicita, poznamenávají se nejružnější události podobného druhu ve sledu let, a to původně ve volné, postupně vznikající skicovitě formě, bez výběru a vědomého řazení podle vnitřních souvislostí, příčinných vztahů a obsahových celků. (...) Jsou dokladem prostě referující, nehodnotící rané formy dějepisectví podávající prosté záznamy o událostech pouze mechanicky, tj. v chronologickém sledu podle jednotlivých letopočtů a bez ohledu na hlubší vnitřní a logické souvislosti mezi jednotlivými událostmi.*“

Nemenej autentickými pamäťovými dokumentmi sú *pamäte*, teda dokument autobiografického charakteru. Dopĺňajú kroniky, hoci len v oklieštenej miere – svojským pohľadom svojho autora, aj to so zameraním na pre neho dôležité aspekty a témy, ktoré podľa neho stáli za zmienku vo vlastných pamätiach/memoároch.

1.2 Sémantické obmeny pojmov z problematiky kronikárstva

Ako ukazuje prax, verejnosť si – či už vplyvom vlastného nezaujmu alebo nedostatočnej osvety – zamieňa už spomínané pojmy *kronika*, *pamätná kniha* a *matrika*. Prax však poukazuje aj na nie vždy vhodné využívanie pojmu „*kronika*“ ako označenia diel či obsahov, ktoré nie sú povahou kronikárskymi dielami – označované sú tak pamätnice škôl, subjektov a iných organizácií; monografie obcí a miest; ale aj napríklad beletrizované príbehy/biografie o osudoch konkrétnych osobností či rodín.

K zámenám pojmov *kronika* a *pamätná kniha* môže dochádzať aj kvôli chybám v kronikárskej práci, kedy je narušený koncepčný prístup k tvorbe kroniky a zapisovaniu jej záznamovej

³ BEDNÁŘ, Václav – INDRA, Bohumír – LAPÁČEK, Jiří : *Kronikáři města Hranic*. Hranice : Město Hranice, 2004. Prvé vydanie. Str. 8. ISBN 80-239-3208-X. Dostupné online : <http://www.historie.hranet.cz/pdf/kronikari-mesta-hranic-blok.pdf> [cit. 2020-03-15]

knihy. Kronikári totiž v niektorých prípadoch využili ešte málo zapísanú záznamovú knihu kroniky na zápis významnej návštevy v obci, hodný pamätnej knihy. Koncepčný prístup je v tomto ohľade narušený v tom, že zapisovateľ zápisu náhodne vyberie stranu na pamätný zápis, pričom nedokáže predpokladať, do akej kapitoly budúceho kronikárskeho zápisu sa tým pamätný zápis dostane (absencia koncepcie sa môže prejaviť napr. tak, že pamätný zápis o významnej návšteve z politickej sféry bude uvedený napr. v kapitole o demografii a pohybe obyvateľstva v obci/meste).

Ide nielen o názvoslovný preliv (napr. výrazov *pamätná kniha* a *pamätnica*), ale aj tematicko-obsahový preliv, kedy je myslené dielo, dokumentujúce históriu popisovanej lokality či popisovaného subjektu.

Cieľom, samozrejme, nie je snaha o úplné vypustenie pojmu „kronika“ z názvov takýchto diel, ale snaha o jeho ochranu a prevenciu pred jeho prílišným znehodnotením bez očakávanej osvety medzi čitateľskou verejnosťou – niekedy pri identifikácii takýchto diel stačí dostatočný popis diela/titulu, aby bádateľ či čitateľ (príp. iniciatívny kronikár) dokázal rozoznať kronikárske dielo od zvyšných.

Okrem toho, pamätné knihy – ktoré môžu byť považované za autentický, hoci pre cezpoľných občanov nie dostatočne výpovedný doplnok kroniky – sú neraz zamieňané s návštevými knihami (napr. v ubytovacích zariadeniach a pod.).

1.3 Definícia rozširujúcich pojmov

Skupinu základných pojmov z riešenej problematiky kronikárstva vhodne doplňujú nasledovné rozširujúce pojmy. Vzhľadom na to, že kroniky, tak ako aj matriky, pracujú s osobnými údajmi, môžeme preniesť chronologické delenie matrik aj na kroniky – a to ich delením na *živé* a *mŕtve*. Tieto pojmy sú relevantné aj pri uchovávaní kroník a taktiež pamätných kníh v štátnych archívoch (okresných i oblastných archívoch).

Mŕtva kronika je uzatvorený kronikársky záznam. Môže sa jednať o ukončenú záznamovú knihu s viacerými ročnými kronikárskymi zápsmi (o jej ukončení svedčí založenie novej záznamovej knihy kroniky alebo utlmenie kronikárskej činnosti), ale aj o každoročne elektronicky vedený, tlačný a zväzovaný ročný záznam. Práve pri tejto definícii je dôležité zdôrazniť dôležitý aspekt tvorby kroník – *fixný stav* (viď príslušnú definíciu). S ohľadom na nariadenie Európskej únie o ochrane osobných údajov – GDPR môžeme túto definíciu ponímať

doslovne – za *mŕtvu kroniku* môžeme označiť takú kroniku, ktorá menuje už zosnulé osoby (resp. ak je väčšina spomínaných osôb po smrti).

Fixný stav kroniky označuje stav, do ktorého musí byť kronika definitívne uvedená samotným kronikárom na vrchole jeho celkovej dokumentačnej, tvorivej i technickej práce a spracovania ročného záznamu. Fixný stav spočíva v tom, že kronika nemôže poskytovať príležitosť na nepozorované manipulovanie s jej obsahovým znením. To znamená, že nemôže byť riešená ako zakladač s odoberateľnými euroobalmi / zoskupenie listov v hrebeňovej väzbe alebo skrátka vo forme, ktorá poskytuje manipulatívnu príležitosť. Pri tepelnej väzbe i písaní v záznamovej knihe spravidla zostávajú stopy po manipulatívnych zásahoch, ktoré je možné i spätne evidovať a deklarovať (prelom vytrhnutých hárkov, poškodenie väzby, atď.).

Živá kronika je otvorený kronikársky záznam, príp. už uzatvorený kronikársky záznam, avšak so stále aktuálnou poplatnosťou dobe. V prípade ručne písanej záznamovej knihy kroniky to znamená, že sa jedná o ešte neukončenú knihu kroniky, v rámci ktorej sa bude pokračovať so zápismi. V prípade každoročných separátnych výtlačkov elektronicke vedenej kroniky sa za *živú kroniku* považuje kronika s citlivými údajmi o stále žijúcich osobách (čo je riziko aj pre napadnutie kroniky v zmysle aktuálne platného nariadenia Európskej únie o ochrane osobných údajov – GDPR). Niektorí archivári sa domnievajú, že za *živú kroniku* môžeme považovať tú kroniku, ktorá nie je staršia než 70 rokov.⁴ Po uplynutí lehoty 70 rokov sa totiž predpokladá, že drvivá väčšina v kronike potenciálne spomenutých ľudí je už zosnulá, a teda nehrozí vyslovene fatálne zneužitie osobných údajov a pod.

Letopisecká komisia bola v každej samospráve zákonom zriaďovaným orgánom, nakoľko v zmysle rovnakého zákona⁵ mala každá samospráva viesť vlastnú kroniku. Letopisecká komisia – obvykle člensky pozostávajúca z jedného z predstaviteľov obce a inak z poslancov obecného/mestského zastupiteľstva – mala túto činnosť koordinovať, usmerňovať i hodnotiť a v prípade nutnosti aj zasiahnuť. Z reálnej praxe však poznáme aj príklady, kedy sa členovia letopiseckej komisie priamo – teda autorsky – podieľali na tvorbe kronikárskych záznamov (a to nielen v prípade či období, kedy samospráva nemala obsadenú pozíciu kronikára). Vzhľadom na to, že kronikárstvo je pre súčasnú legislatívu „*terra incognita*“, viaceré samosprávy sa aspoň

⁴ V roku 2020 sa teda môžeme domnievať, že kroniky do roku 1949 sú *mŕtvymi kronikami* a kroniky od roku 1950 (vrátane) sú *živými kronikami*.

⁵ Zákon č. 80/1920 Sb. o pamätných knihách obecných (pre Česko, Moravu a Sliezske) – Príloha 2 a Vládne nariadenie č. 19/1932 Zb. o pamätných knihách obecných (pre Slovensko) – Príloha 4.

orientačne (niekedy i doslovne) riadia starými zákonmi a nariadeniami, viažucimi sa ku kronikárstvu. Niektoré preto majú i v súčasnom období existujúce letopisecké komisie.

Chronologické vedenie kroniky je jeden z možných prístupov k tvorbe kronikárskeho záznamu. Takýto prístup je často zastúpený v kronikách subjektov, ktoré buď nevyvíjajú obsiahlu činnosť alebo ju dokumentujú len minimálne. To spôsobuje, že kronika je tvorená tak ako pamätná kniha – príležitostne, zápisy sa viažu ku konkrétnej udalosti s jej príslušným dátumom. Vzhľadom na objem dát, ktoré majú spracovávať samosprávne kroniky, sa pre tento druh kroník chronologické vedenie neodporúča (čitateľ kroniky sa ľahšie zorientuje v tematickom členení než v očíslovanom poradí opísaných udalostí, ktoré sa udiali v obci/meste v priebehu daného kalendárneho roka).

Tematické vedenie kroniky je ďalšou alternatívou pri tvorbe kronikárskeho záznamu. Tematické členenie sa využíva najmä pri obsiahlych kronikárskych záznamoch, teda najmä samosprávnych kronikách. Zriedkavejšie je uplatňovaný pri školských kronikách a svoje zastúpenie nachádza aj medzi spolkovými kronikami (z praxe poznáme kroniky, ktoré sa napriek obmedzenému rozsahu ročného zápisu delia na tematické kapitoly, napr.: *Z našej činnosti*, *Kalendárium akcií*, atď.).

Pomocný kronikár alebo *zapisovateľ kroniky* je spolupracovník kronikára, ktorý zodpovedá za čitateľné zapisovanie kronikárskeho zápisu do záznamovej knihy kroniky. Býva zvyčajne jediným spolupracovníkom kronikára, ktorý za svoju pomocnú činnosť dostáva od samosprávy honorár. Otázkou na polemiku je realizácia jazykovej korektúry – líši sa to od samosprávy k samospráve – niekedy ju realizuje samotný kronikár, inokedy iniciatívny a nezištný korektor pravopisu a existujú aj prípady, kedy je takýmto korektorom samotný zapisovateľ – teda *pomocný kronikár*.

1.4 Mäkké faktory – osoba a osobnosť kronikára

„Pamäť je písárom duše.“ (Cicero)

Mäkké faktory sú prirodzeným sprievodným javom kronikárskej činnosti, keďže súvisia s prácou človeka. Je preto vhodné si položiť otázky ohľadom pozície človeka v tejto tvorivej oblasti – nielen ako osoby (definovať pozíciu v systéme, činnosti a celkovej praxi), ale aj

osobnosti (definovať základné predpoklady a črty pre kvalitný a efektívny pracovný a tvorivý výkon v tejto oblasti). Na tieto otázky sa pokúsime relevantne odpovedať v nasledovných podkapitolách.

1.4.1 Ako definovať osobu kronikára?

Pri definícii výsledkov ľudskej dokumentačno-pamäťovej tvorby však vzniká otázka, akým spôsobom možno definovať samotného tvorcu – kronikára. Ako ukazuje česká i slovenská prax, vo väčšine samospráv a subjektov sa väčšmi jedná o otázku filozofickú a obsahovú než o otázku technickú. Do argumentácie v tomto prípade vstupujú aj autorské práva, resp. autorský zákon, a teda tvorivý podiel na textovom znení kronikárskeho záznamu.

Menšia časť samospráv a subjektov sa však nad takouto definíciou predsa len musí zamyslieť, keď sa na kronikárskej činnosti podieľa viacero osôb – preto sú relevantnými nasledovné otázky: Je kronikárom osoba, zhromažďujúca dokumentačný materiál? Je kronikárom osoba, prezentujúca sa ako kronikár a navštevujúca podujatia v obci, participujúca na dianí? Je kronikárom osoba, tvoriaca kronikársky zápis – štruktúru i obsahovú náplň? Alebo napokon je kronikárom osoba, zapisujúca tento zápis do záznamovej knihy, príp. ho kompletizujúca do finálnej podoby?

Na základe logických argumentov a s prihliadnutím na fakt, že výsledná verzia kroniky je len jedna a aj s tou súvisí duševné vlastníctvo jej autora – v prípade, že sa v samospráve či subjekte venuje kronikárskej činnosti viac osôb, za kronikára má byť považovaná osoba, ktorá tvorí štruktúru a obsahovú náplň zápisu. Osobu, ktorá sa k takejto definícii blíži – a síce osobu, ktorá zapisuje zápis do záznamovej knihy, resp. kompletizuje jeho celkovú podobu – môžeme podľa vybraných príkladov z česko-slovenskej praxe označiť napr. ako *pomocného kronikára*, *zapisovateľa* či dokonca *pisára*.⁶

1.4.2 Osobnosť kronikára

Pravdaže, nemožno zhrnúť osobnosť človeka v jednej podkapitole textového diela. Kronikárska činnosť si však základné črty osobnosti človeka vyžaduje – a to napr. technické (ovládanie pravopisu a štylistiky, základné zručnosti, v prípade ručne písaných kroník – krasopis a v prípade elektronicky vedených kroník – počítačová gramotnosť).

⁶ Stotožňujú sa s tým aj *Smernice Povereníctva kultúry v Bratislave pre vedenie obecných kroník č. 32 367/1955-0-II/1 zo dňa 5. januára 1956* (pozri Prílohu 5).

Z duševných vlastností treba vyzdvihnúť pracovitosť,⁷ svedomitosť, priamočiarosť, zmysel pre pravdu, vecnosť a objektívnosť, ale zároveň dôraz na detail a dobovú reflexiu. Tendencia začínať s kronikárskou prácou ako prácou, ktorá nikdy nebude dostatočne ocenenou po finančnej stránke sa stáva automatickým predpokladom. Prvoradým je skrátka záujem o takúto prácu.⁸

Aj touto cestou je potrebné negovať názor niektorých archivárov a historikov o tom, že „amatérski historici“ neexistujú. Je totiž utopistické sa domnievať, že pre tisíce samostatných obcí a miest, ako aj ďalšie tisíce škôl, inštitúcií, subjektov a pod. sa nájde na obsadenie miesta kronikára vyštudovaný historik či archivár. Ani to nie je vždy zárukou kvalitne odvedenej kronikárskej práce. Principiálnym kritériom je vzťah k lokalite/subjektu, nadšenie a najmä tendencia stále zodpovedne pristupovať k svojej práci, neustále sa snažiť inovovať jej metódy a pracovať s ohľadom na úžitok z práce v ďalších desaťročiach pre desiatky či stovky bádateľov a stovky či tisíce čitateľov publikačných výstupov spomínaných bádateľov.

1.4.3 Odmeňovanie kronikára

Odmeňovanie kronikárov je vecou príslušnej samosprávy či daného subjektu. Od kronikára, ktorý vykonáva činnosť dobrovoľnícky cez kronikára plateného jednorazovo (každý rok stála suma bez ohľadu na meniaci sa počet normo/strán) a plateného úkolovo (každý rok vyplácaná suma, obvykle vždy v inej výške, odvíjajúca sa napr. od počtu normo/strán príslušného ročného zápisu v kronike).

Niektoré obce/mestá viažu svojich kronikárov dohodou o pracovnej činnosti (pre priame vyúčtovanie napr. na niekoľko týždňov, jeden či viac mesiacov); príkaznou zmluvou alebo dohodou o vykonaní práce (napr. prihlásenie kronikára do Sociálnej poisťovne a pod. na jeden mesiac, výplata v najbližšom výplatnom termíne po schválení či odovzdaní kroniky).

Pri väčších obciach a mestách sa odporúča celoročná viazanosť a odmeňovanie kronikára – obvykle vyššie spomínanými formami pracovného pomeru - prípadne popri inej pracovnej náplni ako súčasť polovičného či plného úväzku zamestnanca úradu dotyčnej samosprávy (mesta/obce). Samozrejme, je to vzácnosť - v takýchto sídlach je však nutné dokumentovať mnoho viac dejov, procesov, udalostí a zmien; nehovoriac o zastrešovaní širokej a početnej siete spolupracovníkov a udržiavaní kontaktov s nimi.

⁷ KRIŠTEK, Igor : *Čo súvisí s tvorivosťou kronikára – Odporúčania a informácie etnológa*. In: *Tradicia a súčasnosť* 4/2007 – príloha *Národnej osvety* – štvrťročník pre tradičnú ľudovú kultúru. Bratislava : Národné osvetové centrum, 21. december 2007. Str. 13 – 16.

⁸ GREGORČOK IGOVÄN, Andrej : *Písanie kronik*. Banská Bystrica : Okresné osvetové stredisko Banská Bystrica, 1980. Str. 12 – 13.

V prvom rade je však potrebné si uvedomiť, že výsledná práca - ktorú kronikár odovzdáva (verme, že v drvivej väčšine prípadov kvalitnú), nikdy nebude dostatočne vykompenzovaná peniazmi. Do poslania kronikárstva je potrebné investovať veľa času, čo by pre obce nebolo rentabilné (bez ohľadu na to, že sa jedná o zákonnú povinnosť). To sľachtí nielen poslanie, ale aj samotný charakter kronikára - pravdaže, len toho poctivého.

Aj preto si niektoré obce pri výbere kronikára kladú kôšer pravidlo, že kronikár musí byť pre svoju prácu vyslovene zaniatený. Výraznou výnimkou v celej českej i slovenskej praxi je zamestnania osoby s náplňou práce ako kronikára, avšak oficiálne aj ako „mestského historika“ (stalo sa tak v prípade mesta Stropkov na východnom Slovensku).

1.4.4 Kronika ako autorské dielo

Kronika ako dielo, vznikajúce z tvorivej duševnej činnosti autora (fyzickej osoby) je záležitosťou, ktorá spadá aj pod autorský zákon. V prípade nadväzovania kronikárskeho pracovného pomeru (akejkolvek formy) by sa preto malo dbať na túto skutočnosť.

Podľa najnovšej slovenskej príručky pre kronikárov⁹ : osobnostnými právami autora – kronikára je o.i. aj právo rozhodnúť o zverejnení či nezverejnení diela (špecificky sa to však upravuje v rámci zamestnaneckého pomeru, kde je verejný prístup ku kronike jedným z najzásadnejších účelov – inak by došlo k degradácii kroniky na interný dokument). Rozhodnutie môže padnúť aj ohľadom uvádzania mena – občianskeho, skratky či pseudonymu. Smrťou autora tieto práva zanikajú, nedajú sa previesť na inú osobu.

Majetkové práva autora súvisia s používaním diela, ako aj s nárokom na odmenu za vypracovanie diela. Majetkové práva sú však vecou, nezanikajúcou úmrtím autora – tu je možné autorské práva poukázať na dedičov (autorské práva tejto formy pretrvávajú až do lehoty 70 rokov od smrti autora diela).

Každopádne, vo viacerých prípadoch dochádza k šikane kronikárov samosprávami na základe ich neznalosti (resp. vedomému zamlčovaniu) reálnych argumentov, ktoré poskytuje autorský zákon.

⁹ KRUPOVÁ, Agáta – PIROŠÍK, Vladimír – KOVÁČOVÁ, Ľubica : *Praktická príručka pre kronikárov*. Prešov: Regionálne vzdelávacie centrum Prešov, 2019. Prvé vydanie. 194 strán. ISBN 978-80-971358-1-2

2 KLASIFIKÁCIA KRONIKÁRSKEHO MATERIÁLU

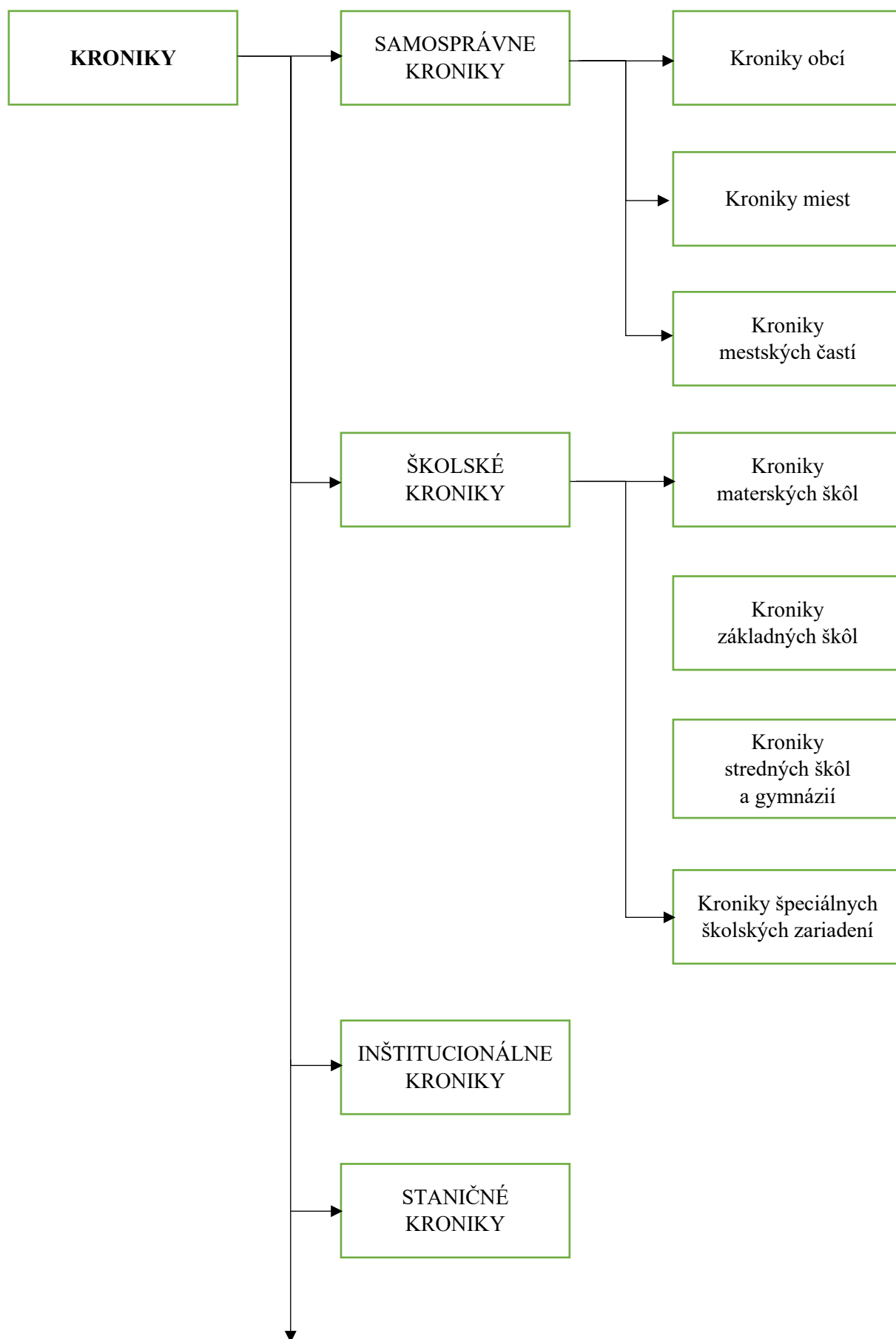
V tejto kapitole sa pokúšame o sprehľadnenie bohatosti a pestrosti, ako aj rôznorodej formy a povahy kronikárskeho materiálu a príslušných podkladov. Nižšie sú ilustrované delenia kroník, aj v spojitosti s pamätnými knihami, podľa :

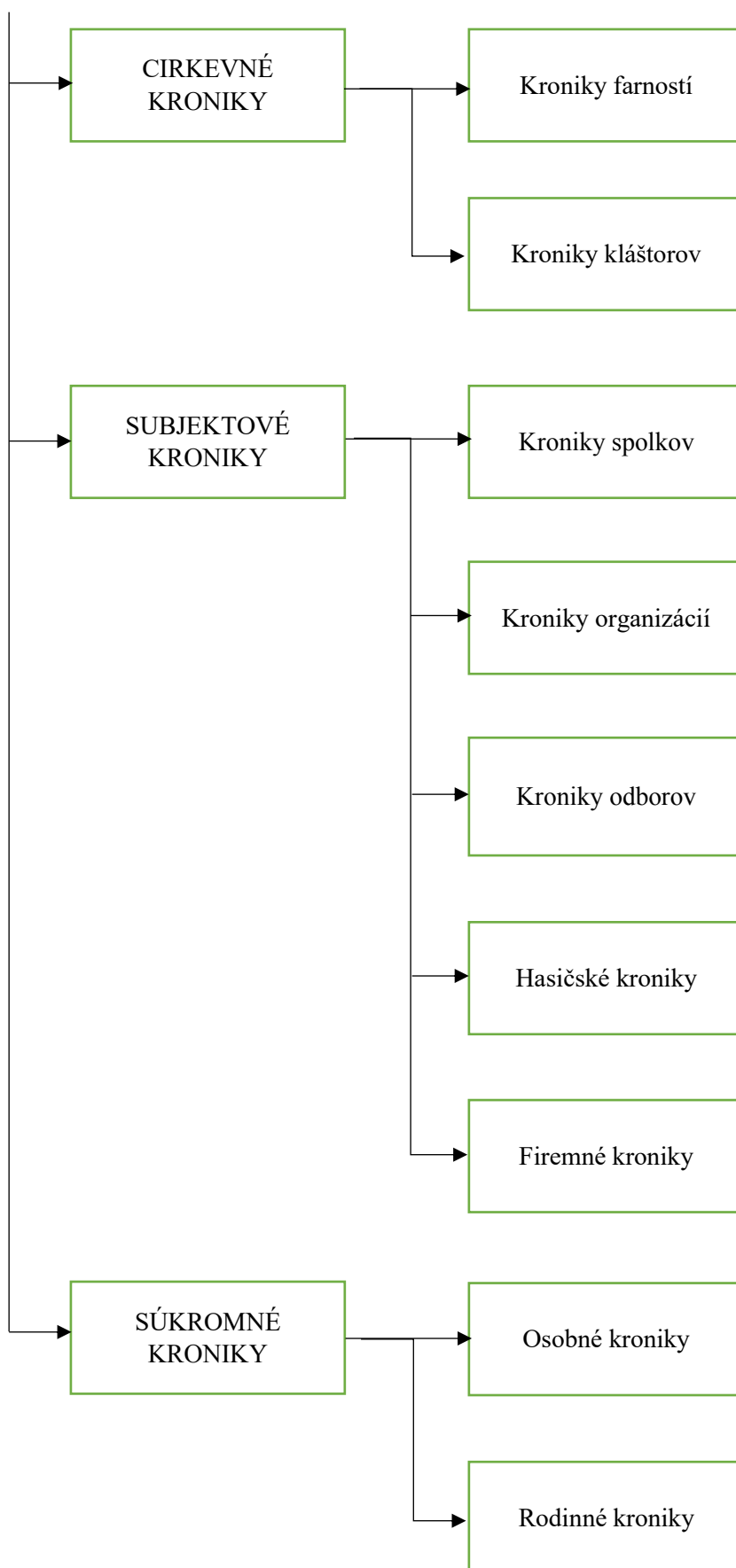
- zamerania samotnej kroniky
- chronologicko-tematického prístupu k tvorbe záznamu
- spôsobu dokumentácie a uchovávanania kroniky

Snažíme sa tiež o sprehľadnenie rôznorodých príloh kronikárskeho zápisu, vrátane jeho najnovších foriem. Zameranie samotnej kroniky spočíva v tom, pre ktorý subjekt je spracovávaná. Takýmito subjektmi mohli a môžu byť : samosprávy; školy a vzdelávacie zariadenia; inštitúcie; spolky a organizácie; cirkevné ustanovizne – farnosti, kláštory; poľnohospodárske podniky a priemyselné závody; súkromné spoločnosti; železničné stanice; útvary civilnej ochrany – policajné stanice, hasičské zbory; nemocnice a zdravotnícke zariadenia; záujmové a pracovné organizácie (v minulosti pionierske organizácie a brigády socialistickej práce – BSP), ale aj susedstvá, rodiny i jednotlivci.

Členenie chronologicko-tematického prístupu je jednoduché : chronologický prístup sa drží času ako najvyššej rozhodujúcej veličine pri tvorbe kronikárskeho záznamu – takto tvorený záznam pripomína denník (bližšie sme tento prístup definovali v predošlej kapitole – podkapitole *Definícia rozširujúcich pojmov*). Tematický prístup bol už taktiež definovaný, ale je náročné a nie úplne realistické determinovať, či je frekventovanejším prístupom – frekventovanejším je v kategórii samosprávnych kroník.

Spôsob dokumentácie a uchovávanania kroniky sa člení na tri alternácie : písomné zaznamenávanie (ručné písanie) kroniky; elektronické zaznamenávanie (počítačové zapisovanie) kroniky a tretím spôsobom je zlúčenie oboch predošlých spôsobov, kedy kronikár spracováva elektronický záznam, ktorý však súčasne zapisuje do záznamovej knihy kroniky. Medzi týmito zápsmi sú prípustné len technické rozdiely (grafy v elektronickej verzii môžu v ručne písanej verzii nahradiť tabuľky s údajmi – pre lepšiu prehľadnosť).

2.1 Aktuálne zastúpené druhy kroník

Vzhľadom na to, že doposiaľ nebola zrealizovaná celková pasportizácia kroník na území Slovenska, ktorá by bola priebežne aktualizovaná, nemôžeme jasne a vyčerpávajúco definovať, aké druhy kroník si našli svoje opodstatnenie aj v súčasnosti. Určite medzi ne patria samosprávne kroniky, školské kroniky, inštitucionálne kroniky, subjektové kroniky, staničné kroniky, cirkevné/farské kroniky i súkromné kroniky. Bližšie si ich definujeme v nasledovných podkapitolách. Tento zoznam jednoznačne nie je kompletný – je vecou ďalšieho výskumu, aby sme identifikovali ďalšie, v mnohých ohľadoch raritné kroniky (napr. kroniky zdravotníckych zariadení, turistických chát, atď.).

Samosprávne kroniky – teda *kroniky miest, obcí a mestských častí*. Kroniky samospráv sú vedené v nadväznosti na Zákon o kronikách obcí¹⁰ (v Českej republike) alebo na pasáž v Zákone o obecnom zriadení¹¹ (na Slovensku). Obce a mestá ich vedú v úradnom jazyku, a to aj v jazykovo zmiešaných oblastiach (napr. južné Slovensko). Samosprávne kroniky sú považované za fundamentálny prvok lokálneho kronikárstva – svojím spôsobom v konkrétnych kapitolách kronikárskych zápisov združujú informácie z ďalších druhov kroník, pokiaľ tie v danej obci/meste existujú.

Práve pri existencii ďalších, pracovne nazvaných „sublokálnych“ kroník vzniká názor, že samosprávna kronika si vystačí so všeobecnými informáciami o tom dianí či tých subjektoch, o ktorých je písaná ich vlastná kronika. Takýto postoj však neodporúčame najmä kvôli vratkosti a fluktuácii v tradícii vedenia takýchto kroník (sublokálnych druhov).

Napriek tomu sa plne stotožňujeme s názorom¹² Aleša Františka Plávka, kronikára miestnej časti Hůrky, ktorá je súčasťou obce Lišov (okr. České Budějovice) : „*Kronika časti obce není dokumentem bez významu. Nekopíruje kroniku samotné obce, nýbrž ji vhodně doplňuje se zpřesněním k místu, pro něž je vedena. Po předání do archivu¹³ pak navazuje na mnohdy přerušenu tradici ucelené řady kronik ještě z dob, kdy stávající místní část bývala samosprávnou obcí. Případně zakládá svou řadu vlastní, zcela novou. Tak jako tak, stává se jedním z mála prostředků sebeuvědomování jejich obyvatel. A to přece stojí za odhodlání začít ji psát!*“¹⁴. Plávkovovo ponímanie osadných kroník ako dokumentačného materiálu diania

¹⁰ Zákon 132/2006 Sb. o kronikách obcí (Príloha 7).

¹¹ Zákon 369/1990 Zb. o obecnom zriadení.

¹² PLÁVEK, Aleš František : *Osadní kroniky jako prostředek sebeuvědomování*. In: *Kroniky a kronikáři 2/2020*. Praha : Mgr. Tomáš Hromádka, 28. jún 2020. Str. 2 – 5.

¹³ Z rukopisu je evidentné, že autor sa pohybuje v archívnej praxi : je odborným radcom – archivárom v Státním oblastním archivu v Třeboni.

v najmenších sídelných jednotkách je príkladným aj pre demograficky väčšie mestské časti veľkomiest, a teda aj kroniky mestských častí.

Kronikári samospráv sú obvykle jedinými platenými kronikármi v lokalite – pričom prax pozná aj početné lokality, kde je aj samosprávne kronikárstvo vecou dobrovoľníckej aktivity občanov. Práve na túto skupinu kroník a kronikárov sa zameriava väčšina metodických príručiek a takíto kronikári spravidla tvoria väčšinu účastníkov kronikárskych školení.

Školské kroniky sú najrozšírenejším typom sublokálnych kroník, pričom častokrát – najmä v druhej polovici 19. storočia a prvej polovici 20. storočia – plne nahradzovali buď absentujúce, nedostatočné alebo ešte vôbec nezaložené obecné/mestské kroniky. V období monarchie boli školské kroniky považované za mimoriadne dôležité dokumenty, boli dokonca kontrolované v rámci pravidelných revízií, vykonávaných školskými inšpektormi.

Z logických dôvodov zvyknú byť detailnejšími v historickom dokumentovaní miestneho školstva – v prípade školy ako inštitúcie môžu zachytávať údaje, ktoré obecní/mestskí kronikári nepovažovali za vhodné či relevantné na zapracovanie do samosprávnej kroniky (napr. „triednictvá“ členov pedagogického zboru, zoznam pracovníkov školy a pod.). Nie je prekvapivým prejavom školského kronikárstva, že dochádza k výraznej fluktuácii na pozícii školského kronikára (a to nie nutne kvôli personálnym zmenám v pedagogickom zbore – napr. už v 90. rokoch 20. storočia si pracovníčky malej vidieckej školy v obci Jazernica (okr. Turčianske Teplice) každým rokom striedali vedenie školskej kroniky – rovnaká učiteľka teda zapísala záznam za každý štvrtý či piaty školský rok).

Školské kroniky môžeme ďalej členiť na kroniky materských škôl, kroniky základných škôl, kroniky špeciálnych škôl (či nápravno-výchovných ústavov pre deti a mládeže a iných základných školských zariadení) a kroniky stredných škôl a gymnázií. V prípade vysokých škôl a univerzít nebola zdokumentovaná existencia kroník – oproti tomu však viaceré vzdelávacie ustanovizne tejto úrovne vedú pamätné knihy (napr. samostatne pre slávnostné príležitosti v rektorskej sieni, každá fakulta osve a pod.). Tu vyniká rozdiel medzi úrovňou stredných škôl a gymnázií a úrovňou vysokých škôl a univerzít. Druhá menovaná úroveň je inštitucionálne vyspelejšou, disponuje zložitejšou organizačnou štruktúrou a početnejším a objemnejším finančným, materiálnym, priestorovým, technickým a v neposlednom rade personálnym zázemím.

V prípade väčších univerzít je prirodzenou súčasťou inštitúcie aj samostatný univerzitný archív¹⁴ a s ním previazaný ústav výskumu dejín príslušnej univerzity (čo, pravda, nie je reálne

¹⁴ Za jeho pomyselné „podriadené dokumentačné strediská“ môžeme považovať študijné oddelenia jednotlivých fakúlt, v rámci svojej činnosti sa zaoberajúce aj matričnou evidenciou vzdelávania študentov.

uplatňovať pri stredoškolskej či základno-školskej úrovni). Takáto forma plne nahradzuje kronikársku dokumentáciu.

Školské zariadenia nie sú zákonne povinné viesť kroniku – ani v Českej republike¹⁵ a ani na Slovensku. To znamená, že aktuálna existencia riadne vedenej kroniky je prejavom kultúrnej vyspelosti a splneného morálneho záväzku príslušnej vzdelávacej inštitúcie. Na Slovensku existuje najmä na úrovni základných škôl prístup, kedy kronika školy – jej tvorba i zapisovanie – býva zverená jednému z pedagogických zamestnancov školy v rámci učiteľských aktivít popri priamej pedagogickej práci.

Inštitucionálne kroniky sú ďalším druhom kroník. Už aj spomínané formy historickej a pamäťovej dokumentácie na vysokých školách a univerzitách možno klasifikovať ako alternatívu nielen školských, ale aj inštitucionálnych kroník (práve pre pokročilú inštitucionálnu vyspelosť týchto ustanovizní). Samozrejme, záleží nielen od ich prvotnej definície, ale aj prístupu (ak vôbec nejaký je) k tvorbe kroník.

Kroniky sú nositeľom a tlmočníkom inštitucionálnej pamäte. Napriek tomu sú zriedkavejšou formou kroník – inštitúcie sa opäť radšej utiekajú len k forme pamätnej knihy, niekedy len k banálnej forme návštevnej knihy (v prípade inštitúcií, navštevovaných verejnosťou). Niektoré inštitúcie si zvykli tvoriť pomyselnú kroniku, ktorú tvorili zhromažďovaním zápisníc z porád, tlačových správ, článkov a pod. (jednalo sa teda o zhromaždený podkladový materiál ku kronikárskemu záznamu, ďalej však kronikársky nespracovaný).

Ako *subjektové kroniky* sme pracovne označili *kroniky spolkov, organizácií, neziskových, spoločenských a záujmových organizácií a klubov, dobrovoľných hasičských zborov, duchových hudieb, folklórnych súborov* či iných subjektov, medzi ktoré je možné zaradiť aj štátne či súkromné firmy. Zo sublokálnych druhov kroník je táto skupina zrejme druhou najobsiahlejšou, hneď po školských kronikách.

Zrovna pri spolkových kronikách dochádza k najhrubším porušeniam metód kronikárskej práce a odporúčaného prístupu kronikára k práci so záznamovou knihou¹⁶ – napr. iniciatívne členky klubu dôchodcov vlepujú na tenké listy záznamových kroník (v prípade spolkov obvykle

¹⁵ KUTHANOVÁ, Veronika – MACHOVÁ, Barbora – ŠIPÖCZOVÁ, Eva : *Školní kroniky*. In: *Archivní prameny v etnologickém výzkumu I*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. Prvé vydanie. Str. 199 – 208. ISBN 978-80-210-6862-9

¹⁶ Metodici kronikárstva si tu musia skonfrontovať dve názorové hladiny – či je nutné skritizovať takýto štýl vedenia kroniky a riskovať tým úplné prerušenie vedenia kroniky alebo nekomentovať takéto vedenie kroniky s vedomím, že dlhodobé zachovanie kroniky je ohrozené a možno aj jej obsahová hodnota pre budúce generácie.

kupovaných v papiernictve a nie vyrábaných v kníhviazačstve podľa požadovaných dokumentačných parametrov – kvalita papiera, dokumentačný atrament) pohľadnice, fotografie, celé výtlačky novín či sprievodcov a dokonca poškodzujú stanovený formát listu buď jeho prepichovaním (napr. kvôli uchovávaniu odznakov ako „autentickej prílohy kroniky“) či zostrihovaním a ohýbaním rohov listu.

Neraz milým prekvapením býva riadne vedenie kroniky zo strany súkromných spoločností, ktoré sú v prvom rade zamerané na tvorbu zisku pre ekonomické prežitie celého podniku.

Zaujímavým druhom kroník, tak v Českej republike, ako aj na Slovensku – sú *staničné kroniky*, niekedy označované ako *pamätné knihy železničných staníc*. Do týchto dokumentov sa zapisovalo a v prípade väčšiny fungujúcich staníc stále zapisuje dianie v stanici a k nej prislúchajúcemu úseku železničnej trate – bádateľ sa tak môže dozvedieť o nehodách vlakov, pracovných úrazoch či úmrtiach železničiarov, ale aj opravách a rekonštrukciách a pod.

Staničné kroniky uchováva Národní archiv v Praze (z Českej republiky a dokonca aj vybrané z Podkarpatskej Rusi) a Archív Železníc Slovenskej republiky¹⁷ (zo Slovenska).

Súčasným dobrým príkladom vedenia staničnej kroniky je železničná stanica vo východoslovenskom okresnom meste Humenné. Kronikárom je Juraj Ďurček, námestník prednostu pre krízové riadenie a ochranu železničnej stanice v Humennom.¹⁸

Príkaz viesť *cirkevné kroniky* vychádzal už z rozhodnutia – vydaného dekrétu Karola Choteka¹⁹ v roku 1835. Viaceré farnosti vedú kroniky – či už z historickej tradície alebo novodobej iniciatívy. Stále sa však jedná o ojedinelý jav, ktorý si treba vážiť. Mnohí správcovia (administrátori) farností totiž za dostatočný historický materiál považujú kanonické vizitácie, ktoré okrem stavu samotnej fary a kostola dokumentovali aj svetské pomery lokality.²⁰

Už od začiatku 19. storočia bol každý farár na Slovensku povinný viesť tzv. *Historiae domus*, čiže dejiny príslušnej fary a farnosti. Avšak ani tieto farské kroniky vždy nespĺňali tie

¹⁷ KRČOVÁ, Daša : *Pamätné knihy železničných staníc – neznámy zdroj k poznaniu histórie*. Dostupné online : <https://www.zsr.sk/sluzby-verejnosti/ine-sluzby/archiv-zsr/akcie-publikacna-cinnost/nova-web-stranka.html> [cit. 2020-05-05]

¹⁸ KRUPOVÁ, Agáta – PIROŠÍK, Vladimír – KOVÁČOVÁ, Eubica : *Praktická príručka pre kronikárov*. Prešov: Regionálne vzdelávacie centrum Prešov, 2019. Prvé vydanie. Str. 122 – 126. ISBN 978-80-971358-1-2

¹⁹ VALEŠOVÁ, Barbora : *Farné kroniky*. In: *Archivní prameny v etnologickém výzkumu I*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. Prvé vydanie. Str. 90 – 101. ISBN 978-80-210-6862-9

²⁰ ŠKORVANKOVÁ, Gabriela : *Zákon o kronikách a obecnej kronika*. In: *Historický časopis*. Bratislava : Historický ústav SAV, 2007. Ročník 55, 2007, číslo 1. Str. 166 – 167. Dostupné online : http://www.historickyacasopis.sk/pdf/Historicky_casopis_1_2007.pdf [cit. 2020-05-05]

predpoklady, ktoré sa o niekoľko desaťročí neskôr očakávali od obecných kronikárov.²¹ Jedná sa o druh kroniky, v mnohých ohľadoch odlišný od zvyšných – avšak predsa im štrukturálne podobný (preto ho nezaraďujeme do podkapitoly *Špecifické kroniky*).

Sféra *súkromných kroník*, pozostávajúca z *rodinných kroník* a *osobných kroník*, býva poľom pôsobnosti skôr genealogickej obce než kronikárskych metodikov. To nič nemení na ich interesantnosti pre historický výskum, kedy sa v prípade starších dejín stávajú jedinou autentickou sondou skúmaného objektu.

V Českej republike sa genealogickou problematikou zaoberá najmä *Česká genealogická a heraldická spoločnosť v Praze* (Čechy) a *Moravská genealogická a heraldická spoločnosť v Brně* (Morava). Na Slovensku pôsobí ich sesterská organizácia *Slovenská genealogicko-heraldická spoločnosť v Martine*.

Okrem nich v tejto disciplíne pomocných vied historických, ktorá sa od roku 1989 teší čoraz väčšiemu záujmu zo strany širokej laickej verejnosti, pôsobia viacerí promovaní historici ako genealógovia (buď ako konzultanti alebo priamo genealogickí bádatelia, financovaní potomkami skúmaných rodín) či dokonca celé spoločnosti (aj české a slovenské, celosvetovo najznámejšie napríklad MyHeritage či FamilySearch – prevádzkujúce aj rovnomenné a hojne využívané internetové portály).

2.2 Špecifické a archaické kroniky

Špecifické kroniky a taktiež archaické kroniky sú kronikami, ktoré sa vymykajú obvyklým formám kronikárskej dokumentácie v terénnej praxe práve v sledovanom období rokov 1989 – 2019. Okrem frekventovaných druhov kroník (uvádzaných aj v predošlej podkapitole *Klasifikácia kronikárskeho materiálu*) existujú, samozrejme, aj špecifické a raritné formy kroník. Najmä z povojnového obdobia sa zachovali tzv. vojenské kroniky – ako príklad môžeme uviesť pamätnú knihu (so správnym označením sa má jednať o kroniku) vojenskej posádky vo Veselí nad Lužnicí.²² Pri konkrétnom označovaní môžeme spomenúť kroniku Okresného ústavu národného zdravia (OÚNZ) Čadca (zapisovateľka Stanislava Mikušková)²³

²¹ LACKO, Richard : *Vznik a vývoj kroník ako historického prameňa*. In: *Kronikár – metodický materiál pre obecných kronikárov. V. ročník*. Martin : Turčianske múzeum Andreja Kmeťa v Martine, 1980. Str. 5 – 9.

²² *Pamětní kniha posádky čsl. vojska ve Veselí nad Lužnicí*. Dostupné online : <https://digi.ceskearchivy.cz/48/1> [cit. 2020-07-30]

²³ MIKUŠKOVÁ, Stanislava : *Kronika mozaikou obrazu života – Krátke vyznanie autorky kroniky OÚNZ Čadca*. In: *Slovenská kronika 1/98 – príloha periodika Národná osвета 2/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 13 – 14.

– t.j. „*nemocničnú kroniku*“ alebo „*uličnú/susedskú kroniku*“ ulice Nadsadie v mestskej časti Záturčie v meste Martin.²⁴

V niektorých obciach sú zastúpené aj kondolenčné knihy z pohrebov tamojších občanov, ktoré vznikli odčlenením sa od ucelenej pamätnej knihy obce. Kondolenčné knihy samy o sebe nemajú veľký význam pre kronikárske dielo ani ako príloha, nakoľko sú častokrát len svedectvom buď rutinných vyslovení úprimnej sústrasti, zriedkavejšie úprimným slovným vyznaním voči zosnulému a jeho pozostalým. Kondolenčné knihy tak nadobúdajú dobovú hodnotu väčšmi len pre pozostalých. Napriek tomu sú vítaným doplnkom dôstojnej poslednej rozlúčky so zosnulými a prejavom občianskej vyspelosti príslušnej samosprávy, v ktorej sa takáto kondolenčná kniha vedie.

Hodnotnou formou dokumentačného materiálu pri občianskych, resp. všeobecne pietnych obradoch a príležitostiach je tzv. „*pohrebná kronika*“ (pracovný názov),²⁵ ktorú sa nám podarilo zaregistrovať v obci Pobedim (okr. Piešťany). Zápisy v tomto druhu kroniky pozostávajú obvykle z prepisu oznamu o úmrtí a poslednej rozlúčke (tzv. „*parte*“), uvedení vybraných myšlienok a životopisných dát zosnulej osoby (dátum narodenia, dátum úmrtia, menovite najbližší príbuzní zo smútiacej rodiny) a v neposlednom rade aj profilová fotografia zosnulej osoby.

Za archaické kroniky sú považované napríklad *kroniky kláštorov*, ktoré sú nepochybne vitálnym základom fenoménu kronikárstva. Napriek tomu tento druh archaických kroník nemožno považovať za úplný relikv – v niektorých kláštoroch tradícia kronikárstva pretrváva dodnes (hoci sú, rovnako ako cirkevné matriky, vedené po latinsky – napr. v kapucínskom kláštore v Pezinku). Najmä zo sklonku monarchistického obdobia a z obdobia prvej Československej republiky sú najmä na území dnešnej Českej republiky zastúpené tzv. *četnícke kroniky*.

Archaickými kronikami sú aj *kroniky veľkých závodov*²⁶ – napríklad strojárni, železiarní či oceliarní. Mnohokrát však namiesto kroník tieto predimenzované podniky zanechali ako kultúrne dedičstvo *kroniky Brigád socialistických prác* (BSP), teda jednotlivých pracovných

²⁴ DANEKOVÁ, Dáša – KRIŠTEK, Igor : *Čím žije ulica – Víťazná kronika v súťaži Slovenská kronika 1999 – 1. cena v kategórii kroník záujmových združení – Kronika Čo dokáže ulica (Martin-Záturčie, Nadsadie)*. In: *Slovenská kronika 3/99* – príloha periodika *Národná osveta 10/99*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1999. Str. 9 – 10.

²⁵ Kronikárka obce Pobedim – Eva Pogranová – túto kroniku označila ako Kroniku zomrelých. Podľa jej informácií, ktoré zverejnila dňa 16. septembra 2019 v rámci skupiny *Spájame kronikárov Slovenska* na sociálnej sieti Facebook evidujeme, že v Pobedime takýto formát kroniky vedú už od roku 1884 (!) a aktuálne zapisujú už tretiu záznamovú knihu.

²⁶ JÍŠA, Václav : *Píšeme dějiny závodů*. Edícia *Knižnice Kroniky práce a bojů*. Praha : Práce – vydavatelství a nakladatelství ROH v Praze, 1979. Prvé vydanie. 160 strán.

úsekov a kolektívov v závodoch. Tu sme identifikovali zrejmy začiatok neduhu práce kronikárov a zapisovateľov pamätných kníh – vlepovanie tlačенých, resp. strojopisných strán do záznamovej knihy (neskôr sa tento neduh začal prejavovať aj v pamätných knihách, vedených lokálnymi matrikármi či zapisovateľmi alebo členmi ZPOZ – čo je trend najmä posledného desaťročia, kedy sa tlačiarne dostali do všetkých samospráv).

Rešpektujúc politicko-ideologickú situáciu v spoločnosti, archaickými kronikami sú tiež tzv. „*pionierske kroniky*“ – obvykle kroniky vedené samotnými deťmi v rámci pionierskych organizácií pri základných školách, či dokonca kroniky, vedené žiakmi jednotlivo po triedach (na niektorých z nich bola nutná participácia triedneho pedagóga). Sú už minulosťou, nakoľko v demokratickom zriadení už pionierske organizácie prestali existovať.

Obr. 1 : Scéna s kronikou z filmu *Pásla kone na betóne*

Zdroj : www.youtube.com

Ďalším typom archaických kroník sú *družstevné kroniky* (resp. kroniky českých JZD²⁷ a slovenských JRD²⁸). Mnohé, najmä technicky zastaralé, ekonomicky nerentabilné družstvá prestali krátko po páde socialistického režimu neboli konkurencieschopné a zanikli. Družstevné kroniky však boli produktom podobného prejavu ideológie a celkového prístupu, ako aj kroniky veľkých závodov. Napriek tomu sa už v úvode metodickéj príručky pre družstevné kroniky²⁹ podáva dôkaz o dobovej polemike o vhodnosti vedenia družstevných kroník : „*Dlouho bylo diskutováno o tom, zda JZD, která se postupně stávala hlavní ekonomickou a společenskou*

²⁷ JZD – Jednotné zemědělské družstvo.

²⁸ JRD – Jednotné roľnícke družstvo (pojem neskôr nahradzovaný názvom *Pol'nohospodárske družstvo*).

²⁹ ŠPAČKOVÁ, Marie – BENEŠ, Petr : *Kroniky a kronikáři v zemědělských podnikách*. Ústí nad Orlicí : OV Svazu družstevních rolníků – Okresní muzeum – Památník revolučních tradic, 1986. Str. 7.

základnou ve většině obcí, mají mít svou vlastní kroniku. Ještě v polovině 60. let byla považována dobře psaná kronika obecní za zcela postačující k tomu, aby zahrnula i veškeré skutečnosti zemědělského podniku.“

Družstevnú tradíciu vedenia kroník potvrdzuje aj vyňatá pasáž zo známeho slovenského filmu *Pásla kone na betóne* z prostredia východoslovenskej dediny s družstvom :

Johana Ovšena : *Čaká na predsedu?*

Sekretárka : *Na teba. Ty si kultúrna komisia.*³⁰ *Bude viesť kroniku. Tak som mu ju dala, nech si ju poprezerá.*

2.3 Prílohy kroniky

Prílohy kroniky sú výsledkom tvorivej práce kronikára, zriedkavejšie aj už zaužívaných nárokov zo strany samosprávy. V tejto podkapitole približujeme a snažíme sa definovať aspoň vybrané, najčastejšie formy príloh kronikárskeho záznamu.

Najfrekventovanejšie vytváranou prílohou kronikárskeho záznamu býva fotogaléria či fotoalbum. Dlhodobou osvetou v radoch kronikárov došlo v prípade väčšiny kronikárov k porozumeniu, že oproti elektronickej verzii do záznamovej knihy nemožno vlepovať fotografie, aby nedošlo v krátkej dobe (či po dlhšej dobe) k znehodnoteniu zápisov – buď pôsobením lepidla alebo opotrebovaním strán.

Kronikári preto z fotografií (ktoré buď sami vyhotovujú, vyhotovuje ich spolupracovník či ich kronikári získavajú z externých zdrojov) vyhotovujú fotoalbumy – určitou neodporúčanou formou je nahradzovanie riadne vyvolaných fotografií fotografiami tlačenými málo kvalitnou tlačou na vlastných reprografických zariadeniach.

Kronikári si väčšinou z vlastných zdrojov predplácajú regionálny časopis, z ktorého vystrihujú príležitostné články, týkajúce sa diania v ich obci alebo meste. Vzhľadom na to, že objem vydávaných periodík je veľký a ich predplatenie je nad finančné možnosti kronikárov (najmä ak sú v seniorskom veku), v minulosti *výstrižkovú službu* na území Slovenska za poplatok realizovala spoločnosť Domovina v Martine. Podstata výstrižkovej služby nespočíva len v pretlmočení informácie z publikovaného článku, ale každý výstrižok by mal byť sprevádzaný

³⁰ Bolo bežnou praxou, že pri družstvách existovali aj rôzne komisie, vrátane kultúrnej a teda zodpovednej aj za kroniku. Jednalo sa teda o pomyselnú samosprávu v samospráve (hoci v období centralisticky systematizovaného socialistického režimu ťažko hovoriť o samospráve) – existovali totiž rôznorodé družstevné komisie, súčasne popri celoobecných či celomestských komisiách (pri MNV). Zaradenie správy, vedenia a metodického usmerňovania kroník do sfér ľudskej a spoločenskej činnosti bližšie rozvíjame v podkapitole *Kronikárstvo ako spojená nádoba – na hrane dvoch rezortov*.

jemu prislúchajúcim citačným odkazom, aby bolo možné každý článok späťadať, napr. v archíve periodika.

Dôkazom pokročilosti kronikára v jeho práci je vytváranie bibliografií, registrov (indexov) a iných prehľadov. Jedným z takýchto materiálov môže byť *bibliografia článkov lokálneho periodika / miestnej tlače*.

Autentickou prílohou, vrstvenou v priebehu dokumentovaného roka,³¹ je *galéria plagátov, pozvánok* či *propagačných letákov* (napr. z činnosti tunajších škôl, inštitúcií a organizácií, ale aj externých subjektov, ktoré svojou činnosťou zasiahli aj dianie v obci/meste či subjekte). Kronikári sem najčastejšie vkladajú pozvánky na zasadnutia obecného/mestského zastupiteľstva, pozvánky na obecné/mestské slávnosti či ceremónie, plagáty podujatí kultúrnych stredísk a organizácií, a pod.

Viac k samotnej *agende ZPOZ* rozoberáme v kapitole *Činnosť ZPOZ a pamätne knihy*. Vzhľadom na to, že mnohí kronikári sú zároveň zapisovateľmi pamätnej knihy alebo prichádzajú priamo do kontaktu s dátami, ktoré sa pre zápisy poskytujú zapisovateľom pamätných kníh, majú priamu príležitosť ich využiť v kronikárskom zápise.

Pre účely kronikárskeho záznamu napr. postačuje okrem celkového zhodnotenia činnosti ZPOZ-u uviesť aj meno zapisovateľa pamätnej knihy a zoznam zapísaných udalostí v priebehu dokumentovaného kalendárneho roka (vždy s datovaním tej-ktorej udalosti).

V prípade agendy ZPOZ záleží od povahy spracovaného textu, ako aj od rozhodnutia autora, či konkrétne tento materiál bude zaradený ako organická súčasť kronikárskeho záznamu alebo ako jeho príloha.

Špeciálne prílohy, ktoré sa nedajú zaradiť do iných kategórií príloh či nepoužitý zvyšok získaných podkladov a príloh, ktoré sú však v prospech informačnej hodnoty kroniky, menšia časť kronikárov nahráva na *CD/DVD nosič*, v minulosti *kazety*.

³¹ Vo veľkej časti metodických príručiek sa očakáva, že kronikár býva pozývaný na všetky podujatia, akcie a iné príležitosti v lokalite či subjekte, v ktorom pôsobí ako kronikár. Realita však podáva presne opačný obraz.

2.4 Kronika ako denník či tematika?

Odporúčaným spôsobom je vedenie kroniky ako uceleného, tematicky rozčleneného zápisu - pričom tvorba zápisu prebieha „na nečisto“ v priebehu daného kalendárneho roka (zbieranie podkladov, zhromažďovanie fotodokumentácie, výstrižková služba a monitoring médií, atď.), avšak samotný zápis sa finalizuje a realizuje až po uplynutí záujmového kalendárneho roka („za rok 2018 píšem až v roku 2019“).

Niektoré kroniky sú však vedené vyslovene ako denník - čo sa stane v jeden deň, čo najskôr sa to zdokumentuje a obratom zapíše do záznamovej knihy. Vzniká teda síce chronologický záznam, ktorý však nemožno – príp. veľmi náročne – tematicky kategorizovať a sprehládniť. Väčšina kronikárov sa drží tematického prístupu tvorby kronikárskeho zápisu, ktorý možno považovať za vhodnejší – vnáša totiž do zápisu vyššiu mieru prehľadnosti a zároveň poskytuje možnosť bádateľom, hľadajúcim konkrétnu informáciu, ušetriť čas pri lustrovaní kronikárskeho záznamu. Tematické časti sa už vo svojej náplni beztak formujú podľa chronologického sledu, takže základný kronikársky princíp ostáva neporušený.

2.5 Kronikárstvo ako spojená nádoba – na hrane dvoch rezortov

Jednotným prvkom českej i slovenskej kronikárskej praxe je pozícia kronikárstva v rámci verejnej správy. V štruktúrach štátnej správy i samosprávy totiž kronikárstvo stojí na pomedzí sektora vnútra a sektora kultúry – dlhodobou tradíciou a „spádovosťou“ kronikárstvo patrí do sféry kultúry (touto zákonnou povinnosťou sú preto väčšinou poverované referáty či oddelenia kultúry obecných/mestských úradov, kultúrne strediská a pod.).

Viaceré obce i mestá túto hierarchiu vymedzujú na základe nedostatočnej legislatívy buď v štatúte samoprávy (konkrétneho článku o kronike) alebo tzv. *Štatútom obecného kronikára*, resp. *Štatútom mestského kronikára*. Takýto štatút treba však dimenzovať ako interné usmernenie a nie všeobecne záväznú nariadenie (VZN) – v prípade obcí, ktoré sa podujali k tvorbe štatútu kronikárov prostredníctvom VZN, bolo zaznamenané podanie protestu prokurátora. Pri téme kronikárskych štatútov treba mať pri väčších obciach a mestách na mysli aj fakt, že kronikári sú pri získavaní informácií neraz ignorovaní subjektmi, ktoré by im mali poskytnúť informácie. Dobrou formou sú napríklad tzv. *preukazy kronikára*, ktoré sú pre kronikára vydávané a potvrdzované samosprávnym úradom.

Kronikárstvo ako dokumentačná činnosť, hraničiaca s históriou, je previazané aj s archivárskou činnosťou a archívy spadajú do sféry vnútra. Pomerne početná skupina kronikárov je previazaná s mestskými, okresnými, oblastnými, krajskými i štátnymi pamäťovými inštitúciami

alebo – v prípade absencie kultúrneho referátu – spadajú pod vnútorné záležitosti samosprávy, neraz priamo pod prednostu úradu či starostu/primátora ako štatutára. Ako je teda zrejmé, táto problematika sa týka najmä samosprávnych kronikárov – kronikárov obcí, miest a mestských častí.

Pre kronikárstvo nie je multidisciplinarita nijakou novinkou a preto je s ňou stotožnené aj pri členení rezortov – otázkou je, aké výhody a aké nevýhody poskytuje takáto neucelená pozícia. Pri hľadaní rozhodujúcich elementov je náležitou polemika a odborná diskusia. V Českej republike môže spolurozhodovať fakt, že kronikárstvu sa venuje Národní informační a poradenské středisko pro kulturu (NIPOS) – vzdelávacia inštitúcia, zriadená vtedajším Ministerstvom kultúry ČSFR (aktuálne zriaďovaná Ministerstvom kultúry ČR) ku dňu 1. januára 1991.³² Na Slovensku zas organizátor celonárodnej súťaže Slovenská kronika – Národné osvetové centrum patrí do zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva kultúry SR. Pri komparačnom pohľade je prechod agendy osvetu z rezortu školstva (v období prvej ČSR) do rezortu kultúry (od obdobia socializmu doposiaľ) zastúpený v oboch republikách.

³² NIPOS – O nás. Dostupné online : <https://www.nipos.cz/nipos-onas/> [cit. 2020-08-14]

3 VYUŽITIE KRONÍK V PRAXI

V konečnom dôsledku nie je dôležité len poukazovanie na tvorbu či uchovávanie kroník, pamätných kníh a iných pamäťových dokumentov, ale aj ich reálne uplatnenie v praxi, čo býva najzásadnejším argumentom aj pre tých, ktorí v kronikách (príp. v histórii samej o sebe) nevidia veľký význam či zmysel. Pravdaže, kroniky majú okrem uvádzaných možností využitia aj ďalšie, čiastkové – napr. štúdium a získavanie informácií z radov laickej verejnosti (genealogické súvislosti, niekedy aj informácie o majetkových podstatách a vývoji a pod.).

3.1 Kroniky v práci archivárov

Kroniky sú aj vzhľadom na svoj dôležitý lokálny význam a vysoký záujem bádateľskej verejnosti váženou súčasťou archívnych fondov a zbierok. Aj v prípade archívov však nastáva bipolárnosť prístupov ku kronikám a v podstate ku kronikárstvu celkovo. Niektoré archívy sa stali nepísanými školami a vzdelávacími inštanciami pre kronikárov v regióne (napr. okresný archív Semily v Českej republike). Pracovníci mnohých archívov sa v období socializmu stávali členmi posudzovacích komisií pre kroniky v spádovej oblasti (viac informácií v tejto záležitosti podávame v kapitole *Kroniky v období socializmu* – podkapitole *Ideologická kontrola kronikárskych diel*).

V súčasnosti, keď sa už kronikám nevenuje taká pozornosť ako v uplynulých desaťročiach, resp. v minulom storočí (a to najmä kvôli opadnutiu ideologických dôvodov na prácu s kronikami a ich kontrolu), mnohé archívy pristupujú ku kronikám pasívne – len snahou o ich akvizíciu ako „vzácnym exponát“, pričom však nedisponujú prehľadnou a samostatnou zbierkou kroník a pamätných kníh.

Príkladom dobrej spolupráce odborných archivárov s kronikármi v regióne je napr. dlhoročná súčinnosť bývalého riaditeľa Okresného archívu Bratislava-vidiek³³ - Jána Milana Dubovského (1933 – 2005) s niekdajším kronikárom Šenkvice³⁴ Henrichom Lančaričom (1913 – 1999). Jednak sa obci Šenkvice podarilo vďaka krúžku nadšencov, jadro ktorých tvorili menovaní dvaja nadšenci regionálnej a lokálnej histórie, veľmi dobre zdokumentovať vlastné dejiny – na druhej strane archív získal viaceré hodnotné kroniky, a to najmä školské. I keď nemalú zásluhu

³³ Dnes Štátny archív v Bratislave, pobočka Modra – okres Bratislava-vidiek zanikol v roku 1996, kedy bol pri reorganizácii územno-správneho členenia Slovenska rozdelený na okresy Malacky, Pezinok a Senec.

³⁴ Obec Šenkvice bola už historicky na regionálne pomery veľkým vidieckym sídlam. V súčasnosti – s počtom obyvateľov vyše 5 300 osôb – patrí do prvej dvadsiatky najväčších obcí v celej Slovenskej republike.

na tom mala zrejme aj skutočnosť, že menovaný riaditeľ bol občanom (hoci nie rodákom) Šenkvic.

3.2 Kroniky v práci etnológov

Z národopisného hľadiska sa kronikám v regionálnom meradle (Kroměřížsko) venoval v rámci svojej diplomovej práce *Lidové kronikářství na Kroměřížsku jako etnografický pramen*³⁵ aj neskorší národopisec, korektor a propagačný pracovník Vladimír Příkryl (1933 – 2000).³⁶ Zhodnotil ľudové kronikárstvo v okrese Kroměříž, na základe údajov v obecných kronikách sledoval spoločenské zmeny na hanáckej dedine v 19. storočí.

V českej publikačnej činnosti do tematiky kronikárstva významne prispeli etnografi Antonín Robek (1931 – 2008) – etnograf, historik a vysokoškolský pedagóg; svojho času vedúci katedry etnografie a folkloristiky, prodekan Filozofickej fakulty UK v Prahe pre politicko-výchovnú činnosť a v rokoch 1972 – 1990 riaditeľ Ústavu etnografie a folkloristiky ČSAV.³⁷ Z kroník, a to najmä obecných, pri svojej práci čerpana aj etnografka Zdeňka Vaněčková, rod. Štěpánková (*1933),³⁸ niekdajšia pracovníčka Ústavu etnologie a folkloristiky ČSAV.³⁹

Robekov podiel na „normalizačnom procese“ čiastočne naštrbil jeho osobnú povosť, z jeho publikačného odkazu však dodnes môžeme vychádzať v podobe viacerých kronikárskych publikácií.⁴⁰ Okrem iného a v rámci tejto práce už uvedeného sa zaoberal aj mestskými kronikami ako prameňom poznania „maloburžoáznej ideológie“ a bližšie aj ľudovým kronikárstvom v jednotlivých oblastiach Čiech.

³⁵ PŘÍKRYL, Vladimír : *Lidové kronikářství na Kroměřížsku jako etnografický pramen*. Praha, 1964. 125 strán. Diplomová práca. Univerzita Karlova v Praze – Filozofická fakulta Univerzity Karlovy.

³⁶ Heslo *Příkryl, Vladimír*. In: KOLEKTÍV AUTOROV : *Lidová kultura – národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska – Biografická část*. Praha : Mladá fronta, 2007. Prvý zväzok. Str. 184. ISBN 978-80-204-1711-4

³⁷ Heslo *Robek, Antonín*. In: KOLEKTÍV AUTOROV : *Lidová kultura – národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska – Biografická část*. Praha : Mladá fronta, 2007. Prvý zväzok. Str. 186 – 187. ISBN 978-80-204-1711-4

³⁸ Zdeňka Vaněčková bola v rokoch 1964 – 1975 zamestnankyňou Muzeologického kabinetu Národného múzea v Prahe v pracovnej pozícii *metodik pro obecní kronikářství*. To znamená, že v prípade dnešnej Českej republiky kronikársku agendu na celonárodnej úrovni v období socializmu zastrešovalo Národné múzeum v rámci svojej organizačnej zložky Muzeologický kabinet – zatiaľ čo v prípade dnešnej Slovenskej republiky kronikársku agendu na celonárodnej úrovni v období socializmu zastrešovala Matica slovenská v rámci svojej organizačnej zložky Slovenská národná knižnica. Zdroj :

<https://www.databazeknih.cz/zivotopis/zdenka-vaneckova-105781> [cit. 2020-04-04]

³⁹ Heslo *Vaněčková, Zdeňka*. In: KOLEKTÍV AUTOROV : *Lidová kultura – národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska – Biografická část*. Praha : Mladá fronta, 2007. Prvý zväzok. Str. 244. ISBN 978-80-204-1711-4

⁴⁰ VAŘEKA, Josef : *Životní jubileum Antonína Robka*. In: *Národopisné aktuality 1981 – číslo 2*. Strážnice : Krajské středisko lidového umění ve Strážnici, 1981. Str. 131 – 132. Dostupné online : <http://na.nul.cz/1981/2/Nr.html#09%09> [cit. 2020-04-04]

V druhej polovici 90. rokov 20. storočia sa na stránkach prílohy Národnej osvety – *Slovenská kronika* obracala s konkrétnymi dotazníkmi na slovenských kronikárov etnologička Hana Hlôšková s cieľom bližšie zdokumentovať miestne tradície a zvykoslovie na lokálnej úrovni. Tak boli do etnografického výskumu zapojené nielen kroniky ako výsledok kronikárskej tvorby,⁴¹ ale aj samotní kronikári – tvorcovia a dokumentátori.

Príklad prístupu Hlôškovej by mal byť vzorovým pre múzeá – nemožno sa totiž stotožniť s tvrdením, že kroniky sú pre múzeá (napr. vlastivedné či etnografické) nezaujímavým materiálom oproti lokálnym a regionálnym monografiám. Sme toho názoru, že múzeá by mali aktívne vstupovať do oboch procesov – metodicky usmerňovať tvorbu kroník a vďaka zhromaždeným podkladom poskytovať vedomostné a informačné zázemie pre autorov monografických diel. Viaceré z múzejných zariadení totiž môžu pôsobiť v tejto oblasti vedecko-odbornej činnosti pasívne – namiesto aktívneho prístupu k budovaniu pre bádateľov atraktívnych fondov a zbierok len očakávajú možnosť nákupu nových monografických diel či miestopisných publikácií do svojich odborných knižníc.

3.3 Kroniky v práci historikov

Pozícia kroník pri ich spracovávaní, resp. celkovej práci historikov s nimi, je diskutabilná. Niektorí ich vzhľadom k subjektívnej tvorbe (a teda nedodržaní pravidla objektívnej podstaty kroník) považujú za nedôveryhodný, hoci autentický materiál. Iní sa na tento materiál spoliehajú a niekedy musia spoľahnúť pre jeho jedinečnosť v rámci skúmanej problematiky, či už po tematickej alebo geografickej stránke.

Príkladom dlhodobého využívania kroník ako podkladového materiálu k vedeckej činnosti je aj práca klasického filológa, historika Josefa Dobiáša (1888 – 1972), o ktorom sa uvádza i nasledovné : „*Autor na rozdiel od väčšiny historiků své generace neodmítal kroniky podobného druhu ani lidovou tradici jako historický pramen; třebaže tradice nezachycuje všechna fakta, postihuje dobový způsob myšlení a je důležitým charakterizačním pramenem; pověst má zpravidla reálné jádro, které odborník dovede odlišit od poetismů a vypravěčských klišé.*“⁴²

⁴¹ PAVLÍKOVÁ, Martina : *Kronika a kronikár z pohľadu etnológie (Na príklade výskumov v oblasti Nového Mesta nad Váhom)*. In: Etnologické rozpravy. Ročník 6 (1999), číslo 1. Str. 85 – 99. ISSN 1335-5074. Dostupné online: <https://www.zuzanabenuskova.sk/wp-content/uploads/2013/08/11-ER1-99.pdf> [cit. 2020-05-07]

⁴² Heslo *Dobiáš, Josef*. In: KOLEKTÍV AUTOROV : *Lidová kultura – národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska – Biografická část*. Praha : Mladá fronta, 2007. Prvý zväzok. Str. 43. ISBN 978-80-204-1711-4

Kronikám sa ako historickému a etnografickému prameňu venoval aj historik a vysokoškolský pedagóg Josef Polišenský (1915 – 2001) – v jeho prípade sa jednalo najmä o moravské kroniky zo 17. storočia.⁴³

3.4 Kroniky v práci múzejníkov

Kroniky a pamätne knihy sú cenným akvizičným prírastkom snáď pre každú pamäťovú inštitúciu. Nešťastnou formou takéhoto záujmu je vyslovene lov na takéto „exponáty“ – originály starých kroník, menej zaujímavé sú pre pamäťové inštitúcie pamätne knihy, zvyčajne tvorené väčšinou podpismi a stručnými zmienkami o tých-ktorých udalostiach. Získavanie kroník do fondov pamäťových inštitúcií by, pravda, vôbec nebolo zlé – kebyže tieto inštitúcie so získanými dokumentmi aj ďalej pracujú. Mnohé z nich (hoci skôr archívy než múzeá) kroniky založia do príslušných fondov – keďže kroniky a ani pamätne knihy v mnohých archívoch nemajú vlastnú zbierku a teda ani inventár – a len pasívne uchovávajú.

Niektoré múzeá však prejavili iniciatívu s muzeálnym poňatím kroník a taktiež ich tvorcov – kronikárov do formy výstav a prezentačných katalógov z výstav, kde sú krátke prívety niektorých kronikárov z regiónu.⁴⁴ V roku 2014 to bolo SNM – Múzeum ukrajinskej kultúry v spolupráci so Štátnym archívom v Prešove tieto inštitúcie zrealizovali tretí ročník výstavy kroník a pamätných kníh.⁴⁵

Opačným, pozitívnym príkladom je činnosť Štátneho archívu v Prešove a taktiež Krajského múzea v Prešove. Menované inštitúcie s uchovávanými kronikami aktívne pracujú, najmä na báze tvorby nových výstav – v roku 2019 to bola najmä výstava *Tajomstvá uchované v kronikách*, avšak taktiež výstava k 30. výročiu Nežnej revolúcie,⁴⁶ kde boli prezentované aj mestské, obecné, školské alebo pionierske kroniky. Veľký záujem bol o najstaršiu mestskú knihu Sabinova z rokov 1446 – 1923.⁴⁷

⁴³ Heslo *Polišenský, Josef*. In: KOLEKTÍV AUTOROV : *Lidová kultura – národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska – Biografická část*. Praha : Mladá fronta, 2007. Prvý zväzok. Str. 177. ISBN 978-80-204-1711-4

⁴⁴ ŠOKA, Milan : *Výstava Kroniky – svedectvo doby*. Banská Bystrica : Stredoslovenské múzeum v Banskej Bystrici, 1978. 20 strán.

⁴⁵ Dostupné online :

https://www.snm.sk/swift_data/source/muzeum_rusinskej_kultury/expozicia/KRONIKY%20A%20PAMATNE%20KNIHY%203.pdf [cit. 2020-06-09]

⁴⁶ DOMENOVÁ, Marcela (ed.) : *Spoločnosť a dejiny (človek – priester – kultúra) II*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove – Filozofická fakulta, 2019. Prvé vydanie. 147 strán. ISBN 978-80-555-2368-2

⁴⁷ To opäť poukazuje na to, že tradícia lokálneho kronikárstva je na území Slovenska dlhodobá, hoci rozvíjaná bola prevažne na pôde slobodných kráľovských miest.

3.5 Kroniky v práci d'alsej odbornej a vedeckej verejnosti

Kroniky môžu využívať geografi pri dokumentácii geografického názvoslovia a jeho vývoja alebo historickí kartografi, získavajúci potrebné dáta na spracovanie či porovnanie s dobovými mapovaniami vyššej úrovne (vojenské mapovania a pod.). Prínosnými sú aj pre historických demografov, identifikujúcich nielen vývoj počtu obyvateľstva, ale aj štruktúru obyvateľstva – národnostnú, religióznu a pod.

Pri zisťovaní a oboznamovaní sa s reáliami obce/mesta/usadlosti či iného geografického alebo sídelného priestoru do kroník nahliadajú aj pracovníci pamiatkových ústavov, odborníci z oblasti ochrany kultúrneho a prírodného dedičstva a pamiatkovej starostlivosti. Ako pri neformálnom rozhovore uviedla fundovaná „pamiatkárka“ Martina Indrová : *„Vždy, keď jsem někde na výzkumech, jako první krok se rovnou zeptám na tamního kronikáře, se kterým se většinou i setkám jakožto vzácným zdrojem informací o dané lokalitě.“*⁴⁸

⁴⁸ Autorský rozhovor s Martinou Indrovou, pracovníčkou Národního památkového ústavu (10. október 2019).

4 HISTORICKÝ KONTEXT – OBDOBIE DO ROKU 1918

Za predchodcov dnešných kronikárov sa považujú sčítaní stredovekí vzdelanci, častokrát polyhistori, v českej terminológii označovaní ako „písmáci“. Za „písmáka“ však boli považovaní aj viacerí pogramotní sedliaci a roľníci, zaznamenávajúce zápisy kronikárskej povahy (napr. o počasi).

Prvé kontakty dnešného územia Českej republiky a kronikárstva sú zmienené v 12. storočí.⁴⁹ Stredovekí kronikári ako Kosmas (*Kronika česká*), Petr Žitavský (*Kroniky zbraslavské*) a Dalimil patria k prvým známym a významným osobnostiam českého stredovekého kronikárstva.⁵⁰ Na Slovensku sa k citovaným stredovekým kronikárom radí najmä kronikár Ján z Turca, pôvodom z Hontu (*Chronica hungarorum*) – originál jeho kroniky uchováva rehoľa piaristov v Nitre.⁵¹

V prípade Českej republiky – resp. Česka ako súčasť rakúskej časti habsburskej monarchie (Predlitavska) môžeme hovoriť o pozitívnom vplyve susedného Bavorska na šírenie fenoménu kronikárstva. Na základe kronikárskej tradície, ktorá bola na sledovanom geografickom území udržiavaná už v 19. storočí, mohla postupne vzniknúť rovnaká tradícia v Česku.

Na slovenskom území sa kronikárstvo vyvíja taktiež už od stredoveku, avšak, prirodzene, v značne odlišnej forme než v akej sú tvorené dnešné kroniky. Významný bol súbor uhorských kroník zo 14. storočia, medzi ktoré patrí *Dubnická kronika*, nájdená v illesházyovskej knižnici v Dubnici nad Váhom; ďalej *Bratislavská kronika*, nájdená v rukopisnej zbierke Bratislavskej kapituly a *Viedenská maľovaná kronika* z čias Ľudovíta Veľkého. Ako však správne poznamenáva archivárka Zuzana Kollárová⁵² : „Pretože predmetom prvoradého záujmu stredovekých kronikárov boli vtedajšie organizované inštitúcie, slovenskú kroniku v pravom zmysle slova nemáme.“

V období, ktoré môžeme zavrieť rozpadom habsburskej monarchie v roku 1918, neboli vydávané ani špeciálne nariadenia či pravidlá pre tvorbu kroník. Kroniky a ich vedenie automaticky spadali do povinností richtárov a prisažných. Pri komparatívnom prehľade môžeme konštatovať, že novodobé české kronikárstvo nachádza svoje začiatky v Bavorsku,

⁴⁹ HAVLÍK, Miroslav : *Obecní kroniky*. In: *Archivní prameny v etnologickém výzkumu I*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. Prvé vydanie. Str. 209 – 224. ISBN 978-80-210-6862-9

⁵⁰ DORAZIL, Otakar : *Kroniky mluví*. Praha : Jos. R. Vilímek, 1946. 369 strán.

⁵¹ *Kronika Jána z Turca*. Bratislava : Perfekt, 2015. Preložil Július Sopko. 592 strán. ISBN 978-80-8046-692-3

⁵² KOLLÁROVÁ, Zuzana : *Kroniky a ich význam v spoločnosti*. 10 strán. Dostupné online : <http://www.nocka.sk/wp-content/uploads/2019/03/Kroniky-a-ich-v%C3%BDznam-v-spolo%C4%8Dnosti.pdf> [cit. 2020-04-05]

novodobé slovenské kronikárstvo vznikalo priamo na geografickom území dnešnej Slovenskej republiky (vybrané mestá v regióne Spiš).

K spomínaným spišským kronikám patrí kronika levočského richtára Gašpara Haina⁵³ z rokov 1632 – 1687. Ide o unikátny prameň k poznaniu dejín Levoče, ale aj celého Slovenska v 17. storočí. Napísal ju vtedajší levočský richtár, košický rodák Gašpar Hain, v latinskom a nemeckom jazyku.

Andrej Čorba, evanjelický farár v Hanušovciach nad Topľou, napísal v prvej polovici 19. storočia vo východoslovenskom nárečí veršovanú kroniku, zachytávajúcu udalosti cholerového povstania v roku 1831 v Zemplínskej, Šarišskej a Spišskej stolici. Zachovaný originál tejto kroniky, nesúci názov *Hrozne a strašne rospravki o chorobe chol'eri a rozbroju proščavi vo viššich stranoch Uherske zeme s roka 1831ho v kratkosci spisane pre obecni v tim čase sbureni ľud ku pokajaňu*, je dnes súčasťou zbierok Východoslovenského múzea v Košiciach.⁵⁴

Aj z kronikárskeho hľadiska unikátnymi a vhodnými materiálmi z tohto obdobia sú zápisnice finančných komisií, miestnych komposesorátov, ale aj mestské knihy,⁵⁵ kde sa evidovalo všetko dôležité pre mestskú samosprávu a celkové fungovanie mesta ako organického celku. Mestské knihy si nevedli len slobodné kráľovské mestá, ale aj zemepanské mestečká – príp. aj ich alternácie (slobodné kráľovské mestá, ktorým vlastní župani upierali alebo obmedzovali kráľovské privilégia a iné mestské výsady, čím ich degradovali na úroveň zemepanských mestečiek) alebo významné obchodné centrá.

⁵³ Pozri poznámku č. 52.

⁵⁴ KRUPOVÁ, Agáta : *Príručka pre obecných a školských kronikárov – a iných nadšencov pre dokumentáciu regionálnej alebo rodinnej histórie*. Prešov : Regionálne vzdelávacie centrum Prešov, 2013. Prvé vydanie. 120 strán. ISBN 978-80-971358-0-5

⁵⁵ Napríklad : OLEXA, Ján : *Zápisnica mestečka Martin 1531-1871*. Brno, 2012. 85 strán. Bakalárska práca. Masarykova univerzita – Filozofická fakulta. Vedúci práce : Zdeněk Sviták.

5 KRONIKÁRSTVO V PRVEJ ČESKOSLOVENSKEJ REPUBLIKE

Prvá Československá republika (ČSR) je obdobím mnohých prevratných reforiem či udalostí, z ktorých čerpá aj súčasnosť. Výnimkou nie je ani problematika kronikárstva, ku ktorej rozšíreniu do celoplošného kontextu došlo práve vďaka štátnej iniciatíve v tejto historickej perióde. Okrem toho, na legislatívne usmernenia či metodické materiály z tohto obdobia nadväzuje aktuálna kronikárska legislatíva či činnosť kronikárov.

Plnovýznamovo sa teda nejedná o relikv – hoci je tristným konštatovaním, že sa viaceré samosprávy i kronikári musia v mnohom spoliehať na 100 rokov starý zákon už celé desaťročia neexistujúceho štátneho útvaru. To poukazuje na potrebu pravidelného obmieňania, dobového aktualizovania kronikárskych smerníc, metodických pokynov či dokonca príbuzných zákonov tak v prítomnosti, ako aj v budúcnosti.

5.1 Dozvuky predošlých kronikárskych tradícií

Nech je prvotná, neraz zidealizovaná predstava o kontinuite kronikárskej činnosti akokoľvek dôveryhodná, v drivej väčšine kronikársky dokumentovaných lokalít či subjektov dochádza k zásadným prelomom aj v tejto sfére. Takýmto zlomom nie je len možná fluktuácia, prípadne až absencia funkcie kronikára, ale aj pohľad na kroniku ako hmotné kultúrne a pamäťové dedičstvo. Kronikárske záznamové knihy boli totiž taktiež v hľadáči dobových trendov a na ne nadväzujúcich rozhodnutí a dôsledkov. Príklady z 20. storočia poukazujú na to, že kroniky ako záznamové knihy boli neraz ukončené aj napriek tomu, že neboli úplne zapísané. Stalo sa tak najmä kvôli spoločenským premenám, transformáciám politických režimov a pod.

Prvá ČSR mienila poskytnúť kronikárstvu rovnaké základy, i keď, logicky postavené na odlišných reáliách a historických tradíciách. Kroniky totiž začali vznikať aj tam, kde v predošlom období vedené vôbec neboli, čo ich dávalo do kontrastu voči dlhodobo vedeným kronikám vybraných miest alebo kláštorov. Treba však uznať, že v prípade „masarykovského Československa“ išlo o nenásilnú formu spomínaného zlomu v celoštátnom vedení kroník – obciam a mestám zákon prikazoval na vlastné náklady zakladať nové kroniky, avšak nezastával negatívny či eliminačný postoj voči starším a už existujúcim kronikám, ako tomu bolo v neskorších desaťročiach (konkrétne v totalitných režimoch v strednej Európe).

Kronikársky materiál – pokiaľ bol dobový a nie len niekoľkoročný – mohol byť tvorený napríklad zápisnicami finančných komisií, obecných/mestských rád a zastupiteľstiev a pod.

Majoritne bol vedený v domácom jazyku – češtine/slovenčine, zmena nastala len v obdobiach silnej maďarizácie či germanizácie.

Nepochybne podstatným dejinným míľnikom bola prvá svetová vojna, ktorá bola takisto príležitosťou pre dobové zachytávanie diania – nielen prezentovanou formou vojenských denníkov, ale aj kroník. Medzi zaujímavé kronikárske diela takéhoto charakteru môžeme jednoznačne zaradiť kroniku *Sboru městských ostrosřelců král. města Rakovníka – Kronika války světové 1914-18*. Jedná sa o kroniku, pravdepodobne spracovanú so zvláštnym cieľom – neinformovať generácie, nasledujúce a žijúce hneď po (alebo ešte v) období, zachytenom na stránkach tejto kroniky. Za jej cieľ možno považovať účel časovej sondy, určitého „časuvzdorného tubusu“ – nakoľko priamo na jej obale sa uvádza : „*Tato kniha nesmí býti otevřena až roku 2019*“ – čo znamenalo jej storočné zapečatenie. Státní oblastní archiv v Praze ako archívne pracovisko, uchováajúce túto kroniku, tento pokyn rešpektovalo a teda až v aktuálnom kalendárnom roku (2020) kroniku formou jej digitalizácie sprístupnilo bádateľskej verejnosti.⁵⁶

5.2 Zavádzanie kronikárskych noriem

Je pozoruhodným a chvályhodným faktom, že novovzniknutý štátny útvar – prvá Československá republika – dokázal už v počiatkoch upevňovania štátnej moci a tvorby štátnej správy myslieť aj na problematiku kronikárstva. ČSR naň reagovala stručným, ale za to dodnes stále dobovo platným *Zákonom č. 80/1920 Sb. z. a n. o pamětních knihách obecních*.

Vážnosť a relevantnosť zákona upevnili aj nasledovné a naň nadväzujúce nariadenia, a to konkrétne : *Nariadení č. 211/1921 Sb. z. a n., kterým se provádí zákon o pamětních knihách obecních*, ktoré vyvolalo impulz na objemnejšie zakladanie kroník v obciach a mestách najmä v Čechách a na Morave, resp. v československej časti Sliezska.

Druhým nariadením bolo *Vládní nariadení č. 169/1932 Sb. z. a n., o pamětních knihách obecních* (Príloha 4), vďaka ktorému došlo k hromadnému zakladaniu obecných a mestských kroník aj na Slovensku – buď ešte v roku 1932, väčšina však skôr v priebehu roka 1933 a 1934.

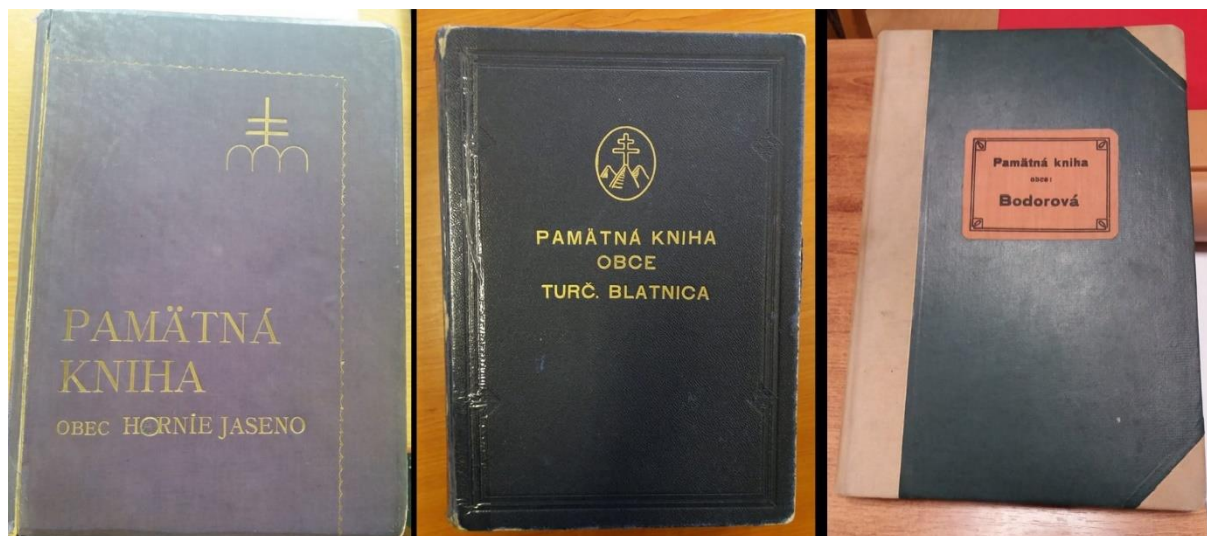
Treba zdôrazniť, že tieto legislatívne úpravy sa týkali bytostne samosprávnych kroník, teda kroník obcí a miest – nezahŕňali kronikársku činnosť škôl, spolkov, inštitúcií či iných subjektov. Táto oblasť fenoménu kronikárstva zostala v tom čase nepovšimnutá, čo sa však

⁵⁶ *Ostrostřelecký sbor Rakovník : Kronika světové války 1914 - 1918*. Dostupné online : <https://ebadatelna.soapraha.cz/pages/DataArchivaliePage/archivalieId/1512/fbclid/IwAR2tQ-pkoDi-h2XFJU2M1PTgW2BWZjnfv8Z1r7VmFmJ3qINU2UFdleLtT1Q;jsessionid=E589B52CE95DAB571592DD7001FC92F4?0> [cit. 2020-04-29]

dalo vyriešiť postupným legislatívnym dopĺňaním a vylepšovaním schváleného zákona, zameraného na samosprávne kroniky.

5.3 Nebývalé zabezpečovanie záznamových kníh

Nová republika – nové pravidlá. Predstavitelia samospráv – richtári a taktiež ani správcovia širších obvodov – obvodní notári v drvivej väčšine nemali žiadnu predošlú skúsenosť s kronikami, a teda ani so zabezpečovaním záznamových kníh na kronikárske zápisy. V tejto rovine sa nám doposiaľ nepodarilo identifikovať žiadne zdroje či pramene, ktoré by poukazovali na spôsob, akým sa tieto kroniky zabezpečovali. Na základe realizovaného terénneho prieskumu i internetovej rešerše sa domnievame, že išlo o mikroregionálne zdieľanie „know-how“, resp. v budúcnosti pri širšom terénnom prieskume bude vhodné zastúpenie rovnakých druhov záznamových kníh konfrontovať s hranicami vtedajších obvodov notárskych úradov.

Obr. 2 : Rozličné typy „pamätňových kníh“ – prvorepublikových záznamových kníh kroniky
(zľava: pracovne nazvaný typ K1 – exemplár z obce Turčianske Jaseno (okres Martin);
typ K2 – exemplár z obce Blatnica (okr. Martin) a typ K3 – exemplár z obce Bodorová (okr. Turčianske Teplice).

Zdroj : vlastná fotodokumentácia autora z terénneho prieskumu

Rovnaký typ záznamovej knihy kroniky – pracovne ho pre lepšie odlíšenie nazvime K1 – sme podľa internetovej rešerše (vďaka už realizovanej digitalizácii) identifikovali v meste Hnúšťa a jeho mestských častiach (bývalých samostatných obciach) Hačava a Likier. Rovnaký typ záznamovej knihy kroniky (pracovný názov K1) sme zdokumentovali v rámci terénneho výskumu regiónu Turiec v obciach Dražkovce, Sklabiňa a Turčianske Jaseno (historická časť

a pôvodne samostatná obec Horné Jaseno) – tieto obce pôvodne patrili do rovnakého notárskeho obvodu (Hornie Jaseno). Ďalší typ – pracovne ho nazvime K2 – sme identifikovali napr. v obciach Benice a Blatnica. Tieto obce sú v rámci okresu Martin pomerne vzájomne geograficky vzdialené, avšak spadali do rovnakého notariátu (Príbovce). Podobne by sme mohli pokračovať aj pri treťom type záznamovej knihy (pracovný názov K3) – ten sme identifikovali vo vzájomne susedných obciach Bodorová a Borcová, ktoré patrili pod Obvodný notársky úrad v Malom Čepčíne.⁵⁷

Samozrejme, takúto situáciu nemožno generalizovať – vyžaduje si to širší terénny prieskum, v ideálnom prípade aj v ďalších regiónoch Slovenska (napr. od Turca okolitých). Existujú záznamové knihy kroník, ktoré sú originálmi sami o sebe; príp. pripadá do úvahy aj alternatíva, že sa v rovnakom obvode bývalého notárskeho úradu nájdu dve obce s rozličnými typmi prvorepublikových kroník („pamätných kníh“).

Výnimočnosťou v obciach či mestách je nález tzv. „*masarykovskej kroniky*“. Podľa syntetizovaných dobových informácií bola takáto kronika distribuovaná všetkým obciam a mestám prvej Československej republiky. Kroniku, ktorá mala na jednej zo svojich úvodných strán vyobrazenú podobizeň prezidenta Tomáša Garrigue Masaryka, bolo náročné nájsť už v 50. rokoch 20. storočia ako následok manipulácie s kronikami klérofašistickým režimom. Viac informácií o tomto procese uvádzame v nasledovnej kapitole *České a slovenské kroniky v tieni Tretej ríše*.

5.4 Usmerňovanie tvorby kroník

Prvým tradovaným autorom kronikárskej príručky v Čechách (vydanej už v roku 1915⁵⁸ v Prahe) je Josef Kazimour (1881 – 1933),⁵⁹ český agrárny historik, vysokoškolský pedagóg a múzejník. Názov jeho príručky je *Návod k vedení pamětních knih*.^{60,61} Autor zomrel v období, keď sa fenomén kronikárstva začal celoplošne zavádzať na dnešnom území Slovenska, pričom v Českej republike bol už rozvíjaný dlhodobejšie (štátnou intervenciou od roku 1920, v niektorých lokalitách však už od druhej polovice 19. storočia).

⁵⁷ Autorský rukopis pripravovanej publikácie *Turčianske kroniky – regionálne reflexie a lokálna prax*, ktorá bude súčasťou plánovanej knižnej edície.

⁵⁸ V diele, citovanom v rámci poznámky č. 3, sa ako rok vydania uvádza rok 1915. Literárnou rešeršou som však dospel len k dvom rovnomeným vydaniam, a to z roku 1920 a 1933 (štvrté, prepracované vydanie).

⁵⁹ Heslo *Kazimour, Josef*. In: KOLEKTÍV AUTOROV : *Lidová kultura – národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezka – Biografická část*. Praha : Mladá fronta, 2007. Prvý zväzok. Str. 110. ISBN 978-80-204-1711-4

⁶⁰ KAZIMOURE, Josef : *Návod k vedení pamětních knih*. Praha : Československé zemědělské museum, 1920. 7 strán.

⁶¹ KAZIMOURE, Josef : *Návod k vedení pamětních knih*. Praha : Československé zemědělské museum, 1933. Štvrté, prepracované vydanie. 41 strán.

Obdobie prvej Československej republiky je pre novodobé české a slovenské kronikárstvo prínosným skorým uvedomením si významu kronikárskej práce a dokumentácie, čo sa odrazilo na promptnom legislatívnom ošetrení tejto problematiky. Prvou kritickou črtou je veľké oneskorenie vo vytvorení zákona o kronikách pre územie Slovenska (vládne nariadenie bolo schválené až 12 rokov po *zákone o pamätných knihách obecných* z roku 1920, platnom pre územie Čiech, Moravy a Sliezska. Republika v priebehu svojej krátkej existencie nedokázala nastaviť systém kontroly a inšpekcie kroník v obciach, mestečkách a mestách a rovnako váhala aj pri iných druhoch/skupinách kroník (vtedy nazývaných ako *pamätné knihy*).

Pri nárazovom vzniku kroník sa preto nemôžeme opierať o konkrétne kontrolné dokumenty (napr. neskoršie revízie kroník⁶² – resp. ich fyzickej existencie) a identifikovať ich vznik môžeme len pasportizáciou všetkých dostupných a zachovaných kroník. V prípade územia dnešnej Českej republiky sa rok založenia kroniky rôzni (od zákona v roku 1920 to často býva aj rok 1924, ale aj roky pred samotným rokom 1920, čo poukazuje na dlhoročnú tradíciu vedenia kroniky v danej lokalite), inak tomu nie je ani na Slovensku (od nariadenia v roku 1932 kroniky síce najčastejšie vznikali v rokoch 1932 – 1934, avšak niektoré vznikli so značným oneskorením – niekedy vôbec a boli založené nanovo až v období socializmu).

Konkrétna metodika a ani štruktúra potenciálnych metodických orgánov neexistovala. Kronikári sa mohli informovať v kultúrnych inštitúciách, pričom niektoré z nich iniciatívne ponúkali poskytovanie rád kronikárom – napr. Slovenské národné múzeum vo vtedajšom Turčianskom Svätom Martine prostredníctvom svojej archivárky Marie Jeršovej-Opočenskej.⁶³ V závere svojho príspevku načrtla ochotu a ústretovosť muzeálneho archívu (jej pracoviska) napomáhať kronikárskej činnosti : „*Vieme, že na Slovensku je dosť vhodných osôb, ktoré s radosťou sa pustia do tejto tak prepotrebnej vlastivednej práce. Archív Slovenského národného múzea chce všetkým ochotne radiť a pomáhať.*“ – takéto vyjadrenie pokladá základ tradícii kronikárskej metodiky práve na muzeálnej pôde.

⁶² Informácia o revízii kroník pochádza napríklad z písomností v archívnom fonde Obvodného notárskeho úradu v Košťanoch nad Turcom, ktorý takúto revíziu kroník realizoval v období fašistickej totality (v roku 1940). Povaha textu však nenaznačuje reštriktívne opatrenia voči prvorepublikovým kronikám – môžeme preto len polemizovať, či bolo účelom aj kontrolovanie prípadných, fašistickému režimu nepohodlných zmienok. Z informácií, uvedených v sprievodnom liste výsledkových hárkov revízie kroník však konštatujeme, že sa jednalo o oneskorenú náplň príkazu nadriadeného úradu ešte z obdobia prvej Československej republiky : „*V predmetnej veci úctive oznamujem, že revízia obec. pamätných kníh /kroniky/ bola v smysle obežníka Kraj. úradu čis. 246 a nar. čis. 179684/1936/5 zo dňa 28. júna 1936 v obciach tunajšieho obvodu prevedená v roku 1940.*“ – Okresnému úradu v Turčianskom Svätom Martine to listom zo dňa 25. januára 1941 oznamoval obvodný notár, pôsobiaci na Obvodnom notárskom úrade v Košťanoch nad Turcom (zdroj: Štátny archív v Bytči – pobočka Martin; fond *Obvodný notársky úrad v Košťanoch nad Turcom 1866–1945 (1952)*, spis *Revízia kroník (1941)*).

⁶³ JERŠOVÁ, Mária : *Obecné kroniky*. In: *Časopis Museálnej slovenskej spoločnosti*. Turčiansky Svätý Martin : Museálna slovenská spoločnosť, 1939. Ročník 30, č. 3 (1939). Str. 34 – 38.

5.5 Výber zaujímavostí z kronikárskej praxe a tvorby

Interesantným faktom je existencia *Spolku venkovských kronikářů Praha*, ktorého fond z rokov 1935 – 1941 spravuje Národní archiv v Praze. Táto organizácia, označovaná aj ako *Sdružení venkovských kronikářů a rodopisců*, paradoxne sídlila vo veľkomestskom priestore pražskej štvrte Vinohrady – založená bola pri vtedajšom Svobodném učení selském (inštitúcia sídlila na adrese Slezská 7). Samostatnú, i keď rovnomennú organizáciu mala Morava - *Sdružení venkovských kronikářů a rodopisců* vzniklo v roku 1940 v Brne.⁶⁴

Tieto organizácie svojim členom poskytovali informácie o vedení obecných i rodových kroník, ako aj o ochrane písomných pamiatok. Vydávali viacero publikácií (najmä periodických – napr. *Kronikářské listy* alebo rubriky vo vlastnom periodiku *Osvěta venkova*) a v spolupráci s okresnými osvetovými zbormi usporadúvali kronikárske kurzy.

K špecifickým kronikám z tohto historického obdobia (avšak aj s pokračovaním v socializme) patrí napríklad *Pamětná kniha Masarykově léčebne plicně chorých zaměstnanců československé státní správy železničné v Kvetnici*.⁶⁵

Vzhľadom na absenciu priamej metodiky kronikárstva (teda školení, nielen pre kronikárov dostupných viacero metodických príručiek) boli kronikári v prístupe k štátnym nariadeniam i celkovej kronikárskej práci mimoriadne kreatívni. Častokrát sa kronikárom stal miestny učiteľ a v tom prípade bola vysoká pravdepodobnosť, že kroniku obce vedie tá istá osoba čo kroniku školy – tu sa opäť prejavuje osobnosť kronikára : niektorí obe kroniky zliali do jednej (v rámci jedného zápisu popisovali dianie v obci i v škole), iní poctivo viedli obe kroniky súčasne bez náznaku väčšinovej zhody textu.

V niektorých prípadoch (napr. pri staršej školskej kronike v obci Sučany, okr. Martin) bol kronikárom nadšený učiteľ, ktorý prijímal nariadenia a usmernenia ku kronikárskej práci až príliš pedantne : vhodnou súčasťou kronikárskeho záznamu je životopis kronikára, ideálne nie úplne strohý, ale dostatočný na porozumenie jeho osobnosti, preferenciám, vlastnostiam a čiastočne aj názorom. Sučiansky učiteľ však zapísal celú jednu záznamovú knihu a takmer tretinu druhej, a to len svojím životopisom a činnosťou učiteľa i organizátora kultúrneho života v obci. Takýto podklad je vhodným materiálom pre spracovanie školských dejín, ale vytráca sa

⁶⁴ ČERNÝ, Václav : *Kronikář*. Praha : Školní nakladatelství pro Čechy a Moravu v Praze, 1940. Edícia *Občanská knihovna* – 95. zväzok. Druhé, upravené a doplnené vydanie. 64 strán.

⁶⁵ MARHEFKOVÁ, Kamila : *Kroniky uložené v Štátnom archíve v Prešove a jeho pracoviskách*. In: *Fórum archivárov 1/2019*. Bratislava : Spoločnosť slovenských archivárov, 2019. Ročník XXVIII, č. 1. Str. 41 – 42.

z neho pravý kronikársky úmysel – učiteľ pravdepodobne videl v kronike jedinečnú príležitosť zdokumentovať pre budúcnosť celú svoju dovtedajšiu biografiu.

Oproti tomuto raritnému príkladu, väčšinovým fenoménom pri pamätných knihách (kronikách z obdobia prvej ČSR) je, že sa do nich zmestilo málo ročných záznamov (napr. len 3) kvôli obširnému opisu obce/mesta, ktorý má byť zaznamenaný vždy, ak sa v obci/meste zakladá nová kronika po dlhšom období jej absencie. Tieto opisy sú dnes cenné najmä pri tvorbe lokálnych monografií a potrebe dokumentu, ktorý by popisoval dobový stav obce, čo kronika úplne napĺňa a vystihuje.

6 ČESKÉ A SLOVENSKÉ KRONIKY V TIENI TRETEJ RÍŠE

Úmrtím prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka republika stratila zjednocujúcu osobnosť, nakoľko celkovému vystupovaniu a postojom Masaryka sa jeho dlhoročný spolupracovník a nástupca Edvard Beneš nevyrovnal. Na Európu navyše doliehalo rozpínajúce sa hitlerovské Nemecko, čo ohrozovalo demokratické republiky v jeho priamom geografickom susedstve. Prvá Československá republika priniesla kronikárstvu dôležitý prvok a „stavebný pilier“ v podobe rozšírenia tohto fenoménu na úroveň všetkých obcí a miest bez ohľadu a dbania na rozdiel ich feudálnych výsad a privilégií a všeobecného významu.

Kronikárstvu v stredoeurópskom priestore a najmä československom kontexte začínala náročná skúška v podobe dvoch totalít – najprv fašistickej/nacistickej a následne socialistickej, pričom obe tieto totality neváhali zneužívať na propagandu a politickú ideológiu nielen médiá, ale aj kroniky ako médium, hodnotné najmä v budúcich desaťročiach.

6.1 Manipulácia s prvorepublikovými kronikami

Nemecká okupácia Československa si vyžiadala svoju mentálnu a kronikársko-obsahovú daň. Veľké vlastenecké cítenie prvorepublikových kronikárov (neprerastajúce do nacionalizmu, ale vychádzajúce z ich vlastného presvedčenia pre republiku) sa prejavovalo aj v kronikách – v kronikách bývala návšteva prezidenta Tomáša Garrigue Masaryka či ministrov československej vlády obsiahlou pasážou, lebo častokrát sa spájala s pokladaním základných kameňov alebo otvorením novopostavených významných verejných budov – tak na vidieku, ako i v mestách – neraz slúžiacich svojmu účelu dodnes.

Protektorátna vláda si toto plne uvedomovala, preto dňa 21. októbra 1940 vyšlo nariadenie ministerstva školství a národní osvěty, ktoré prikazovalo obciam a mestám odovzdať prvorepublikové kroniky na okresných úradoch a následne okresné úrady boli povinné všetky zhromaždené kroniky odovzdať do zemských archívov v Prahe a Brne.⁶⁶ Zakladali sa nové, tzv. „vojnové“ kroniky, ktorých úmysel podliehal plánu a zámerom okupačnej moci.⁶⁷ V mnohých obciach v tomto neľahkom období vznikali tajné kópie pôvodných kroník

⁶⁶ HAVLÍK, Miroslav : *Obecní kroniky*. In: *Archivní prameny v etnologickém výzkumu I*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. Prvé vydanie. Str. 209 – 224. ISBN 978-80-210-6862-9

⁶⁷ *Nařízení ministerstva školství a národní osvěty č. 129 247-IV ze dne 21. října 1940*. Citované z : HAVLÍK, Miroslav : *Obecní kroniky*. In: *Archivní prameny v etnologickém výzkumu I*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. Prvé vydanie. Str. 209 – 224. ISBN 978-80-210-6862-9

(pamětních knih obecních/obecných pamětných knih), ktoré boli posielané do archívov namiesto originálov a obce si originály bezpečne uschovali.

Z praxe však poznáme aj prípady, kedy pamätné knihy obcí plynule v rámci jednej záznamovej knihy prešli z prvorepublikového obdobia do obdobia klérofašistickej okupácie – rozdiel badať už v ich samotnej koncepcii – na stránkach kroník sa začala objavovať politická agitácia, veľké plagáty a príhovory – na Slovensku najmä Adolfa Hitlera a čelných predstaviteľov slovenskej fašistickej moci – Jozefa Tisa a Vojtecha Tuku. Kronika sa čoraz väčšmi svojím obsahom vzdŕaľovala od svojej úlohy v dokumentovaní diania v obci/meste/škole/subjekte. Práca väčšiny kronikárov v období okupácie ostala v útlme, ustala.

6.2 Obdobie znehodnocovania kroník

Napriek tomu, že krátko po vojne boli odovzdané kroniky vrátené obciam (v zmysle nariadenia z 15. novembra 1945),⁶⁸ viaceré obce o svoj autentický kronikársky materiál a príslušné záznamové knihy nenávratne prišli – buď boli v období vojny schované a zabudlo sa, kde konkrétne; alebo boli úmyselne likvidované vtedajšími miestnymi politikmi a v prípade niektorých obcí zhoreli v rámci riadeného vypálenia celého osídlenia (napr. vypálenie obcí ustupujúcimi fašistickými vojskami).

Kronikári teda mali dotvoriť chýbajúce obdobie (obvykle od Mníchovskej dohody v roku 1938) a na vysídlenom česko-nemeckom pohraničí sa mali zakladať úplne nové kroniky. Prekvapivým je však jeden z bodov povojnovej májovej výzvy kronikárom, nesúci v sebe ešte záblesk snahy o obnovu demokratickej republiky : „*1. Buďte pamětlivi, že v obecních pamětních knihách mají být zaznamenány zprávy místní, případně užšího okolí. Nerozepisujte se tedy o událostech celostátních a celonárodních obecně, nýbrž sledujte jejich ohlas v obci, případně důsledky, jež pro obec z nich vplynuly.*“⁶⁹

⁶⁸ Výnos ministerstva školství a národní osvěty č. B-150 617-III ze dne 15. listopadu 1945. Citované z : HAVLÍK, Miroslav : *Obecní kroniky*. In: *Archivní prameny v etnologickém výzkumu I*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. Prvé vydanie. Str. 209 – 224. ISBN 978-80-210-6862-9

⁶⁹ *Provolání kronikářům v květnových dnech 1945*. In: PUBAL, Václav : *Kroniky a kronikáři*. Praha : Ústřední muzeologický kabinet Národního muzea v Praze. Edícia *Muzejní práce*. Str. 30 – 32.

7 KRONIKY V OBDOBÍ SOCIALIZMU

Obdobie socializmu prinieslo pre kroniky nové rozvojové impulzy. Nastala druhá vlna rozširovania kronikárstva do českých a slovenských samospráv – po prvej, ktorá s určitým časovým odstupom prebiehala v období prvej Československej republiky. Oproti obdobiu Protektorátu Čechy a Morava a Slovenskému štátu, ktoré v rámci vytvorenej totality stihlo len vydať nariadenia, týkajúce sa manipulácie s pôvodnými prvorepublikovými kronikami, socializmus kroniky – ako aj všetku vydávanú literatúru a médiá všeobecne – využili v prospech uznávanej ideológie a propagácie režimu.

Socialistický spôsob uvažovania a prijímania reality tak prenikol do kronikárskeho mechanizmu, ktorý pri nekritickej čítaní slúži ako agitačný nástroj aj v súčasnosti, teda desaťročia po páde socialistického režimu a je logické, že v daných podmienkach je bytostne prepojený s fyzickou existenciou príslušnej kroniky (vrátane potenciálnej digitalizovanej verzie).

7.1 Kronikárske smernice

Socialistické zriadenie prikladalo dôraz na vedenie kroník i pamätných kníh. Síce sa môžeme domnievať, že takáto filozofia bola živená najmä z ideologických dôvodov – napriek tomu treba uznať, že spevnila tradície kronikárstva v dobrom slova zmysle a dostatočne na to, aby pretrvalo aj do dnešnej, globalizujúcej sa doby s neustálym prílevom technických noviniek a digitálnych vymožeností.

Na celoštátnej úrovni sa dbalo aj na legislatívne ošetrovanie tejto problematiky, čoho nástrojom bola : *Směrnice Ministerstva kultury ze dne 30. ledna 1956, č. j. 69.421/1955 o vedení kronik, uveřejněná v poř. č. 15/1956 Sbírký směrníc pro národní výbory.*

V období socializmu vykonávali dohľad a tieto smernice zavádzali do praxe pracovníci regionálnych múzeí, osvetových či kultúrnych stredísk – pozícia krajského či okresného metodika bola len prídavnou súčasťou pracovnej náplne, nie samostatným pracovným miestom (často ju prirad'ovali napr. historikom v regionálnych múzeách).

7.2 Socialistické metodické orgány a štruktúry

Vo vtedajšej Českej socialistickej republike a Slovenskej socialistickej republike ako súčasť ČSSR existoval ústredný metodický orgán pre oba národy v zjednotenej republike.

V prípade dnešnej Českej republiky o vývoji orgánu kronikárskej metodiky svedčí archívny fond *Muzeologické informační a studijní středisko* (z rokov 1955 – 1998), uchovávaný v Archivu Národního muzea v Praze. Ministerstvo kultury ČSSR zriadilo dňom 1. októbra 1956 pri Národnom muzeu zvláštne oddelenie *Kabinet muzejní a vlastivědné práce* (od roku 1973 nesúci názov *Ústřední muzeologický kabinet* a napokon *Muzeologické informační a studijní středisko*). Jeho poslaním bola výskumná, dokumentačná a poradná činnosť pre múzejníctvo, vlastivednú prácu a kronikárstvo.⁷⁰ Tento kabinet popri ostatnej činnosti (napr. od roku 1960 prevzatie kompetencií zrušeného *Svazu českých muzeí*) vydal viaceré publikácie pre kronikárov. Tento príklad je preto ďalším argumentom dobovo uprednostňovanej filozofie o rozvoji kronikárskej metodiky na pôde múzeí.

V prípade dnešnej Slovenskej republiky bol ústredným metodickým orgánom pre kronikárov Referát obecných kroník v Stredisku kultúrno-výchovnej činnosti, ktorý bol súčasťou Slovenskej národnej knižnice, ktorá spadala pod Maticu slovenskú v Martine.⁷¹ Samotné stredisko (vrátane referátu obecných kroník) však sídlilo v Bratislave. Menované stredisko ako súčasť Matice slovenskej bolo otvorené až v roku 1986. Prvou referentkou pre obecné kroniky sa stala absolventka študijného programu francúzština – portugalčina, takže v odbore nekvalifikovaná sila.⁷²

⁷⁰ *Národní muzeum – Archivní VadeMeCum – RNM – Muzeologické informační a studijní středisko • NAD 780*. Dostupné online :

http://vademecum.nm.cz/nm/VysledekBean.action?show=&_sourcePage=72Karoy6r3x8AQIWuE9HFJs6dkRYI skCitYX_MfjTY_H8AEfeSxThvyNg8jqe2ildmrgO2XFvDjCvVzTC0JTSts8dWxYbYts6wCjVnsesvA%3D&ro wPg=0 [cit. 2020-08-14]

⁷¹ Slovenská národná knižnica v Martine vznikla ako samostatná inštitúcia až v roku 2000, kedy sa na základe Zákona NR SR č. 183/2000 Z. z. o knižniciach z 12. mája 2000 odčlenila od Matice slovenskej v Martine. Zdroj: *Slovenská národná knižnica – História knižnice*. Dostupné online : <https://www.snk.sk/sk/14-o-kniznici/110-historia-kniznice.html> [cit. 2020-08-02]

⁷² TVRDOŇ, Emil – ŠIMOVÁ, Dana : *Slovenské obecné kronikárstvo ako súčasť socialistickej kultúry, jeho problémy a úlohy*. In: TVRDOŇ, Emil – GORELČIKOVÁ, Ľubica (eds.) : *Zborník materiálov z 2. celoslovenského aktívu obecného kronikárstva v Slovenskej socialistickej republike – Bratislava, 7. - 8. december 1988*. Bratislava : Muzeologický ústav SNM, 1989. Prvé vydanie. Str. 6 – 24.

7.3 Štátna distribúcia záznamových kníh

Kroniky ako výsledok knihárskej práce sú neprávom opomínanou témou. V prípade väčšiny záznamových kníh kroniky nie je známe, kto ich vyrobil a ich typizácia sa líši od jednotlivých etáp (najmä historických období sledovaného 20. storočia). Pri vyčerpávajúcom komplexnom výskume a terénnom prieskume kroník a pamätných kníh, ktorý sme realizovali v priebehu obdobia mesiacov január – marec 2020 v $\frac{3}{4}$ samospráv regiónu Turiec (okresy Martin a Turčianske Teplice) sme identifikovali štyri odlišné typy záznamových kníh z obdobia prvej Československej republiky a viacero odlišných typov záznamových kníh z obdobia socialistického režimu (paradoxne tu nemôžeme argumentovať rozvojom trhu než rozšírením výrobných ponuky zoštátnených a štátnych podnikov).

Obr. 3 : *Vľavo najrozšírenejší typ socialistickej(?) záznamovej knihy kroniky na Slovensku – tzv. „zelená kniha“*

– exemplár z obce Šenkvice (okr. Pezinok), používaný na zápisy v rokoch 1960 – 1974.

Vpravo jeden z najrozšírenejších typov záznamovej knihy kroniky v Česku

– „digitalizát“ z obce Kařez (okr. Rokycany), používaný na zápisy v rokoch 1946 – 1983.

Názov obce bol dopísaný manuálne.

Zdroj : vlastná fotodokumentácia autora z terénneho prieskumu

a digitalizovaná kronika na www.portafonium.cz

Pri zistení, že viaceré okolité (vzájomne susedné) obce mali rovnaké druhy záznamových kníh kroniky – najmä v prvorepublikovom období – sa môžeme domnievať, že išlo o jednotné odporúčanie príslušného spádového notariátu. Tento argument padá pri fakte, že rovnaké záznamové knihy boli identifikované aj v susedných obciach, ktoré v minulosti patrili do dvoch rozličných notariátov – to poukazuje na predpoklad, že obecné samosprávy si jednoducho vzali

zo susedných samospráv (zdieľanie „know-how“ ako a kde si zaobstarat' záznamovú knihu kroniky).

Obciam a mestám na Slovensku boli predpokladane na konci 40. rokov 20. storočia alebo v priebehu 50. rokov 20. storočia doručované tzv. „zelené knihy“ – záznamové knihy s tvrdým tmavozeleným obalom s nápisom „*Obecná kronika*“. Pokiaľ sa jednalo o aktivitu štátu, ktorý zadal objednávku doposiaľ neidentifikovanému kníhviazačstvu (resp. papierenskému národnému podniku) – treba tu badať pozitívnu snahu o motiváciu obcí a miest k vedeniu lokálnych kroník.

Obce a mestá v zriedkavých prípadoch zasahovali do technického dimenzovania záznamovej knihy. Evidujeme prípady, kedy titulnú stranu „zelenej knihy“ kroniky obohatili o erb jeho vyrazením pomocou raznice (napr. v obci Rakovo, okr. Martin) alebo prelepením nápisu „*Obecná kronika*“ nápisom „*Kronika obce Šútovo*“ (obec Šútovo, okr. Martin) – nápis „*Obecná kronika*“ na chrbtovom rube záznamovej knihy bol ponechaný. Pedantný prístup k odrazu politických zmien aj na materiálnom dimenzovaní kroník dokazuje výnimočný prípad, kedy na prednú obalovú stranu záznamovej knihy kroniky (alebo i pamätnej knihy) v závodnej výrobe umiestňovaná kovová plaketa československého štátneho znaku bola manuálnou silou strhnutá a namiesto nej bol amatérsky nakreslený znak súčasnej Slovenskej republiky (tri vrchy s dvojkrížom).

Takéto zásahy, hoci zriedkavé, sme vôbec nezaznamenali pri „pamätných knihách obecných“ (kronikách, založených v období prvej ČSR) – na viacerých z nich bol typizovane raznicou vyrazený nie československý štátny znak, ale prekvapivo znak slovenský – trojvršie s dvojkrížom. Aj v prípade pamätných kníh možno v tomto období hovoriť o niekoľkých uniformovaných formátoch, ktoré boli v danej dobe obciam či mestám (a ich Zborom pre občianske záležitosti – ZPOZ) k dispozícii.

7.4 Ideologická kontrola kronikárskych diel

Kroniky ako dokumentačné médium boli v tomto (a nielen tomto) období v záujme dobovej ideológie.⁷³ Možno sa domnievať, že práve preto sa im venovala taká veľká pozornosť. Kontrolu ideologickej korektnosti kronikárskych záznamov mala obvykle na starosti na tento účel zriadená a poverená okresná komisia – napr. v okrese Bratislava-vidiek⁷⁴ bol touto „metodikou“ poverený pracovník regionálneho Malokarpatského múzea v Pezinku; v okrese

⁷³ HROMÁDKA, Tomáš : *Kroniky obcí*. Praha : NIPOS – Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2014. Tretie, upravené vydanie. Str. 12 – 13. ISBN 978-80-7068-280-7

⁷⁴ Dnešné okresy Malacky, Pezinok a Senec.

Martin⁷⁵ bola ustanovená aj metodička pre kroniky, ktorá však pracovala v súčinnosti s viacčlennou okresnou komisiou, pracujúcou pri regionálnom Turčianskom múzeu Andreja Kmeťa v Martine – jej členmi boli napr. pracovníci historického oddelenia menovaného múzea, ale aj riaditeľka spádového okresného archívu.

Na príklade turčianskeho regiónu je možné poukázať na vypisovanie predtlačených tlačív ako posudkov jednotlivých ročných záznamov – tie boli komisii doručené v strojopise, až po schválení okresnou komisiou mohli byť lokálnym kronikárom zapísané do záznamovej knihy. Tieto posudky častokrát tvorili odporúčania na vypustenie konkrétnych pasáží zo záznamu alebo naopak, návrh na doplnenie konkrétnych údajov či podkapitol (napr. „*nedostatočné informácie o činnosti tunajšieho ZPOZ*⁷⁶ – *doplniť a rozšíriť*“).

V priebehu terénneho prieskumu a počas priebežných nahliadnutí do obecných kroník sme našli aj prvky explicitnej cenzúry (nie skrytej cenzúry, vykonanej v období tvorby textu) – napríklad čiernou fixkou začiernené riadky či celé pasáže v zapísaných záznamových knihách obecných i školských kroník.

Pozoruhodným faktom je, že školské či inštitucionálne kroniky – príp. kroniky pionierskych organizácií – patrili k druhom kroník pomyselnej „druhej triedy“. Aj zo strany ideologickej kontroly sa im neprikladal až taký význam ako obecným/mestským kronikám. Paradoxne, niektoré takéto kroniky boli exemplárnymi prejavmi politickej agitácie a zahltenia priestoru kronikárskych záznamov namiesto faktických, vecných a historicky hodnotných informácií väčšmi politickou propagandou socialistického zriadenia.

Z citovaného diela⁷⁷ sa dozvedáme o existencii podnikovej komisie kroník Vítkovických železiarní Klementa Gottwalda v Ostrave-Vítkoviciach, na čele ktorej pred odchodom na dôchodok stál Jan Rohel (1909 – 1989) – učiteľ, knihovník a osvetový pracovník. To poukazuje na fakt, že kontrolou kroník sa zaoberali aj väčšie závody, podniky.

7.5 Počiatok konferenčno-seminárnej tradície o kronikách

V období socializmu sa nielenže zintenzívnila metodická podpora kronikárov, ale taktiež boli položené základy konferencií o kronikách alebo regionálnych či celoštátnych stretnutí kronikárov, s nimi spojených seminárov a postupom času aj vyhodnocovaných súťaží. Napríklad, v decembri 1988 sa v Bratislave konal zjazd kronikárov z vtedajšej Slovenskej

⁷⁵ Dnešné okresy Martin a Turčianske Teplice.

⁷⁶ ZPOZ – Zbor pre občianske záležitosti (poznámka autora).

⁷⁷ Heslo *Rohel, Jan*. In: KOLEKTÍV AUTOROV : *Lidová kultura – národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezka – Biografická část*. Praha : Mladá fronta, 2007. Prvý zväzok. Str. 188. ISBN 978-80-204-1711-4

socialistickej republiky ako súčasť ČSSR.⁷⁸ Logicky sa však stretnutia kronikárov organizovali častejšie na regionálnej úrovni než na celoštátnej (resp. mezoregionálnej) úrovni – zabezpečovala ich sieť regionálnych osvetových stredísk v obvyklej spolupráci s regionálnymi vlastivednými múzeami, príp. okresnými a oblastnými archívmi.

Kroniky sú vďačným námetom a témou pre viaceré konferencie či skôr parciálne konferenčné príspevky aj v súčasnosti. Šťastím pre kronikársku problematiku je fakt, že témou konferenčných príspevkov sa kroniky nestávajú len ako zdroje informácií, ale práve ako objekt záujmu, výskumný subjekt. Výnimkou nie sú ani ich tvorcovia – kronikári.⁷⁹

7.6 Odras hierarchizácie sídiel vo vedení kroník

Socializmus sa v rámci niekdajšej Československej socialistickej republiky vyznačoval celoštátnou snahou o integráciu pôvodne samostatných malých či rozdrobených obcí do väčších sídelných celkov. To sa odrážalo aj na vedení kroník – pričlenením obcí pod určenú strediskovú obec sa mnohé „podriadené obce“ zriekli pokračovania v tradícii vedenia kroniky a spoliehali sa na dostatočne detailné vedenie kroniky v strediskovej obci.

Nanešťastie v praxi sme zaznamenali mnoho prípadov, kedy sa kroniky strediskových obcí sústredili na dianie a činnosť subjektov výhradne na území strediskovej obce a nedokumentovali život v obciach, ktoré boli administratívne a funkčne spádované touto strediskovou obcou.

Nemožno však hierarchizáciu strediskových obcí (resp. hierarchizáciu sídelnej siete) považovať za záväznú mustru kronikárskej tvorby – mnohé obce pokračovali vo vedení vlastných kroník, napriek ich priradeniu pod správu strediskovej obce. Vďaka realizovanému výskumu poznáme prípad, kedy sa v rámci spádového územia rovnakej strediskovej obce vyskytla obec, ktorá po pričlenení pod strediskovú obec prestala viesť vlastnú kroniku a zároveň ďalšia obec, ktorá po pričlenení pod strediskovú obec vytrvala v zaužívanej kronikárskej tradícii.

⁷⁸ Vid' : TVRDOŇ, Emil – GORELČÍKOVÁ, Ľubica (eds.) : *Zborník materiálov z 2. celoslovenského aktívu obecného kronikárstva v Slovenskej socialistickej republike – Bratislava, 7. - 8. december 1988*. Bratislava : Muzeologický ústav SNM, 1989. Prvé vydanie. 100 strán.

⁷⁹ Informácia o prednesenom konferenčnom príspevku Gerdy Lorenzovej (Krajská knihovna Karlovy Vary) *Kroniky a kronikári* na 22. ročníku Kolokvia českých, moravských a slovenských bibliografov (Praha, 6. – 8. október 2019) o kronikách a kronikároch mesta Karlovy Vary.

7.7 Vplyv urbanizácie ČSSR na kronikársku tvorbu

Špecifickými prípadmi sú veľkomestá,⁸⁰ kde obvykle dochádza k roztriešteni kronikárskej činnosti na úroveň jednotlivých mestských častí individuálne, bez zastúpenia integrujúceho prvku, a síce celomestského kronikára. V prípade samosprávnych kroník (kroník miest, obcí a mestských častí) vzniká aspekt, ktorý je potrebné zohľadniť pri väčších mestách so špecifickejšou hierarchiou samosprávy – mestské časti sú v týchto mestách nielen jednoznačne vymedzenými teritóriami, ale aj samosprávnymi jednotkami. Tým na seba prenášajú takmer všetky povinnosti samosprávy, vrátane povinnosti viesť kroniku. Odraz veľkosti sídla sa prejavuje zásadne na samosprávnych kronikách, na ostatné skupiny kroník nemá zásadnejší vplyv a ani konkrétny dosah.

Kronikárstvo je fenoménom, z pohľadu geografického či územno-správneho usporiadania, rozvíjaným na úrovni samostatných samospráv. Vzhľadom na to, že územie niekdajšej Československej republiky, a to najmä niekdajšej Československej socialistickej republiky, prešlo v posledných desaťročiach (najmä v druhej polovici 20. storočia) výraznou urbanizáciou – v mnohých prípadoch dochádzalo k zrastaniu a administratívne zlučovaniu pôvodne samostatných sídiel.

Porovnajúc so stavom pri hromadnom zakladaní kroník (vtedy nazývaných pamätne knihy obecné) – v Česku a na Morave okolo roku 1920 a na Slovensku v rokoch 1933 – 1934 teda neraz vychádza fakt, že mnohé obce so svojim oficiálnym (administratívnym) zánikom prestali s výkonom všetkých samosprávnych činností, vrátane vedenia vlastnej kroniky. Osudom takýchto kroník sa zaoberáme v iných častiach tejto práce.

Problematickou tézou tejto kapitoly sú administratívne celky – mestá s riadne zriadenými mestskými časťami (teda jednotlivé mestské časti s vlastným miestnym úradom a mesto samo o sebe s hlavným úradom – magistrátom). Podľa zaužívanej definície⁸¹ sa jedná o mestá, ktoré sú sídlami s minimálnym počtom obyvateľov 100 000 osôb – teda v Českej republike Praha, Brno, Ostrava, Plzeň, Liberec a v podstate aj Olomouc a na Slovensku Bratislava a Košice.

⁸⁰ *Veľkomesto* - v zmysle geografickej terminológie sídlo mestského charakteru s počtom obyvateľov nad 100 000 osôb, avšak vzhľadom k riešenej problematike je dôležitým kritériom najmä existencia a právna subjektivita jednotlivých mestských častí, vrátane ich vlastných samospráv a teda aj samosprávnych (miestnych) úradov. Pozri SLAVÍK, Vladimír : *Geografia sídiel*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave – Prírodovedecká fakulta, 2016. Vysokoškolské skriptá. 232 strán.

⁸¹ SLAVÍK, Vladimír : *Geografia sídiel*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave – Prírodovedecká fakulta, 2016. Vysokoškolské skriptá. 232 strán.

Bratislava a Košice disponujú vzhľadom na zložitejšiu formu lokálnej samosprávy aj vlastným zákonom o meste.⁸² Automaticky sa nositeľom zákonnej povinnosti viesť obecnú/mestskú kroniku stávajú mestské časti, konkrétne ich štatutári (starostovia mestských častí) a výkonné orgány (miestne úrady mestských častí). Ich uchovávaním sú poverené taktiež len v týchto mestách inštitucionálne zriadené mestské archívy – v Českej republike : Archiv hlavného mesta Prahy, Archiv města Brna, Archiv města Ostravy, Archiv města Plzně a na Slovensku : Archív mesta Bratislavy a Archív mesta Košice.

Ako problematická sa však javí skutočnosť, že ich činnosť je logicky dimenzovaná katastrálnymi hranicami príslušných mestských častí – z toho vyplýva, že v rámci jedného mestského celku vzniká veľký počet vzájomne nekomunikujúcich entít, ktoré nie sú koordinované na celomestskej úrovni (nie nutne celomestskom kronikou, ale aspoň aktívom kronikárov mestských častí v dotyčnom meste a jeho pravidelnými zasadnutiami – koordinačnými, metodickými, vzdelávacími).

	Kronika celého mesta	Kroniky mestských častí
PRAHA	nie	áno
BRNO	nie	áno
OSTRAVA	áno	áno
PLZEŇ	nie	áno
LIBEREC	áno	áno
OLOMOUC	áno	nie
BRATISLAVA	nie	áno
KOŠICE	áno	áno

Tab. 1 : Prehľad vedenia samosprávnych kroník v českých a slovenských veľkomestách (2020)

Zdroj : autorské spracovanie

Skupina ôsmich veľkomiest v celom bývalom Československu (teda české Praha,⁸³ Brno, Plzeň a slovenská Bratislava) je po stránke vedenia centrálnej mestskej kroniky rozdelená na dve, počtom miest rovnako veľké podskupiny. Za absenciou miest vo väčších mestách (resp. väčších veľkomestách) stojí celý rad logických dôvodov – kronika veľkomesta by chtiac-nechtiac podliehala prílišnej informačnej generalizácii a v prípade, že by jednotlivé mestské časti (neraz

⁸² Zákon č. 377/1990 Zb. - Zákon Slovenskej národnej rady o hlavnom meste Slovenskej republiky Bratislave a zákon č. 401/1990 Zb. - Zákon Slovenskej národnej rady o meste Košice.

⁸³ *Kroniky a kronikári v pražskom regióne*. In: *Radiožurnál*, 19. august 2005. Dostupné online : <https://radiozurnal.rozhlas.cz/kroniky-a-kronikari-v-prazskem-regionu-6303569> [cit. 2020-07-27]

bývalé samostatné obce, nie umelo vybudované mestské obvody) viedli vlastné kroniky, dochádzalo by k zbytočnej duplicitě kronikárskej tvorby.

Kroniku si nevedú veľkomestá : české Praha,⁸⁴ Brno, Plzeň a slovenská Bratislava. Výnimkou je severočeská metropola Liberec, ktorá však s počtom obyvateľov niečo vyše hraničných 100 000 obyvateľov balansuje medzi kategóriou veľkých miest a kategóriou veľkomiest a nie je úplne najadekvátnejším príkladom riešenej problematiky. Centrálnu mestskú kroniku však majú i veľkomestá Ostrava, Olomouc a Košice.

Logické opodstatnenie absencie centrálnej mestskej kroniky však nie je ospravedlnením benevolencie, s akou sa ku kronikám pristupuje aj vo veľkomestách. Tieto nevyužívajú existujúce inštitucionálne zázemie (mestské múzeá, mestské archívy či mestské kultúrne strediská) na metodické vedenie a koordináciu kronikárov jednotlivých mestských častí – ideálnou počiatočnou formou by mohli byť pravidelné stretnutia kronikárov mestských častí daného veľkomesta (aspoň raz za 2 či 3 mesiace).

Okrem nižšie uvádzaných sond v jednotlivých veľkomestách Českej republiky a Slovenska je pozoruhodným prístupom aj spracovanie kronikárstva na pôde mesta České Budějovice.⁸⁵ Ako však rovnaký autor – archivár Jiří Cukr – nepriamo deklaruje aj svojimi záverečnými akademickými prácami či príspevkami v odborných a vedeckých zborníkoch – takýto dobrý dokumentačný prístup je, pravdaže, možné aplikovať i v omnoho menších sídlach, v tomto konkrétnom prípade sa jedná o dvojtisícový „*městys*“ Ledenice⁸⁶ neďaleko Českých Budějovic.

7.7.1 Prípadová sonda 1 - Praha

V prípade Prahy je situácia s veľkomestským kronikárstvom pomerne štandardná – zatiaľ čo niektoré mestské časti si kroniky vedú kontinuálne až dodnes, iné pri absencii ich vedenia

⁸⁴ *Kroniky a kronikáři v pražském regionu*. In: *Radiožurnál*, 19. august 2005. Dostupné online : <https://radiozurnal.rozhlas.cz/kroniky-a-kronikari-v-prazskem-regionu-6303569> [cit. 2020-07-27]

⁸⁵ CUKR, Jiří : *Pokusy o založení městské kroniky v Českých Budějovicích ve dvacátých a třicátých letech 20. století*. In: *Staré Budějovice – Zborník prací k dějinám královského města Českých Budějovic*. České Budějovice: Historicko-vlastivědný spolek v Českých Budějovicích, 2013. Str. 186 – 191. ISSN 1804-3186 (Za poskytnutie skenu tohto príspevku ďakujem samotnému autorovi.)

⁸⁶ CUKR, Jiří : *120 let obecního kronikářství v Ledenicích*. In: *Výběr – Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech*. České Budějovice : Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 2006. Ročník 43, č. 1 (2006). Str. 42 – 43. (Za poskytnutie skenu tohto príspevku ďakujem samotnému autorovi.) a CUKR, Jiří : *Vývoj obecního kronikářství v Ledenicích*. České Budějovice, 2008. 121 strán. Bakalárska práca. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích – Filozofická fakulta – Ústav archivnictví a pomocných věd historických. Vedúci práce : Marie Ryantová. Dostupné online : https://theses.cz/id/jxdb1e/downloadPraceContent_adipIdno_10349 [cit. 2020-04-04]

argumentujú pravidelným vydávaním miestnych novín (čo nie je vhodná forma) – stalo sa tak napríklad v mestskej časti Praha 4.⁸⁷

Práve na margo vyššie uvedeného argumentu so štruktúrou mestských inštitúcií je Praha vzorovým mestom. Ako sa uvádza aj v reportáži relácie *Z metropole*,⁸⁸ kronikárskym metodikom v roku 2014 (teda v čase vytvorenia príslušnej reportáže) bol pracovník Muzea hlavného mesta Prahy – konkrétne vedúci Oddělení vědy a výzkumu ako súčasť Úseku odborných činností a zároveň vedecký tajomník múzea Tomáš Dvořák.

Ešte na začiatku minulého desaťročia (na prelome rokov 2010 a 2011) z 22 pražských správnych obvodov nevedli kroniku len tri a z 57 mestských častí nevedla kroniku necelá polovica.⁸⁹ Medzi v tomto ohľade poctivé mestské časti možno zaradiť časti Klánovice, Libuš, Lipence,⁹⁰ Nebušice, Petrovice, Praha 1, Praha 7, Praha 8 (Ďáblice), Praha 10 (Vršovice), Praha 11, Praha 12 (Modřany), Praha 13 (Stodůlky),⁹¹ Praha 14, Praha 15, Praha 20 (Horní Počernice), Radotín⁹², Satalice, Suchdol, Újezd,⁹³ Velká Chuchle,⁹⁴ Vinoř, Zbraslav.

Raritnejšími sú kroniky obvodov a mestských častí pražského vnútorného mesta – paradoxne, práve tu boli dejiny bohatšie na pamätihodné udalosti a príležitosti. Ako sa vybrané mestské časti (Praha 1, Praha 2 a Praha 5) vyjadrili pre médiá,⁹⁵ staré kroniky sa stratili a o založení novej sa v danom období (2010) ešte len uvažovalo. Zmena nastala pri mestskej časti Praha 1, kde aktuálne pôsobí kronikár Antonín Ederer.⁹⁶

Pozoruhodným zistením je aj v súčasnosti existujúca letopisecká komisia v mestskej časti Praha-Radotín, ktorá nielen napomáha kronikárke mestskej časti v činnosti (a v minulosti

⁸⁷ *Radnice mají problém se zákonnou povinností vést obecní kroniku*. In: Český rozhlas – Rádio DAB Praha, 25. september 2010. Dostupné online : <https://dabpraha.rozhlas.cz/radnice-maji-problem-se-zakonnou-povinnosti-vest-obecni-kroniku-7374614> [cit. 2020-07-27]

⁸⁸ Relácia *Z metropole* – reportáž *Jak se žije kronikářům*. Praha : Česká televize, 11. október 2014 (Diel 420). Dostupné online : <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10116288835-z-metropole/214411058230040/video/356252> [cit. 2020-07-27]

⁸⁹ VESELÁ, Eva : *Kroniky a kronikáři – 4. díl z Prahy*. In: *Místní kultura – aktuální kulturní zpravodajství z domova*, 19. január 2011. Dostupné online : <https://www.mistnikultura.cz/kroniky-a-kronikari-4-dil-z-prahy> [cit. 2020-07-27]

⁹⁰ *Kronika*. Dostupné online : <https://www.praha-lipence.cz/mestska-cast/kronika/> [cit. 2020-07-27]

⁹¹ *Kronika a kronikáři*. Dostupné online : <https://www.praha13.cz/Kronika-a-kronikari> [cit. 2020-07-27]

⁹² MLADĚJOVSKÝ, Tomáš : *Kronikáři nejsou jen ve starých filmech*. In: *PRAHATV – vaše metropolitní televize*, 10. listopad 2017 (minutáž 14:50 – 17:05). Dostupné online : <https://prahatv.eu/zpravy/praha/praha/5916/kronikari-nejso-je-ve-starych-filmech> [cit. 2020-07-27]

⁹³ *Kroniky*. Dostupné online : <https://www.praha-ujezd.cz/mestska-cast/kroniky/> [cit. 2020-07-27]

⁹⁴ *Kronika*. Dostupné online : <https://www.chuchle.cz/kronika.html> [cit. 2020-07-27]

⁹⁵ *Radnice mají problém se zákonnou povinností vést obecní kroniku*. In: Český rozhlas – Rádio DAB Praha, 25. september 2010. Dostupné online : <https://dabpraha.rozhlas.cz/radnice-maji-problem-se-zakonnou-povinnosti-vest-obecni-kroniku-7374614> [cit. 2020-07-27]

⁹⁶ SVOBODOVÁ, Kateřina : *Obecní kroniky kosi ochrana soukromí. Řada měst a vesnic je nevede vůbec, ačkoliv jim to ukládá zákon*. In: *Lidovky.cz*, 3. august 2020. Dostupné online : https://www.lidovky.cz/domov/obecni-kroniky-kosi-ochrana-soukromi-rada-mest-a-vesnic-je-nevede-vubec-ackoliv-jim-to-uklada-zakon.A200803_152618_ln_domov_rkj? [cit. 2020-08-04]

členovia tejto komisie spoločne suplovali neobsadenú funkciu kronikára), ale aj proaktívne vyvíja snahy o dokumentáciu dejín tejto mestskej časti Prahy (tvorba miestneho archívu a pod.). Komisia disponuje vlastnou webovou stránkou,⁹⁷ prostredníctvom ktorej prezentuje svoje aktivity a taktiež vyzýva k spolupráci.

Podobnou iniciatívou je Vlastivědný klub Prahy 9 (známy aj ako *Vlastivědný klub Rokytka*), medzi zakladateľmi ktorého patrili aj kronikár mestskej časti Prahy 9 (Praha-Vysočany) Miroslav Kuranda, na sklonku svojho života označovaný ako *legenda mezi pražskými kronikáři*.

Oceňovať treba aj na Slovensku zastúpený fenomén, že obec/mesto, pozostávajúce z viacerých pôvodných obcí (resp. samostatných sídiel) uchováva aj kroniky týchto dnes už zlúčených obcí. Takýmto slovenským príkladom je napr. okresné mesto Turčianske Teplice, pozostávajúce z viacerých pôvodných obcí (dnešných mestských častí). Českým príkladom je mestská časť Prahy – Horní Počernice, pozostávajúca z bývalých obcí Čerousy, Horní Počernice, Chvaly a Svěpravice. Mestská časť uchováva, ako sa uvádza v popularizačnom článku Evy Veselej,⁹⁸ kroniky zo všetkých súčastí dnešných Horních Počernic. Mestská časť uchováva 22 zväzkov kroník, z toho dva zväzky sú kópiami kroník, uchovávaných v archíve v obci Zdiby.

Zatiaľ čo niektoré mestské časti Prahy si môžu zakladať na kontinuálnom vedení miestnej kroniky, v iných je markantnou skutočnosťou, že k založeniu kroniky sa podujali až po začiatku 21. storočia s tým, že v archívoch síce hľadali staršie kroniky, avšak neúspešne (príklad mestskej časti Praha 10, teda Praha-Vršovice).⁹⁹

V Prahe evidujeme chvályhodný proces iniciatívnej digitalizácie zo strany mestských častí a kronikárov. Príkladom môže byť mestská časť Praha 12, ktorá na svojej oficiálnej webovej stránke¹⁰⁰ poskytuje nielen elektronické prepisy zachovaných kroník, ale uvádza tiež z nášho pohľadu žiadané a náležité entrée ohľadom histórie samotného kronikárstva (nevníma tak kroniky len ako prostriedok informačného zdieľania ďalším generáciám, ale aj ako samostatný fenomén s vlastným kontextom i históriou).

⁹⁷ *Letopisecká komise Radotín*. Dostupné online : <http://www.letopisciradotin.cz/clenove.html> [cit. 2020-07-27]

⁹⁸ VESELÁ, Eva : *Kroniky a kronikáři v Praze – 6. díl z Prahy*. In: *Místní kultura – aktuální kulturní zpravodajství z domova*, 28. september 2011. Dostupné online : <https://www.mistnikultura.cz/kroniky-a-kronikari-v-praze-6-dil-z-prahy> [cit. 2020-07-27]

⁹⁹ *Obecní kroniky vznikají i v moderní době*. In: *Česká televize – ČT24*, 13. október 2014. Dostupné online : <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/1014295-obecni-kroniky-vznikaji-i-v-moderni-dobe> [cit. 2020-07-27]

¹⁰⁰ *Kroniky území Prahy 12*. Dostupné online : <https://www.praha12.cz/kroniky-uzemi-prahy-12/ds-1263> [cit. 2020-07-27]

Kronikárka mestskej časti Praha 15 – Marie Zdeňková – svoj pohľad na problematiku pražského kronikárstva zhrnula v stručnom a výstižnom článku,¹⁰¹ pričom relevantnou je obzvlášť táto pasáž : „*S trochu závidí sleduji setkávání kronikářů v různých částech ČR. V tomto je Praha opět specifická. Jinde tzv. „zastřešují“ činnost kronikářů okresní muzea nebo oblastní archivy. Po celou dobu cítím, že by byla taková stálá instituce potřebná i v Praze. Instituce, která by kronikáře metodicky vedla a pořádala pravidelná setkání, na kterých si kronikáři vyměňují zkušenosti a dokáží si i poradit. Kronikáři si v Praze musejí pomáhat sami mezi sebou.*“ Oproti ostatným metropolám sa Praha vďaka iniciatíve jedného zo svojich kronikárov podujala k organizácii stretnutia pražských kronikárov. Stalo sa tak dňa 21. novembra 2017 a stretnutia sa zúčastnil aj riaditeľ Archivu hl. m. Prahy Petr Jiša.

Zaujímavým a v kronikárstve ešte nie úplne objaveným personálnym prístupom je vyhlasovanie výberových konaní na obsadenie pozície kronikára – v rámci Prahy je takýmto príkladom mestská časť Praha-Kolovraty s ponukou¹⁰² z roku 2014.

7.7.2 Prípadová sonda 2 - Brno

Brno má členenie mestských kroník riešené tiež podľa mestských častí. Kroniku si vedú mestské časti Ivanovice,¹⁰³ Královo Pole,¹⁰⁴ Řečkovice a Mokrá Hora,¹⁰⁵ Slatina.¹⁰⁶ Brno ako mesto si vlastnú celomestskú kroniku nevedie (nečiní tak ani centrálna časť Brno-střed).

Brnenská mestská časť Slatina má vlastný historický klub *Slatinský historický klub*, ktorý na svojej webovej stránke zároveň sprístupňuje verejnosti ročné kronikárske zápisy z kroniky tejto mestskej časti.

7.7.3 Prípadová sonda 3 - Ostrava

Ani Ostrava sa nevymyká forme vedenia kroník na úrovni mestských častí. Vlastnú kroniku si vedú mestské časti (resp. mestské obvody)¹⁰⁷ Martinov, Nová Bělá, Nová Ves, Ostrava-Jih, Pustkovec. S výnimkou obvodu Ostrava-Jih sa jedná o malé mestské časti.

¹⁰¹ ZDEŇKOVÁ, Marie : *Zpověď kronikářky městské části hlavního města Prahy*. In: *Kroniky a kronikáři 2/2020*. Praha : Mgr. Tomáš Hromádka, 28. jún 2020. Str. 6.

¹⁰² *Výběrové řízení na funkci kronikáře/kronikářky městské části Praha-Kolovraty*. Dostupné online : file:///C:/Users/marti/AppData/Local/Temp/vyberove_rizeni_na_funkci_kronikare.pdf [cit. 2020-07-27]

¹⁰³ *Kronika MČ Brno-Ivanovice*. Dostupné online : <https://www.mcivanovice.cz/kronika-mc-brno-ivanovice/> [cit. 2020-07-27]

¹⁰⁴ *Kroniky*. Dostupné online : <https://kralovopole.brno.cz/kroniky/ds-18922> [cit. 2020-07-27]

¹⁰⁵ *Kronika*. Dostupné online : http://www.reckovice.brno.cz/scripts/index.php?id_nad=84 [cit. 2020-07-27]

¹⁰⁶ *Kronika MČ Brno-Slatina*. Dostupné online : <http://historickyklub.g6.cz/kronika/> [cit. 2020-07-27]

¹⁰⁷ *Jak se dnes píše historie v Ostravě? Zřejmě nejmladšího kronikáře v ČR má Jih*. In: *Moravskoslezský deník*, 28. september 2018. Dostupné online : https://moravskoslezsky.denik.cz/zpravy_region/jak-se-dnes-pise-historie-v-ostrave-petr-prendik-je-kronikar-na-plny-uvazek-20180928.html [cit. 2020-07-27]

Ostrava však oproti Praze a Brnu, či dokonce aj oproti menšej Plzni, vedie vlastnú celomestskú kroniku. Kronikárom štatutárneho mesta Ostravy je Martin Juřica, pracovník Archivu města Ostravy.

7.7.4 *Prípadová sonda 4 - Plzeň*

„Znalost dějin jest základem pravého vlastenectví.“ – uvádza sa na jednej z prvých strán pamätnej knihy obce Bukovec¹⁰⁸ (v súčasnosti mestská časť Plzeň-Bukovec). Práve táto česká metropola disponuje najprehľadnejším elektronickým archívom kroník – kroniky sú kvalitne zdigitalizované a na úvodnej stránke vhodne kategorizované – zoradené abecedne podľa názvu konkrétnych mestských častí.¹⁰⁹ Prínos takéhoto spracovania je o to významnejší, že nenútil archív vytvárať samostatnú zbierku kroník a pamätných kníh, ale archív (Archiv Plzeň) len vytvoril tematickú kapitolu na svojej webovej stránke, pričom ku každej dostupnej kronike uviedol fond, v ktorom sa kronika fyzicky nachádza (napr. *Archiv obce Bukovec*).

Bádateľská verejnosť má vďaka pokrokovému postoju k spracovaniu kroník prístup ku kronikám mestských častí Bolevec, Božkov, Bukovec, Červený Hrádek, Doubravka, Koterov, Křimice, Litice, Malesice, Radčice, Radobyčice, Újezd.

7.7.5 *Prípadová sonda 5 - Liberec*

Pravdepodobne aj preto, že Liberec je už menším veľkomestom (sídлом s počtom obyvateľov blížiacim sa k hraničnej úrovni 100 000 osôb), je tu zavedený systém jednotnej mestskej kroniky. Svedčí o tom jedna z kompetencií oddelenia školstva libereckého magistrátu, a síce : „25. zabezpečuje vedení kroniky města Liberec, poskytuje podklady pro vedení kroniky, zajišťuje předávání kronik státnímu archivu a 1x ročně předkládá radě města zprávu o stavu kroniky.“¹¹⁰

¹⁰⁸ *Pamětní kniha obce Bukovce I.* (1920 – 1945). Dostupné online :

<https://digiarchiv.plzen.eu/vademecum/permalink?xid=f235436c5dbf452f9ba4637273bb2933&scan=1&parentType=10048#scan1> [cit. 2020-07-27]

¹⁰⁹ *Kroniky obcí města Plzně.* Dostupné online : <https://amp.plzen.eu/digitalni-archiv/kroniky-obci-mesta-plzne/> [cit. 2020-07-27]

¹¹⁰ *Odbor školství a sociálních věcí – Oddělení školství.* Dostupné online :

<https://www.liberec.cz/cz/obcan/urad/odborny-magistratu/odbor-pece-obcany/oddeleni-skolstvi/detail.html> [cit. 2020-07-27]

7.7.6 Případová sonda 6 - Olomouc

Ako vo svojom článku¹¹¹ uviedla redaktorka Kateřina Svobodová : *V Olomouci, jak uvádí mluvčí magistrátu Radka Štědrá, kroniku vedou v listinné i elektronické verzi a její přílohou je dokumentární a obrazová elektronická příloha.*

7.7.7 Případová sonda 7 - Bratislava

Jednotnú mestskú kroniku mala Bratislava v období ešte pred prvou vlnou masívneho demografického a stavebného rozvoja od polovice 20. storočia. Ako však aj deklaruje historik Rastislav Luz vo svojom príspevku¹¹² – už v danom období mala Bratislava viac ako 120 000 obyvateľov a preto bola s nutnosťou zavedenia spoločnej kroniky postavená pred náročnú úlohu. Ako v citovanom príspevku uvádza ďalej Luz : *„Preto sa 6. februára 1933 mesto obrátilo na Ministerstvo školstva a národnej osvety so žiadosťou, aby bolo z povinnosti viesť pamätnú knihu oslobodené tak, ako sa to údajne stalo v prípade Prahy a Plzne. Referát Ministerstva školstva a národnej osvety v Bratislave listom zo 4. apríla 1933 udelenie takejto výnimky Prahe a Plzni¹¹³ poprel a poukázal na to, že ani zákon č. 80/1920 Sb., ani vykonávacie vládne nariadenie udeľovanie výnimiek nepripúšťajú.“* Autor príspevku pátral aj po znení žiadosti mesta, avšak nepodarilo sa mu ju nájsť ani v zbierkach Archívu mesta Bratislavy a ani vo fonde Referátu Ministerstva školstva a národnej osvety v Slovenskom národnom archíve.

V Bratislave problém s nedostatočným metodickým usmerňovaním kronikárstva a benevolenciou zo strany mestských častí ohľadom vedenia kroník mestských častí existoval už v období socializmu. To môže pôsobiť ako prekvapujúci fakt, vzhľadom na socialistický dôraz na vedenie, metodické usmerňovanie a ideologickú kontrolu kroník a pamätných kníh.

Situáciu v Bratislave popisuje aj príspevok¹¹⁴ Emila Tvrdoňa a Dany Šimovej z Matice slovenskej v Bratislave – v širšie poňatom referáte sa autori vyjadrujú aj k bratislavskému kronikárstvu, a to v rámci jedného bodu : *„Faktom ostáva, že obvodnú kroniku vedie z piatich*

¹¹¹ SVOBODOVÁ, Kateřina : *Obecní kroniky kosí ochrana soukromí. Řada měst a vesnic je nevede vůbec, ačkoliv jim to ukládá zákon.* In: Lidovky.cz, 3. august 2020. Dostupné online :

https://www.lidovky.cz/domov/obecni-kroniky-kosi-ochrana-soukromi-rada-mest-a-vesnic-je-nevede-vubec-ackoliv-jim-to-uklada-zakon.A200803_152618_in_domov_rkj? [cit. 2020-08-04]

¹¹² LUZ, Rastislav : *Pamätná kniha mesta Bratislavy 1933 – 1945 (1946).* In: FRANCOVÁ, Zuzana (ed.): *Mesto a jeho pamäť – zborník z vedeckej konferencie (Múzeum mesta Bratislavy, 17. – 18. 10. 2018).* Bratislava : Múzeum mesta Bratislavy, 2020. Str. 171 – 182. ISBN 978-80-89636-40-2

¹¹³ Výnimka nemusela byť udelená, avšak faktom je, že mestu Plzeň sa v danom období nepodarilo nájsť kronikára a teda ani viesť kroniku – informácia získaná vďaka odpovedi zo dňa 28. júla 2020 z Archívu mesta Plzeň (poznámka autora).

¹¹⁴ TVRDOŇ, Emil – ŠIMOVIČ, Dana : *Slovenské obecné kronikárstvo ako súčasť socialistickej kultúry, jeho problémy a úlohy.* In: TVRDOŇ, Emil – GORELČÍKOVÁ, Ľubica (eds.) : *Zborník materiálov z II. celoslovenského aktívu obecného kronikárstva v Slovenskej socialistickej republike /Bratislava 7. – 8. december 1988/.* Bratislava : Muzeologický ústav Slovenského národného múzea a Matica slovenská, 1989. Str. 6 – 24.

bratislavských obvodov iba ObNV Bratislava IV., a to od roku 1985. Z deviatich MNV sa kronika vedie v Rači a v Devínskej Novej Vsi /údaje z rozhrania rokov 1986 a 1987/. Kronika hlavného mesta Slovenskej socialistickej republiky Bratislavy sa nevedie.“

V Archíve mesta Bratislavy je uchovávaná celá *Zbierka kroník* (z rokov 1825 – 1934), avšak objem tohto fondu je len 0,35 bm.¹¹⁵ Na základe e-mailovej výzvy riaditeľ archívu – Michal Duchoň deklaroval, že zbierka kroník nie je spracovaná a preto ani dávnejšie uvedené časové rozmedzie i objem zbierky už nie sú záväznými aj s ohľadom na to, že napríklad školské kroniky sú rozčlenené do fondov príslušných škôl a vzdelávacích zariadení.

7.7.8 Prípadová sonda 8 - Košice

Oproti Bratislave, v Košiciach ešte aj v období, keď v Bratislave bola (resp. mala byť) riešená tvorba kroník po jednotlivých mestských častiach (či obvodoch), presadzovali formu jednotnej kroniky, teda jedného mestského kronikára. Lepší obraz o dianí s mestskou kronikou v Košiciach dokumentuje príspevok¹¹⁶ Eugena Sabola a Anny Papiežovej, prepis relevantnej pasáže z tohto príspevku uvádzame nižšie :

„Nová etapa mestskej kroniky sa začala v roku 1975. Vychádzalo sa pritom zo získaných poznatkov a z potreby určenia primeranej osnovy – tematickej štruktúry plnšie zodpovedajúcej dokumentácii života mesta, jeho prudkého rozvoja vo všetkých oblastiach. Spomenutou úlohou poverený kronikár urobil prieskum a spojil ho s návštevou príslušných odborov národných výborov Bratislavy, Ostravy a Prahy.¹¹⁷ Na základe získaných poznatkov sa zostavila osnova. V osnove sa určilo deväť tematických celkov (...).“ Citovaná pasáž svedčí o snahách vzájomnej spolupráce československých miest v kronikárskych záležitostiach, a to najmä v prípadoch, kedy boli národné výbory zodpovedné za napĺňanie tejto činnosti v zmysle príslušných nariadení.

Problematika kronikárstva vo veľkomestách je mimoriadne aktuálnou témou. Aj stredo európsky priestor, a teda aj územia Slovenska či Českej republiky, majú sklon k masívnej urbanizácii¹¹⁸ v nasledujúcich desaťročiach. Kronikárstvo je zas fenomén, ktorý je síce

¹¹⁵ bm – *bežný meter* je pomocná meracia jednotka, uplatňovaná aj v archívniectve. Poukazuje na rozsah na jeden meter dĺžky.

¹¹⁶ SABOL, Eugen – PAPIEŽOVÁ, Anna : *O obecnej kronike mesta Košice*. In: TVRDOŇ, Emil – GORELČÍKOVÁ, Ľubica (eds.) : *Zborník materiálov z II. celoslovenského aktívu obecného kronikárstva v Slovenskej socialistickej republike /Bratislava 7. – 8. december 1988/*. Bratislava : Muzeologický ústav Slovenského národného múzea a Matica slovenská, 1989. Str. 83 – 85.

¹¹⁷ Poukazuje to na aspoň čiastkovú spoluprácu veľkomiest v kronikárskej problematike (poznámka autora).

¹¹⁸ *Urbanizácia* je geografický i demografický pojem, označujúci nárast (resp. celkový podiel) mestského obyvateľstva, čo úzko súvisí aj s územným rozvojom miest na úkor vidieckeho okolia mestských sídiel.

vystavovaný riziku zániku – napriek jeho neustávajúcemu významu v tvorbe najmä lokálnych identít ako podstatného elementu pri čoraz intenzívnejšej globalizácii sveta a spoločnosti.

Na inú prax poukazuje zmienka o kronikárke mesta Bratislava – Alžbete Güntherovej-Mayerovej (1905 – 1973),¹¹⁹ ktorá mala byť kronikárkou Bratislavy popri svojej funkcii kustódky Mestského múzea v Bratislave v rokoch 1930 – 1940. Usudzujúc podľa rokov pôsobenia – pred najobjemnejšou vlnou urbanizácie sídiel v našom geografickom priestore v priebehu druhej polovice 20. storočia – mala Bratislava pôvodne celomestského kronikára a pravdepodobne až stavebným a demografickým rozmachom situácia dospela do súčasného stavu, kedy je kronikárska dokumentácia delená podľa mestských častí (mestské časti majú svojich vlastných kronikárov – hoci aj medzi bratislavskými mestskými časťami sa nájdu také, ktoré túto pozíciu nemajú obsadenú).

Güntherová-Mayerová nebola poslednou celomestskou kronikárkou – jej nástupcami sa stali Ján Ambrovits, následne neznáma pracovníčka mestského magistrátu a nebyvalú pomoc (nielen posudzovanie a spätnú väzbu) poskytovala v zmysle dobového prvorepublikového zákona¹²⁰ zriadená letopisecká komisia, ktorej členom bol o.i. aj Ovídius Faust, mestský archivár.¹²¹

V súčasnosti sa kroniky v Bratislave vedú len na úrovni mestských častí, nie celomestsky. Vlastnú kroniku si vedú napríklad mestské časti Karlova Ves či Podunajské Biskupice, ale nájdu sa aj také, v ktorých kronikárska činnosť nie je rozvinutá (napr. Staré Mesto).

7.8 Princíp kronikárskej fragmentácie

Aj tak môžeme nazvať ojedinelé, avšak predsa len pozoruhodné prípady, kedy dochádza nie k scel'ovaniu kronikami popisovaných sídelných celkov, ale k ich rozdeľovaniu a teda aj fragmentácii kronikárskej činnosti. Potenciálne môže pri takomto delení vzniknúť ošemetná situácia ohľadom práva na ďalšie uchovávanie kroniky.

Takýto prípad bol zdokumentovaný pri terénnom prieskume v regióne Turiec v prípade obcí Kaľamenová, Liešno a Slovenské Pravno. Posledná menovaná obec je predpokladane najstarším kontinuálne existujúcim sídlom v regióne – obcou, zakladajúcou si na svojej historickej tradícii. Kaľamenová a Liešno sú veľmi malé turčianske obce, rozprestierajúce sa na juh a juhovýchod od Slovenského Pravna. V období prvej Československej republiky sa pre

¹¹⁹ Heslo *Güntherová-Mayerová, Alžbeta*. In: KOLEKTÍV AUTOROV : *Slovenský biografický slovník – II. zväzok (E – J)*. Martin : Matica slovenská – Biografické oddelenie, 1987. Str. 244 – 245.

¹²⁰ Zákon č. 80/1920 Sb. z. a n., o pamätných knihách obecných (Príloha 2).

¹²¹ LUZ, Rastislav : *Pamätná kniha mesta Bratislavy 1933 – 1945 (1946)*. In: *Mesto a jeho pamät' – Zborník z vedeckej konferencie (Múzeum mesta Bratislavy, 17. – 18. 10. 2018)*. Bratislava : Múzeum mesta Bratislavy, 2020. Str. 171 – 182. ISBN 978-80-89636-40-2

tieto tri obce viedla jedna spoločná „pamätná kniha“ – v aktuálnom období si Slovenské Právno vedie vlastnú kroniku, konala tak aj obec Kaľamenová (ktorá už pozíciu kronikára nemá obsadenú), zatiaľ čo obec Liešno ani len nedisponuje akoukoľvek kronikou.

Interesantným príkladom je aj informácia, ktorú na Facebook stránke *Spájame kronikárov Slovenska* zdieľal Peter Chytil, kronikár mesta Banská Štiavnica. Prvorepubliková pamätná kniha tohto banického mesta (vedená v rokoch 1918 – 1939) prejavuje svoju jedinečnosť už nápisom na titulnej strane (prednej strane obalu) : *Pamätná kniha mesta Banskej Štiavnice a Banskej Belej*. Do roku 1954 spojené sídelné celky sú v súčasnosti samostatnými samosprávami.

8 ČINNOSŤ ZPOZ A PAMÄTNÉ KNIHY

Zbory pre občianske záležitosti (ZPOZ), v prvých rokoch svojej existencie – v priebehu 50. rokov 20. storočia – označované ako Aktívy pre občianske záležitosti (APOZ) sú fenoménom, ktorý vznikol v období socializmu aj ako nástroj politicko-ideologickej agitácie a preto bol dlhodobo po Nežnej revolúcii považovaný za nechcený socialistický relikv, následkom čoho sa viaceré obce a mestá týchto organizácií vzdali.

Napriek tomu vo veľkej časti samospráv ZPOZ-y prežili aj neraz extrémne spoločenské zmeny po roku 1989 a v niektorých samosprávach, kde medzičasom došlo k ich zrušeniu sa pre rôzne pádne dôvody uvažuje o ich znovu-založení.

8.1 Zakladanie miestnych organizácií ZPOZ

Zbory pre občianske záležitosti, vtedy ešte ako Aktívy pre občianske záležitosti (APOZ), vznikali vo väčšine obcí a miest socialistického Československa na začiatku 50. rokov 20. storočia. Ich účel bol vo významnej miere agitačný po stránke politickej a ideologickej výchovy, častokrát však nebývalým spôsobom prispieval k utužovaniu lokálnej spoločnosti, vzájomných väzieb i poznania sa v rámci jednej lokality, obce, mesta či sídliska.

Všeobecný popis¹²² socialisticky ladenej publikácie¹²³ o týchto organizáciách a ich činnosti je ladený pomerne pragmaticky : „*Významné udalosti v živote človeka nie sú a nemajú byť len osobnou vecou občana a jeho príbuzných, ale aj vecou širšieho kolektívu ľudí v obci, závode, JRD,*¹²⁴ *kde dotýčný občan žije a pracuje.*“ Popis v ďalších pasážach¹²⁵ prechádza do verzie, ktorá explicitnejšie tvrdí o náplni týchto aktivít : „*Aktívy pre občianske záležitosti účinne pomáhajú pretvárať staré myslenie v ľuďoch, sú účinným nástrojom v boji proti náboženským prežitkom. Je známe, že významné udalosti v živote človeka cirkev využívala na upevňovanie svojho vplyvu na občanov. Vytvorila si priam monopol „starať sa“ o občianske záležitosti, pretože jej to umožňovalo vplývať na človeka od narodenia až do smrti, a tak udržiavať nad*

¹²² *Význam Aktívov pre občianske záležitosti.* In: KOLEKTÍV AUTOROV : *Aktívy pre občianske záležitosti.* Bratislava : Osveta, 1960. Prvé vydanie. Str. 11 – 13.

¹²³ KOLEKTÍV AUTOROV : *Aktívy pre občianske záležitosti.* Bratislava : Osveta, 1960. Prvé vydanie. 272 strán.

¹²⁴ Poukázanie práve na JRD ako pracovné podniky, ktoré sa väčšinovo vyskytovali (a ich areály dodnes vyskytujú) najmä vo vidieckom priestore, zanecháva dojem, že tieto organizácie pre občianske ceremónie boli určené na upevňovanie socialistickej ideológie a „socialistického spôsobu života“ bez zásahov cirkvi obzvlášť na vidieku. Jedným z argumentov môže byť aj časté definovanie vidieka ako priestoru s vyššou koncentráciou obyvateľstva s konkrétnym vierovyznaním oproti mestám, kde sa dlhodobejšie rozvíjala a rástla skupina ateistov.

¹²⁵ *Význam Aktívov pre občianske záležitosti.* In: KOLEKTÍV AUTOROV : *Aktívy pre občianske záležitosti.* Bratislava : Osveta, 1960. Prvé vydanie. Str. 11 – 13.

ním svoje panstvo.“ – čo potvrdzuje ateistický svetonázor dobovej (teda socialistickej) názorovej hladiny a ideológie.

Zo štatistického hľadiska už niekoľko rokov po vzniku iniciatívy so zakladaním Aktívov pre občianske záležitosti (okolo roku 1953) bola táto sieť značne rozšírená – v roku 1959 bola deklarovaná existencia 1 200 miestnych organizácií, koordinujúcich činnosť 11 000 aktívnych členov týchto aktívov.¹²⁶ Vzhľadom na to, že táto štatistika nie je geograficky vymedzená – domnievame sa, že sa jedná o stav siete Aktívov pre občianske záležitosti vo vtedajšej Slovenskej socialistickej republike (SSR) ako súčasť Československej socialistickej republiky (ČSSR).

Aktívy pre občianske záležitosti (APOZ) boli v roku 1963 premenované na Zbory pre občianske záležitosti (ZPOZ). O desať rokov neskôr, v roku 1973 vznikla Slovenská rada ZPOZ a v roku 1978 sekretariát tejto rady, ktorý do roku 1989 vyvíjal metodickú činnosť i kontrolu aktivít miestnych organizácií ZPOZ.¹²⁷

8.2 Činnosť miestnych organizácií ZPOZ

V období socializmu boli ZPOZ-y aktívnou súčasťou takmer každého miestneho/mestského národného výboru (MNV/MsNV). Ich činnosť bola o to väčšmi rozvinutá v strediskových obciach, ktoré koncentrovali vďaka budovanej občianskej vybavenosti a službám i obyvateľstvo susedných obcí či osád a samôt.

Spomínané historické obdobie (trvajúce do roku 1989) sa na činnosti Zborov pre občianske záležitosti odrážalo v druhoch i formách občianskych podujatí, ceremónií a obradov. Hlavným zámer spočíval v zastrešení udalostí a príležitostí, súvisiacich s tromi zlomovými okamihmi v živote človeka (narodenie, sobáš, smrť) : teda v zastrešení a organizácii uvítaní detí do života, občianskych sobášov a dôstojnom usporiadaní občianskych pohrebov.

Vítanými rozšíreniami činnosti boli podujatia a akcie, ako napríklad : oslavy významných životných jubileí občanov; slávnostné odovzdávanie občianskych preukazov alebo aj výučných listov; organizácia besied so snúbencami; poradenská činnosť novomanželom; usporadúvanie rôznych prednášok na tému rodiny – rodinné právo, manželstvo, výchova detí; udržiavanie

¹²⁶ *Aktívy pre občianske záležitosti v činnosti.* In: KOLEKTÍV AUTOROV : *Aktívy pre občianske záležitosti.* Bratislava : Osveta, 1960. Prvé vydanie. Str. 235 – 238.

¹²⁷ *Ahoj Slovensko – Zbory pre občianske záležitosti.* In: Relácia *Ahoj Slovensko*, 11. január 2018. Banská Bystrica: Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS), 2018. Minutáž : 01:00 – 13:45. Dostupné online : <https://www.rtv.sk/televizia/archiv/13082/145629#796> [cit. 2019-12-20]

hrobov padlych vojakov a partizanov a pod. Dobovo dôležitým¹²⁸ - najmä z ideologických dôvodov – bolo prijímanie „iskričiek“ a pionierov či odoberanie brancov.

Z technickejších činností možno menovať starostlivosť : o dôstojný a kultúrny stav cintorínov či obradných siení a príslušných miestností a v neposlednom rade o riadne vedenie pamätnej knihy. Je však potrebné poznamenať, že ZPOZ-y boli povinné viesť a uchovávať – jej materiálne zabezpečenie však mali na starosti samotné národné výbory.¹²⁹

V zmysle politicko-spoločenských zmien, ktoré so sebou priniesla Nežná revolúcia v roku 1989, došlo k určitým transformáciám alebo optimalizáciám činnosti Zborov pre občianske záležitosti.

Podľa početných – častokrát mediálnych - vyjadrení etnológov, kultúrnych antropológov, sociológov i historikov je typickou črtou mentalít stredoeurópskych národov (pokiaľ sa vôbec stotožňujeme s čiastočne zovšeobecneným pojmom *národná mentalita*) ich tendencia k úplnému „vymazaniu“ predošlej doby a jej hmotných i nehmotných prejavov, a to najmä v zmysle rôznych politických režimov.

Jedná sa o aktuálny obraz spoločnosti – tá bola a čiastočne stále je vychovávaná a zžitá s generáciami, ktoré vo svojej prítomnosti prežívali zásadné prevraty 20. storočia v stredoeurópskom priestore a žili tak v rôznych politických zriadeniach, na pozadí prežívajúc celkové spoločenské premeny v zmysle nových technologických objavov a zavádzaní „vymožeností doby“ do každodenného života v omnoho rýchlejšom tempe a intenzívnejšom ráze než tomu bolo v predošlých storočiach. Menovite : *habsburská monarchia* (do r. 1918), *prvá Československá republika* (1918 – 1939), *Protektorát Čechy a Morava / Slovenský štát* (1939 – 1945), *obnovená Československá republika* (1945 – 1948), *Československá republika – ČSR* (1948 – 1960), *Československá socialistická republika – ČSSR* (1960 – 1989), *Česká a Slovenská federatívna republika – ČSFR* (1989 – 31. 12. 1992) a napokon od roku 1993 dodnes trvajúca etapa samostatných republík v demokratickom zriadení – aj tie v prvom desaťročí 21. storočia boli obe integrované do Európskej únie.

Pri nadsadenom pohľade by podľa vzoru 20. storočia už v uplynulých 20 rokoch 21. storočia došlo k nejakej reštrukturalizácii spoločnosti a jej riadenia. Tieto štruktúralno-spoločenské

¹²⁸ *U nás doma - Celoslovenská prehliadka Zborov pre občianske záležitosti*. In: Relácia *U nás doma*, 26. jún 2018. Banská Bystrica : RTVS - Rádio Regina Stred, 2018. Dostupné online : <https://reginastred.rtvsk/clanky/u-nas-doma/168099/celoslovenska-prehliadka-zborov-pre-obcianske-zalezitosti> [cit. 2019-12-20]

¹²⁹ *Hmotné zabezpečenie činnosti aktívov*. In: KOLEKTÍV AUTOROV : *Aktívy pre občianske záležitosti*. Bratislava: Osveta, 1960. Prvé vydanie. Str. 29 – 30.

a politické premeny mali nepochybný vplyv aj na organizáciu a ponímanie občianskeho života, a teda v neposlednom rade aj na tvorbu pamätných kníh.

Práve kvôli vyššie spomenutým skutočnostiam v rámci spoločenských zmien po roku 1989 veľká časť spoločnosti, a teda aj osadenstiev obnovených obecných a mestských samospráv považovali o.i. aj Zbory pre občianske záležitosti za socialistický relikv, zbytočný prežitok. Viaceré obce reagovali na dobové premeny obratom a v priebehu niekoľkých rokov po zmene režimu úplne zrušili činnosť ZPOZ-u na svojom území.

Niektoré samosprávy tak učinili neskôr – z terénnej praxe poznáme príklad, kedy sa starostka obce rozhodla zrušiť Zbor pre občianske záležitosti, rešpektujúc tak snahy miestneho duchovného, aby došlo k zrušeniu tejto organizácie. Vybrané občianske podujatia tak zastrešilo v tom čase novovznikajúce kultúrne stredisko.

Mnoho samospráv však nepodľahlo náladovým tendenciám a v tradícii Zborov pre občianske záležitosti zotrvalo. Svetlým príkladom je mesto Banská Bystrica,¹³⁰ ktoré je zároveň sídlom celoslovenskej organizácie ZPOZ – *Človek človeku* (viac informácií o tejto organizácii, resp. združení, uvádzame v rovnomennej podkapitole).

Viaceré Zbory pre občianske záležitosti sa k novej dobe a k forme demokratickej spoločnosti postavili kreatívne a inovatívne – tvorbou nových slávnostných programov, príležitostí a pod. (napr. uvítanie prvákov na základnej škole,¹³¹ pietna spomienka počas „Dušičiek“ – Pamiatky zosnulých a pod.).

8.3 Celoslovenská organizácia ZPOZ – *Človek človeku*

Celoslovenská organizácia ZPOZ – *Človek človeku* sídli v Banskej Bystrici. Okrem ústrednej rady združenia v rámci nej pôsobí aj ústredná kontrolná a revízna komisia združenia. Čo sa týka regionálnych štruktúr, celoslovenská organizácia sa ďalej hierarchicky člení na 8 krajských rád a 10 regionálnych rád.¹³²

Celoslovenská organizácia pripravuje pre miestne organizácie rôzne zborníky scenárov (samostatne pre rôzne udalosti a príležitosti), a to napríklad : *Smútočné obrady* (1994),

¹³⁰ *Ahoj Slovensko – Zbory pre občianske záležitosti*. In: Relácia *Ahoj Slovensko*, 11. január 2018. Banská Bystrica: Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS), 2018. Minutáž : 01:00 – 13:45. Dostupné online : <https://www.rtvs.sk/televizia/archiv/13082/145629#796> [cit. 2019-12-20]

¹³¹ V prípade, ak sa priamo nerealizuje takáto ceremónia, zvykne sa do pamätnej knihy zapísať pamätný zápis (príp. pamätné zápisy – pre každú triedu 1. ročníka zvlášť) s podpismi riaditeľa školy, jeho zástupcu (v prípade dvoch zástupcov ide o zástupcu pre 1. stupeň ZŠ) a príslušného triedneho učiteľa/triednych učiteľov.

¹³² *Leták – Ponuka členstva v ZPOZ – Človek človeku*. Dostupné online : https://www.zpoz.sk/download_file_f.php?id=1073756 [cit. 2020-07-23]

Zrkadlenie spomienok (1998), *Občianske slávnosti* (1998), *Kytica vd'aky* (1999), *Piesne a hudba na občianske obrady a slávnosti* (2000), *Korene národa* (2002), *Slávnostné príležitosti samosprávy* (2002), *Posledná rozlúčka* (2004), *Čaro zrelosti* (2005), *Zložené krídla* (2009), *Križovatky života* (2012), *Život v obradoch* (2013), *V tichu a piete* (2014), *Z lásky k domovine* (2017) či *Dieťa je dar* (2018) a viaceré ďalšie.¹³³

Organizácia vydáva dva až tri razy do roka bulletin *Človek človeku* a každoročne organizuje celoslovenskú prehliadku programov miestnych ZPOZ-ov. Súčasťou činnosti sú aj regionálne, krajské a celoslovenská konferencia ZPOZ.

Jednotlivé obce a mestá (teda samosprávy) majú možnosť byť členmi tejto celoslovenskej organizácie – členské sa líši podľa počtu obyvateľov dotyčného sídla, a to nasledovne : obce do 500 obyvateľov platia ročný členský poplatok 30 EUR; obce a mestá od 500 do 20 000 obyvateľov platia ročný členský poplatok – základných 30 EUR a k tomu 0,04 EUR na jedného obyvateľa¹³⁴ a mestá nad 20 000 obyvateľov platia ročný členský poplatok – základných 30 EUR a k tomu 0,02 EUR na jedného obyvateľa.

Na základe výsledkov realizovaného terénneho výskumu možno deklarovat', že napriek rozsiahlemu zoznamu členov celoslovenskej organizácie – miestnych organizácií ZPOZ početné obce (aj z tých, čo sú uvedené ako riadni členovia celoslovenskej organizácie) síce platia členský poplatok a sú teda členmi celoslovenskej organizácie ZPOZ, avšak de facto u nich ZPOZ-y neexistujú a túto činnosť samosprávy sústreďujú do osoby matrikára/matrikárky, v spolupráci so štatutárom samosprávy a zamestnancami úradu samosprávy.

Ako ukazuje prax a vyplývajú tiež z geografických daností Českej republiky a Slovenska s početnou skupinou demograficky veľmi malých obcí sme identifikovali viacero prípadov, kedy obce boli členmi celoslovenskej organizácie ZPOZ, a to aj tie, v ktorých neexistuje samostatný matričný úrad (a teda ani posledná rezerva na aspoň základnú plynulú činnosť ZPOZ-u – osoba matrikára – nie je v obci zastúpená).

¹³³ Oficiálna webová stránka organizácie ZPOZ – *Človek človeku* – sekcia *Zborníky scenárov*. Dostupné online : <https://www.zpoz.sk/zborn-ky-scen-rov.html> [cit. 2020-07-22]

¹³⁴ Pre lepšie ozrejmienie : ak má mesto, ktoré má záujem sa stať členom tejto organizácie, napr. 10 000 obyvateľov – výslednú sumu, ktorú platí je 30 EUR základného poplatku a 400 EUR podľa počtu obyvateľov, čiže dohromady 430 EUR ako ročný poplatok (v zmysle stanovených členských poplatkov na kalendárny rok 2020). Pozri : *ZPOZ Človek človeku - Uhradenie členského príspevku na rok 2020*. Dostupné online : https://www.zpoz.sk/download_file_f.php?id=1238145 [cit. 2020-07-22]

V České republice takáto celoštátna koordinačná organizácia pre ZPOZ-y (resp. SPOZ) neexistuje, hoci v období socializmu je preukázateľná existencia krajských organizácií SPOZ, a to napríklad vďaka medailónu Krajského zboru SPOZ v Ústí nad Labem.

Obr. 4 : Medailón ČSLA Krajského zboru pro občanské záležitosti v Ústí nad Labem

Zdroj : www.aukro.cz¹³⁵

8.4 Vznik tradície pamätných kníh

Pamätné knihy existovali už v stredovekých mestách na zápis významných návštev (napr. aj na kráľovských dvoroch). Ich podoba, ako ich poznáme dnes, sa však ustálila až v druhej polovici 20. storočia, a to práve v rámci činnosti Zborov pre občianske záležitosti.

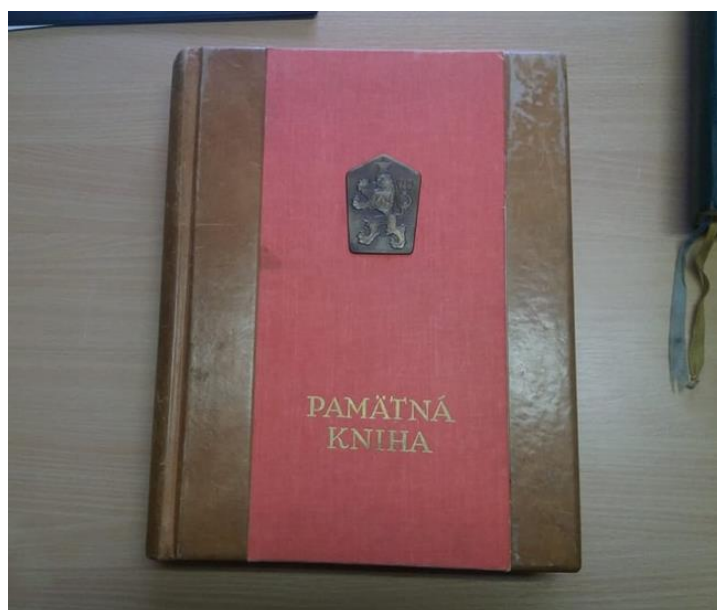
Opäť sa môžeme len domnievať (do prípadného nálezu výpovedného dokumentu v ďalšom výskume), že pamätné knihy boli obciam a mestám distribuované z na to určených podnikov – národné výbory si pravdepodobne zaobstarávali pamätné knihy zo zoštatnených knihárskych podnikov, napriek tomu zrejme disponovali základným výberom záznamovej knihy a nie len jednou, uniformovanou a typizovanou knihou – to sa potvrdilo aj pri realizácii terénneho výskumu kroník a pamätných kníh v regióne Turiec.

Pamätné knihy sa stali tradičnou súčasťou občianskych obradov a preto si ich veľká časť spoločnosti predstavuje zásadne v spojitosti s týmito ceremóniami. Prvotnou úlohou pamätných kníh však bolo zaznamenávanie výnimočných udalostí v obci, významných návštev a pod.

¹³⁵ *Aukro.cz* – Dostupné online : <https://aukro.cz/medaile-csla-v-etui-krajsky-sbor-pro-obcanske-zalezitosti-usti-n-l-6960838149> [cit. 2020-08-04]

8.5 Pamätné knihy

Pamätné knihy sú uchovávané na samosprávnych úradoch, pričom sú považované za menej podstatné pamäťové dokumenty než kroniky (ak sa kronikám vôbec dostáva nejaká pozornosť zo strany samosprávy). Podľa pretlmočených skúseností pracovníkov samosprávy i školských zariadení, dokonca aj archívne kontroly, ktoré v rámci akvizičného procesu prijímajú nové archiválie do zbierok archívu, sa prvotne zaujímajú o kroniky ako pre nich interesantnejší materiál.

Obr. 5 : *Jeden z najrozšírenejších typov pamätných kníh ZPOZ – exemplár z obce Brieštie (okr. Turčianske Teplice).*

Zdroj : vlastná fotodokumentácia autora z terénneho prieskumu

Riadne a čo najestetickéjšie vedenie pamätnej knihy bolo v minulosti vecou hrdosti i významnej pozície ZPOZ-u v porovnaní s inými, najmä tými, ktoré pôsobili v blízkom okolí. Otázkou v tomto smere je aj frekvencia občianskych podujatí v danej samospráve (okrem udalostí, ktoré nemožno dopredu predvídať, resp. určovať ich termíny). V prípade vybraných niekdajších „strediskových obcí“ bola frekvencia občianskych ceremónií vysoká – faktormi bol vysoký počet obyvateľov v spádovom území a taktiež dlhodobo vysoká miera pôrodnosti (to sa odrážalo nielen na nutnosti usporadúvania viacerých uvítaní detí do života, ale aj posedení s jubilantmi a pod.).

V mnohých obciach a mestách preto došlo k rýchlemu zapísaniu celej pamätnej knihy v priebehu niekoľkých rokov (namiesto očakávaných 10 – 20 rokov kontinuálneho používania rovnakej záznamovej knihy na pamätné zápisy). Obsah pritom nezaberali fotografie, ani iné

priložené podklady, nakoľko mnoho ZPOZ-ov si viedlo aj samostatný fotoalbum z organizovaných podujatí, akcií, príležitostí.

Príkladom môže byť mesto Mirošov (okr. Rokycany) : v spádovom okresnom archíve v Rokycanoch¹³⁶ je archivovaný *fotoalbum SPOZ*¹³⁷ (1970 – 1989) a osem pamätných kníh (1959 – 1967, 1966 – 1970, 1978 – 1981, 1981 – 1983, 1983 – 1985, 1985 – 1987, 1987 – 1990 a 1990 – 1995). K týmto pamätným knihám treba pripočítať samostatné pamätne knihy z uvítania detí do života, uvádzané pod názvom *Vítání občánků* – jedná sa o dve záznamové knihy, vedené v rokoch 1971 – 1976 (teda v období rodenia generácie „Husákových detí“) a 1977 – 1985. Okrem trojročného trvania zápisov vo väčšine jednotlivých pamätných kníh si treba pri prvých dvoch pamätných knihách všimnúť aj časový preliv – zápisy sa do druhej pamätnej knihy začali zaznamenávať ešte pred ukončením prvej pamätnej knihy.

Takáto situácia je zastúpená v mnohých pamätných knihách – niekedy vznikla nedbanlivosťou pri uchovávaní pamätných kníh a práci s nimi (ich dočasná strata a následný nález alebo urgentná potreba zápisu do pamätnej knihy, pričom k dispozícii bola len novokúpená) či priestorovou núdzou (z praxe sme identifikovali prípad, kedy sa ZPOZ rozhodol pre zahusťovanie zápisov vo vtedy vedenej pamätnej knihe, nakoľko nedokázal dochvilne zabezpečiť novú pamätnú knihu – fiktívne preto môžeme uviesť príklad, že medzi zápsmi z roku 1973 a 1974 bol na voľnej strane vykonaný pamätný zápis z roku 1979).

V socialistickej hierarchii menej významné alebo demograficky malé sídla si dokázali udržať jednu pamätnú knihu niekoľko desaťročí – pre zachovanie komparatívneho kontextu môžeme uviesť (z rovnakého regiónu ako mesto Mirošov) obec Kařez (okr. Rokycany),¹³⁸ v ktorej existovala jedna pamätná kniha v období rokov 1959 – 1989 alebo obec Mlečice (taktiež okr. Rokycany) s pamätnou knihou, vedenou v rokoch 1961 – 1985.

Príkladom niekdajšej „strediskovej obce“, ktorá vyššie uvedené faktory rýchleho zapisovania pamätných kníh (resp. ich častej fluktuácie) vyriešila veľmi originálne – sú Košťany nad Turcom, obec neďaleko okresného mesta Martin. V tejto obci sme v priebehu terénneho prieskumu identifikovali tri skupiny pamätných kníh – pamätne knihy uvítania detí do života, pamätne knihy civilných sobášov a pamätne knihy z pohrebov, resp. rozlúčok so zosnulými

¹³⁶ *Soupis kronik v Státním okresním archivu Rokycany*. Dostupné online : <http://www.soaplzen.cz/sites/default/files/kroniky-rokycany-podle-obci.pdf> [cit. 2020-07-30]

¹³⁷ SPOZ - Sbor pro občanské záležitosti.

¹³⁸ *Soupis kronik v Státním okresním archivu Rokycany*. Dostupné online : <http://www.soaplzen.cz/sites/default/files/kroniky-rokycany-podle-obci.pdf> [cit. 2020-07-30]

(slúžila a slúži aj ako kondolenčná kniha). Tieto pamätne knihy v sebe neintegrovali všetky udalosti a príležitosti občianskeho života a tak neboli zapísané v takom rýchlom tempe.

Pamätne knihy boli a stále sú významnou súčasťou občianskych obradov. Ako vo svojom príspevku¹³⁹ tvrdí slovenská etnologička Zuzana Beňušková : „Dôležitým prvkom sa stal zápis dieťaťa do pamätnej knihy. (...) Keďže zápis do pamätnej knihy bol dokumentom, ktorý po obrade zostával v archíve obce, celý obrad bol podľa toho úkonu známy aj pod názvom slávnostný zápis novonarodených detí,“ pričom takúto prax je možné evidovať v konkrétnych obciach, nie celoplošne.

Citovaná publikácia taktiež pracuje so sémanticky podobnými, avšak nie totožnými výrazmi : „Význam občianskych obradov dokumentujú i kronikárske záznamy v pamätných knihách, ktoré sú uchovávané na obecných a mestských úradoch“ (...).¹⁴⁰ Autorka však nevedome stotožnila fenomén kronikárstva s problematikou pamätných kníh – je to pochopiteľné, vzhľadom na to, že mala na mysli pamätne zápisy a v nich pamätihodné informácie, čo však nie je dielom kronikárskeho charakteru.

8.6 Quo vadis, pamätne knihy?

V súčasnosti je tvorba pamätných kníh dimenzovaná oboma skupinami udalostí – tak občianskymi obradmi a ceremóniami, ako aj udalosťami, významnými pre obec a jej samosprávu (významné návštevy, otvorenie dôležitých stavieb, atď.). Celková hektickosť doby, nezáujem a benevolencia samospráv voči tejto problematike a neraz nedostatok zapisovateľov pamätných kníh spôsobujú, že pamätne knihy nie sú vedené vôbec a v mnohých prípadoch, ak samospráva napriek absencii zapisovateľa pamätnej knihy v obci trvá na jej vedení, sú vedené nevhodne.

Príkladom sú viaceré samosprávy, ktoré namiesto ručného zapisovania uprednostňujú rýchlejšie a pre tých, ktorí neovládajú esteticky výrazné písmo, tak zvládnuteľnejšie poňatie v podobe vytlačených listov (napr. s narodenými deťmi či jubilantmi) a ich vlepenie na listy pamätnej knihy. Tento spôsob nie je dlhodobo udržateľný, nakoľko tlač je obvykle realizovaná na obyčajnom kancelárskom papieri a nie dokumentárnom papieri, z ktorého by mala pozostávať každá pamätná kniha. Okrem toho, list je prichycovaný ku knihe lepidlom, ktorého

¹³⁹ BEŇUŠKOVÁ, Zuzana : *Občianske obrady na Slovensku*. Bratislava : Ústav etnológie SAV a VEDA – vydavateľstvo SAV, 2017. Prvé vydanie. Str. 41. ISBN 978-80-224-1623-8

¹⁴⁰ BEŇUŠKOVÁ, Zuzana : *Občianske obrady na Slovensku*. Bratislava : Ústav etnológie SAV a VEDA – vydavateľstvo SAV, 2017. Prvé vydanie. Str. 13. ISBN 978-80-224-1623-8

fixnosť sa postupom času obmedzuje a následne už lepidlo neplní svoju funkciu a uvoľňuje tlačný papier od knižného listu, ktorý je zafixovaný pevnou knižnou väzbou.

Späťne by bolo možné takéto pamätne knihy „zrepassovať“, aj to však len v prípade, že účastníci občianskych podujatí sa podpisovali priamo na list knihy a nie tlačný list. Otázkou je aj fakt, že zatiaľ čo ručne písané pamätne knihy sa vedú jednostranne (zápisy sú zaznamenávané vždy len na pravý list hárku) – úradnícke sily, supľujúce zapisovateľa pamätnej knihy, pre úspornosť miesta lepia tlačné listy na všetky strany pamätnej knihy – čo by pri dodatočnom zapisovaní spôsobovalo problém.

Okrem špecifického prístupu ku kronikárskej metodike a výchove metodikov kronikárstva je milo prekvapujúcou zmienka o školení, resp. seminári pre tvorcov pamätných kníh¹⁴¹ v rámci širšej ponuky seminárov, ktoré celoslovenská organizácia ZPOZ poskytuje záujemcom, a to najmä svojim členom – zvyčajne právnickým osobám (obciam/mestám).

Odhliadnuc od vyššie spomenutého, je dôležitým a našťastie stále aktuálnym usúdením, že samosprávy pokračujú vo vedení pamätných kníh. Uvedomujú si ich dôležitosť nielen kvôli zvýšeniu určitého páťosu občianskej udalosti či príležitosti; nielen kvôli politickej (a neraz populistickej) agitácii medzi občanmi, ale aj s vedomím autentickej hodnoty pamätnej knihy v budúcnosti.

¹⁴¹ Leták – Ponuka členstva v ZPOZ – Človek človeku. Dostupné online : https://www.zpoz.sk/download_file_f.php?id=1073756 [cit. 2020-07-23]

9 KRONIKY V OBDOBÍ ROKOV 1989 – 2019

Kroniky sa po páde socialistického režimu stali politicky odľahčenými pamäťovými dokumentmi. Kronikárstvo je fenoménom, ktoré nachádza svoje opodstatnenie, význam a zmysel existencie aj v demokratickom režime a modernom 21. storočí. Zanedbaním práce s kronikármi však došlo k rizikovej situácii, že by sa naplnila obava, vyslovená v zborníku z celoslovenského aktívu obecného kronikárstva na Slovensku¹⁴² - ak sa bude zanedbávať metodika a vzdelávanie kronikárov, môže kronikárstvo zo slovenských obcí a miest vymiznúť.

9.1 Metodické zastrešenie kronikárstva

Po rozpade už pomerne „zabehnutých“ štruktúr metodického systému kronikárstva krátko po Nežnej revolúcii v roku 1989 závisí metodické zastrešenie kronikárstva od ochoty a záujmu regionálnych inštitúcií – najmä oblastných múzeí a spádových štátnych archívov, po stránke školení i regionálnych osvetových stredísk.

V období rokov 1989 – 2019 je teda metodika kronikárstva nesúrodou a predovšetkým nekoordinovanou sférou tvorivej činnosti ľudskej spoločnosti, minimálne v Českej republike a na Slovensku. Svetlým okamihom bolo vydanie *Príručky pre kronikárov* od autora Ladislava Jasenáka, ktorú vydala Muzeálna slovenská spoločnosť v Martine v roku 1995 a veľká časť kronikárov ju využíva dodnes.¹⁴³

Pozitívnu perspektívu podávajú informácie o usporiadaní regionálnych stretnutí kronikárov. Vzhľadom na to, že povojnová generácia napriek častej praxi, že kronikármi sú občania v dôchodkovom veku, ustupuje z kronikárskej praxe – nahrádza ju mladšia generácia začínajúcich kronikárov, ktorí sa potrebujú vzdelávať a prípadné peripetie konzultovať s ostatnými kronikármi, s ktorými sa najlepšie a najefektívnejšie zoznámia práve na stretnutiach/školeniach kronikárov.

Politicko-spoločenské zmeny po roku 1989 priniesli vo viacerých oblastiach a sférach činnosti nebývalé a nie vždy žiadúce zvraty, niekedy trefne opisované ako „z extrému do extrému“. Za takýto prepad možno označiť aj náhle opadnutie záujmu štátnej sféry o zastrešovanie kronikárstva. Obojstranne potešiteľnou informáciou je, ak existujú regióny, ktoré napriek

¹⁴² TVRDOŇ, Emil – GORELČÍKOVÁ, Lúbia (eds.): *Zborník materiálov z II. celoslovenského aktívu obecného kronikárstva v Slovenskej socialistickej republike /Bratislava 7. – 8. december 1988/*. Bratislava : Muzeologický ústav Slovenského národného múzea a Matica slovenská, 1989. 100 strán.

¹⁴³ JASENÁK, Ladislav : *Príručka pre kronikárov*. Martin : Muzeálna slovenská spoločnosť, 1995. 48 strán. ISBN 80-967025-3-X

príslušnej porevolučnej situácii zotrvali v dobre začatej práci s kronikármi v regióne a pokračujú v tom dodnes – druhou stránkou kladnej informácie sú poznatky, že v niektorých regiónoch sa rozhodli po desaťročiach odmlky opätovne spustiť kronikársku metodiku.

Stretnutia kronikárov, neraz na ich žiadosť pravidelné, sú v rámci Českej republiky¹⁴⁴ organizované napríklad v Turnove (Muzeum Českého ráje v Turnově, posledné stretnutie sa uskutočnilo 8. novembra 2019 na tému GDPR), v okrese Jičín, Klatovy alebo vo Svitavách (Státní okresní archiv Svitavy, posledné stretnutie sa uskutočnilo 5. decembra 2019) – v prípade okresu Svitavy však podľa zmienky v citovanom článku – „*Soka Svitavy podle pracovníka archivu hodlá pořádat tato setkávání každoročně*“¹⁴⁵ – však usudzujeme, že kronikári svitavského okresu majú možnosť účasti na spoločnom stretnutí len jedenkrát v priebehu kalendárneho roka. Podobná situácia je v štátnom okresnom archíve v meste Žďár nad Sázavou. Na Slovensku pretrváva podobne nesúrodá situácia – v 90. rokoch 20. storočia a na začiatku 21. storočia boli celoslovensky významné školenia pre kronikárov, ktoré organizovala Domovina Martin a viedli ich Dáša Daneková a Igor Křišteck.¹⁴⁶

Aktuálne, pravidelné stretnutia kronikárov organizuje len Galantské osvetové stredisko (GOS) v Galante (už niekoľko rokov, raz za polroka) a od júla 2020 aj Regionálne osvetové stredisko (ROS) v Leviciach – s plánom organizácie školení každé dva mesiace. Paradoxné je, že sa jedná o jazykovo zmiešané územia, pričom záujem o tvorbu kroník – aj zo strany štátnych regionálnych inštitúcií – by sa dal oproti tomu očakávať v ortodoxne/majoritne slovenských regiónoch, čo napokon nie je totožné s realitou.

Ostatné osvetové strediská (príp. krajské kultúrne centrá) neorganizujú kronikárske školenia vôbec alebo len príležitostne (Krajské kultúrne centrum v Nitre, Krajské kultúrne centrum v Žiline, Pohronské osvetové stredisko v Žiari nad Hronom). Víťaným prínosom je dohoda troch východoslovenských Regionálnych vzdelávacích centier (RVC) Košice, Michalovce a Prešov o organizovaní trojdielneho cyklu školení (po jednom v každom RVC) na sklonku kalendárneho roka 2020. RVC Prešov bolo v kronikárskej komunite doteraz známe najmä ako vydavateľ dvoch najnovších slovenských príručiek pre kronikárov¹⁴⁷ a hlavný organizátor

¹⁴⁴ *Několika větami*. In: *Kroniky a kronikáři 1/2020*. Praha : Mgr. Tomáš Hromádka, 29. február 2020. Str. 14.

¹⁴⁵ Pozri poznámku č. 144.

¹⁴⁶ DANEKOVÁ, Dáša : *Skvalitňovať kronikársku činnosť – Školenia pre kronikárov miest a obcí Slovenskej republiky*. In: *Tradicia a súčasnosť 4/2007 – príloha Národnej osvety – štvrťročník pre tradičnú ľudovú kultúru*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 21. december 2007. Str. 42 – 43.

¹⁴⁷ KRUPOVÁ, Agáta : *Príručka pre obecných a školských kronikárov – a iných nadšencov pre dokumentáciu regionálnej alebo rodinnej histórie*. Prešov : Regionálne vzdelávacie centrum Prešov, 2013. Prvé vydanie. 120 strán. ISBN 978-80-971358-0-5 a KRUPOVÁ, Agáta – PIROŠÍK, Vladimír – KOVÁČOVÁ, Ľubica : *Praktická príručka pre kronikárov*. Prešov: Regionálne vzdelávacie centrum Prešov, 2019. Prvé vydanie. 194 strán. ISBN 978-80-971358-1-2

celoslovenského pracovného seminára pre kronikárov a tvorcov miestnych novín (organizované každoročne na Štrbskom Plese).

Metodika kronikárstva, existujúca vo svojskom provizóriu aj na štátnej úrovni, je preto formovaná nadšenými dobrovoľníkmi – verejná správa (štátna správa i samospráva) v Českej republike i na Slovensku realizujú kronikársku metodiku iba formou školení (ani to nie vo všetkých regiónoch, čím kronikárom zaniká rovnosť príležitostí sa vzdelávať v blízkom okolí svojho pôsobiska) a vyhlasovaním kronikárskych súťaží.

Obr. 6 : Školenie kronikárov na Štrbskom Plese (5. – 6. jún 2019)

– prihovára sa hlavná lektorka školenia Agáta Krupová.

Zdroj : webová stránka RVC Prešov¹⁴⁸

Štátna metodika, ako bola známa v období socializmu, v súčasnosti neexistuje – kronikári nemajú podporný orgán v regióne a ani na národnej úrovni, preto sa nemajú na koho obracať v prípade riešenia problémov či nerozhodných situácií pri kronikárskej práci. Sieť metodikov kronikárstva z radov pracovníkov múzeí nie je štátom finančne ani kompetenčne podporovaná už celé desaťročia, čím došlo k jej úplnému rozvráteniu a medzičasom i k úmrtiu viacerých niekdajších okresných metodikov pre kroniky – v daných regiónoch preto v potenciálnej budúcnosti bude náročné pre nových okresných kronikárskych metodikov získať skúsenosti a náležité „know-how“.

¹⁴⁸ Oficiálna webová stránka *Regionálneho vzdelávacieho centra (RVC) Prešov*. Sekcia *Foto-galéria*. Dostupné online : https://www.rvcvychod.sk/presov/photogallery.php?album_id=64 [cit. 2020-08-14]

9.2 Kronikárske periodiká

Slovenská „ponovembrová“ prax v oblasti kronikárstva nezaháľala a začala reagovať na spoločensko-politické zmeny, ako aj samotnú dobu, neustále sa zdokonaľujúcu v technických vymoženostiach. Najprv formou metodologickej príručky pre kronikárov (pozri Prílohu 1BA), neskôr však pod vedením rovnakých iniciátorov (menovite autora kronikárskej príručky Ladislava Jasnáka¹⁴⁹ aj formou kronikárskeho periodika *Slovenská kronika*.

Toto periodikum nebolo samostatným titulom, ale bolo vydávané v dvojmesačnej frekvencii ako príloha Národnej osvety – periodika Národného osvetového centra. Slovenské kronikárstvo teda disponovalo kronikárskym periodikom o dve desaťročia skôr než české kronikárstvo. Následne sa však kontinuita prerušila a dodnes sa nepodarilo založiť nový kronikársky časopis, ktorý by pravidelným vydávaním a distribúciou do všetkých regiónov Slovenska nadviazal na niekdajšiu prílohu Národnej osvety.

Česká kronikárska prax po Nežnej revolúcii reagovala vznikom kronikárskeho periodika síce neskôr než slovenská, avšak toto periodikum sa vydáva dodnes – hoci, nie na základe iniciatívy a tvorby štátneho aparátu, ale súkromnej osoby (Tomáš Hromádka).

Kroniky a kronikári – Zpravodaj pro obecní kronikáře a vlastivědné pracovníky je českým, celoštátne distribuovaným kronikárskym periodikom. Odoberá ho aj viacero slovenských kronikárov – poukazuje to nielen na kvalitu periodika, ale aj na pretrvávajúci záujem i núdzu slovenskej kronikárskej obce o kronikársky časopis, pravidelne prinášajúci aktuality z diania, ako aj rady, reagujúce na dobové situácie (najnovšie napríklad nariadenie GDPR či zaznamenávanie priebehu pandémie COVID-19 v rámci obcí a miest).

Výhodou tejto českej iniciatívy je aktívna interakcia s dobovými trendmi a priamymi aktualitami, ako aj pôsobnosť časopisu na úrovni webového žurnálu pre kronikárov a vlastivedných pracovníkov či iných nadšencov na webovom portáli www.kronikari.info – ktorý sa sprístupňuje predplatiteľom.

Vhodnou a trefnou poznámkou ohľadom fungovania tejto iniciatívy je záver článku¹⁵⁰ Marie Zdeňkovej, kronikárky mestskej časti Praha 15 : „*Jen díky nesmírné obětavosti kronikáře Mgr. Tomáše Hromádky, existují webové stránky, na kterých se kronikáři ptají a současně si vzájemně radí. Další velkou a odbornou pomocí Mgr. Hromádky je časopis a semináře, ale*

¹⁴⁹ V následnej spolupráci s dlhoročným (šéf)redaktorom periodika Národná osveta, vydávaným Národným osvetovým centrom.

¹⁵⁰ ZDEŇKOVÁ, Marie : *Zpověď kronikářky městské části hlavního města Prahy*. In: *Kroniky a kronikáři 2/2020*. Praha : Mgr. Tomáš Hromádka, 28. jún 2020. Str. 6.

opravdu to takhle má být, aby instituci nahrazovala soukromá osoba na základě dobrovolnosti a v osobním volnu?“ – čo potvrdzuje názor veľkej časti kronikárskej obce. Pri komparatívnom pohľade na takejto báze pôsobí aj iniciatíva *Spájame kronikárov Slovenska*, hoci v porovnaní so sesterskou českou iniciatívou je ešte len v rozvojovom štádiu.

Slovenská kronika – Dvojmesačník pre kronikárstvo, dokumentáciu a symboliku miest a obcí bola prílohou *Národnej osvety – dvojtyždenníka pre rozvoj miestnej kultúry a záujmovej tvorivosti*. Spomínaná príloha slovenského osvetárskeho periodika vychádzala v rokoch 1997 – 2000. Na svojich stránkach prinášala rôzne zaujímavé a metodicky prínosné články pre kronikárov, tvorcov monografií a miestnych historikov či dokumentátorov ľudovej kultúry. Články z oblastí kronikárska, archívniectva, ľudovej kultúry a tvorivosti, a pod. Zverejňované boli aj textovo spracované skúsenosti konkrétnych kronikárov či ukážky z jednotlivých, vybraných obecných a mestských kroník.

Za touto prílohou stál najmä Ladislav Jasenák (1948 – 2000) – niekdajší riaditeľ Archívu literatúry a umenia Matice slovenskej (terajší Literárny archív Slovenskej národnej knižnice) v Martine a tajomník Muzeálnej slovenskej spoločnosti v Martine. Po jeho náhlej smrti v roku 2000 sa zostavovania ujal Igor Krištek (1936 – 2015).

Pravidelnými prispievateľmi boli aj Štefan Cifra (šéf/redaktor *Národnej osvety*), Igor Krištek – etnograf, metodik kronikárstva a o.i. bývalý riaditeľ Slovenského národného múzea v Martine (1975 – 1988) a taktiež jeho kolegyňa – Dáša Daneková – kolegyňa tak z múzea, ako aj neskôr z organizácie Domovina Martin, v 90. rokoch 20. storočia zabezpečujúcej kronikárske školenia. Z radov kronikárov bol častým prispievateľom Ľudovít Ondrejka, kronikár obce Liptovské Sliache (v okrese Ružomberok). Zánik prílohy súvisí najmä s úmrtím jej hlavnej vedúcej osobnosti, najčastejšieho a najplodnejšieho prispievateľa – Ladislava Jasenáka – v júli 2000.

Problematika kronikárstva sa na stránky *Národnej osvety* v ucelenej podobe vrátila medzičasom len jedenkrát, a to prostredníctvom monotematického čísla prílohy *Národnej osvety – Tradícia a súčasnosť* (2002 – 2007), konkrétne v roku 2007. To znamená, že slovenské kronikárstvo už celých 20 rokov musí existovať bez pravidelného tlačového formátu ako možnosti ucelene a solídne komunikovať s dosahom na kronikárov všetkých vekových kategórií (toto kritérium sa väčšmi odráža pri snahe o digitálne médium pre kronikárov).

SLOVENSKÁ KRONIKA – PREHLAD ROČNÍKOV

Prvým ročníkom Slovenskej kroniky bol ten, vydávaný v roku 1997. Nižšie prikladáme prehľad jednotlivých čísiel Slovenskej kroniky – za nimi v zátvorke uvádzame číslo Národnej osvety, ktorého prílohou bolo príslušné číslo Slovenskej kroniky.¹⁵¹

Ročník 1 – 1997 : 1/97 (6/97)

Ročník 2 – 1998 : 1/98 (2/98), 2/98 (6/98), 3/98 (10/98), 4/98 (14/98), 5/98 (18/98), 6/98 (22/98)

Ročník 3 – 1999 : 1/99 (2/99), 2/99 (6/99), 3/99 (10/99), 4/99 (14/99), 5/99 (18/99), 6/99 (22/99)

Ročník 4 – 2000 : 1/2000 (2/2000), 2/2000 (6/2000), 3/2000 (10/2000), 4/2000 (14/2000), 5/2000 (18/2000), 6/2000 (21-22/2000)

Obr. 7 : Vľavo súčasný český kronikársky časopis *Kroniky a kronikári* (2020), vpravo niekdajší slovenský kronikársky časopis *Slovenská kronika* (1998).

Zdroj : vlastná fotodokumentácia autora

9.3 Kronikárske súťaže

Kronikárske súťaže sú bezpochyby významným, hoci v niektorých ohľadoch stále málo využívaným prostriedkom na motiváciu do kronikárskej práce nielen pre samotných kronikárov, ale aj pre subjekty, ktoré si kroniky ne/vedú (teda nielen samosprávy – obce/mestá). Ich možno nadsadeným a ťažšie realizovateľným cieľom môže byť navádzanie ďalších subjektov k založeniu tradície vedenia vlastnej kroniky, príp. aspoň pamätnej knihy.

¹⁵¹ Ročníkové zväzky periodika *Národná osveta* (z rokov 1997 – 2000).

Tradícia takýchto súťaží vznikla až v období socializmu a doposiaľ najzásadnejší rozvoj zaznamenala v 80. rokoch 20. storočia. Vzhľadom na to, že sa jednalo o stále nový formát podujatia a celkovej formy práce s kronikármi, v prvotnom období (dokonca ešte aj v 21. storočí) sa hierarchické členenie (štátne/krajské/okresné či regionálne kolá) a kategorizácia (delenie kroník do súťažných kategórií – obvykle podľa počtu obyvateľov, pričom aj tieto skupiny obcí sa v rámci kategorizácie súťaže menili).

V česko-slovenskom porovnaní je v tejto veci zásadný rozdiel. Zatiaľ čo v Českej republike sa kronikárske súťaže organizujú na krajskej úrovni, jednokolová kronikárska súťaž *Slovenská kronika* je na Slovensku organizovaná celoštátne, pričom je spojená so súťažou monografií, resp. regionalistických či vlastivedných, miestopisných publikácií.

Súťaže, ako aj celkovú metodiku kronikárstva si viedli Česi a Slováci osve – organizačne sa tak jednalo o politické celky ČSR a SSR, nie ČSSR (napr. pri zborníkoch z aktívu obecného kronikárstva).¹⁵² Evidujeme informáciu o tretej celonárodnej súťaži, ktorú vyhlásilo Ministerstvo kultury ČSR k 35. výročiu Víťazného februára (v roku 1983) a uzavrelo k 45. výročiu oslobodenia Československa Sovietskou armádou (v roku 1985).¹⁵³

Spomínaná súťaž v rámci svojho vyhodnotenia ocenila 3 kroniky v každej zo súťažných kategórií : *I. kategorie – obce do 500 obyvateľ, II. kategorie – obce od 501 do 2 000 obyvateľ, III. kategorie – obce od 2 001 do 5 000 obyvateľ, IV. kategorie – obce od 5 001 do 10 000 obyvateľ a V. kategorie – mestá nad 10 000 obyvateľ.* Takéto členenie je pomerne veľkorysé (s očakávaním väčšej účasti, čo bolo pri riadne koordinovanom systéme metodiky realizovateľné predsavzatie) – na druhej strane súťaž bližšie nečlenila mestá do konkrétnejších kategórií.

V Českej republike však kronikárske súťaže neprebiehajú automaticky vo všetkých krajoch. K usporiadaniu takýchto podujatí dochádza len v troch z trinástich krajov (štrnásty kraj – hlavné mesto Praha – je vyňatý kvôli špecifickej situácii s problematikou kronikárstva). Jedná sa o : Karlovarský kraj, Liberecký kraj a Plzenský kraj,¹⁵⁴ čo poukazuje na absenciu takéhoto formátu na väčšine územia Čiech, na Morave či v českej časti Sliezska.

¹⁵² TVRDOŇ, Emil – GORELČÍKOVÁ, Eubica (eds.) : *Zborník materiálov z II. celoslovenského aktívu obecného kronikárstva v Slovenskej socialistickej republike /Bratislava 7. – 8. december 1988/*. Bratislava : Muzeologický ústav Slovenského národného múzea a Matica slovenská, 1989. 100 strán.

¹⁵³ *Kroniky a kronikári*. In: *Muzejní a vlastivedná práce 3*. Praha : Národní muzeum – Ústřední muzeologický kabinet, 1985. Ročník 25, číslo 3. Str. 173 – 175.

¹⁵⁴ *Kronikářské soutěže v roce 2019*. In: *Kroniky a kronikári 1/2020*. Praha : Mgr. Tomáš Hromádka, 29. február 2020. Str. 1 a 3.

Súťaž kronikárov sa v samostatnej Slovenskej republike (od 1. januára 1993) začala organizovať svojím prvým kolom v roku 1996. Ako však uviedlo samotné predsedníctvo vtedajšieho hlavného organizátora – Muzeálnej slovenskej spoločnosti v Martine, jednalo sa o pokusný ročník s účasťou 48 kronikárov miest a obcí z celého Slovenska. Organizátori si objektívne a dochvilne uvedomili, že pri počte samospráv, prevyšujúcich číslo 2 900, sa jedná o nedostatočný počet účastníkov, pričom zaevidovali prípady, kedy sa informácia o usporiadaní súťaže nedostala všetkým slovenským samosprávam.¹⁵⁵ S problematiku nízkou účasťou sa súťaž vyrovnáva dodnes.

V roku 1998 sa pri organizácii druhého ročníka súťaže ešte len uvažovalo o dnes už tradičnom prepojení kronikárskej súťaže so súťažou (resp. samostatnou súťažnou kategóriou) lokálnych a regionálnych monografií, vlastivedných publikácií. Na Slovensku je síce súťaž organizovaná len v rámci jedného kola pre celé územie republiky, pôvodná koncepcia však bola dvojkolová.¹⁵⁶ Okrem iného treba oceniť sofistikované členenie jednotlivých súťažných kategórií¹⁵⁷ :

A. KRONIKY

A.1 Kronika obce

A.1.1 kronika obce do 1 000 obyvateľov;

A.1.2 kronika obce nad 1 000 obyvateľov.

A.2 Kronika mesta, mestskej časti

A.2.1 kronika krajského a okresného mesta;

A.2.2 kronika mesta a mestskej časti.

A.3 Špecifický druh kroniky

A.3.1 kronika občianskeho združenia, spolku, folklórneho súboru, skupiny, ľudovej, dychovej hudby, kronika školy a pod.;

A.3.2 historická kronika, napríklad rodová kronika, rodinná kronika

¹⁵⁵ (Predsedníctvo MSS Martin) : *Vážení priatelia – Oslovenie starostov, kronikárov a kultúrno-osvetových pracovníkov obcí a miest*. In: *Slovenská kronika 1998 – Ďalší ročník kronikárskej súťaže pred nami*. In: *Slovenská kronika – príloha periodika Národná osвета 2/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 3.

¹⁵⁶ JASENÁK, Ladislav – CIFRA, Štefan : *Slovenská kronika 1998 – Ďalší ročník kronikárskej súťaže pred nami*. In: *Slovenská kronika – príloha periodika Národná osвета 2/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 2 – 3.

¹⁵⁷ *Propozície 10. ročníka celoštátnej súťaže Slovenská kronika 2018*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2018. 5 strán. Dostupné online : <http://www.nocka.sk/wp-content/uploads/2018/09/Propozicie.pdf> [cit. 2020-04-10]

Za poskytnutie vybraných zväzkov periodika *Národní osveta*¹⁵⁸ s prílohou *Slovenská kronika*¹⁵⁹ patrí vďaka Národnému osvetovému centru v Bratislave, menovite jeho pracovníčke Michaele Štefanovičovej.

9.3.1 *Kroniky v rozvoji vidieka?*

Pozoruhodné však je, že celoštátna súťaž *Vesnice roku* si popri viacerých stránkach života obcí a českého vidieka všima aj kroniky. Hodnotiteľská komisia totiž na úrovni krajských kôl¹⁶⁰ môže udeliť *Diplom za vzorné vedení kroniky*. Vzhľadom na to, že sa jedná o súťaž s významným renomé, rešpektovaným všetkými samosprávami, je to pre pozíciu kronikárstva v celospoločenskej percepcii veľká devíza.

Sesterská súťaž českej *Vesnice roku* existuje aj na Slovensku – nazýva sa *Dedina roka*, vyhlasovaná v rámci *Programu obnovy dediny* (POD). Príslušná, kronikárstvu tematicky najbližšia oblasť hodnotenia *Hmotné a nehmotné kultúrne bohatstvo obce*¹⁶¹ však problematiku kronikárstva úplne vynecháva.¹⁶²

9.4 *Kroniky a ochrana osobných údajov, GDPR*

Na školeniach kronikárov sa stretávame s reakciami, ktorých konsenzným výsledkom je, že „*GDPR je bičom pre kroniky a kronikárov*“. Treba uznať argument kronikárov a taktiež im nápomocných štatutárov samospráv, že táto novodobá problematika znásobila význam v ponímaní ochrany osobných údajov – tá bola pred schválením GDPR vnímaná ako banalita. V súčasnosti sa však ochrana osobných údajov – čo sa týka kronikárskej tvorby – prehnane zdôraznila. Niektoré obce či mestá využívajú aj pri koncipovaní kronikárskeho záznamu diskusiu so zmluvne viazaným konzultantom GDPR.

Dôsledkom toho je situácia, kedy samosprávy, usilujúce o výpovedné a informačne bohaté kroniky sú nútené v niektorých prípadoch nariadenia porušiť, inak sa z kroniky stáva bezduchý interný materiál bez akejkoľvek výpovednej hodnoty. Prichádzame tým o autentický popis súčasnosti aj prostredníctvom popisu udalostí, ktorých aktérmi sú konkrétni ľudia.

¹⁵⁸ Celým názvom *Národní osveta – dvojtýždenník pre rozvoj miestnej kultúry a záujmovej tvorivosti*.

¹⁵⁹ Celým názvom *Slovenská kronika – dvojmesačník pre kronikárstvo, dokumentáciu a symboliku miest a obcí*.

¹⁶⁰ *Podmínky soutěže Vesnice roku 2020 v Programu obnovy venkova*. Dostupné online : http://www.vesniceroku.cz/files/file/2020_VR/2020_podminky_souteze.pdf [cit. 2020-04-10]

¹⁶¹ *Súťaž Dedina roka 2019 – Podmienky a pravidlá súťaže pre rok 2019*. Dostupné online : <https://www.obnovadediny.sk/wp-content/uploads/2019/03/Podmienky-a-pravidla-C3%A1-SDR-2019.pdf> [cit. 2020-04-10]

¹⁶² V rámci menovanej oblasti hodnotenia sa spomína : ochrana a starostlivosť o hmotné a nehmotné kultúrne dedičstvo (kultúrno-historické objekty, urbanistické štruktúry, tradičné ľudové zručnosti), starostlivosť o tradičnú ľudovú kultúru, atmosféra a originalita, nátura, tvorivosť a miestna hrdosť.

Z kroniky ako informačne a údajovo záväzného dokumentu sa stáva radová, všedná beletria, ak nedisponuje konkrétnymi údajmi, iba popisom priebehu udalosti a v snahe nahradiť anonymizované údaje, kronika sa tým zbytočne zahľuče balastom.

9.5 Prezentáčné a osvetové platformy

Výbornou prezentačnou a zároveň osvetovou platformou, ktorá je popularizačným prostriedkom kroník voči širokej verejnosti sú početné príspevky v regionálnych vlastivedných zborníkoch či rôzne články a reportáže v dennej tlači, novinách a audio-vizuálnych médiách (televízia, rozhlas/rádio, online médiá). Dôležitú rolu pri spoločenskej prezentácii i tvorbe mienky zohrávajú kroniky – to si veľká časť spoločnosti uvedomovala už aj v rámci metodických príručiek v polovici 20. storočia.¹⁶³

Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS) prezentovala fenomén kronikárstva prostredníctvom svojej televíznej relácie *Ahoj Slovensko*¹⁶⁴ v januári 2018 – divákovi sa v reportáži prihovorila Valéria Bodíková, kronikárka obce Zborov (okr. Bardejov) a ako hosť hlavnej témy a diskusie vystúpila Agáta Krupová, dlhoročná kronikárska metodička.

V júli 2018 sa v Klube Nostalgia v Starej Kremničke (okr. Žiar nad Hronom) uskutočnilo posedenie pri starých fotografiách obce a života v nej minulosti, na ktorom mali návštevníci možnosť nazrieť do obecnej kroniky so sprievodným slovom kronikárky Alice Vankuličovej. Od roku 2019 sa v Šenkviaciach (okr. Pezinok) organizuje *Čaj o piatej s kronikárom* – beseda na vždy vopred zvolenú tému z histórie či miestopisu Šenkvic. Pôvodne sa toto komorné podujatie organizovalo jedenkrát za mesiac, aktuálne je to sporadickejšie. Návštevníci a priaznivci tohto podujatia majú v patričnom predstihu pri niektorých konkrétnych epizódach tohto cyklického podujatia možnosť výberu témy.

Na konci novembra 2019 sa uskutočnila vernisáž nemšovských kroník a kronikárskej činnosti pod názvom *Tok času v kronikách Nemšovej*. Výstavu organizovala kronikárka mesta Nemšová (okr. Trenčín) – Miroslava Bachratá.

V prípade českobudějovickej pobočky Českého rozhlasu môžeme hovoriť o vítanom formáte rozhlasovej relácie *Jihočeské kroniky*, vysielanej od januára 2019. Relácia je delená na epizódy – moderátor Petr Kronika sa v každej z desaťminútových epizód venuje konkrétnej samospráve

¹⁶³ KOLEKTÍV AUTOROV : *Príručka pro kronikáře*. Praha : Orbis, 1956. Prvé vydanie. 64 strán.

¹⁶⁴ *Ahoj Slovensko – Kroniky*. In: Relácia *Ahoj Slovensko*, 26. január 2018. Banská Bystrica: Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS), 2018. Dostupné online : <https://www.rtvs.sk/televizia/archiv/13082/146816#0> [cit. 2019-12-20]

v regione južných Čiech a viackrát venoval jednej obci aj dve epizódy (vzhľadom na väčšie množstvo zaujímavých podnetov na spracovanie sa do obce vrátil). Nižšie uvádzame prehľad odvysielaných rozhlasových epizód relácie *Jihočeské kroniky*.¹⁶⁵ V prehľade sa uvádza dátum prvého odvysielania, názov epizódy a následne v zátvorke sídlo, ktorého sa reportáž týka.

Dátum vysielania	Názov epizódy	Téma – obec/mesto
6. 1. 2019	Kronika Budějovic se stále píše ručně, načisto do knihy. Když kronikář udělá chybu, prostě ji škrtně	(České Budějovice)
13. 1. 2019	Zdalo se mu, že Budějovice moc nežijí. Když začal psát městskou kroniku, změnil názor	(České Budějovice)
20. 1. 2019	Události jednoho roku ve Starém Městě pod Landštejnem zaberou v kronice celých 120 stran	(Staré Město pod Landštejnem)
27. 1. 2019	Hledali někoho, kdo má pěkný rukopis. Tak se Vladimír Dvořák stal kronikářem Borových Lad	(Borová Lada)
3. 2. 2019	Havárii amerického pilota i skrýš u kořenů lípy připomíná kronika Dolního Třebonína	(Dolní Třebonín)
10. 2. 2019	Na šumavský venkov si zvykala těžce. Málokdo tu vydrží tak dlouho, říká kronikářka Nových Hutí	(Nové Hutě)
24. 3. 2019	Kroniku obce Dírná podědila po svém otci. Je za to ráda, jako pošťačka měla k lidem vždy blízko	(Dírná)
31. 3. 2019	Jiří Cukr je nejmladším a přitom už nejdéle sloužícím kronikářem v historii Ledenic	(Ledenice)
7. 4. 2019	O nevychovaných dětech, pádu meteoru i veřejných záchodcích psali v minulosti kronikáři Mirovic	(Mirovice)
14. 4. 2019	Kronikářka Vodňan baví objevovat zákulisí veřejných událostí a popisovat každodenní život	(Vodňany)
21. 4. 2019	Kronikářka Římova zaznamenává nové události, ale s manželem se ponořila i do nejstarších zápisů	(Římov)
12. 5. 2019	Kronikářka Sezimova Ústí: Tak dlouho jsem manželovi něco říkala, až mi řekl, ať to píšu do kroniky	(Sezimovo Ústí)
26. 5. 2019	Kronikář Černé v Pošumaví zapsal, co si sám pamatuje, ale zmapoval i hlubší minulost	(Černá v Pošumaví)
16. 6. 2019	Kronikářka v Čížové u Písku o sobě říká, že je papírový tvor. Ráda sepisuje	(Čížová)
30. 6. 2019	Košickou kroniku vedli téměř sto let samí učitelé	(Košice)

¹⁶⁵ *Jihočeské kroniky*. In: *Český rozhlas – České Budějovice*. Dostupné online : <https://budejovice.rozhlas.cz/jihoceske-kroniky-7717611?page=1> [cit. 2020-07-27]

3. 8. 2019	Kronikář Doudleby se snaží zaznamenávat hlavně to, co lidé jinde nenajdou	(Doudleby)
10. 8. 2019	Mokrý Lom měl zatím jen dva kronikáře. Marie Mlejnková zapisuje události už od roku 1957	(Mokrý Lom)
17. 8. 2019	Když chce psát do kroniky Myslkovic, musí u stolu stát a podložit si ruku knihami	(Myslkovice)
24. 8. 2019	Psaní obecní kroniky, to je takový úděl učitelů, říkají ve Svatém Janě nad Malší	(Svatý Jan nad Malší)
31. 8. 2019	On sbírá podklady, ona zapisuje. Kroniku obce Horosedly společně vedou manželé Křiváčkovi	(Horosedly)
7. 9. 2019	Kronikářka Čížové u Písku zapisuje události, ale také uspořádala setkání spolužáků	(Čížová)
14. 9. 2019	V kronice Košic u Soběslavi se píše o sekerkovém cvičení, nacistické okupaci i přírodě	(Košice)
21. 9. 2019	Srdce od Václava Havla i příběh ukradených loutek se skrývá v kronice obce Svatý Jan nad Malší	(Svatý Jan nad Malší)
5. 10. 2019	Kronikářka Holašovic do knihy nejen zapisovala, ale také ji vyzdobila a vlastnoručně svázala	(Holašovice)
12. 10. 2019	Kronikář Mišovic, bývalý důlní inženýr, přidává ke svým zápisům i různá doporučení	(Mišovice)
19. 10. 2019	Velmi podrobná je kronika města Tábor. Václav Šedivý totiž zapisuje aktuální události každý den	(Tábor)
2. 11. 2019	V 70. letech vinili Františka Záhoru z politické nečinnosti. Tak začal psát kroniku Černé v Pošumaví	(Černá v Pošumaví)
9. 11. 2019	Putimská kronika skrývá krásné ilustrace. Dnes už ale kronikářka píše na počítači a využívá fotky	(Putim)
16. 11. 2019	Skandování hesel a plně sály. Kroniky zachycují, jak revoluční dění pronikalo na malé obce	(-)
23. 11. 2019	Kronikáře Kestřan vždycky zajímala historie, sám události zapisuje už desítky let	(Kestřany)
14. 12. 2019	Kronikářka Suchdola nad Lužnicí zvládla zaplnit i patnáctiletou mezeru v zápisech	(Suchdol nad Lužnicí)
21. 12. 2019	Jako detektiv objížděl Borovany, aby měl přesné informace do kroniky. Teď úkol předává dál	(Borovany)
28. 12. 2019	Připomínky adventu a vánočních svátků mají místo v mnoha jihočeských kronikách	(-)
4. 1. 2020	Téměř čtyři tisíce jihočeských kronik jsou v digitálním archivu, nahlédnout tak do nich může každý	(-)

11. 1. 2020	Kronika Dynína připomíná časopis, její autor totiž rád spojuje texty s fotografiemi	(Dynín)
18. 1. 2020	Kroniku obce Hosín píše vyučený elektrikář a zároveň milovník historie a nadšený fotograf	(Hosín)
25. 1. 2020	Spoustu zajímavostí z historie Srubce se dozvěděla jako starostka, teď toho využívá jako kronikářka	(Srubec)
1. 2. 2020	Novodobou kroniku má Kamenná jen pár let. Kronikářku ale mrzí, že už nesmí psát konkrétní historiky	(Kamenná)
8. 2. 2020	Kroniku Chlumce u Dačic převzala po svém otci, musela ale vyplnit třináctiletou mezeru v zápisech	(Dačice–Chlumec)
15. 2. 2020	Kroniky nezůstávají na vesnicích a ve městech, kde vznikly. Musí do archivu	(-)
22. 2. 2020	Kronikáři Jankova zapisují události už od roku 1885 stále do jedné knihy	(Jankov)
29. 2. 2020	Shánět informace je stále těžší, lidé nechtějí, aby se o nich psalo, říká kronikářka Nové Bystřice	(Nová Bystřice)
7. 3. 2020	Myslím, že smyslem je udržet tradici, proto budu dál psát ručně, říká kronikářka Nových Hradů	(Nové Hradý)
14. 3. 2020	Kronika Slavonic se píše už od roku 1900, zápisy z válečných let ale autor v obavě vytrhal a zničil	(Slavonice)
21. 3. 2020	Práci moderním kronikářům značně komplikuje GDPR, potvrzuje archivář z Hůrek	(Lišov–Hůrky)
28. 3. 2020	Kronikáře Hůrek u Lišova baví psát perem, zvládl doplnit i zápisy za dlouhých 35 let zpětně	(Lišov–Hůrky)
4. 4. 2020	Návrat do tří obcí a ještě jedno nahlédnutí do kronik Chlumce, Nových Hradů a Kamenné	(Chlumec, Nové Hradý, Kamenná)
11. 4. 2020	První kronika Kvildy shořela, druhá se ztratila. Teď tu kronikářka začne psát už do šesté knihy	(Kvilda)
18. 4. 2020	Nejen počasí a kultura, v kronice Kvildy má své místo i poznámka o lysohlávkách	(Kvilda)
25. 4. 2020	Stále stejného kronikáře mají Sudoměřice přes 40 let. Běžný život vesnice se podle něj velmi změnil	(Sudoměřice u Bechyně)
2. 5. 2020	Fotky se mohou ztratit, proto radši kreslím do knihy ilustrace, říká kronikář Sudoměřic u Bechyně	(Sudoměřice u Bechyně)
9. 5. 2020	Velký rozdíl mezi popisem návštěvy Beneše a Hitlera zaujal ve starých zápisech kronikářku Větrní	(Větrní)
16. 5. 2020	Kronikář obce Mezná bydlí v Soběslavi. Vymyslel způsob, jak vést kroniku na dálku	(Mezná)

23. 5. 2020	Nejstarší kronika obce Slavče málem shořela v severních Čechách. Nakonec se ale dostala domů	(Slavče)
30. 5. 2020	Nejlepší obecní kroniku mají ve Slavči, rozhodli porotci soutěže Vesnice roku	(Slavče)
6. 6. 2020	Kronikář by nikdy neměl zůstat jako sám voják v poli, říká zapisovatel událostí obce Řípec	(Řípec)
13. 6. 2020	I tipy na cyklovýlet po trase bývalé železnice nebo výšlap na horu lze najít v jihočeských kronikách	(Slavonice, Kamenná, Dynín)
20. 6. 2020	Kronikářka Habří pokračuje v rodinné tradici, pamětní knihu obce převzala po svém otci	(Habří)
27. 6. 2020	V kronice Habří se píše o motorkářských sudičkách, osamostatnění obce i vltavínech	(Habří)
4. 7. 2020	Vidov je dlouhá desetiletí bez kronikáře. Události zpětně sepsali zdejší milovníci historie	(Vidov)
11. 7. 2020	Kniha o historii Vidova připomíná zdejší mlýn, tvrz, kde se schovávali lapkové, i pivovar	(Vidov)
18. 7. 2020	Historie vesnice Vrábče je dobře zmapovaná. Existuje kronika školní, hasičská i o stavbě kostela	(Vrábče)
25. 7. 2020	Kronika Vrábče připomíná vyvažovací akci, tragédie, socialistické snažení i současné problémy	(Vrábče)

Tab. 2 : *Prehľad epizód relácie Jihočeské kroniky*

Zdroj : autorské spracovanie na základe webového archívu relácie

9.6 Digitalizácia kroník

Digitalizácia kroník je mimoriadne vhodnou metódou a zároveň kompromisným zastrešením akvizície kroník od samospráv i rôznych subjektov, ktoré si vedú vlastnú kroniku. Prísľub i realizácia skorej digitalizácie je obojstranne prínosným činom v tom ohľade – že samosprávy či subjekty neprídu o svoj kontakt a možnosť nahliadnuť do vlastných kroník a archívy získajú neraz vzácny archívny a pamäťový dokument, ktorý môžu bezpečne uchovávať a sprístupňovať tak súčasným, ako i budúcim generáciám bádateľov, poskytujúc im rovnaký prístup k dotyčnému dokumentu/kronike.

Obr. 8 : Pohľad do Digitalizačného centra SNK v Martine – centrum sídli vo Vrútkach

Zdroj : citovaný článok Miriam Michaely Štefkovej¹⁶⁶

Z komparatívneho hľadiska je potrebné hneď v úvode tejto kapitoly poznamenať, že v otázkach digitalizácie české archívnictvo oproti slovenskému archívnictvu napreduje omnoho aktívnejšie, rozsiahlejšie a efektívnejšie. Digitalizáciu na území Slovenskej republiky realizuje najmä Slovenská národná knižnica v Martine (zameranie na knihy, starú tlač) v rámci projektu *DIKDA (Digitálna knižnica a digitálny archív)* a Univerzitná knižnica v Bratislave.^{167, 168} V menšom meradle sa digitalizácii venuje aj Múzeum SNP¹⁶⁹ v Banskej Bystrici, ktoré sa z titulu svojej inštitucionálnej príslušnosti zaoberá skôr digitalizáciou muzeálnych zbierok a exponátov (viacerých múzeí z celého územia Slovenska). Jedná sa o inštitúcie, zriaďované a zastrešované rezortom kultúry.

Kroniky, najväčšmi zhromažďované a uchovávané v štátnych oblastných archívoch a ich regionálnych pobočkách pravdepodobne v priebehu celého nasledujúceho desaťročia (snáď nie ďalších desaťročiach) nebudú digitalizované, nakoľko archívy s procesom digitalizácie nezačali v markantnej miere.

¹⁶⁶ Pozri poznámku č. 167.

¹⁶⁷ ŠTEFKOVÁ, Miriam Michaela : *SNK: Digitalizačné pracovisko vo Vrútkach funguje v dvojzmennej prevádzke*. In: Turiec Online, 30. máj 2013. Dostupné online : <https://www.turieonline.sk/spravy/clanok/518-digitalizacne-pracovisko-vrutky-funguje-v-dvojzmennej-prevadzke> [cit. 2020-08-14]

¹⁶⁸ *Digitalizácia v UKB*. Dostupné online : <https://www.ulib.sk/sk/digitalizacia-ukb/> [cit. 2020-08-14]

¹⁶⁹ SNP – Slovenské národné povstanie.

Slovenské archívy sú tak morálne (hoci na základe dlhodobej stagnácie tejto sekcie rezortu vnútra, čo pravdaže nie je ich plnohodnotnou vinou) povinné rešpektovať vôľu drvivej väčšiny obcí a miest uchovávať obecné a mestské kroniky na pôde samosprávnych úradov. Archívy tu môžu prispieť len pravidelnými kontrolami vhodného uchovávania, príp. aj sprístupňovania týchto kroník v úradných priestoroch.

Nie je dobrou vizitkou štátu, že okrem znásobovania prenosu kompetencií na úroveň samospráv bez náležitých finančných dotácií musia samosprávy suplovať rolu štátu aj v oblasti digitalizácie, ktorá sa zvykne radiť medzi finančne vyťažujúce tendre a odvetvia financovania. V súčasnosti už mnohé samosprávy dali zachované kroniky digitalizovať v režii súkromných firiem a sprístupňujú ich na svojich oficiálnych webových stránkach.

Iná situácia je platná napríklad pri školských kronikách, kde archívy nenarážajú na prílišný odpor voči odovzdávaniu týchto pamäťových dokumentov do archívnych zbierok. Navyše, školské inštitúcie nemajú dostatok financií na peňažné krytie prípadnej digitalizácie.

Česká prax je v tomto ohľade vzorovou. Archívy sú už na vysokom stupni digitalizačného procesu a každým mesiacom zvyšujú podiel digitalizovaných dokumentov, a to nielen archívnych jednotlivín. Okrem kroník sú online dostupné aj matriky, sčítanie hárky demografických cenzov a mnohé ďalšie archiválie, čím sa znižuje nátlak na využívanie bádateľní archívov – najmä vďaka masívnemu rozmachu genealogických nadšencov v posledných desaťročiach.

Napriek tomu viaceré slovenské i české archívy trvajú na osobnej návšteve bádateľa v archíve – čo častokrát nebýva pre bádateľa fyzicky možné a existujú prípady, kedy neboli pracovníci archívu ani dostatočne pripravení na zahraničných bádateľov (nedostatočná jazyková vybavenosť). Digitalizácia je teda dobrou platformou pre obe strany (archívy a bádateľskú spoločnosť) tohto dobového, technicky pokrokového a prínosného procesu.

Argumentujúc konkrétnymi príkladmi a vychádzajúc zo získaných odoziev od jednotlivých štátnych archívov v regiónoch Slovenska a Českej republiky (i keď na reakciu nereagovala zhruba 1/3 z celkového počtu oslovených archívov), môžeme na nasledujúcich riadkoch sprehľadniť situáciu v jednotlivých regiónoch bývalého Československa, resp. Československa.

9.6.1 Digitalizácia kroník v Českej republike

Príkladným regiónom v práci s kronikami v novom miléniu v rámci celej Českej republiky sú Jižní Čechy.¹⁷⁰ Nie je to len vhodne zvoleným zameraním relácie *Jihočeské kroniky* (hoci polemické je jej obsahové riešenie), ale aj celkový prístup a verejná popularizácia kroník, spolupráca spádového archívu s kronikármi v regióne.

Kroniky zo štátnych okresných archívov, ktoré v mestách České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Písek, Prachovice, Strakonice a Tábor sú dostupné online na webovom portáli www.digi.ceskearchivy.cz¹⁷¹ Po rozkliknutí želanej zložky príslušného archívu sa ponúkajú kategórie : *Kroniky obecní, Kroniky osadní, Kroniky společenských organizací Kroniky školní a Kroniky vojenské.*

Po výbere kategórie sa objavia tie písmená abecedy, ktoré sú začiatočnými písmenami názvov tých obcí a miest, odkiaľ pochádzajú naskenované a sprístupnené kroniky (napríklad *V* – následné rozkliknutie poskytuje voľbu *Veselí nad Lužnicí* a následne poskytuje voľbu na výber dostupných kroník v danej kategórii kroník).

Príslušný program okrem kvalitných skenov poskytuje jednoduché ovládanie a ikona v hornej časti poľa zobrazuje základné údaje o príslušnej kronike – provenienciu, originálny názov, datovanie, archív (v ktorom je uchovávaná), typ kroniky a jazyk textu.

Príkladom cezhraničnej spolupráce aj na poli digitalizácie archívneho dedičstva dvoch európskych krajín je portál www.portafontium.eu (vznikol na základe spolupráce archívov v Českej republike a v Nemecku). Jedná sa o zbierky českých archívov v mestách Domažlice, Cheb, Karlovy Vary, Klatovy, Plzeň, Rokycany, Sokolov, Tachov a okresoch Plzeň-jih a Plzeň-sever. Nemeckými partnermi projektu sú bavorské archívy v mestách Amberg a Mníchov (München).

Portál na príslušnom linku, resp. v konkrétnej sekcii¹⁷² ponúka možnosť zakliknutia medzi voľbami *Obecní kronika, Školní kronika, Cirkevní kronika a Jiná kronika*. Túto ponuku však nemožno považovať za vyčerpávajúcu, nakoľko pri manuálnom vyhľadávaní program ponúka

¹⁷⁰ KRONIKA, Petr : *Už téměř čtyři tisíce jihočeských kronik jsou v digitálním archivu, nahlédnout tak do nich může každý.* In: Český rozhlas – České Budějovice – *Jihočeské kroniky*, 4. január 2020. Dostupné online : <https://budejovice.rozhlas.cz/uz-temer-ctyri-tisice-jihoceskych-kronik-jsou-v-digitalnim-archivu-nahlednout-8130919> [cit. 05-18-2020]

¹⁷¹ Dostupné online : <https://digi.ceskearchivy.cz/kroniky> [cit. 2020-05-18]

¹⁷² Dostupné online : <http://www.portafontium.eu/searching/chronicle> [cit. 05-18-2020]

zbierky príloh kroník či fotoalbumov SPOZ¹⁷³ (niekedy síce zablokované na nahliadnutie kvôli GDPR, avšak aspoň riadne zaevidované a predpokladane aj digitalizované).

Rezervy v digitalizácii však odhaľuje pedantne a v rámci siete českých archívov v súčasnej dobe značne raritný súpis kroník.¹⁷⁴ Vďaka nemu je možné konštatovať, že digitalizácia kroník ešte stojí pred ďalšími, stále početnými výzvami. Predsa len ho treba vnímať s odstupom – súpis vznikol v roku 2010 a podľa vyjadrenia z rokycanského archívu už nie je aktualizovaný.

Archívy z miest Česká Lípa, Děčín, Chomutov (Kadaň), Jablonec nad Nisou, Liberec, Litoměřice (Lovosice), Louny, Most, Semily a Teplice zhromažďujú digitalizované kroniky na portáli <http://vademecum.soalitomerice.cz/vademecum/index4Clear.jsp>¹⁷⁵. Po okamžitom zobrazení stránky treba vo filtri nastaviť vyhľadávanie kroník (políčkou s perom ako symbolom kroník má byť zakliknuté ako zelené, ostatné ako červené).

Spádové archívy, sídlia v mestách Bruntál, Frýdek-Místek, Jeseník, Karviná, Nový Jičín, Olomouc, Opava, Prostějov, Přerov a Šumperk pravidelne dopĺňajú stránku www.archives.cz, ktorá poskytuje popri rôznych iných archíváliach aj skeny kroník (v sekcii *Kroniky*)¹⁷⁶.

9.6.2 Digitalizácia kroník na Slovensku

Digitalizácia v štátnych inštitúciách na Slovensku sa kronikám ako predmetu hodnému digitalizácie ešte nevenuje. Výnimkou je výsledok dohody okresnej pobočky Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov v Martine so Slovenskou národnou knižnicou (taktiež v Martine) o digitalizácii Kroniky SNP v Sklabini. K podpisu dohody a začiatku realizácie digitalizačného procesu došlo v roku 2014, pri príležitosti 70. výročia vypuknutia SNP. Samostatná kronika, venovaná priebehu SNP v jednej obci, je však s vysokou pravdepodobnosťou celoslovenským unikátom.

Pri digitalizácii dochádza k zvratu, ktorý naznačuje, že štátny aparát nedokáže dochvilne reagovať na aktuálne výzvy a pokroky doby. V tejto úlohe, ktorú niekto musí podstúpiť, je štát nahradený mnohými samosprávami, ktoré sa rozhodli zdigitalizovať svoje kroniky vlastnou cestou a teda financovať celý proces z vlastných zdrojov. Takáto digitalizácia totiž prebieha v súkromných, na to zameraných spoločnostiach (napr. aj Slovenské filmové štúdiá,

¹⁷³ SPOZ – Sbor pro občanské záležitosti, slovenským ekvivalentom je ZPOZ – Zbor pre občianske záležitosti.

¹⁷⁴ *Státní okresní archiv Rokycany – kroniky podle obcí*. Dostupné online : <http://www.soaplzen.cz/sites/default/files/kroniky-rokycany-podle-obci.pdf> [cit. 2020-05-18]

¹⁷⁵ Dostupné online : <http://vademecum.soalitomerice.cz/vademecum/index4Clear.jsp> [cit. 2020-07-30]

¹⁷⁶ Dostupné online : <http://www.archives.cz/web/soka/bruntal/badatelna/> [cit. 2020-07-30]

Bratislava). Starostovia obcí, v ktorých sme vlastnú digitalizáciu zdokumentovali, oceňovali promptnosť a kvalitu výsledku, pričom digitalizované kroniky považujú za praktický nástroj aj na vyhľadávanie hľadaných a očakávaných informácií a ich zverejnením na oficiálnych webových stránkach obcí sa z týchto dokumentov stávajú kedykoľvek dostupné prostriedky na upevňovanie väzby obyvateľov k ich vlastnej obci.

9.7 Elektronická prezentácia kroník a kronikárov

Ako je možné vidieť z mobilnej verzie oficiálnej webovej stránky mesta Mělník, kronika je tu, v elektronickom prostredí, prezentovaná veľmi dobre. Krátky úvodný text osvetľuje situáciu ohľadom kroník v tomto meste aj retrospektívne. Následne sú k dispozícii na stiahnutie kroniky mesta či už novšie v PDF formáte alebo naskenované staršie kroniky.¹⁷⁷

Jedným z pozoruhodných a vzorných príkladov je na Slovensku mesto Trenčín, a to vďaka dostatočne popisnému a informačne hodnotnému výstupu, zverejnenému na webovej stránke www.trencan.6f.sk¹⁷⁸ Trenčianske kroniky sú tu prehľadne charakterizované, rovnako je uvedený aj zoznam jednotlivých kronikárov s obdobiami ich pôsobenia.

Prezentácia kroník je teda v rámci tejto podkapitoly myslená nielen ako zverejnenie ich prepisu či skenu (bez ohľadu na formát, v ktorom je dokument publikovaný a sprístupnený verejnosti), ale aj ako „kronika o kronikách“ – sprehľadnenie diania okolo kroník, evidencia všetkých kronikárov, ktorí kroniku písali a pod.

Prezentácia kronikárov je vecou aj ich ako osôb samotných – oni sami musia iniciovať vloženie svojho textovo spracovaného životopisu do štruktúry ročného kronikárskeho záznamu¹⁷⁹ a taktiež sa musia vedieť verejne prezentovať (vrátane oficiálnych webových stránok, napr. samosprávy). Dobré renomé kronikára mu totiž uľahčuje situáciu pri získavaní informácií, ako aj pri prípadných konfrontáciách, kedy by boli na osobu kronikára vyvíjané snahy o cenzúru politicky či spoločensky nepohodlne napísaného, resp. koncipovaného textu.

9.8 Kroniky ako nástroj na vyrovnanie historickej traumy

Diela kronikárskeho charakteru môžu byť mediačným prvkom na vyrovnanie historickej, prípadne národnostnej (etnografickej) traumy obyvateľstva.

¹⁷⁷ *Město Mělník – Mobilní verze webu – Kronika města*. Dostupné online : <https://m.melnik.cz/kronika-mesta/d-1468> [cit. 2020-04-05]

¹⁷⁸ *Trenčianske kroniky a kronikári*. Dostupné online : <http://www.trencan.6f.sk/0110-Kroniky.html> [cit. 2020-04-11]

¹⁷⁹ Pokiaľ sa jedná o ručne písanú kroniku, stačí uvádzať životopis príslušného kronikára len jedenkrát v rámci celej knihy – pokiaľ sa však jedná o elektronicke vedenú kroniku, ktorej ročné zápisy sú tlačené a zväzované zvlášť, v takom prípade treba životopis uvádzať v každom z vytvorených zväzkov.

Kroniky zohrávajú dôležitú rolu aj v česko-nemeckých a slovensko-nemeckých vzťahoch. V prípade Českej republiky sa jedná najmä o územie, zaužívané nazývané Sudety a v prípade Slovenska sa jedná o exklávy, v minulosti obývané nemeckým obyvateľstvom (drevorubačmi - „huncokármi“ či baníkmi s ich rodinami).

Spoločensko-politická situácia po roku 1989 totiž umožnila začiatok hromadných návratov (nie trvalých návratov, ale pravidelných návštev) nemeckých starousadlíkov do miest, kde v minulosti žili, avšak vplyvom Benešových dekrétov boli z územia Československej republiky vystáňovaní.

Príkladom môže byť napríklad česká obec Petrovice (okr. Bruntál), taktiež sa rozprestierajúca na sudetskom území. V júni 2018 tu došlo k odovzdaniu kroniky, ktorého preklad zrealizovala tunajšia česká kronikárka, z rúk autora – nemeckého občana a niekdajšieho obyvateľa tejto obce – do držby obce.¹⁸⁰

Česko-nemecká otázka Sudet je však ponímaná aj ďalšou formou. Portál *Porta fontium* zhromažďuje digitalizované fondy archívov v česko-nemeckom pohraničí.¹⁸¹ Medzi historickými dokumentmi, pravdaže, nechýbajú ani kroniky.¹⁸² Menovite sú uchovávané v nasledovných archívoch : Bayerisches Staatsarchiv München, Státní okresní archiv Cheb, Státní okresní archiv Domažlice, Státní okresní archiv Karlovy Vary, Státní okresní archiv Klatovy, Státní okresní archiv Plzeň-jih, Státní okresní archiv Plzeň-sever, Státní okresní archiv Rokycany, Státní okresní archiv Sokolov a Státní okresní archiv Tachov.

Slovenským príkladom môže byť turčianska obec Horná Štubňa (okr. Turčianske Teplice). Táto oblasť regiónu Turiec patrila do tzv. „*Hauerlandu*“, teda územia na pomedzí južného (horného) Turca a Kremnických vrchov, ktoré obývali nemeckí baníci s rodinami. Jednalo sa napríklad o obce Dolný Turček a Horný Turček (neskôr zlúčené do jednotnej obce Turček), Sklené, Horná Štubňa, Brieštie a Hadviga a ďalšie.

Viac už napovie prívet autorky prekladu pôvodnej nemeckej publikácie o obci Horná Štubňa. Môže sa jednať o inšpiráciu, ako naložiť aj s nemeckým originálom kroniky z obdobia „prvej republiky“ – nakoľko vtedajšia „pamätná kniha“ sa viedla v nemeckom jazyku. Slová prekladateľky Magdalény Tomahogrovej : „*Kniha, ktorú sme preložili a doplnili, si vyžadovala veľa času a úsilia pri jej zostavovaní a bola by veľká škoda, keby sa s jej obsahom nemohli oboznámiť aj ľudia, ktorí už zabudli alebo vôbec neovládajú nemecký jazyk. Veľmi by sme si*

¹⁸⁰ Video-záznam *Petrovice - Předání kroniky obce 11. 6. 2018*. Dostupné online : <https://www.youtube.com/watch?v=llNHK53E4Gw> [cit. 2020-04-10]

¹⁸¹ *Porta fontium – O projekte*. Dostupné online : <http://www.portafontium.eu/goals> [cit. 2020-08-01]

¹⁸² *Porta fontium – Soupis kronik*. Dostupné online : <http://www.portafontium.eu/contents/chronicle/> [cit. 2020-08-01]

*priali, aby táto kniha ukázala a priblížila nielen nám, ale aj našim potomkom svet, v ktorom žili naši rodičia, starí rodičia a ich predkovia. Táto kniha je veľmi pekne a pútavo napísaná, preto sme presvedčení, že si slovenský preklad zaslúži.“*¹⁸³

9.9 Adaptácia starých kroník na „ponovembrové“ pomery a pomery 21. storočia

Posunom medzi socialistickým a demokratickým režimom je skutočnosť, že kronikári nie sú nútení podstupovať konfrontáciu so znením návrhu kronikárskeho zápisu na okresnej úrovni (okresný metodik), ale len na lokálnej úrovni (poslanci obecného/mestského zastupiteľstva; príp. štatutár samosprávy/subjektu či prednosta úradu). Nedochoďa k ideologickej cenzúre ako pred rokom 1989, avšak poslanci častokrát využívajú svoju politickú moc na ovplyvňovanie znenia kronikárskych záznamov (nie ich znehodnocovanie či deformáciu spísaných informácií, ale navrhujú vymazávanie nepohodlných informácií voči sebe samým a svojim blízkym či známym a naopak, požadujú dopĺňanie informácií pre lepšiu a efektnejšiu prezentáciu ich doterajšej práce v prospech samosprávy – s úmyslom vytvoriť z kroniky akýsi nástroj populizmu).

Prevratnou zmenou života v 21. storočí je bezpochyby internetová sieť. Veľmi promptne sa na ňu začalo viazať aj kronikárstvo, ktoré v súčasnej dobe využíva internet nielen ako informačný zdroj, ale aj ako formát prezentácie a evidencie kroník. Významným posunom českej kronikárskej praxe je portál www.nasekronika.cz,¹⁸⁴ pokúšajúci sa o postupné naplnenie koncepcie celorepublikového katalógu kroník – tak už zdigitalizovaných, ako aj tých, ktoré procesom digitalizácie ešte neprešli. Jedná sa o značne koncepcnú a prínosnú iniciatívu.

O realizáciu takejto myšlienky sa na území Slovenska usiluje iniciatíva *Spájame kronikárov Slovenska*, perspektívne sa transformujúca do občianskeho združenia (viac informácií o tejto iniciatíve sme spracovali v rovnomennej podkapitole, ktorá je súčasťou tejto záverečnej práce). Zároveň o úmysle sprehľadnenia existencie jednotlivých kroník (aj podľa vzoru vyššie spomínaného webového portálu) uvádzame viac informácií v podkapitole *Pasportizácia kroník*.

¹⁸³ *Publikácia o obci*. Oficiálna webová stránka obce Horná Štubňa. Dostupné online : <https://www.hornastubna.sk/publikacia-o-obci.html> [cit. 2020-04-10]

¹⁸⁴ Dostupné online : http://nasekronika.cz/Kroniky/SeznamKronik?fbclid=IwAR3VTWek3wfujQfW1yCjXDoA_yXS3Y863IHewe6xTk_HcmDEFZRKMyJaRc [cit. 2020-04-10]

9.10 Ohlasy z kronikářské praxe

Kronikáři sú pre nedostatočnú legislatívu a benevolenciu kompetentných inštitúcií v niektorých samosprávach vystavovaní neprimeranému pracovnému tlaku. Súvisí to s neposkytovaním dostatočného zázemia pre ich prácu (kedy sú nútení financovať položky, ktoré má financovať samospráva ako zadávateľ a správca kroniky).

V záujme vytlačiť konkrétnu osobu z pozície kronikára žiadajú od kronikárov tvorbu koncepčných dokumentov o kronike, čo je vo viacerých ohľadoch nad rámec ich pracovnej náplne a občas aj odbornej spôsobilosti.

Opačné garde ilustruje prípad, kedy kronikár/ka ako partner/ka člena/členky obecného zastupiteľstva využíval/a takúto pozíciu na úkor kvalitného spracovania kroniky (s tým, že kronikár/ka pri tvorbe zápisu viacnásobne porušil/a autorský zákon), za ktorú žiadal/a byť beztak riadne finančne odmenený/á, uvedomujúc si svoju pozíciu v rámci komunálnej politiky (v neprospech štatutára, teda starostu/starostky). Prípady takéhoto prístupu sú však mimoriadne zriedkavé a dajú sa pomerne jednoducho vyriešiť.

Aj tieto samosprávy žiadajú o skoré skoncipovanie zákona o kronikárstve. Uvedomujú si, že sa tým možno vo vybraných ohľadoch samosprávam obmedzí vlastný prístup k poňatiu problematiky a nevyrieši sa tým absencia vedenia kroník v stovkách obcí, avšak spoliehajú sa na jeho kompetenčnú silu v prospech opätovného vybudovania celoštátneho systému kronikárskej metodiky. Aktuálne sa totiž kronikárstvo rozvíja len na báze morálneho prístupu samospráv a subjektov, ktoré si povinnosť s vedením kroniky plnia.

10 LOKÁLNA KRONIKÁRSKA TVORBA A ARCHIVÁCIA

Nasledovná kapitola sa zaoberá lokálnou kronikárskou tvorbou v miestach proveniencie a jej kontaktom so štátnou archiváciou, ktorá poskytuje rovnosť príležitostí pre všetkých bádateľov a je zárukou uchovávanía týchto pamäťových dokumentov bez rizika ich straty, poškodenia či znehodnotenia. Do tejto etapy vstupuje aj významný etnografický či kultúrno-geografický činiteľ – lokálna identita, konkrétne lokálna identita miesta (obce/mesta/inštitúcie/subjektu), kde je kronika tvorená.

10.1 Kroniky ako forma prejavu lokálnej identity

Lokálne kroniky patria k najvýznamnejším mikroregionálnym informačným prameňom. Preto nie je prekvapením, že sa na ne viaže formovanie a upevňovanie lokálnej identity lokality, dianie v ktorej príslušné kroniky dokumentujú. Identita sa totiž definuje aj v iných medziach než všeobecne známých členeniach spoločnosti, napr. z religiózneho hľadiska, národnostného hľadiska a pod.¹⁸⁵

Pozitívnym prejavom určitej formy identity aj na „sub-lokálnej“ úrovni môže byť konkrétny príklad : občianka obce Šenkvice (okr. Pezinok) pri upratovaní suterénu domu narazila na vzácny nález – kroniku včelárskeho spolku vo Veľkých Šenkviciach,¹⁸⁶ ktorý združoval včelárov z Veľkých Šenkvic, Malých Šenkvic, zo Šarfie (dnes susedná obec Blatné, okr. Senec) a z Báhoňa. Ide o kroniku z obdobia prvej ČSR. Kronika je o to vzácnejšou, že samotná obec Šenkvice nedisponuje obecnými kronikami (ani Veľkých Šenkvic, ani Malých Šenkvic¹⁸⁷) z tohto obdobia. Kronika sa stala impulzom pre tunajších včelárov, aby sa viac zaujímali o spolkovú históriu a snažili sa o oživenie tradície vedenia spolkovej kroniky.

Negatívnym prejavom silnej lokálnej identity pre riešenie problematík súčasného kronikárstva v Českej republike i na Slovensku môže byť neochota štatutárov/zástupcov samospráv či samotných kronikárov pri riešení nedostatku kronikárov v obciach formou vzájomnej spolupráce. Pre bližšie upresnenie uvádzame príklad z terénneho výskumu v regióne Turiec :

¹⁸⁵ ERIKSEN, Thomas Hylland : *What is Anthropology?*. Pluto Press, 2004. 192 strán. ISBN 0-7453-2320-0

¹⁸⁶ Súčasná obec Šenkvice vznikla v roku 1964 zlúčením pôvodných obcí Malé Čaníkovoce (do roku 1948 Malé Šenkvice) a Veľké Čaníkovoce (do roku 1948 Veľké Šenkvice).

¹⁸⁷ *Pamätná kniha obce Malé Šenkvice* (vedená v rokoch 1934 – 1950) je súčasťou *Zbierky kroník* v spádovom Štátnom archíve v Bratislave – pobočka Modra. Nie je známe, kde sa nachádza (resp. aký osud mala) *Pamätná kniha obce Veľké Šenkvice*.

určitým „trojsúobcím“ – skupinou troch, pri sebe sa bezprostredne rozprestierajúcich obcí je zoskupenie obcí Příbovce, Benice a Rakovo – kedysi zlúčených do jednej obce.

Obec Příbovce, zakladajúca si na pozícii strediskovej obce a dopravného uzla turčianskeho regiónu tak susedí s dvomi malými turčianskymi obcami, zakladajúcimi si na bohatej histórii a zemianskej tradícii (existencia kaštieľov, pamiatky po zemianskych rodoch Benických a Rakovských). Zemianska tradícia dodnes prežíva v mnohých turčianskych obciach, hoci jej nositeľmi už častokrát nie sú ani len potomkovia zemianskych rodín, ako skôr občania, ktorí sa s touto príslušnosťou obce stotožnili.

Aj tieto obce postihlo zjednocovanie obcí v období socializmu, čo sa dotklo aj vedenia kroník. Po Nežnej revolúcii však došlo k rozdeleniu obcí opäť na samostatné celky, pričom kronikársku tradíciu sa podarilo uchovať len jedinej z nich – obci Rakovo, ktorej kronikárka spätne spracovala kronikárske záznamy o obci Rakovo v rokoch, kedy bola súčasťou jednotnej obce so susednými, dnes už samostatnými obcami.

Starostovia týchto obcí boli konfrontovaní s otázkou ohľadom možnosti, či by boli ochotní pristúpiť k forme jedného kronikára pre tri nezávislé kroniky (s dokumentáciou by nebol problém, nakoľko obce po stavebno-sídelnej stránke tvoria jednotné sídlo, praktický a rýchly presun medzi týmito obcami teda vôbec nie je prekážkou). Túto možnosť nepovažovali za adekvátnu, zakladajúc si na unikátnosti reálií každej z obcí a potenciálnemu riziku, že by rovnaký kronikár tieto jedinečnosti v záujme formálne jednotných zápisov prehliadol.

10.1.1 Kronika – lokálna identita vs. archívna starostlivosť?

Častým stretom záujmu sa kroniky stávajú pri kontrolách/inšpekciách samospráv zo strany spádových archívov. Pohľadom terénneho prieskumu a spektra respondovaných osôb tak zo skupiny štatutárov samospráv, ako aj zo skupiny odborných archivárov i na základe vlastnej empirickej skúsenosti vyšlo nasledovné :

Ako skonštatovala početná skupina starostov obcí, zapojených do nedávno realizovaného terénneho prieskumu, jednou z úplne prvých vecí, o ktoré sa archivári zaujímajú v rámci svojej inšpekcie v dotknutých samosprávach sú kroniky. Omnoho menší záujem údajne prejavujú o pamätné knihy, čo je vzhľadom k ich nižšej informačnej hodnote logické, nehovoriac napr. o „pionierskych kronikách“ či kronikách Brigád socialistickej práce (BSP).

Oproti tomu, archivári trefne argumentujú istotou uchovávanania kroník na inštitucionálnej pôde archívov. Aj pri našom výskume sa vo vybraných lokalitách podarilo identifikovať nedostatočnú archiváciu či celkovo nezvládnuté poskytovanie prístupu ku kronikám.

V minulosti vybraní štatutári neradi poskytovali prístup ku kronike občanom obce a výnimočne ho poskytovali vo svojej prítomnosti médiám či výskumníkom. Zásadnejším zlyhaním je však strata starších kroník (rozumej kroník, založených v období prvej ČSR) – napr. ich zapožičaním fyzickej osobe mimo dosahu obecných či štátnych orgánov.

Pre podanie lepšieho, detailnejšieho a najmä autentickejšieho obrazu preto nižšie uvádzame komparačno-kontračnú analýzu, aj s textovým upresňovaním jednotlivých bodov.

	VÝHODY, DEVÍZY	NEVÝHODY, RIZIKÁ
ARCHÍV	1) Archivácia vo vyhovujúcich priestoroch 2) Všeobecný prístup pre bádateľov 3) Odborný prístup a spracovanie	1) Nutnosť bádateľských návštev 2) Obmedzený prístup 3) Nedostatočné spracovanie
SAMOSPRÁVA	1) Osobitý vzťah ku kronike 2) Prístup občanov priamo na pôde lokality 3) Upevňovanie lokálnej identity, kronik. osvety	1) Nevyhovujúca archivácia 2) Subjektívne poskytovanie prístupu 3) Riziko straty, znehodnotenia

Tab. 3 : *Komparačno-kontračná analýza prístupov samosprávy a štátnej archívnej siete*

Zdroj : autorské spracovanie na základe terénneho prieskumu

V ďalších textových pasážach tejto podkapitoly pre efektívnejšie porozumenie argumentačne osvetľujeme jednotlivé body, ktoré sú úvodným exkurzom do tejto konkrétnej problematiky.

10.1.2 Polo-komparatívne zhodnotenie výhod a nevýhod držby kroník

ARCHÍV (VÝHODY) – Archivácia vo vyhovujúcich priestoroch

V prípade archívov nemožno hovoriť o plnohodnotnej archívnej starostlivosti, nakoľko vzhľadom na obmedzené možnosti rozpočtu musia preferenčne určovať vybrané archivácie, potrebujúce nutné konzervátorské či reštaurátorské ošetrenie.¹⁸⁸ Vzhľadom na to, že archívy spravujú a uchovávajú omnoho staršie archivácie než kroniky, aktuálne získavané a zbierané „z terénu“, je logickou konštantou, že sa dostanú do preferenčného výberu na prípadné ošetrenie len výnimočne. Svetlým prípadom môže byť nedávne reštaurovanie mestskej knihy Spišskej Novej Vsi zo 14. storočia – čo je, uvedomujúc si jej stáročnú historickú hodnotu, pochopiteľné.¹⁸⁹

Výhodou archívov v tomto ohľade je teda najmä vhodnosť priestorov na uchovávanie archivácií – predpoklad upevňuje aj fakt, že veľká časť českých a slovenských archívov získala v priebehu druhej polovice 20. storočia nové, vyšším nárokom archivácie vyhovujúce budovy – tým nemyslíme len archívy celoštátneho významu (komplex archívov na pražskom Chodovci – Národní archiv, Archiv hlavního města Prahy a Státní oblastní archiv v Praze; Slovenský národný archiv v Bratislave), ale aj oblastného a okresného významu.

ARCHÍV (VÝHODY) – Všeobecný prístup pre bádateľov

Kroniky sú z jednotlivých lokalít (obcí, miest, škôl, inštitúcií a pod.) zhromažďované do oblastných archívov, priamo do ich regionálnych pobočiek (hovorovo nazývaných „okresné archívy“ – hoci početné regionálne pobočky sú spádovými pre viaceré okresy).¹⁹⁰ Tieto archívy ako štátne pamäťové inštitúcie sú verejnými archívnymi zariadeniami a preto poskytujú prístup v podstate všetkým bádateľom, ktorí splnia príslušné administratívne nároky

¹⁸⁸ Tento jav sa začal skloňovať najmä v období po roku 1989. Je teda obrazom aktuálnej doby (zahrňujúc aj predošlé tri desaťročia).

¹⁸⁹ (TASR) : *Pamätnú knihu mesta Spišská Nová Ves zo 14. storočia zreštaurovali*. Dostupné online : <https://spis.korzar.sme.sk/c/22392701/pamatnu-knihu-mesta-spisska-nova-ves-zo-14-storocia-zreštaurovali.html> [cit. 2020-05-07]

¹⁹⁰ V prípade Slovenska tento nesúlad treba hľadať v pôvodnej územno-správnej štruktúre (pred rokom 1996) – regionálne pracoviská oblastných archívov rešpektujú práve túto koncepciu, ktorá vymedzovala „veľké okresy“ (uplatnením koncepcie, platnej od roku 1996, došlo k výraznému navýšeniu počtov okresov v rámci Slovenskej republiky). Príkladom môže byť Štátny archiv v Bratislave, konkrétne jeho pobočka v Modre – toto pracovisko spádovalo územie vtedajšieho okresu Bratislava-vidiek. Na veci sa po geografickej stránke v podstate nič nezmenilo, iba došlo k rozdeleniu pôvodného okresu na tri nové – Malacky, Pezinok a Senec (všetky tri spádované stále rovnakým archívom).

archívneho pracoviska – rozumej : vyplnia bádateľský list a naň nadväzujúce žiadanky o poskytnutie konkrétnych dokumentov, archívnych jednotiek či jednotlivín.

V prípade kroník je oproti matrikám výhoda, že bádateľ neplatí finančné trovy za nahliadnutie do každej z vybraných matričných kníh (formou kolkov). Jediná finančná ujma vzniká v prípade záujmu o vyhotovenie kópií či použitie vlastného fotoaparátu alebo skenera.

Niektoré archívy však ešte ani len nenastúpili na cestu k úspešnému začiatku digitalizácie fondov, tvrdohlavo presadzujúc osobnú návštevu bádateľov v archívoch, resp. ich študovniach („bádateľniach“). Problém preto vzniká pri zahraničných bádateľoch,¹⁹¹ nehovoriac o nadšencoch lokálnej histórie z radov krajaných občanov z iných kontinentov (USA, atď.).

ARCHÍV (VÝHODY) – Odborný prístup a spracovanie

Pravdaže, v archíve pracujú odborní a na to vyškolení pracovníci, čo je zárukou či aspoň predpokladom zdarného odborného spracovania v rámci predarchívnej starostlivosti a integrácie nových akvizícií do inventárov a fondov či zbierok.

Tento argument nevylučuje zastúpenie odbornej kapacity aj na strane štatutára – ak takúto osobu príslušná samospráva má, získava tak rozhodujúci argument v polemike voči archivárom. Tí totiž nesmú siahnuť na majetok obce (ktorým sú aj kroniky), pokiaľ je uchovávaný vo vyhovujúcich podmienkach a ideálne uchovávaný osobou, splňajúcou odborné predpoklady.

ARCHÍV (NEVÝHODY) – Nutnosť bádateľských návštev

Už spomínaná nutnosť osobných bádateľských návštev môže byť pre viacerých, najmä pracujúcich/zamestnaných bádateľov obmedzujúci (vzhľadom na to, že bádateľské hodiny pre verejnosť obvykle korešpondujú s bežným pracovným časom v pracovných dňoch). Niektoré archívy sa nachádzajú mimo dopravne dobre dostupných miest. Navyše v prípade, že je bádateľ odkázaný na verejnú dopravu, môže mu táto zabráť veľkú časť vymedzeného času (tak do archívu, ako aj z archívu), čo môže neblaho prispieť k okresaniu dĺžky jeho bádateľskej návštevy v archíve.

Bádateľ nemusí vždy pred prvou návštevou archívu poznať všetky náležitosti, čo neraz spôsobuje, že sa do archívu vracia viackrát než mal pôvodne v pláne (a nie nutne z dôvodu, že

¹⁹¹ Problémom môže byť fyzický prístup – keď bádatelia potrebujú dlhodobo študovať vybraný objem archíválií; avšak problémom môže byť aj jazyková bariéra (pri krajanoch, neovládajúcich český či slovenský jazyk), keďže ovládanie anglického jazyka ešte stále nie je štandardom v štátnych inštitúciách.

zle odhadol objem študovaných archiválií). Odradzujúcim faktorom môže byť aj skutočnosť, že vybrané obce platili poplatky za skenovanie archiválií, ktoré archívu poskytlí buď ony samy alebo občania obce (to môže vyvolávať neochotu štatutárov poskytovať do archívu kroniky či iné, historicky významné podklady a materiály).

ARCHÍV (NEVÝHODY) – Obmedzený prístup

Druhou stránkou veci je fakt, že archívy neprijímajú do svojich zbierok výhradne dokumenty matričnej povahy či významné pre kultúrnu históriu, ale aj početné objemy z registratúrnych stredísk (spisovní) a pod. Je teda vecou efektivity práce a možno aj nutných personálnych kapacít, ako rýchlo dochádza k spracovaniu nových archiválií (vrátane kroník). Môže sa teda stať situácia, že bádateľ nebude môcť nahliadnuť do kroniky, ktorá je v rámci ešte nespracovaných archívnych prírastkov.

Samozrejme, to nič nemení na všeobecne neobmedzenom prístupe bádateľov k spracovaným fondom a zbierkam v rámci ich bádateľskej návštevy a štúdia.

ARCHÍV (NEVÝHODY) – Nedostatočné spracovanie

Tento argument nie je preformulovaným a preštylizovaným tvarom predošlých vyjadrení. Jedná sa o postoj k tvorbe štruktúry zbierok a fondov zo strany samotných archívov. V mnohých regionálnych pobočkách štátnych archívov totiž neexistujú samostatné zbierky kroník a pamätných kníh.¹⁹²

Kroniky a pamätné knihy sú tak zaraďované do veľkých, všeobecnejších fondov (napr. okresných úradov, lokalít samých o sebe a pod.) – čím sa strácajú vo veľkom objeme významných archívnych dokumentov a častokrát sa ani nespomínajú v inventároch týchto veľkých fondov a zbierok. Bádateľ sa v tom prípade musí spoľahnúť na archivársku znalosť uchovávaných fondov, čo nie je exaktný prístup k spracovaniu fondov a zbierok. Aj z tejto skúsenosti následne vzniká úsudok štatutárov : „*Načo to dám do archívu, keď to tam potom nenájdu? Ved' to je čierna diera!*“.

¹⁹² Zbežným adresovaním stručnej otázky o existencii samostatnej zbierky kroník a pamätných kníh sme prišli na to, že takouto zbierkou disponuje len zhruba 40% regionálnych archívnych pracovísk na Slovensku (napr. v Čadci, v Lučenci, v Michalovciach, v Modre, v Rožňave, v Starej Ľubovni, v Topoľčanoch, v Trenčine). Takáto zbierka neexistuje vo väčšine archívov (napr. v Dolnom Kubíne, v Komárne, v Kremnici, v Levoči /?/, v Martine, v Nitre, v Poprade, v Trebišove, v Trnave) – niektoré z nich však majú aspoň zbežný prehľad o ich zastúpení v tematických fondoch, častokrát veľmi obsiahlych a teda náročných na štúdium, prezeranie.

SAMOSPRÁVA (VÝHODY) – Osobitý vztah ku kronice

Nie je potrebné polemizovať ohľadom toho, že príslušnosť lokálne výpovedného materiálu a jeho umiestnenie priamo v lokalite, ktorú opisuje a v ktorej vznikol, je základným princípom budovania osobitého vzťahu občanov.

Vytrhnutie kroniky z miestneho kontextu ochromuje viacero aspektov – občania nemajú prístup ku kronike priamo v mieste svojho bydliska (a len málokto prejavujú toľký záujem, že ho pretavia do návštevy archívnej študovne), preto nemôže byť rozvíjaná osвета – a to ani napr. prostredníctvom regionálnej výchovy v tunajších školských zariadeniach.¹⁹³

SAMOSPRÁVA (VÝHODY) – Prístup občanov priamo na pôde lokality

Už spomenuté fyzické zastúpenie kroniky priamo v lokalite – či už na obecnom/mestskom/miestnom úrade, škole, inštitúcii, atď. alebo u kronikára doma – podáva lepšie možnosti konfrontovať viaceré v kronike zapísané údaje a skutočnosti s realitou, a to obratom.

Rozvoj osvety, budovanie „kronikárskeho renomé“ i možnosť priameho dokumentačného (zväčša spätného, retrospektívneho) využívania kroniky predstaviteľmi samosprávy sú zásadnými a pádnymi dôvodmi na uchovávanie kroniky vo vyhovujúcich podmienkach, a to v najideálnejšom prípade v uzamykateľnej a protipožiarnej skrini, resp. trezore.

SAMOSPRÁVA (VÝHODY) – Upevňovanie lokálnej identity, kronikárskej osvety

Rozvojom kronikárskej osvety sa upevní lokálna identita občanov a ich hrdosť na príslušnosť k tej-ktorej lokalite, obci/mestu, ale aj kolektívom ku školám a inštitúciám či členom k spolkom alebo iným subjektom.

Pohľadom mnohých laikov, nezainteresovaných do kronikárskej činnosti, je kontakt s kronikou či pamätnou knihou nevšedným a málokedy sa opakujúcim okamihom v rámci občianskeho života. Aj z historickej tradície sa takýmto chvíľam prikladá patričná dôležitosť, takýto typ občanov si preto váži prípadnú možnosť oboznámiť sa s kronikou či zapísať sa do pamätnej knihy.

¹⁹³ V tomto ohľade je vzorovým príkladom kronikár mesta Cheb – Jindřich Josef Turek, pravidelne prezentujúci chebskú kroniku žiakom základných škôl.

SAMOSPRÁVA (NEVÝHODY) – Nevyhovujúca archivácia

Nevyhovujúca archivácia je v podstate jediným zákonným argumentom, ktorým sa môžu archivári pri inšpekcii samospráv ohradzovať v prípade odobratia archívnych dokumentov, kroník či pamätných kníh, ktoré sú majetkom samospráv. Na margo tohto treba uviesť, že väčšina obcí – ako vyplýva aj z vlastného (autorského) terénneho výskumu – má kroniky riadne uschovávané a archivované v registratúrach (spisovniach), príp. v kancelárii starostu/starostky či zodpovedného zamestnanca obecného/mestského alebo miestneho úradu.

Na druhej strane, „spätný smer“ (delimitácia archivácie z archívu), ktorý býva považovaný za ťažko realizovateľný je možný, pokiaľ sú naplnené majetkové pomery a súvislosti a taktiež sú splnené archivačné nároky. Takto napríklad došlo k vyňatiu archívu istého komposesorátu zo zbierok Slovenského národného archívu a jeho návrat do vhodných priestorov v rámci obce, z ktorej materiál pochádza/l.

SAMOSPRÁVA (NEVÝHODY) – Subjektívne poskytovanie prístupu

Našťastie, len v prípade máloktorých samospráv možno hovoriť o subjektívnom poskytovaní prístupu ku kronikám a pamätným knihám, o čom prevažne rozhoduje starosta/starostka. Tu práve záleží na tzv. „mäkkých faktoroch“ – povahy štatutára, jeho prístupu k týmto záležitostiam a pod.

Takýto prístup by v mnohých ohľadoch pomohol vyriešiť legislatívny rámec – zatiaľ provizórne ošetrovaný na lokálnej úrovni. Je však potrebné sa ním zaoberať na celoštátnej úrovni – buď ako súčasť zákona o vedení kroník alebo dodatočného uznesenia, smernice, metodického pokynu.

SAMOSPRÁVA (NEVÝHODY) – Riziko straty, znehodnotenia

Rizikom straty a znehodnotenia kroník sa archivári častokrát ohradzujú, avšak aj to je závislé od osobností tých, ktorí vedú tú-ktorú samosprávu. Je opäť vecou legislatívneho uplatnenia, no zároveň poučenia sa z príkladov dobrej praxe o zavádzaní evidencií o prístupoch ku kronike, ako aj o zapožičiavaní (s možným právnym vymáhaním) záznamovej knihy kroniky mimo obecný úrad či domov kronikára.

Pre viaceré obce je už, žiaľ, čiastočne neskoro – o kroniky prišli napr. pri tom, ako ich poskytli na domáce štúdium autorom príspevkov či zostavovateľovi monografie bez rukolapného písomného osvedčenia o zapožičaní. Prax pozná aj prípad, kedy bola kronika obce doslova vzatá odchádzajúcim štatutárom s tým, že nový štatutár pri nástupe na úrad už kroniku nenašiel.

Jedná sa o morálne zlyhanie, ktoré však pre nedostatočnú legislatívu nemožno adekvátne a priamo postihovať.

Ako tento háklivý a citlivý okamih – akvizičnú činnosť archívov na pôde jednotlivých obecných a mestských úradov – vyriešiť čo možno najústretovejším kompromisom? Buď má obec – ktorá má beztak len morálnu (nie monitorovanú) povinnosť viesť kroniky a teda ich aj chrániť – prijímať pravidelné kontroly zo spádového archívu alebo samotný archív (resp. ich celoštátne ústredné orgány), hoci mnohokrát s obmedzeným rozpočtom, má hľadať spôsoby, ako samosprávy motivovať k definitívnemu odovzdaniu kroník do archívu – poskytovaním bezplatného naskenovania celej odovzdávanej kroniky (príp. bezplatným poskytnutím jej vierohodnej a dobre čitateľnej kópie).¹⁹⁴

10.2 Inventáre a súpisy kroník v štátnych archívoch

Pri archívnej akvizícii kroník a pamätných kníh mnohé samosprávy či iné subjekty odrádza, ak archív síce prejaví záujem o existujúce kroniky a pamätne knihy, avšak vo svojej práci má pri ich spracovávaní a evidencii výrazné medzery. Štatutári samospráv argumentujú tým, že z archívov sa stávajú „čierne diery“, pohlcujúce každý vzácnejší pamäťový dokument (vrátane kroník) ako artefakt či exponát a po jeho získaní do archívnych zbierok sa ním ďalej nezaoberajú a tak čaká roky i desaťročia na riadne evidenčné spracovanie.

Takýto názor sa vo viacerých štátnych archívoch potvrdil – príslušné archívy, ktoré nedisponujú žiadnym prehľadovým dokumentom o uchovávaných kronikách a pamätných knihách, sú odkázané na ľudské pamäťové kapacity samotných archivárov s pokladaním si pravidelných otázok : V ktorom fonde bude táto kronika? Do ktorého fondu sme zaradili túto pamätnú knihu? Následkom toho je nevyhovujúca reálna prax – samosprávy i mimo-samosprávne subjekty pred archívmi doslova zatajujú existenciu kroník a prehlasujú ich za stratené, nezvestné – čo znamená, že archív ako štátny (ústredný) orgán má v podstate z celej kronikársko-archívnej praxe najmenší prehľad o kronikárskej tvorbe vo svojom vlastnom spádovom regióne, pokiaľ s kronikármi a zapisovateľmi pamätných kníh (či samotnými ZPOZ-mi) aktívne a pravidelne nespolupracuje, neorganizuje ich stretnutia a metodické školenia a pod.

Za viac ako štvrtstoročie existencie samostatných republík – Českej republiky a Slovenskej republiky sa aj vplyvom nových technických vymožeností, zavádzaných aj do štátnych štruktúr,

¹⁹⁴ VESELÁ, Eva : *Jaký je kronikář, taková je kronika*. In: *Moderní obec*, 16. január 2002. Dostupné online : <https://www.moderniobec.cz/jaky-je-kronikar-takova-je-kronika/> [cit. 2020-07-28]

dosiahol markantný rozdiel medzi prácou archívov v Českej republike a archívov na Slovensku. Bližšie detaily uvádzame na nasledovných riadkoch (príp. v podkapitole *Digitalizácia kroník*).

10.2.1 České súpisy kroník a digitalizačné (inventarizačné) stránky

Štátne archívy v Českej republike nedisponujú samostatnými zbierkami kroník a pamätných kníh, a teda ani ich inventármi. Na základe odozvy od oslovených štátnych okresných archívov konštatujeme, že štátne okresné archívy v Českej republike sa jednomyseľne riadia logicky, tzv. provenienčným prístupom¹⁹⁵ – kroniky a pamätné knihy (konkrétne tie *mŕtve*, t.j. už nepoužívané) sú uchovávané a evidované v rámci obsiahlejších archívnych súborov/zbierok – v rámci celej archivovanej agendy príslušnej obce/mesta/subjektu. Napríklad, ak by sme hľadali kroniku obce XYZ, potenciálne by sme ju našli výhradne len – či už v spracovanom alebo nespracovanom – fonde *Archív obce XYZ* (do roku 1945) alebo vo fonde *Archív MNV XYZ* (do roku 1989). Väčšina kroník z obdobia po roku 1989 je stále používaná na kronikárske záznamy alebo nedávno ukončená (zapísaná) – z toho dôvodu sa archivujú ešte na obecných/mestských úradoch.¹⁹⁶

Napriek tomu, niekoľko archívov disponuje vlastným prehľadom (súpisom, ale nie inventárom – keďže sa nejedná o samostatnú zbierku či fond) uchovávaných kroník¹⁹⁷ – súčasťou býva aj prehľad, ktoré sú a ktoré nie sú zdigitalizované. Z takýchto archívov možno menovať štátne okresné archívy v mestách : Havlíčkův Brod, Chrudim, Klatovy, Mikulov, Most, Opava, Pardubice, Přerov, Rakovník, Rokycany, Semily a Žďár nad Sázavou.

Väčšina oslovených archívov – resp. z tých, od ktorých sme získali odozvu – deklarovala aktívny prístup k digitalizácii, ktorej výsledky sú uverejňované na makroregionálnych archívnych webových stránkach¹⁹⁸ s možnosťou priameho nahliadnutia do archíválie, ale aj do archívnych pomôcok (napr. inventárov). Samostatnou kapitolou sú kroniky vo väčších mestách.¹⁹⁹

¹⁹⁵ BARTOŠ, Josef : *Úvod do archivnictví*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1988. Str. 21.

¹⁹⁶ Niektoré archívy v Českej republike sa snažia presadzovať pravidlo, že samosprávne kroniky sa majú do archívov z obecných a mestských úradov odovzdať do 10 kalendárnych rokov od ukončenia zapisovania v príslušných kronikách.

¹⁹⁷ Vybrané archívy však tieto samostatné súpisy už neaktualizujú, spoľahnú sa na webový portál s digitalizovanými kronikami. Príkladom takéhoto prístupu je štátny okresný archív v Rokycanoch so súpisom kroník z roku 2010 : <http://www.soaplzen.cz/soka-ro/kroniky> [cit. 2020-07-30]

¹⁹⁸ Napríklad : <http://www.portafontium.eu/contents/chronicle/> a <https://digi.ceskearchivy.cz> a <http://digi.archives.cz/da/> a <http://vademecum.soalitomerice.cz/vademecum/> a <http://www.archives.cz/web/soka/bruntal/badatelna/> a <https://vychodoceskearchivy.cz/>

¹⁹⁹ Ostravské kroniky : <https://amo.ostrava.cz/digitalni-badatelna/digitalni-badatelna-a-prirucka/>, plzenské kroniky : <https://digiarchiv.plzen.eu/vademecum/> a pražské kroniky : <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/>

Niektoré z archívov však potvrdili vplyv ochrany osobných údajov a nariadenia Európskej únie o ochrane osobných údajov – GDPR aj na túto novodobú oblasť archívnej činnosti a starostlivosti. Jedným z dôsledkov je skutočnosť, že archívy nedigitalizujú pamätne knihy ako zdroj, bohatý na informácie o ľuďoch, osobné údaje.

Čo sa týka kroník, tie zverejňované sú, avšak niektoré archívy sa rozhodli pre zverejňovanie kroník, písaných do roku 1950 (od tohto roku po ten súčasný totiž plynie 70-ročná ochranná lehota v zmysle autorských práv).

10.2.2 Publikačne spracované súpisy kroník v regiónoch

V priebehu uplynulých desaťročí sa historici, archivári či múzejníci vo vybraných regiónoch Českej republiky stihli podujat' na publikačné spracovanie súpisov kroník, ku ktorým pridali aj odborné štúdie o regionálnom kronikárstve. Nižšie uvádzame súpis príspevkov, ktoré sme v regionálnych odborných periodikách – i na základe odoziev z regionálnych archívov a múzeí – dokázali identifikovať^{200, 201, 202} :

Publikačné výstupy o lokálnych kronikách (bez zovšeobecňujúcejšieho regionálneho pohľadu) sú dodnes zriedkavými formami prezentácie kronikárskej práce, obzvlášť na stránkach vlastivedných časopisov a periodík. K takýmto raritným príspevkom sa radí príspevok o kronike obce Beňuš²⁰³ (okr. Brezno).

BAŠTECKÁ, Lýdia – LOKVENCOVÁ, Šárka : *Soupis obecních kronik z okresu Náchod*. In: *Stopami dějin Náchodska 7*. Náchod : Státní okresní archiv Náchod, 2001. Str. 249 – 301.

BUBNOVÁ, Jaroslava : *Soupis kronik okresu Havlíčkův Brod*. Havlíčkův Brod : Okresní vlastivedné muzeum Havlíčkův Brod – Státní okresní archiv Havlíčkův Brod, 1993. 148 strán.

ČERNÍKOVÁ, Hana a kol. : *Soupis kronik okresu Pardubice*. Pardubice : Státní okresní archiv Pardubice, 1998. ISBN 80-902581-1-5

DOKULILOVÁ, Karla – ŠTROBLÍK, Vladimír : *Soupis kronik města Zlína a připojených obcí*. In: *Zlínsko 18*. Zlín : Státní okresní archiv Zlín, 2001. Str. 133 – 160.

²⁰⁰ Wikisofia – Pamětní prameny. Dostupné online :

https://wikisofia.cz/wiki/Pam%C4%9Btn%C3%AD_prameny [cit. 2020-07-28]

²⁰¹ HAVLÍK, Miroslav : *Obecní kroniky*. In: *Archivní prameny v etnologickém výzkumu I*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. Prvé vydanie. Str. 209 – 224. ISBN 978-80-210-6862-9

²⁰² CUKR, Jiří : *Pohled na události let 1900 – 1950 v městysi Ledenice na základě komparace zápisů v obecních, farních a školních kronikách*. České Budějovice, 2010. 158 strán. Diplomová práca. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Vedúci práce : Marie Ryantová.

²⁰³ KRÁLIKOVÁ, Eva : *Kronika obce Beňuš*. In: *Vlastivedný časopis I*. Ročník 30. Bratislava : Slovenské národné múzeum – Obzor, 1981. Str. 45 – 46.

DOKULILOVÁ, Karla – ŠTROBLÍK, Vladimír : *Soupis kronik zlínského okresu*. In: *Zlínsko 19*. Zlín : Státní okresní archiv Zlín, 2002. Str. 191 – 281.

DRTINOVÁ, Svatava – GARKISCH, Miloš : *Kroniky a kronikářství v okrese Beroun*. In: *Středočeský sborník historický 20*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 1994. Str. 104 – 124.

DRTINOVÁ, Svatava – GARKISCH, Miloš : *Kroniky a kronikářství v okrese Beroun. Soupis kronik*. In: *Středočeský sborník historický 21*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 1995 (vyd. 1996). Str. 127 – 167.

CHOCHOLOUŠKOVÁ, Hana : *Soupis kronik libereckého okresu uložených ve Státním okresním archivu v Liberci*. In: *Fontes Nissae – Prameny Nisy 5*. Liberec : Státní okresní archiv v Liberci – Jablonec nad Nisou : Státní oblastní archiv v Jablonci nad Nisou – Liberec : Krajská vědecká knihovna v Liberci, 2004. Str. 206 – 242.

JAROLÍMKOVÁ, Jaroslava – SOVADINA, Miroslav : *Farní kroniky na okrese Česká Lípa*. In: *Bezděz 14*. Česká Lípa : Vlastivědný spolek Českolipska, Státní okresní archiv Česká Lípa, Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě, 2005. Str. 241 – 263.

JAROLÍMKOVÁ, Jaroslava – SOVADINA, Miroslav : *Kroniky spolků na okrese Česká Lípa*. In: *Bezděz 13*. Česká Lípa : Vlastivědný spolek Českolipska, Státní okresní archiv Česká Lípa, Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě, 2004. Str. 263 – 270.

JAROLÍMKOVÁ, Jaroslava – SOVADINA, Miroslav : *Školní kroniky na okrese Česká Lípa*. In: *Bezděz 12*. Česká Lípa : Vlastivědný spolek Českolipska, Státní okresní archiv Česká Lípa, Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě, 2003. Str. 367 – 389.

KAPAVÍKOVÁ, Marie – ROUČ, Jiří – ŠTROBLOVÁ, Helena – VLČKOVÁ, Marie : *Kroniky v okrese Kutná Hora*. In: *Středočeský sborník historický 13*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 1978. Str. 301 – 334.

KOLEK, Roman : *Kroniky a kronikářství v okrese Praha-východ*. In: *Středočeský sborník historický 25*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 1999 (vyd. 2001). Str. 127 – 150.

KOLEK, Roman : *Kroniky a kronikářství v okrese Praha-východ*. In: *Středočeský sborník historický 26 – 27*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 2000-2001 (vyd. 2003). Str. 137 – 160.

KOUDELA, Miroslav : *Pamětní knihy měst a obcí ve fondech Státního okresního archivu Olomouc*. In: *Olomoucký archivní sborník 4*. Olomouc : Státní okresní archiv Olomouc – Opava: Zemský archiv v Opavě, 2006. Str. 23 – 33.

KRABCOVÁ, Ivana – GREGOROVÁ, Helena – ŠMILAUEROVÁ, Eva : *Kroniky a kronikářství v okrese Praha-západ*. In: *Středočeský sborník historický 14*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 1979. Str. 237 – 278.

KRAJNÍK, Stanislav – KROTILOVÁ, Jana – LANDOVÁ, Hana – SCHUBERTO VÁ, Věra : *Kroniky a kronikářství v okrese Kladno*. In: *Středočeský sborník historický 15*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 1980. Str. 249 – 317.

KŘÍŽANOVÁ, Jarmila : *Soupis školních kronik olomouckého okresu uložených ve Státním okresním archivu v Olomouci k 31. prosinci 2002*. In: *Olomoucký archivní sborník 1*. Olomouc: Státní okresní archiv Olomouc, 2003. Str. 11–35.

KRŮTA, Václav : *Kroniky a kronikářství v okrese Rakovník*. In: *Středočeský sborník historický 16*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 1981. Str. 199 – 228.

KRŮTA, Václav : *Kroniky a kronikářství v okrese Rakovník*. In: *Středočeský sborník historický 18*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 1992. Str. 79 – 99.

MINAŘÍKOVÁ, Heda : *Soupis školních kronik olomouckého okresu uložených ve Státním okresním archivu v Olomouci k 31. prosinci 2000. I. část*. In: *Ročenka OAO 9 (28)*. Olomouc : Státní okresní archiv v Olomouci, 2000 (vyd. 2001). Str. 20 – 39.

MINAŘÍKOVÁ, Heda – KŘÍŽANOVÁ, Jarmila : *Soupis školních kronik olomouckého okresu uložených ve Státním okresním archivu v Olomouci k 31. prosinci 2000. II. část*. In: *Ročenka OAO 10 (29)*. Olomouc: Státní okresní archiv v Olomouci, 2001 (vyd. 2002). Str. 38 – 59.

MIŠKOVSKÁ, Zuzana : *Kroniky a kronikářství v okrese Kolín*. In: *Středočeský sborník historický 24*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 1998. Str. 107 – 141.

PÁNEK, Jaroslav – PROCHÁZKOVÁ, Eva – VÁŇA, František : *Kroniky a kronikářství v okrese Benešov*. In: *Středočeský sborník historický 11*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 1976. Str. 211 – 259.

PEČOVÁ, Alena : *Soupis kronik, fotokronik a pamětních knih uložených ve Státním okresním archivu v Jablonci nad Nisou*. In: *Fontes Nissae – Prameny Nisy 5*. Liberec : Státní okresní archiv v Liberci – Jablonec nad Nisou : Státní oblastní archiv v Jablonci nad Nisou – Liberec : Krajská vědecká knihovna v Liberci, 2004. Str. 243 – 259.

Soupis kronik, pamětních knih a fotokronik uložených ve Státním okresním archivu Trutnov. In: *Ročenka Státního okresního archivu v Trutnově*. Trutnov : Státní okresní archiv v Trutnově, 1999 (vyd. 2000). Str. 21 – 46.

SOVADINA, Miroslav : *Obecní kroniky na okrese Česká Lípa do roku 1945*. In: *Bezděz 8*. Česká Lípa : Vlastivědný spolek Českolipska, Státní okresní archiv Česká Lípa, Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě, 1999. Str. 277 – 293.

ŠMILAUEROVÁ, Eva – TUZAR, Bohumil : *Kroniky a kronikářství na okrese Nymburk*. In: *Středočeský sborník historický 28 – 29*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 2002-2003 (vyd. 2005). Str. 141 – 185.

10.2.3 Medzifondové inventáře ako kompromisná forma

Medzifondové inventáře sú kompromisom medzi 1) vyčerpávajúcimi súpismi a tvorbou samostatných zbierok kroník a pamätných kníh a 2) úplnou dôverou voči elektronickému prostrediu (digitalizačné stránky, slúžiace aj na inventarizáciu). Pri medzifondovom inventári totiž kroniky zostávajú v pôvodnom fonde – podľa provenienčného princípu teda vo fonde príslušnej obce/mesta/školy/subjektu – a vďaka monotematickému, avšak multifondovému

inventáru sa uľahčuje práca archivárov i bádateľov pri rešerši dostupných kroník a pamätných kníh celkovo.

Z reálnych príkladov spomeňme dva štátne okresné archívy – Svitavy (so sídlom v Litomyšli) a Trutnov. Státní okresní archiv Svitavy (so sídlom v Litomyšli) takýto medzifondový inventár má. Státní okresní archiv Trutnov nemá medzifondový inventár, ktorý by jasne sprehľadnil zastúpenie kroník v rámci celého archívu a v prípade jeho rozšírenia do ostatných pobočiek aj v celej sieti štátnych archívov.

10.2.4 Slovenské súpisy kroník

Prax v tejto sfére činnosti je v slovenských archívoch nekoordinovaná a pravdepodobne s ňou nie sú všetci archivári plne stotožnení – niektorí sa aktívne bránia digitalizačnému procesu, razantne trvajú na osobných návštevách bádateľov v bádateľniach archívov. Horším faktom však zostáva, že väčšina štátnych archívov (regionálnych pobočiek) na Slovensku nedisponuje samostatnou zbierkou kroník a pamätných kníh.

Zlomom a negatívnou pointou je absencia akejkoľvek evidenčnej alternatívy či náhrady – archívy neinicujú a nerealizujú digitalizáciu kroník, netvorí ich súpis – jedná sa o osobitý prístup každého archívneho pracoviska zvlášť. Preto na tomto mieste treba oceniť tie archívy, ktoré vytvorili samostatné zbierky kroník a pamätných kníh, čo v budúcnosti vo viacerých ohľadoch uľahčí prácu s nimi i prípadnú a potenciálnu digitalizáciu.

11 PERSPEKTÍVNE VÝZVY PRE KRONIKÁRSTVO

Kroniky sú využitelným materiálom pre súčasné či dokonca budúce koncepcie. Rozvojové dokumenty a navrhované koncepcie hospodárskeho, sociálneho a spoločenského akcesu sa pri definovaní a identifikovaní sa s kontextom lokality oboznamujú práve s kultúrnymi aspektmi lokality, obce/mesta, mikroregiónu i regiónu. Prostriedkami sú formy a alternatívy tvorivej ľudskej činnosti – od kultúrneho dedičstva po nehmotné formy ľudovej kultúry.

Súčasťou tohto celku sú aj kroniky ako najrelevantnejší písomný podklad pri takýchto riešeniach a počiatkových popisoch reálií územia. Dôležitú rolu pritom nezohráva len obvykle uvádzaný všeobecný popis obce/mesta, ale práve kronikárske záznamy, prostredníctvom ktorých analytici spracovávajú a dokážu vytyčovať doterajší vývoj sledovaných fenoménov (napr. aj prostredníctvom uvádzaných štatistických údajov,²⁰⁴ ale taktiež vyexcerpovaných literárnych údajov²⁰⁵).

Kroniky tak nie sú len vďačným podkladom pre referáty žiakov základných škôl, seminárne práce študentov stredných škôl či záverečné práce vysokoškolských študentov (a to nemožno hovoriť výhradne o študentoch spoločenských vied). Kroniky s podstatným aktérom tvorby celospoločensky záväzných koncepčných dokumentov – na Slovensku sú takýmito dokumentmi napr. Programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja (PHSR), ktorými musí disponovať každá existujúca samospráva.

Je preto tristné, ak nie sú odporúčanými literárnymi podkladmi v metodických pokynoch a ani v informačne a prakticky hodnotných príručkách a učebniciach²⁰⁶, ktoré vydáva inštitúcia, zodpovedná za organizáciu celonárodnej kronikárskej súťaže (avšak, s vysokou pravdepodobnosťou, bez udelenia ďalšej kompetencie v metodickom vedení a usmerňovaní kronikárov a ich činnosti). Tieto dokumenty neobsahujú zmienku o kronikách.

²⁰⁴ K takýmto údajom môžeme radiť počet obyvateľov, počty žiakov v jednotlivých školách (pri detailnejších prehľadoch i v triedach), počty zamestnancov v tunajších firmách a službách (podľa toho jasný prehľad odvetvového zastúpenia v ekonomickom fungovaní sídla), atď.

²⁰⁵ K takýmto údajom môžeme radiť vývoj počasia v lokalite (identifikácia počiatku prejavov zmeny klímy, snaha o stotožnenie výkyvov a extrémov počasia s určitým „vzorcom“), ale aj fluktuácia vedúcich osobností samosprávy, inštitúcií a pod., vývoj verejnej mienky, spoločenských nálad a sociologických vnemov v lokálnom meradle, atď.

²⁰⁶ *Uplatnenie, zhodnotenie a využívanie historických, spoločenských a kultúrnych zdrojov územia*. In: KOVÁČ, Martin – CHOMOVÁ, Svetlana – STRELKOVÁ, Jarmila : *Historické, spoločenské a kultúrne dedičstvo sídiel a rozvoj miestnej a regionálnej kultúry – Učebnica dištančného vzdelávania*. Bratislava : Národné osvetové centrum – Centrum dištančného vzdelávania, 2012. Str. 70 – 94. ISBN 978-80-7121-339-0

Vzhľadom na to, že slovenská kronikárska prax má napriek nedokonalostiam českej kronikárskej praxe väčšie rezervy, v tejto kapitole sa venujeme rozvojovým otázkam a výzvam najmä slovenského kronikárstva.

Treba si položiť otázku : Dokedy a do akej miery budú štátne inštitúcie i súkromné analytické spoločnosti a platformy čerpať z kroník, keď ich pozícia „hybridného fenoménu“ nie je nijakou formou riešená? S akými výzvami sa má kronikárstvo ako metodicky vedená, usmerňovaná, vo väčšine prípadov ani evidovaná a už vôbec nie kontrolovaná či v prípade nedôslednosti sankcionovaná oblasť kultúrno-osvetovej činnosti zaoberať v najbližšej budúcnosti?

11.1 Neštátne platformy pre metodiku a rozvoj kronikárstva

Rozvoj a metodické dimenzovanie kronikárstva stáli od rozšírenia fenoménu v období prvej Československej republiky až dodnes na pomedzí štátneho a súkromného sektora. Dobovo tento trend častokrát balansoval – v období prvej republiky boli prínosy štátneho a súkromného sektora voči kronikárstvu pomerne vyrovnané; v období socializmu, logicky, dominoval štát a v súčasnom postsocialistickom období najdôležitejšiu rolu zohrávajú súkromné organizácie a neraz i dobrovoľníci.

Už v prvorepublikovom období existovala na pražských Vinohradoch pre Čechy a v Brne pre Moravu organizácia *Sdružení venkovských kronikářů a rodopisců* – viac informácií o tejto organizácii (resp. organizáciách) uvádzame v podkapitole *Výber zaujímavostí z kronikárskej praxe a tvorby*. Na tradíciu, ktorú tieto združenia na území dnešnej Českej republiky rozvinuli, pomyselne nadviazal svojím vznikom v novembri 2009 nový spolok s názvom *Sdružení kronikářů Čech, Moravy a Slezska*,²⁰⁷ sídliaci v Prahe. Tento spolok udeľuje vyznamenanie *Kronikář roku*.²⁰⁸

V rámci Českej republiky však najaktívnejšie pôsobí iniciatíva *Kroniky a kronikáři*. Jej ústredným aktérom je Tomáš Hromádka, osvedčený školiteľ kronikárov a taktiež sám aktívny kronikár – vedie kroniku mestskej časti Praha-Velká Chuchle. Iniciatíva sa prezentuje najmä prostredníctvom Facebook stránky, ktorú odoberá bezmála 380 ľudí a sleduje viac ako 410 používateľov Facebooku. Iniciatíva však komunikuje tiež prostredníctvom webovej stránky a tlačeneho periodika. Určitou nevýhodou na ďalšiu prezentáciu, avšak vzhľadom na súkromnú

²⁰⁷ *Sdružení kronikářů Čech, Moravy a Slezska*. Dostupné online :

<https://rejstrik-firem.kurzy.cz/22827749/sdruzeni-kronikaru-cech-moravy-a-slezska/> [cit. 2020-08-14]

²⁰⁸ KOŠŤÁK, Jaromír : *Kronikáři roku 2014*. Dostupné online : <https://kronikari.info/kronikari-roku-2014/> [cit. 2020-08-14]

činnost ekonomicky nevyhnutnou stránkou věci je fakt, že přístup k celým článkom na webovej stránke, ako aj disponovanie tlačeným periodikom je možné až po zaplatení predplatného. Výhodou tejto českej iniciatívy je aktívna interakcia s dobovými trendmi a priamymi aktualitami, ako aj pôsobnosť časopisu na úrovni webového žurnálu pre kronikárov a vlastivedných pracovníkov či iných nadšencov na webovom portáli www.kronikari.info – ktorý sa sprístupňuje predplatiteľom. Iniciatíva zastrešuje školenia kronikárov po celom území Českej republiky. Témy sú rôzne, napríklad : *Obecní kronika (úvodní kurz)*, *Obecní kronika v každodenní praxi*, *Kronikářská praxe I.* a ďalšie.

Obr. 9 : Školenie kronikárov v juhočeskej metropole České Budějovice (20. august 2019)

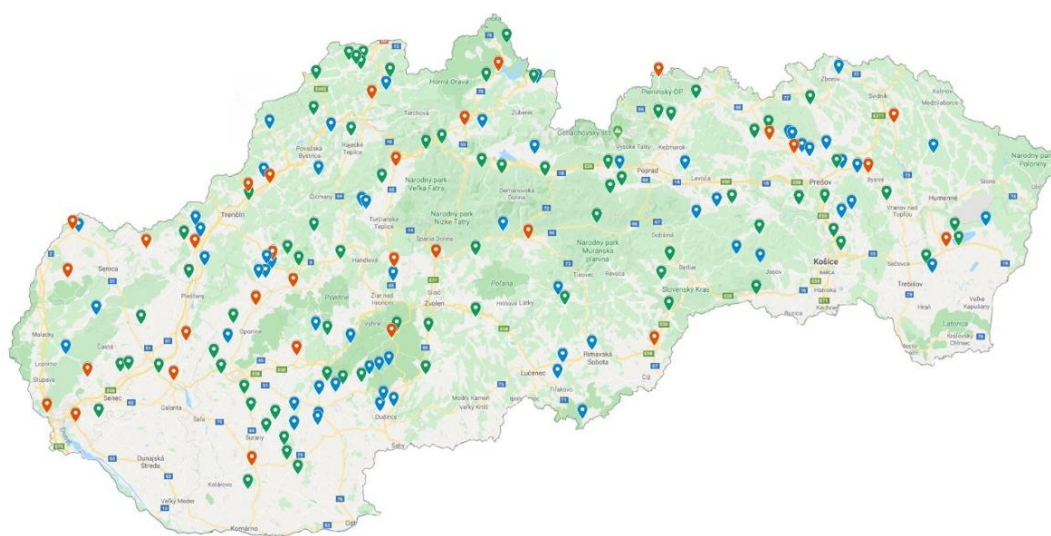
– lektor Tomáš Hromádka

Zdroj : Facebook stránka *Kroniky a kronikáři*

Vhodnou a trefnou poznámkou ohľadom fungovania tejto iniciatívy je záver článku²⁰⁹ Marie Zdeňkovej, kronikárky mestskej časti Praha 15 : „*Jen díky nesmírné obětavosti kronikáře Mgr. Tomáše Hromádky, existují webové stránky, na kterých se kronikáři ptají a současně si vzájemně radí. Další velkou a odbornou pomocí Mgr. Hromádky je časopis a semináře, ale opravdu to takhle má být, aby instituci nahrazovala soukromá osoba na základě dobrovolnosti a v osobním volnu?*“ – autorka tým načrtla otázku prípadnej inštitucionalizácie fenoménu, vrátane morálnej povinnosti štátu zastrešiť túto sféru činnosti, aj vzhľadom na to, že jej existenciu prikazujú (a majú prikazovať) štátne orgány a nariadenia, príp. zákony.

²⁰⁹ ZDEŇKOVÁ, Marie : *Zpověď kronikářky městské části hlavního města Prahy*. In: *Kroniky a kronikáři* 2/2020. Praha : Mgr. Tomáš Hromádka, 28. jún 2020. Str. 6.

Pri komparatívnom pohľade na takejto báze pôsobí aj iniciatíva *Spájame kronikárov Slovenska*, hoci v porovnaní so sesterskou českou iniciatívou je ešte len v rozvojovom štádiu. Vznikla na prelome rokov 2017 a 2018, doposiaľ pôsobí len vo forme skupiny na sociálnej sieti Facebook (organizuje viac ako 250 členov). Väčšinu obsahu tvoria príspevky zakladateľa skupiny, týkajúce sa tak diania v slovenskom kronikárstve (informácie o regionálnych školeniach; echo o publikáciách, potenciálne zaujímavých pre mnohých kronikárov; termíny – napr. prihlasovania do súťaže *Slovenská kronika* či termín jej vyhodnotenia; metodické rady a odporúčania pri kronikárskej činnosti a práci; atď.).

Obr. 10 : *Samosprávní kronikári Slovenska, združení v iniciatíve Spájame kronikárov Slovenska*

Červené body – kronikári miest a mestských častí,

zelené body – kronikári obcí s počtom obyvateľov viac než 1 000 osôb a

modré body – kronikári obcí s počtom obyvateľov menej než 1 000 osôb.

Zdroj : autorské spracovanie (dáta k 23. júlu 2020), podkladový formát Google Maps

Dôležitým poznamenaním je, že do diskusie, ktorú takýto formát zoskupenia samotná sociálna sieť Facebook poskytuje, živo prispievajú aj mnohí ďalší kronikári z rôznych regiónov Slovenska. Príležitostne zverejňujú príspevky, očakávajú, že na ne dostanú odozvu či vyjadrenie postoja od viacerých kronikárskych kolegov. Príspevky (a v nich položené otázky) sa týkajú napr. štruktúry kronikárskeho záznamu; technických záležitostí počas zapisovania do záznamovej knihy kroniky; neľahkého získavania informácií do kroniky či správneho zaradenia

podkladového materiálu k spracovávanému zápisu kalendárneho roka;²¹⁰ ale aj problémov pri kontakte a komunikácii so zástupcami samosprávy, ktoré najčastejšie tkvejú najmä v neporozumení štatutárov (starostov/starostiek/primátorov/primátoriek).

Obr. 11 : Školenie kronikárov v okresnom meste Galanta (28. jún 2019)

– lektor Martin Lukáč.

Zdroj : vlastná fotodokumentácia autora (zdieľané na Facebook stránke *Spájame kronikárov Slovenska*)

Členmi rovnomennej Facebook skupiny je viac ako 200 kronikárov, zvyšok členstva tvoria historici, archivári i amatérski nadšenci kronikárstva a lokálnych/regionálnych dejín. Iniciatíva sa pripravuje na proces zakladania občianskeho združenia, ktoré bude suplovať rolu štátu až do idealisticky skoncipovaného návrh zriadenia Národného vlastivedného strediska v Martine – organizovaním zoznamovacích, metodických i interaktívnych školení pre kronikárov; súvislým a priebežným poradenstvom a publikačnou činnosťou v prospech rozširovania možností a dostupnosti kronikárskej literatúry.

²¹⁰ V tomto prípade je exemplárnou časťou otázka : „Zápis za školský rok 2018/2019 dať do zápisu za rok 2018 alebo až do zápisu za rok 2019?“.

11.2 Pasportizácia kroník

Snaha o pasportizáciu všetkých kroník na Slovensku nachádza svoje korene ešte v 80. rokoch 20. storočia. Vzhľadom na to, že do roku 1986 referát obecných kroník neexistoval, problematikou kronikárstva sa zaoberali rôzne pracoviská Slovenskej národnej knižnice v Martine. V rokoch 1984 – 1985 bol ústredným metodikom Matice slovenskej v rámci organizačného referátu odboru knižničnej sústavy SNK promován historik Ján Dulka, ktorý po celoslovenskom aktíve v Žiari nad Hronom pripravil osnovu pasportizácie obecných kroník v Slovenskej socialistickej republike (SSR).²¹¹

Ďalší vývoj plánovanej pasportizácie obecných kroník nie je známy, pravdepodobne ho vo vybraných ohľadoch nahradzovala občasná kontrola kroník priamo v obciach a mestách, realizovaná okresnými metodikmi či pracovníkmi regionálnych osvetových stredísk. Súčasnú technickú vybavenie umožňuje efektívnejší priebeh pasportizácie, chýba však štátna iniciatíva k jej rozvinutiu a celkovému naštartovaniu. Inšpiráciou môžu byť práve príklady z českej kronikárskej a archivárskej praxe – vytvorenie celoslovenského portálu kroník a zároveň komplexnejšieho medzifondového inventára (uviedenie nielen fondu, kde sa kronika uchováva – ale, logicky, aj príslušného archívu či inej inštitúcie/úradu).

Pri základnej pasportizácii sú vhodnými evidenčnými údajmi tie nasledovné (autorský návrh na základe skúseností s viacerými evidenčnými prehľadmi kroník) :

- *prírastkové číslo* (nemenný číselný kód v celoslovenskej evidencii, pridelený v momente zaevidovania kroniky do celoštátnej databázy)
- *kód* (tento kód môžeme označiť aj ako *lokálne číslo*, pričom je tvorený skratkou okresu,²¹² následne číselným poradím názvu obce/mesta v menoslove všetkých samospráv okresu a napokon číslom, ktoré slúži ako prírastkové číslo kroník v rámci dotýčnej obce/mesta) – príklad : *PK-03-02* (kronika pochádza z okresu Pezinok, pod číslom 3 v rámci okresu je obec Častá a kronika je už druhou zaevidovanou kronikou z tejto obce²¹³)
- *druh pamätového dokumentu* (kronika/pamätná kniha – v aktuálnom význame/kniha zápisníc/fotoalbum)

²¹¹ TVRDOŇ, Emil – ŠIMOVÁ, Dana : *Slovenské obecné kronikárstvo ako súčasť socialistickej kultúry, jeho problémy a úlohy*. In: TVRDOŇ, Emil – GORELČÍKOVÁ, Ľubica (eds.) : *Zborník materiálov z 2. celoslovenského aktívu obecného kronikárstva v Slovenskej socialistickej republike – Bratislava, 7. - 8. december 1988*. Bratislava : Muzeologický ústav SNM, 1989. Prvé vydanie. Str. 6 – 24. – Nie je však známe, či sa táto osnova pasportizácie vôbec zachovala.

²¹² Geografická príslušnosť k obciam/mestám a teda aj k okresom je vhodným triediacim prvkom, nakoľko každý subjekt má svoje konkrétne sídlo, ktoré je možné geograficky kategorizovať.

²¹³ Bez ohľadu na druh kroniky – druhové poradie kroník môžeme má zmysel len v prípade, ak zapisujeme do evidencie viaceré kroniky naraz – v takom prípade sa riadime podľa predpokladanej celkovej početnosti kroník – prvými sú samosprávne kroniky, ďalšími školské kroniky, nasledované spolkovými kronikami, atď.

- *druh kroniky* (pokiaľ sa jedná o kroniku, tak charakterizovať jej druh – *obecná/mestská kronika, školská kronika, spolková kronika, farská kronika, družstevná kronika, pionierska kronika*, atď.)
- *časové rozmedzie* (časové rozmedzie býva pri vyplňaní evidencie, paradoxne, najrizikovejším údajom na nesprávne vyplnenie – v evidenciách sa totiž častokrát uvádza časový rozsah obsahu knihy /textu/ a nie samotnej záznamovej knihy – čím vzniká nesprávny dojem, že existuje veľa starých kroník /pritom sa len jedná o mnoho kroník, ktoré zachádzajú až do ranej histórie obcí a miest, retrospektívne spracúvajú dlhšie uplynulé obdobie) – v tomto ohľade je vo vybraných českých evidenciách kroník chvályhodné rozdelenie na *obsahové časové rozmedzie* a *reálne časové rozmedzie*
- *jazyk* (jazyk, v akom je kronika či iný pamäťový dokument písaný)
- *forma* (knih, xerox, strojopis, voľné listy, rukopis)
- *miesto uloženia* (archív / úrad samosprávy či iná inštitúcia / súkromné vlastníctvo)
- *vlastníctvo* (štát / samospráva / škola, inštitúcia, iný subjekt / súkromné vlastníctvo)

Prirastkové číslo	Kód	Názov	Druh pamäťového dokumentu	Druh kroniky	Časové rozmedzie	Jazyk	Forma	Miesto uloženia	Vlastníctvo
85	PK-13-32	Kronika obce Šenkvice	kronika	obecná kronika	1987	slovenský	strojopis	ŠA Bratislava - pobočka Modra	Slovenská republika
86	PK-13-33	Kronika obce Šenkvice	kronika	obecná kronika	1989 - 1997	slovenský	knih	Obecný úrad Šenkvice	Obec Šenkvice
87	PK-13-34	Kronika obce Šenkvice	kronika	obecná kronika	1990	slovenský	strojopis	ŠA Bratislava - pobočka Modra	Slovenská republika
88	PK-13-35	Kronika obce Šenkvice	kronika	obecná kronika	1991	slovenský	strojopis	ŠA Bratislava - pobočka Modra	Slovenská republika
89	PK-13-36	Kronika obce Šenkvice	kronika	obecná kronika	1992	slovenský	strojopis	ŠA Bratislava - pobočka Modra	Slovenská republika
90	PK-13-37	Kronika obce Šenkvice	kronika	obecná kronika	1993	slovenský	strojopis	ŠA Bratislava - pobočka Modra	Slovenská republika
91	PK-13-38	Kronika obce Šenkvice	kronika	obecná kronika	1994	slovenský	strojopis	ŠA Bratislava - pobočka Modra	Slovenská republika
92	PK-13-39	Kronika obce Šenkvice	kronika	obecná kronika	1995	slovenský	strojopis	ŠA Bratislava - pobočka Modra	Slovenská republika
93	PK-13-40	Kronika obce Šenkvice	kronika	obecná kronika	1996	slovenský	strojopis	ŠA Bratislava - pobočka Modra	Slovenská republika
94	PK-13-41	Kronika obce Šenkvice	kronika	obecná kronika	1997	slovenský	strojopis	ŠA Bratislava - pobočka Modra	Slovenská republika
95	PK-13-42	Kronika obce Šenkvice	kronika	obecná kronika	1998 - doteraz	slovenský	knih	Obecný úrad Šenkvice	Obec Šenkvice
96	PK-13-43	Bíbkarský súbor Materskej školy na Chorvátskej ulici	kronika	školská kronika	1970 - 1979/1980	slovenský	knih	MŠ Šenkvice	MŠ Šenkvice
97	PK-13-44	Kronika Materskej školy na Záhradnej ulici	kronika	školská kronika	1970/1971 - 2003/2004	slovenský	knih	MŠ Šenkvice	MŠ Šenkvice
98	PK-13-45	Kronika Materskej školy na Chorvátskej ulici	kronika	školská kronika	1976/1977 - 1999/2000	slovenský	knih	MŠ Šenkvice	MŠ Šenkvice
99	PK-13-46	Kronika III. Materskej školy v Šenkviach, Horná ul.	kronika	školská kronika	1980/1981 - 1990/1991	slovenský	knih	MŠ Šenkvice	MŠ Šenkvice
100	PK-13-47	Kronika III. Materskej školy v Šenkviach, Horná ul.	kronika	školská kronika	1991/1992 - 2003/2004	slovenský	knih	MŠ Šenkvice	MŠ Šenkvice
101	PK-13-48	Kronika III. oddelenia MŠ Šenkvice	kronika	školská kronika	2001/2002 - 2003/2004	slovenský	knih	MŠ Šenkvice	MŠ Šenkvice
102	PK-13-49	Kronika Materskej školy v Šenkviach, Horná ul. (<i>vrátane obkresového spracovania na Záhradnej ul.</i>)	kronika	školská kronika	2004/2005 - doteraz	slovenský	knih	MŠ Šenkvice	MŠ Šenkvice
103	PK-13-50	Kronika Ramiškotolicej ľudovej školy vo Veľkých Šenkviach	kronika	školská kronika	1928 - 1943	slovenský	knih	ŠA Bratislava - pobočka Modra	Slovenská republika
104	PK-13-51	Kronika Štátnej ľudovej školy, Národnej školy a ZDS v Malých Šenkviach (Ľudských Čankovciach/ZDS Čerovská ul., Šenkvice)	kronika	školská kronika	1919 - 1975	slovenský	knih	ŠA Bratislava - pobočka Modra	Slovenská republika
105	PK-13-52	Kronika Štátnej meštianskej školy vo Veľkých Šenkviach (Veľkých Čankovciach)	kronika	školská kronika	1935 - 1952	slovenský	knih	ŠA Bratislava - pobočka Modra	Slovenská republika
106	PK-13-53	Kronika Štátnej ľudovej školy vo Veľkých Šenkviach (Veľkých Čankovciach)	kronika	školská kronika	1946 - 1957	slovenský	knih	ŠA Bratislava - pobočka Modra	Slovenská republika
107	PK-13-54	Pamätná kniha Osemročnej strednej školy a ZDS vo Veľkých Čankovciach (v Šenkviach)	kronika	školská kronika	1957 - 1967	slovenský	knih	ŠA Bratislava - pobočka Modra	Slovenská republika
108	PK-13-55	Kronika ZDS Šenkvice	kronika	školská kronika	1967/1968 - 1994/1995	slovenský	knih	ZŠ Šenkvice	ZŠ Šenkvice
109	PK-13-56	Zápisnice ZRPŠ na ZDS Čerovská ul. (1 - 5. soč.), Šenkvice	zápisnice	Σ	1969 - 1976	slovenský	knih	(súkromné vlastníctvo)	súkromné vlastníctvo
110	PK-13-57	Kronika ZDS Čerovská ul. (1 - 5. soč.), Šenkvice	kronika	školská kronika	1970/1971 - 1975	slovenský	knih	(súkromné vlastníctvo)	súkromné vlastníctvo
111	PK-13-58	Kronika ZŠ Šenkvice	kronika	školská kronika	1995/1996 - 2015/2016	slovenský	knih	ZŠ Šenkvice	ZŠ Šenkvice
112	PK-13-59	Kronika ZŠ Šenkvice	kronika	školská kronika	2016/2017 - doteraz	slovenský	knih	ZŠ Šenkvice	ZŠ Šenkvice
113	PK-13-60	Kronika Včelárskeho spolku vo Veľkých Šenkviach	kronika	spolková kronika		slovenský	knih	(súkromné vlastníctvo)	súkromné vlastníctvo
114	PK-13-61	Kronika Bibikarskeho súboru vo Veľkých Čankovciach	kronika	spolková kronika	1951 - 1955	slovenský	knih	ŠA Bratislava - pobočka Modra	Slovenská republika
115	PK-13-62	Kronika Dozorného výboru Jednota-ESD v Šenkviach	kronika	spolková kronika	1957 - 1987	slovenský	knih	(súkromné vlastníctvo)	súkromné vlastníctvo

 Obr. 12 : Náhľad do (zatiaľ) súkromne spracovávaného Súpisu kroník Slovenska

Zdroj : autorské spracovanie (dáta získané vlastným prieskumom a nahliadnutím do jednotlivých kroník a pamäťových dokumentov)

Do úvahy pripadajú aj ďalšie evidenčné údaje, ktoré si však vyžadujú odbornú diskusiu – počet strán (počítať aj pri nestránkovaných dokumentoch), formát (v prípade nekategorizovaného uvádzať priamo rozmery strany v centimetroch) a pod.

11.3 Nutnosť vzniku zákona o kronikárstve na Slovensku

Najperspektívnejším a najnáročnejším cieľom iniciatívy *Spájame kronikárov Slovenska* je spracovanie a legislatívne schválenie stále absentujúceho zákona o kronikárstve a následne založenie Národného vlastivedného strediska (pravdepodobne v Martine, zakladajúc na dlhoročnej tradícii organizácie kronikárov z celého Slovenska v tomto meste²¹⁴), ktoré by na celoštátnej úrovni metodicky zastrešovalo problematiku kronikárstva, organizovalo a koordinovalo kronikárske školenia, snemy a súťaže a v neposlednom rade vykonávalo kontrolnú činnosť voči slovenským samosprávam o povinnom vedení kroník a s nimi súvisiacich náležitosti (jeho zriadenie by mohlo byť načrtnuté už v rámci tohto zákona). Viac sa o tejto myšlienke vyjadrujeme v podkapitole *Národné vlastivedné stredisko v Martine*.

Zákon o kronikárstve by podľa samospráv mal riešiť aj veľmi komplexné veci, ktoré si žiadajú dlhodobý koncepčný výskum – návrh obsahovej štruktúry, odmeňovanie kronikárov, atď. Zákon by však mal cieľiť na rozvoj kronikárstva na Slovensku – prenos financovania kronikárstva zo samospráv na štátne štruktúry, obnova metodických štruktúr, jasné vymedzenie nástrojov a schém, inšpekčná činnosť a pod.

Okrem toho, že by určoval regionálnych (krajských a okresných) metodikov; snažil by sa zabezpečiť určité práva i povinnosti pozícii kronikára. Zaoberať by sa mal aj odlišnými skupinami kroník a kronikárov (rozdiel medzi samosprávnymi a subjektovými kronikami – s vysokou pravdepodobnosťou by bol dôraz kladený najmä na samosprávne a školské kroniky, nakoľko na tieto oblasti má štát najlepší dosah).

Výnimočné postrehy z terénneho prieskumu argumentujú, že vedenie kroník nemá byť povinnosťou, ale len morálnym záväzkom samospráv. S týmto argumentom však nemožno súhlasiť, lebo tým pádom by ani zákon nekalkuloval so systematickým zázemím (v prípade naplnenia záväzku – 100 % samospráv by si viedlo svoju kroniku).

Jedná sa o široký fenomén a preto zákon by mal umožňovať, aby bol priebežne po svojom uzákonení mohol byť dopĺňaný o konkrétne novely a nariadenia, reagujúce na dobové potreby.

²¹⁴ Aj z praktických dôvodov – v rámci dlhodobého zámeru kompletnej rekonštrukcie sídelnej budovy Slovenského národného múzea v Martine musí táto štátna investícia počítať aj s výstavbou úplne novej muzeálnej budovy. Tu vzniká príležitosť na presadenie výstavby traktu i pre autorsky zamýšľané Národné vlastivedné stredisko.

11.4 Národné vlastivedné stredisko v Martine

Národné vlastivedné stredisko (NVS) v Martine by ako inštitúcia, zriadená Ministerstvom kultúry SR a sesterská inštitúcia voči Národnému osvetovému centru (NOC), mohlo mať viaceré funkcie a k nim sa viažuce sekcie, organizujúce jednotlivých zamestnancov. Značné opodstatnenie a význam by nachádzali napríklad takéto sekcie :

- *Sekcia kronikárstva a pamäťovej dokumentácie* (s potenciálnymi zložkami – referátmi, venujúcimi sa konkrétnym skupinám kroník či iným formám pamäťovej dokumentácie) – sekcia by sa venovala odbornému a vedeckému výskumu kroník ako historického a etnografického materiálu. Súčasťou sekcie by bola redakcia celoslovenského periodika *Slovenská kronika*.
- *Sekcia regionalistiky a vlastivednej práce* by sa venovala regionálnym a mestským múzeám, vlastivedným pracovníkom a zastrešovaniu regionálnej výchovy ako prierezovej témy materských, základných a stredných škôl/gymnazií. Sekcia by poskytovala zázemie tvorcom monografií a regionalistických (miestopisných) publikácií; zároveň by participovala na realizácii grantových projektov pri dokumentácii územia – od PHSR cez investičnú činnosť, identifikáciu reálií územia pred výstavbou a pod. – napr. aj v spolupráci s vysokoškolskými pracoviskami. Súčasťou sekcie by bola redakcia celoslovenského periodika *Vlastivedná revue*.
- *Sekcia Zborov pre občianske záležitosti*, nakoľko ako samotní funkcionári celoslovenskej organizácie ZPOZ – *Človek človeku* mediálne vyhlásili,²¹⁵ táto organizácia pôsobí vo forme občianskeho združenia a napriek tomu, že združuje zhruba 700 slovenských samospráv, nemá štátne zastrešenie (ani prostredníctvom Ministerstva kultúry SR, Národného osvetového centra či iných inštitúcií, resp. rezortov). V rámci tejto sekcie by bola príležitosť na hlbší a nebývalý rozvoj metodiky vedenia pamätných kníh.
- *Kronikársky inštitút* – sekcia by mohla zastrešovať celoštátnu metodiku kronikárstva, ako aj štruktúru regionálnej metodiky kronikárstva; ale taktiež realizovať inšpekčnú činnosť voči samosprávam ohľadom dodržiavania nariadení o vedení kroník a celkového prístupu ku kronikám a v prípade nekorektného prístupu tieto samosprávy aj sankcionovať. V prípade

²¹⁵ *U nás doma - Celoslovenská prehliadka Zborov pre občianske záležitosti*. In: Relácia *U nás doma*, 26. jún 2018. Banská Bystrica : RTVS - Rádio Regina Stred, 2018. Dostupné online : <https://reginastred.rtvs.sk/clanky/u-nas-doma/168099/celoslovenska-prehliadka-zborov-pre-obcianske-zalezitosti> [cit. 2019-12-20]

rozvoja regionálnej metodiky by sa inštitút venoval aj vzdelávaniu regionálnych metodikov kronikárstva. Inštitút by zároveň poskytoval potrebnú právnu podporu a poradenstvo kronikárom či k nim príslušným samosprávam alebo subjektom (právna ochrana kronikára voči samospráve, právna ochrana kronikárskej tvorby, zohľadňovanie autorského práva, konzultácie ohľadom nariadenia GDPR a iných odborných-legislatívnych usmernení).

- *Sekcia pamäťovo-dokumentačnej štatistiky a prieskumu* – sekcia by sa zaoberala štatistickým zisťovaním a spracovaním získaných dát zo samospráv i ostatných subjektov či inštitúcií ohľadom vedenia kroník, pamätných kníh a iných pamäťových dokumentov. Realizovala by náležité výskumy, prípadne by participovala na prieskumoch ostatných výskumných či odborných sekcií. Zároveň by kontrolovala využívanie finančného balíka, potenciálne štátom poskytovaného samosprávam (príp. aj školám?) na tvorbu kroník.
- *Sekcia distribúcie a Vydavateľstvo NVS* – sekcia by sa venovala distribúcii záznamových kníh kroník a pamätných kníh jednotlivým samosprávam, ktoré by o ne žiadali priamo NVS. NVS by bolo štátnym garantom – preberalo by záznamové knihy od súkromného výrobcu a distribuovalo by ich samosprávam. Sekcia distribúcie by zároveň zastrešovala šírenie literatúry, vydávanej pod hlavičkou NVS jednotlivými sekciami.
- *Sekcia všeobecnej správy NVS* – sekcia by v rámci svojej štruktúry zahŕňala ekonomicko-mzdové oddelenie, technické oddelenie, marketingové a propagačné oddelenie a ďalšie oddelenia, neodmysliteľne späté s riadnym chodom štátnej inštitúcie.

Národné vlastivedné stredisko by nezhrmažďovalo originály kroník (čo v prípade dobových záznamových kníh je skôr rola oblastných archívov a ich jednotlivých regionálnych pracovísk, príp. regionálnych múzeí), ale ich odpisy či kópie – stalo by sa tak jedinou celonárodnou platformou, kde by boli k dispozícii všetky kronikárske záznamy (i retrospektívne). To by uľahčovalo aktuálne spätný proces digitalizácie a v budúcnosti priebežný proces digitalizácie, ktorú by realizovalo na báze inštitucionálnej spolupráce. V prípade uzavretia memoranda so Slovenskou národnou knižnicou (SNK) v Martine by sa podieľalo na digitalizácií zápisov, a to prostredníctvom Digitalizačného centra SNK vo Vrútkach.

Národné vlastivedné stredisko by okrem poskytnutia zázemia pre v Martine sídliacu Radu národnej kultúry organizovalo pravidelné kronikárske školenia (ideálne aspoň raz za dva

mesiace, minimálne 2- či 3-krát ročne) v jednotlivých regiónoch, zároveň by koordinovalo sieť regionálnych metodikov pre kroniky, vydávalo celoštátne kronikárske a vlastivedné periodikum a spoluorganizovalo súťaž *Slovenská kronika*.

Snahou by bol aj rozvoj osvetu, preto by NVS poskytovalo záštitu nad tvorbou tematických webových stránok a správou príslušných stránok a skupín na sociálnych sieťach. Vyvíjalo by iniciatívy na zorganizovanie výstav kroník a pamätných kníh a v neposlednom rade by pravidelne aktualizovalo detailný súpis kroník a pamätných kníh z celého Slovenska (či už samosprávnych, školských, subjektových, atď.).

Jednou z praktických úloh NVS by bolo vybavovanie žiadostí obcí o poskytnutie záznamových kníh pre kroniku/pamätnú knihu. Štát by formou štátnej zákazky zakúpil väčšie množstvo záznamových kníh, vyhovujúcich príslušným kritériám a po ich výrobe v knihárskej dielni by boli doručené a skladované v Národnom vlastivednom stredisku. NVS by ich následne zdarma – na základe predošlej žiadosti – poskytovalo obciam, mestám a štátnym zariadeniam (školám, inštitúciám, atď.), ktoré by tým boli väčšmi motivované viesť kroniku, nakoľko výdavky za tieto pre štát minimálne technické výdavky by neznášala samospráva, ale štátny aparát.

11.5 Formátové zjednotenie kroník a technická unifikácia kronikárskej práce

Na základe vlastných skúseností, avšak najmä na základe empirických zistení z terénneho prieskumu kroník a pamätných kníh, identifikujeme jeden z negatívnych dopadov neustálenej situácie ohľadom kronikárskej metodiky – samosprávy i školy žiadajú legislatívne spracovanie zákona o kronikárstve aj z úplne praktického hľadiska.

Tým hľadiskom je fakt, že samosprávy a školy ako v tejto oblasti neodborné orgány sú vystavené pred úlohu zabezpečiť si záznamové knihy pre kroniky a pamätne knihy po vlastnej osi a pravdaže z vlastných zdrojov. Viackrát bolo preukázané, že kvôli nevedomej neznalosti došlo k zakúpeniu nevhodnej záznamovej knihy :

- 1) kronikár až pri zapisovaní záznamu zistil, že papier je pre kronikársky účel nevhodný – presakuje
- 2) vedenie školy bez konzultácie s kronikárom či zapisovateľom kroniky zakúpilo záznamovú knihu s tým, že jej listovú kapacitu dalo navýšiť, aby aktívne slúžila svojmu účelu čo najdlhšie – pri malom formáte (A4) je však prílišná hrúbka knihy kombináciou, kedy sa komplikuje samotný ručný zápis – obalový list kvôli hrúbke knihy visí vo vzduchu, kronikár si tento priestor musí vyplniť a zafixovať, aby mohol písať. Pri veľkých formátoch býva aj napnutejšia väzba, čo pôsobí rušivo aj pri neskoršom čítaní záznamov.

Pri idealistickej predstave by preto v budúcnosti mali vzniknúť metodické pokyny s priamym a explicitným určením formálnych a technických noriem (zvlášť pre kroniky a zvlášť pre pamätne knihy) :

- druh papiera, z ktorého má byť záznamová kniha vyrobená
- druh väzby, ktorá má byť aplikovaná
- druh písomných a kancelárskych potrieb kronikára (dokumentačný atrament, pero, atď.)
- väzba a počet listov (ideálne vytvoriť jeden typ záznamovej knihy kroniky a jeden, od kroniky aspoň vizuálne odlišný typ záznamovej knihy pre pamätnú knihu) – skrátka nájst' vhodný pomer formátu k počtu listov záznamovej knihy
- formálne záležitosti (nápis na prednej strane obalu, formálne a obsahové riešenie prvých strán kroniky a pamätných kníh – čo je dôležité pre ich evidenciu)

Tieto normy by mali byť záväzné pre prípadného jednotného výrobcu kroník – tak v prípade Českej republiky, ako aj v prípade Slovenska (zvlášť). Je vecou detailu, či by sa jednalo o štátny podnik alebo súkromnú spoločnosť – certifikovanú knihársku dielňu, realizujúcu štátnu zákazku (a nie zákazky samospráv).

Obr. 13 : *Originálna kronika obce Stará Bystrica (okr. Čadca)
z dielne knihárskej spoločnosti Libris*

Zdroj : Facebook stránka spoločnosti Libris

Prirodzene, kontra-argumentom by bola narážka, že obce/mestá a iné štátne subjekty či organizácie verejnej správy by tým prišli o voľnú ruku pri výbere výrobcu, ako aj svojského formátu kroniky (bez špecifických znakov príslušnosti k danej samospráve – napr. erb na titulnej strane obalu), čo by mohlo mať negatívny vplyv na tvorbu lokálnej identity. V tomto

ponímaní však ide o unifikáciu formátu a prevzatie finančných a organizačných trovov na štát – samosprávy a subjekty majú po realizácii prvotných evidenčných strán v záznamovej knihe slobodnú ruku pri koncipovaní textového jadra a jeho príloh – po úvodných stranách preto môže nasledovať aj erb obce, pokiaľ je žiadaný.

Obř. 14 : *Originálna kronika obce Čičava (okr. Vranov nad Topľou)
z dielne knihárskej spoločnosti Libris*

Zdroj : Facebook stránka spoločnosti Libris

V Českej republike i na Slovensku existuje viacero knihárskych spoločností, z nich môžeme (bez reklamného úmyslu) menovať českého knihára – a zároveň kronikára – Václava Uhera.²¹⁶ Zároveň už spomínaná iniciatíva *Kroniky a kronikári* poskytuje za racionálnu cenu tzv. „Kronikárský balíček“,²¹⁷ pozostávajúci z 200 stranovej záznamovej knihy formátu s bezdrevným papierom normy ISO 9706 a šitou väzbou; a po dvoch perách modrej, červenej a čiernej farby (značka *Liner 2631 Centropen*).

Na Slovensku je známou knihárskou spoločnosťou s dobrými referenciami zo strany samospráv, spolkov i súkromných subjektov či rodín firma Libris,²¹⁸ sídliaca v obci Klubina (okr. Čadca).

²¹⁶ HROMÁDKA, Tomáš – UHER, Václav : *Kronikár knihařem*. In: *Kroniky a kronikári 1/2020*. Praha : Mgr. Tomáš Hromádka, 29. február 2020. Str. 6 – 8.

²¹⁷ *Kronikárský balíček*. In: *Kroniky a kronikári 1/2020*. Praha : Mgr. Tomáš Hromádka, 29. február 2020. Str. 15.

²¹⁸ Oficiálna webová stránka spoločnosti Libris. Dostupné online : <https://libris.webnode.sk/> a <https://www.sashe.sk/LibriS/moje/kroniky-a-fotoalbumy> [cit. 2020-08-03]

11.6 Spolupráca kronikárov v česko-slovenskom kontexte

Spolupráca kronikárov v česko-slovenskom texte už v náznakoch a alternatívnych, nie úplne priamych formách existuje – prejavom je napríklad odoberanie českého kronikárskeho periodika *Kroniky a kronikári* slovenskými kronikármi, vo veľkej miere pociťujúcimi absenciu celoštátneho slovenského periodika pre kronikárov. Za určitú formu spolupráce, tentokrát prostredníctvom inšpirácie, môže byť záujem vybraných českých iniciátorov o usporiadanie celoštátnej kronikárskej súťaže podľa slovenského vzoru. V prípade rozvoja štátnych metodík v oboch krajinách je možné organizovať vzájomné zázjazdy a návštevy, zoznamovacie semináre i konzultačné školenia.

12 PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA

Na záver pripájame spracovaný exkurz (v pozícii prípadovej štúdie) do výsledkov realizovaného výskumu a prieskumu kroník a pamätných kníh v regióne Turiec. Skrytým úmyslom bola aj snaha koncipovať členenie tejto štúdie podľa kapitol, ktoré čitateľ mal možnosť naštudovať v doterajšom obsahu tejto diplomovej práce. Využitie tejto mustry v praktickom zameraní má poukázať na jej vhodnosť a logickú štruktúru.

12.1 Metodika autorského výskumu

Na základe úspešnej grantovej žiadosti zo schémy, ktorú vyhlásila Filozofická fakulta Univerzity Karlovy a po získaní finančného grantu na projekt *Realizácia prípadových štúdií v rámci výskumu lokálneho kronikárstva na Slovensku* bolo možné začať realizovať prípadové štúdie lokálneho kronikárstva na Slovensku.²¹⁹ Po dôslednom zvážení sme však skonštatovali, že absencia aspoň jedného logického parametra výberu by nebola dobrým základom pre koncepčný a komplexný výskum. Pôvodný plán realizovať terénny prieskum v náhodne vybraných obciach po celom území Slovenskej republiky bol preto pretransformovaný do zámeru aplikovať výskumný zámer na konkrétny región.

Po posúdení rôznych dôvodov a námetov bol za výskumné územie určený región Turiec. Bližšie dôvody uvádzame v nasledovnej podkapitole *Úvod do prípadovej štúdie*. Čiastočne spoločné reálie a podobný historický kontext jednotlivých obcí poskytovali dostatočnú živnú pôdu na ďalšie koncipovanie výskumu. Napriek tomu, že najprv bola stanovená jasná štruktúra rozhovorov osve so starostami a osve s kronikármi, pri realizácii výskumu došlo k ich úplnému vypusteniu – neboli dostatočne relevantné, nakoľko aj výskumná situácia sa menila v každej obci či meste (iný účastník stretnutia – raz kronikár, inokedy štatutár samosprávy, príp. pracovník obecného úradu a pod.).

Účelom projektu bol (a stále je) bližší kontakt a spoznanie situácie konkrétnych kronikárov/kronikárook vo vybraných obciach/mestách/mestských častiach na území Slovenskej republiky. Riešenie projektu predpokladalo početné bádateľské cesty a stretnutia s lokálnymi aktérmi, teda ľuďmi z praxe – čo sa finálne aj naplnilo, pričom išlo o mimoriadne dôležitý a podstatný prvok celého výskumu. Zamýšľané výstupy projektu však presahujú rámec diplomovej práce, pričom ich pointou má byť spracovanie konkrétnych záchytných bodov a

²¹⁹ Tento projekt bol v skratke prezentovaný aj formou posteru na podujatí *Den mladé vedy 2020*. Dostupné online: <https://www.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/2020/05/Luk%C3%A1%C4%8D.pdf> [cit. 2020-08-03]

metodických opôr pre kronikársku prácu. Potenciálnym využitím spracovaného materiálu môže byť argumentačná podpora legislatívnej prípravy zákona o kronikárstve, ktorý v súčasnej slovenskej praxi zásadne absentuje.

Celý výskum pozostával z dvoch základných častí – terénny prieskum (v obciach či mestách – návšteva obecných/mestských úradov, stretnutia s kronikármi a kompetentnými pracovníkmi) a archívny výskum (excerpcia ďalších informácií, ktoré dopĺňali a častokrát boli dobrými spojkami pre už získané údaje z terénu; ale taktiež vyhľadávanie ďalších dostupných kroník a snaha o ich katalogizáciu). Nadviazaný kontakt so samosprávami udržujeme i naďalej, pričom po finalizácii celej prvej etapy výskumu a prieskumu pamätných kníh a kroník v regióne Turiec bude každej z participujúcich samospráv doručený protokol s výsledkami výskumu – informácie v ňom budú priamo použité v pripravovanej publikácii *Turčianske kroniky – regionálne reflexie a lokálna prax*.

Nasledujúce podkapitoly sú už preto priamym informačným výstupom, ktorý môžeme definovať ako údajovo bohatý a solídny úvod k celkovým výsledkom výskumu (v ďalších, tu nepublikovaných častiach, aj členeným podľa jednotlivých obcí a miest).

12.2 Úvod do prípadovej štúdie

Situácia na Slovensku je ohľadom kronikárstva pomerne kritická. To bolo primárnym dôvodom, prečo sa táto záverečná práca popri komparatívnom dimenzovaní zamerala na slovenskú prax, ktorej v záujme svojej vlastnej praktickosti mieni napomôcť. Nezáujmom zákonodarcov a postupom času aj mnohých osvetárov sa z kronikárstva stal samorast, existenčne závislý na ochote štatutárov samospráv a schopnostiach kronikárov.

(Z)realizovaný výskum je geograficky vymedzený hranicami regiónu Turiec, teda samospráv, združených v okresoch Martin a Turčianske Teplice. Jeho obsahová náplň je však ponímaná v československom, resp. po roku 1993 v celoslovenskom kontexte. Výber turčianskeho regiónu nebol náhodný a ani motivovaný subjektívnymi dôvodmi. Vhodnosť tohto územia na realizáciu príslušného výskumu spočíva v jeho stáročných kultúrnych tradíciách a primárnym rolám v národno-emancipačnom zápase Slovákov v období habsburskej monarchie. Kultúrny kapitál obyvateľstva je zúročený i v sídelnom jadre Turca – meste Martin, ktoré je národným a kultúrnym centrom Slovákov. Toto mesto na základe viacerých argumentov možno zároveň považovať za nepísané „hlavné mesto slovenského kronikárstva“.

Kronikármi sa i v tomto regióne stávali príslušníci miestnej inteligencie – notári, učitelia i farári. Na základe realizovaného výskumu môžeme konštatovať, že sa vyskytli prípady, kedy

jeden kronikár viedol kroniky viacerým obciam. Do role kronikára s väčším územným dosahom bol vhodný najmä obvodný notár, učiteľ alebo farár/správca farnosti, spravujúcej viacero obcí. Dialo sa tak postupne (menovite napr.: Ľudovít Krasnec najprv v obci Dražkovce, neskôr v obci Folkušová či Cyril Mallý – najprv v obci Veľký Čepčín, neskôr v obci Rakša) ako aj v určitom období súčasne (menovite napr.: Magda Gašparová v obciach Brieštie a Slovenské Pravno, Ján Jesenský v obciach Benice a Příbovce, Milan Podhradský v obciach Košťany nad Turcom a Příbovce). Vyskytol sa prípad vedenia kroník tak v niekdajšom pôsobisku, ako aj v novom, v rámci regiónu geograficky vzdialenejšom pôsobisku (menovite napr.: Cyril Baran najprv v obci Vrúcko, neskôr v obci Folkušová).

Socialistická metodika i ideologická kontrola kroník sa stali zaužívanou súčasťou kronikárskej práce v Turci v priebehu hneď niekoľkých desaťročí druhej polovice 20. storočia. Určitým zlomom vo vývoji kronikárstva bola strata jeho koordinačného orgánu v rámci politicko-spoločenských zmien po Nežnej revolúcii (1989).

12.3 Martinské kultúrne podhubie a inštitucionálne zázemie

Samozrejme, veľmi zásadnú úlohu hrá aj v problematike kronikárstva centrum regiónu a silné mestské jadro – mesto Martin. Nemožno šablónovito tvrdiť, že takúto úlohu má každé okresné mesto. Pozícia mesta Martin je v tomto ohľade výnimočná najmä vďaka jedinečnému inštitucionálnemu zázemiu (celá sieť kultúrno-osvetových a pamäťových inštitúcií – obzvlášť národného, v menšej miere regionálneho významu), ako aj stáročnej kultúrnej tradícii (počnúc už olejkármí a šafraníkmi, pokračujúc matičným obdobím až po masarykovské obdobie na sklonku existencie habsburskej monarchie a v období prvej Československej republiky – Masarykovci využívali vilu na Bystričke neďaleko Martina ako letné sídlo).

V súčasnej inštitucionálnej štruktúre regiónu Turiec, žiaľ, chýba regionálne múzeum. Niekdajšie, dnes už zaniknuté Turčianske múzeum Andreja Kmeťa (TMAK) sa v roku 2004 stalo organizačnou zložkou Slovenského národného múzea v Martine s tým, že múzeum – už bez prívlastku Turčianske – sa stalo pracoviskom prírodovedných odborníkov pre región Turca, absentuje tu však niekdajšie historické oddelenie či pozície etnológov, geografov a pod.

Historické oddelenie niekdajšieho regionálneho múzea nie je spomínané náhodou. Jedna z jeho pracovníčok – Daniela Huťková (1954 – 2009)²²⁰ – bola najdlhšie pôsobiacou okresnou²²¹

²²⁰ Za poskytnutie informácií o Daniele Huťkovej, ako aj za poskytnutie jej profilovej fotografie, ďakujem jej bratovi – Zdenkovi Huťkovi a jej synovi Lukášovi Lilgemu.

²²¹ V období jej pôsobenia počas 70. a 80. rokov 20. storočia si treba uvedomiť skutočnosť, že Turiec bol tvorený jediným okresom, a to okresom Martin (samostatný okres Turčianske Teplice vznikol až v roku 1996 vplyvom zmeny územno-správneho usporiadania územia Slovenskej republiky).

metodičkou pre kroniky (a to od začiatku júla 1982²²² do konca júna 1989). Pracovníci tohto oddelenia boli zároveň členmi okresnej posudkovej komisie pre kroniky (napr. historik Richard Lacko).

Obr. 15 : *Okresná metodička pre kroniky okresu Martin (terajších okresov Martin a Turčianske Teplice) a zároveň odborná pracovníčka historického oddelenia vtedajšieho Turčianskeho múzea Andreja Kmeťa (TMAK) – Daniela Huťková.*

Zdroj : rodinný archív rodiny Huťkovej a Lilgovej (sprostredkovateľ : Zdenko Huťka)

Pracovníci martinských inštitúcií však priamo vstupovali aj do kronikárskej praxe v Turci – napr. historik TMAK – Jozef Kubovčík bol v rokoch 1978 – 1982 kronikárom obce Valča, i keď počas celého obdobia pôsobenia bol občanom mesta Martin (ak pracujeme s obvyklým argumentom, že kronikárom obce má byť priamo občan dotyčnej obce). Rovnaká situácia nastala aj pri Jánovi Hyčkovi, historikovi Slovenského národného múzea v Martine, ktorý bol kronikárom svojej rodnej obce Karlová.

V prípade obce Valča sa kronikárom a nástupcom Jozefa Kubovčíka stal rodák a obyvateľ Valče – Ján Anđel, pracovník martinského vydavateľstva Osveta, ilustrátor a spisovateľ pre deti a mládež. Ďalším príkladom je niekdajší pracovník Matice slovenskej Horst Hogh, ktorý v čase svojho pôsobenia v tejto ustanovizni bol kronikárom obce Lipovec (1980 – 1985).

²²² Podľa zmienky v 5. ročníku periodika *Kronikár* (ako prílohy zborníka *Kmetianum*) v tejto pozícii pôsobila už od 15. júna 1979 – pozri : *Prehľad o súčasnom stave písania kroník v okrese Martin*. In: LACKO, Richard : *Kronikár – V. ročník – Metodický materiál pre obecných kronikárov*. Martin : Turčianske múzeum Andreja Kmeťa, 1980. Str. 10 – 26.

12.4 Metodická činnost Turčianskeho múzea Andreja Kmeťa

Regionálne vymedzené a vlastivedne zamerané Turčianske múzeum Andreja Kmeťa pôsobilo ako dôležitý oblastný metodický orgán tak pre správu pamätných izieb, ako aj vedenie kroník v jednotlivých obciach a mestách Turca. Dôležité ponímanie kroník a s nimi súvisiacej činnosti prizmou tohto múzea sa odrážalo aj na tom, že jedna pracovníčka z celkovo štyroch pracovníkov historického oddelenia bola pracovne zaradená ako metodička pre kroniky.²²³

Ako v odpočte činnosti práce múzea v roku 1972 uviedol jeho vtedajší riaditeľ Jozef Kubovčík, odborní pracovníci v danom roku preskúmali úroveň písania kroník v okrese²²⁴ : „Dôležitou úlohou múzea je poskytovanie metodickéj pomoci obecným kronikárom. V roku 1972 odborní pracovníci múzea preskúmali úroveň písania kroník v okrese. Z výsledkov prieskumu vypracovali záverečnú správu (v rámci dostupných zdrojov sa nezachovala; poznámka autora). V spolupráci s Okresným osvetovým strediskom (OOS) v Martine zorganizovali školenie kronikárov, na ktorom rozobrali spôsob písania kroník v Turci a poprezerali si niektoré ukážky dobrých kroník.“

Pri terénnom prieskume sa nám podarilo zdokumentovať len jediný dôkaz o realizácii prieskumu kroník na konci 70. rokov 20. storočia pod záštitou Okresného osvetového strediska v Martine a TMAK – jednostranový záznam Vlasty Kunovskej ako odbornej pracovníčky OOS a vtedajšej okresnej metodičky pre kroniky z 9. januára 1978, ktorý bol vložený v príslušnej kronike obce Turany (o ktorej bol spísaný).

Turčianske múzeum Andreja Kmeťa využilo kroniky aj v rámci kultúrno-osvetovej činnosti, a to formou výstavy *Kroniky Turca* (stalo sa tak v roku 1982).²²⁵ Stalo sa tak pomerne rýchlo po oficiálnom prevzatí kompetencií na metodické vedenie kronikárov od Okresného osvetového strediska v Martine (v gescii ktorého kronikárstvo bolo od júla 1977) v januári 1980.

12.5 Činnosť socialistickej metodiky kroník v okrese Martin

Socialistická metodika kroník spočívala v ideologickom zámere podnecovať aj túto formu textovej tvorby pamäťového dedičstva. Kronika bola právom vnímaná ako médium. Ako, zrejme z nutnosti a podľa očakávaní vtedajšej tlačovej cenzúry, uviedla aj okresná metodička

²²³ VOLNOVÁ, Klára : *Zloženie pracovníkov Turčianskeho múzea A. Kmeťa v Martine od jeho vzniku po rok 1994*. In: MLYNARČÍK, Jozef a kolektív : *30 rokov Turčianskeho múzea Andreja Kmeťa v Martine*. Martin : Turčianske múzeum Andreja Kmeťa, 1994. Str. 40 – 44.

²²⁴ KUBOVČÍK, Jozef : *Z činnosti Turčianskeho múzea Andreja Kmeťa v Martine*. In: *Kmetianum III*. Martin : Vydavateľstvo Osveta, 1974. Str. 323 – 326.

²²⁵ PALOVČÍKOVÁ, Anna : *Z činnosti Turčianskeho múzea Andreja Kmeťa v Martine*. In: *Kmetianum VI*. Martin: Vydavateľstvo Osveta, 1982. Str. 265 – 269.

Daniela Huťková vo svojom príspevku *Písanie kroník v okrese Martin* vo vlastivednom regionálnom zborníku *Kmetianum*²²⁶ : „Buržoázna spoločnosť však nemala záujem na tom, aby ľudové kronikárstvo prospievalo, a preto sa mu nevenovala takmer žiadna pozornosť.“

Kronikám sa neprávom upiera významný podiel na reprezentácii obce, hoci neraz nepriamy (zásadný zdroj pre tvorbu monografií, dokumentovanie diania v skrátenejšej a prehľadnejšej verzii než obecné/mestské registratúry a pod.). Trend ignorovania dôležitosti kroník teda nie je len fenoménom „buržoázných spoločností“ – garnitúre sa ani v hlbokom socializme nepodarilo (nechcelo?) motivovať či donútiť viaceré obce k vedeniu kroník.

Obr. 16 : *Kronikárske príručky pre turčianskych kronikárov*

– *Naše kronikárstvo* (dvojdielna publikácia z rokov 1967 a 1968),

Kronikár (viacero dielov, vydaných v priebehu 70. rokov 20. storočia)

a *Kronikársky spravodajca* (viacero brožúrov, vydaných každoročne v priebehu 80. rokov 20. storočia)

Zdroj : vlastná fotodokumentácia autora

Turčianske múzeum Andreja Kmeťa (TMAK) v Martine ako okresný metodický orgán pre vedenie kronikárov vydával malé zborníky *Kronikár* (päť dielov zo 70. rokov a zo začiatku 80. rokov 20. storočia) a každoročne v priebehu 80. rokov 20. storočia brožované periodikum *Kronikársky spravodajca*. Múzeum sa však kronikárom venovalo už skôr než mu to prikázalo uznesenie Rady Okresného národného výboru (ONV) v Martine – svedčí o tom dvojdielny zborník *Naše kronikárstvo* od vtedajšieho, inak dlhoročného riaditeľa múzea – Jozefa Mlynarčíka (prvý diel bol vydaný v roku 1967, druhý o rok neskôr).

²²⁶ HUŤKOVÁ, Daniela : *Písanie kroník v okrese Martin*. In: *Kmetianum VIII*. Martin : Osveta, 1987. Str. 351 – 364.

Napokon však, po odmyslení si občas prehnanej propagandy a úmyselnej socialistickej ideológie, treba uznať, že socializmus bol plodný aj na dobré kronikárske diela a vtedy stanoveným systémom by sme sa mohli inšpirovať aj dnes, hoci za trochu iným účelom (väčšmi podpora, metodika, osveta).

12.6 Kronikárstvo okresu Martin v krajskom porovnaní

Na prelome rokov 1981 a 1982 sa uskutočnil prieskum, realizovaný Stredoslovenským múzeom v Banskej Bystrici a Odborom kultúry Krajského národného výboru (KNV), ktorý mal na úrovni okresných národných výborov (ONV) zistiť, štatisticky podchytiť a zrekapitulovať stav, ako aj obsahovú a kvalitatívnu úroveň vedenia kroník v obciach a mestách Stredoslovenského kraja.

Pri všeobecných výsledkoch možno konštatovať, že z 857 obcí a miest kraja sa kroniky viedli iba v 410 obciach a mestách, čo činilo 47,8 %-ný podiel. Avšak vysoko nad krajským priemerom sa v tomto ohľade popri okresoch Považská Bystrica, Prievidza a Žiar nad Hronom uvádza aj okres Martin.²²⁷

V sústavnom vedení kroník v obciach a mestách príslušného okresu (prepočet na percentuálny podiel) sa okres Martin umiestnil v celokrajskom poradí²²⁸ na treťom mieste (kroniku si viedlo 81,6 % z existujúcich obcí a miest) po okrese Prievidza (95,3 %) a Žiar nad Hronom (86,9 %). Menej chváľitebným výsledkom bola percentuálne vykázaná účasť kronikárov na organizovaných okresných kronikárskych školeniach – v tomto ohľade sa okres Martin v rámci Stredoslovenského kraja zaradil s 51,8 % účasťou kronikárov do stredu poradia – najhorší výsledok v tomto sledovanom aspekte dosiahli okresy Rimavská Sobota (23,1 %) a Lučenec (24 %).²²⁹

12.7 Ideologická kontrola kronikárskych záznamov

Ku dňu 15. októbra 1982 boli Okresnou komisiou pre posúdenie úrovne záznamov do obecných kroník posúdené za rok 1981 záznamy do kroník obcí : Abramová, Belá-Dulice, Blatnica, Budiš, Dražkovce, Dubové, Folkušová, Jazernica, Kláštor pod Znievom, Lipovec, Malý

²²⁷ ŠOKA, Milan : *O niektorých problémoch obecného kronikárstva v Stredoslovenskom kraji*. In: HUŤKOVÁ, Daniela : *Kronikársky spravodajca 1983*. Martin : Turčianske múzeum Andreja Kmeťa, 1983. Str. 8 – 12.

²²⁸ Stredoslovenský kraj v sledovanom období pozostával z 13 (veľkých) okresov – Banská Bystrica, Čadca, Dolný Kubín, Liptovský Mikuláš, Lučenec, Martin, Považská Bystrica, Prievidza, Rimavská Sobota, Veľký Krtíš, Zvolen, Žiar nad Hronom a Žilina.

²²⁹ Pozri poznámku č. 227.

Čepčín, Mošovce, Sklabiňa, Sklené, Slovany, Slovenské Pravno, Sučany, Trebostovo, Turany, Turčianska Štiavnička, Turčianske Jaseno, Turčianske Teplice, Veľký Čepčín a Vrúcko.

Komisia odporučila pre vyššiu kvalitatívnu úroveň držať sa pri tvorbe záznamov nasledovného či venovať viac pozornosti týmto témam : obsahová vyváženosť textu; verejný a politický život obce, činnosť Miestneho národného výboru (MNV), zložiek Národného frontu (NF); činnosť Zboru pre občianske záležitosti; realizáciu Jednotného plánu kultúrno-výchovnej činnosti; vyhodnocovanie socialistických záväzkov; štylistická, gramatická a estetická úprava textu.²³⁰

Za členov okresnej komisie pre posúdenie úrovne záznamov do obecných kroník boli menovaní regionálni odborníci či predstavitelia príslušných pamäťových inštitúcií (regionálneho múzea, okresného archívu a pod.). V roku 1987 sa táto osemčlenná komisia²³¹ stretla dvakrát.

12.8 Školenia kronikárov v regióne

Špecificky a konkrétne v rámci Turca sa problematikou kronikárstva ako prvý zaoberal Jozef Mlynarčík (1932 – 2009), dlhoročný riaditeľ Turčianskeho múzea Andreja Kmeťa. Výsledkami tejto sféry jeho činnosti sú napríklad metodické materiály pre kronikárov *Naše kronikárstvo – I. a II. časť*.²³² Vznikli ako výsledok školenia kronikárov okresu Martin (rozumej dnešné okresy Martin a Turčianske Teplice), ktoré sa uskutočnilo na konci februára 1967. Ich účelom bolo poskytovanie informácií a podkladu pre ďalšie, priebežné vzdelávanie kronikárov. Ako však uviedol samotný autor priamo v úvode²³³ : „Pri odborných otázkach, triedenia materiálu, metódy práce, kronikárom kedykoľvek radou pomôžu odborní pracovníci Turčianskeho múzea i metodici Okresného osvetového domu v Martine.“

Dňa 6. júla 1982 sa uskutočnilo ďalšie okresné školenie kronikárov, okrem záverečnej diskusie na ňom boli odprezentované štyri príspevky : *Dokumentácia minulosti a súčasnosti a jej miesto v práci obecného kronikára* (Milan Šoka, Stredoslovenské múzeum Banská Bystrica), *Chránené a vzácne druhy rastlín okresu Martin* (Katarína Škovirová, Turčianske múzeum

²³⁰ HUŤKOVÁ, Daniela : *Súčasný stav písania kroník v našom okrese*. In: HUŤKOVÁ, Daniela : *Kronikársky spravodajca 1982*. Martin : Turčianske múzeum Andreja Kmeťa, 1982. Str. 22.

²³¹ Členmi komisie boli : Edita Gergeľová – riaditeľka Múzea revolučnej tlače Klementa Gottwalda, Daniela Huťková – okresná metodička pre kroniky (Turčianske múzeum Andreja Kmeťa), Ján Herodek – riaditeľ Okresného osvetového strediska v Martine, Oľga Kričková – inšpektorka odboru kultúry ONV, Richard Lacko – historik Turčianskeho múzea Andreja Kmeťa, Oľga Lauková – vedúca odboru kultúry ONV, Anna Palovčíková – riaditeľka Turčianskeho múzea Andreja Kmeťa a Paulína Valková – riaditeľka okresného archívu.

²³² Tieto exempláre uchováva Literárny archív Slovenskej národnej knižnice v Martine v rámci ešte nespracovaného fondu – osobnej pozostalosti Jozefa Mlynarčíka (1932 – 2009).

²³³ MLYNARČÍK, Jozef a kol. : *Naše kronikárstvo – I. časť*. Martin : Okresný osvetový dom v Martine, 1967. Str. 2.

Andreja Kmeťa),²³⁴ *Práca kronikárov v okrese Čadca* (Eva Veselá, Kysucké múzeum Čadca) a *Súčasný stav písania kroník v okrese Martin* (Daniela Huťková, Turčianske múzeum Andreja Kmeťa). Ako s nevôľou zhodnotila jedna z organizátorov – okresná metodička Daniela Huťková,²³⁵ účasť kronikárov z okresu dosahovala len zhruba 50%.

Aj v roku 1983 pokračovala tradícia školenia kronikárov jedenkrát do roka – v júli (konkrétne dňa 7. júla 1983) a s ňou sa opäť prejavila len 50%-ná účasť kronikárov z okresu Martin. Inak tomu nebolo ani na školení v roku 1984 (dňa 10. júla 1984).

Školenie kronikárov okresu Martin sa v roku 1986 uskutočnilo dňa 27. októbra 1986 s nasledovným programom : prednášky *Spolupráca národných výborov a zložiek Národného frontu s kronikárom obce* (Ol'ga Lauková, vedúca odboru kultúry ONV Martin) a *Z činnosti Okresnej komisie pre posúdenie úrovne záznamov do obecných kroník* (Ján Herodek, riaditeľ Okresného osvetového strediska /OOS/ Martin); diskusia kronikárov (napr. o vedení pomocného zošita) a taktiež výstavka kroník a fotoalbumov.

12.9 Súčasný stav kronikárstva v regióne Turiec

Ako je možné dedukovať z niektorých výsledkov terénneho prieskumu i archívno-literárneho výskumu (pozri Prílohu 9), väčšina turčianskych obcí je pozitívnym príkladom a zákonnú povinnosť o vedení kroník si riadne plní. Kronikári sa však sami dožadujú kronikárskych školení – nepocitujú nedostatok literatúry, ale skôr nedostatok osobných školení, kontaktu s lektorom a taktiež pocitujú absenciu akejkoľvek spätnej väzby, komunikácie s ďalšími kronikármi z regiónu. Štatutári samospráv, vybraní zamestnanci obecných a mestských úradov, ako najmä samotní kronikári kritizujú stav aktuálneho prístupu štátnej správy k riešeniu a kompetenčnému zastrešeniu kronikárstva na ústrednej i regionálnej úrovni. Žiadajú obnovenie funkcie okresného kronikárskeho metodika.

Štatutári na fenomén kronikárstva hľadajú najmä prizmou praktického zabezpečenia a plynulej činnosti kronikára – očakávajú tvorbu zákona o kronikárstve (len výnimočne sa prejavili názory, že zákon nie je potrebný a tvorba kroník má byť i naďalej ponechaná na morálnom záväzku všetkých samospráv), avšak jeho prínos vidia najmä v potenciálnom metodickom usmernení, nielen vymedzení kontrolných a rozvojových mechanizmov.

²³⁴ Kronikári okresu Martin (resp. regiónu Turiec) boli pravidelne – či už v rámci regionálnych školení či metodických príručiek – informovaní aj o vlastivedných danostiach Turca – od geológie, cez flóru a faunu až po dejiny regiónu či potenciál kronikárskeho bádania v okresnom archíve.

²³⁵ HUŤKOVÁ, Daniela : *Úvod*. In: HUŤKOVÁ, Daniela : *Kronikársky spravodajca 1982*. Martin : Turčianske múzeum Andreja Kmeťa, 1982. Str. 2 – 3.

Nevedome spoločnou myšlienkou početnej skupiny starostov obcí je predsavzatie, aby štát prevzal v tejto práci už viackrát spomínané všetky finančné trovy ohľadom kronikárskej tvorby a činnosti kronikára, čím by došlo k motivácii samospráv – k prehĺbeniu motivácie na vedenie kroniky v prípade tých samospráv, ktoré si kroniku vedú a rozvinutie tradície vedenia kroniky v prípade tých samospráv, ktoré túto sféru samosprávneho výkonu (dlhodobo) zanedbávali.

KOMPARATÍVNA SYNTÉZA

Relevancia komparatívnych dejín ako vedného odboru sa v rámci tejto záverečnej práce prejavuje skutočne zásadným spôsobom. Práve vďaka vzájomnej komparácii rovnakého fenoménu v dvoch odlišných politických, geografických a najmä spoločenských entitách – napriek spoločnému historickému kontextu z obdobia najväčšieho rozvoja lokálneho kronikárstva – sa prejavil špecifický obrat pôvodného ponímania problematiky.

Pri vstupných etapách výskumu, ktorého vybrané výsledky sú zhodnotené v tejto diplomovej práci, sa očakávalo, že trend bude nasledovný : *Česká republika a Slovensko vychádzajú z odlišných pomerov raného kronikárstva, avšak v období prvej ČSR sa tieto fenomény prepojili do jednotného celku a diferencovať sa začali až po vzniku samostatných republík dňom 1. januára 1993.* Následne, vďaka výskumu, bol definovaný medzistupeň vnímania vývoja tejto problematiky v intenciách jej dnešnej existencie : *české a slovenské kronikárstvo sa síce začali významnejšie diferencovať až v období po rozdelení ČSFR, avšak v určitých ohľadoch sa začali samostatne vyvíjať už v období socializmu (samostatné národné metodiky kronikárstva a pod.).* V konečnom dôsledku je však výsledná informačná hladina a téza ako potvrdenie hypotézy nasledovná : *V ranom období sa české a slovenské kronikárstvo vyvíjali odlišným spôsobom, vychádzajúc z iných kultúrno-spoločenských a kultúrno-historických aspektov. Čiastočne spoločnú platformu poskytovalo nové politické zriadenie – prvá ČSR, pričom ani vtedy nedošlo k úplnému stotožneniu dvoch komparovaných fenoménov. Klérofašistický totalitný režim v období druhej svetovej vojny nemal dostatočnú časovú kapacitu zásadnejšie ovplyvniť vývoj českého či slovenského kronikárstva. Socializmus vniesol vlastnú dimenziu kronikárskej práce, avšak stále s odlišnými prístupmi (existencia samostatnej metodiky v SSR, nie úplne závislý vývoj). Odčlenenie republík a teda formálny vznik svojbytného českého kronikárstva a svojbytného slovenského kronikárstva už len explicitne potvrdili desaťročia pretrvávajúci stav a dvojakosť fenoménu, ktorý z externého pohľadu mohol byť vnímaný ako jednotný.*

Finálne sa na základe predloženej práce môžeme stotožniť s tézou, ktorá je v istom ohľade opačnou voči prvotne stanovenej hypotéze : *České a slovenské kronikárstvo mali vždy samostatné osi rozvoja a dobovej morfológie – 20. storočie so svojimi hlbokými spoločenskými transformáciami síce uplatnilo zmeny, prinášajúce jednotné zázemie a postupne vedúce k tvorbe modernej občianskej spoločnosti, pričom tento vývin reflektoval aj fenomén kronikárstva. Napokon však, paradoxne, formálne rozdelenie kronikárstva v zmysle rozdelenia federácie najväčšmi prispelo k zblížovaniu týchto dvoch komparovaných subjektov.*

Otvorená nezávislosť českého a slovenského kronikárstva poskytuje nielen lepšie vývojové tendencie pre oba smery, ale z odborného pohľadu umožňuje efektívnejšiu a jasnejšiu komparáciu v dejinnom vývoji i faktickom obsahu.

Skrátka, nepotvrďuje sa domnienka, že kronikárstvo v Českej republike a na Slovensku sa v priebehu posledných troch (postsocialistických) desaťročí odcudzili. Zmysel pravdy spočíva v presnom opaku – v oboch krajinách existujúci ústup role štátu ako rozhodujúceho aktéra kronikárskej činnosti, prevzatie zastrešovania vývoja občianskymi (súkromnými) iniciatívami a ďalšie tendenčné a vývojové podobnosti kronikárstva v oboch krajinách v postsocialistickom období priniesli žiadaný a aktívne využívaný priestor pre komunikáciu, informačné a konzultačné obohatenie, pracovnú inšpiráciu a v neposlednom rade vzájomnú spoluprácu českých a slovenských kronikárov.

Aj v tomto prípade sa potvrdzuje, že celkový vývoj a stav vecí, fenoménov a javov závisí od spoločenskej percepcie, ktorá sa niekedy zakladá na dostatočnom poňatí a informovanosti, ktorej výsledkom má byť solídna osvetová činnosť (reprezentácia javu či fenoménu). Črtá sa otázka do budúcnosti : Je však možné i naďalej naplňovať tieto požiadavky pre kronikárstvo ako sféru kultúrno-osvetovej činnosti, ktorá dlhodobo nemá ucelenú štátnu podporu?

DISKUSIA A ZÁVER

Viacerí štatutári samospráv sa zhodli, že obnovenie funkcie okresného metodika pre kroniky by významne napomohlo rozvoju kronikárstva tak do jeho geografického rozšírenia (aby začali viesť kroniku aj tie obce, ktoré doposiaľ kroniku nevedli alebo dlhodobo nevedú), ako aj kvalitatívneho poňatia. S tým súvisí aj zisťovanie názorových postojov voči potenciálnemu zákonu o kronikárstve – štatutári či kronikári, ktorí by vznik takéhoto zákona prijali, by od takéhoto legislatívneho opatrenia očakávali bližšie určenia obsahovej náplne zápisov, ich tvorby, ako aj získavania informácií na tvorbu samotného zápisu.

Treba však skonštatovať, že sa objavilo niekoľko nesúhlasných názorov s potenciálnym vznikom takéhoto zákona. Dotyční štatutári a kronikári sa obávajú prílišné legislatívneho zväzovania a obmedzovania, spoliehajú sa radšej na tradíciu vedenia kroník v jednotlivých obciach a mestách, čo samozrejme závisí aj od prístupu vedenia samospráv – štatutárov, poslancov obecného/mestského zastupiteľstva či prednostov obecných/mestských úradov.

Markantným problémom dokumentačnej praxe pamäťového dedičstva na území Slovenska a konkrétne aj na území regiónu Turiec je neraz prehnaná snaha o uľahčenie si práce (najmä v prípadoch, keď sa takejto činnosti nemá kto venovať, a to napriek zavedenej tradícii : napr. pracovníčka obecného úradu len narychlo vytlačí zoznam detí na slávnosť uvítania detí do života a tento vytlačený zoznam vlepí na listy pamätnej knihy). Problémy kronikárskej tvorby a pôsobnosti, ako aj činnosti zapisovateľov pamätných kníh sú čiastočne opodstatnené kvôli nedostatočnej metodologickej pomoci. Jedná sa o systémovú chybu zo strany štátneho zriadenia, nakoľko regionálne pracoviská sa snažia aspoň čiastočne pokryť záujem lokálnych kronikárov a zapisovateľov pamätných kníh o školenia, sústavné vzdelávanie v tejto činnosti formou pravidelných seminárov.

Otázka, ktorou sme sa so štatutármi samospráv či kronikármi zaoberali v drvivej väčšine turčianskych obcí a miest (z tých, ktoré doposiaľ boli zdokumentované), je archívne uchovávanie dostupných kroník a pamätných kníh – či priamo na obecných/mestských úradoch alebo odovzdaním do štátneho archívu. Odpoveď na vyššie položenú otázku je náročná. Osobne, opierajúc sa o viacero pádných argumentov, zastávam názor, že kroniky a pamätné knihy by mali byť uchovávané priamo na úradoch príslušných samospráv, avšak len v prípade splnenia podmienok ako napr. ich archivácia v suchom a vzdušnom priestore (ideálne v

protipožiarnom trezore); s nutnosťou poskytovať k nim rovnaký prístup všetkým potenciálnym bádateľom, resp. záujemcom o nahliadnutie – aj to len prezenčné, aby nedošlo k strate týchto originálnych pamäťových dokumentov.

Na druhej strane, spádový archív na Bystričke by mal motivovať štatutárov k odovzdaniu kroník a pamätných kníh do archívnych zbierok sprehľadnením tejto problematiky aj v rámci inventárneho spracovania – vytvorenie samostatnej zbierky kroník a pamätných kníh, vrátane jej inventára, by bolo veľmi nápomocným krokom k rozvoju spolupráce medzi archívom a samosprávami i v tomto ohľade.

Prvá etapa výskumu turčianskych kroník preukázala, že kroniky sú pestrým a bohatým fenoménom kultúrno-osvetovej činnosti v samosprávach (obciach a mestách), ako aj v konkrétnych subjektoch (školách, inštitúciách, spolkoch, firmách a pod.). Nemožno ich hodnotiť podľa jednotného vzorca, ku každej z nich možno len pristupovať osobitne so znalosťami základných kronikárskych i miestnych geografických a demografických reálií. Pri všeobecnejších, regionálnych prístupoch som si pre efektívnejšie vyhodnocovanie získaných dát a iných údajov vypracoval vlastné „historické pomôcky“ – prehľad notariátov a nimi spravovaných obcí, ako aj Prílohu 8 (*Strediskové obce v regióne Turiec – 1986*, mienená ako prostriedok k ďalšiemu výskumu i na potvrdenie stanovených hypotéz ohľadom vplyvu hierarchizácie sídiel na tvorbu kroník) a 9 (*Aktuálna situácia s vedením kroník v regióne Turiec – 2020*, mienená ako kartografická reprezentácia časti výsledkov terénneho prieskumu).

Kroniky však nepovedali posledné slovo a ja sa v budúcnosti pokúsím zrealizovať aj ďalšie plánované etapy tohto hĺbkového prieskumu a naň nadväzujúceho výskumu. V neposlednom rade ďakujem za spoluprácu všetkým participujúcim štatutárom, kronikárom, nadšencom lokálnej a regionálnej histórie, matrikárom a archivárom a pravdaže aj svojej alma mater – Filozofickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe za poskytnutie finančného grantu, vďaka ktorému mohol byť realizovaný tento výskum v rámci celého Turca.

Druhá etapa sa môže venovať aj ďalším druhom kroník, pričom bude dimenzovaná obdobným spôsobom (multidisciplinárnym poňatím, rozličnou povahou textu v jednotlivých kapitolách a pod.). Súčasná práca rozoberala obzvlášť samosprávne kroniky, a to od ich materiálnej stránky (záznamové knihy), cez ich tvorbu (klasifikácia kronikárskeho materiálu, metodika) až po ich uschovávanie (archivácia, súpisy, digitalizácia).

Budem sa naďalej snažiť o rozvoj zvolenej témy – po informačnej, publikačnej, ako i praktickej stránke. Ďalším posunom je v tomto ohľade už spomínané doktorské štúdium etnológie, na ktoré nastupujem na Masarykovej univerzite v Brne. V rámci tohto štúdia vidím ako predbežne reálne uskutočniť podobný výskum (avšak opäť len v prvej etape) i v ďalších regiónoch Slovenska – napr. na Hornom Považí, na Kysuciach, na Orave a na Liptove.

Evidujem výzvy od kolegov-kronikárov, aby som spracoval interaktívnu učebnicu a pracovný zošit pre začínajúcich kronikárov (má potenciál sa stať akýmsi praktickým „šlabikárom“ pre kronikárov). Myšlienково už koncipujem a postupne textovo tvorím aj plánovanú edíciu *Kronikársky almanach*, dimenzovanú vo všeobecnejšej rovine a dvoj- či trojzväzkové dielo *Turčianske kroniky*, ktoré môže byť priekopníckym pre prípadné pokračovania (*Hornopovažské kroniky*, *Kysucké kroniky*, *Oravské kroniky*, *Liptovské kroniky*) či dlhodobého zámeru spracovania *Biografického lexikónu slovenských kronikárov*.

BIBLIOGRAFIA, ZDROJE

Ahoj Slovensko – Kroniky. In: Relácia *Ahoj Slovensko*, 26. január 2018. Banská Bystrica: Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS), 2018. Dostupné online : <https://www.rtv.sk/televizia/archiv/13082/146816#0> [cit. 2019-12-20]

Ahoj Slovensko – Zbory pre občianske záležitosti. In: Relácia *Ahoj Slovensko*, 11. január 2018. Banská Bystrica: Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS), 2018. Minutáž : 01:00 – 13:45. Dostupné online : <https://www.rtv.sk/televizia/archiv/13082/145629#796> [cit. 2019-12-20]

Aukro.cz – Dostupné online : <https://aukro.cz/medaile-csla-v-etui-krajsky-sbor-pro-obcanske-zalezitosti-usti-n-l-6960838149> [cit. 2020-08-04]

BARTOŠ, Josef : *Úvod do archivnictví*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1988. 71 strán.

BEDNÁŘ, Václav – INDRA, Bohumír – LAPÁČEK, Jiří : *Kronikáři města Hranic*. Hranice : Město Hranice, 2004. Prvé vydanie. 236 strán. ISBN 80-239-3208-X. Dostupné online : <http://www.historie.hranet.cz/pdf/kronikari-mesta-hranic-blok.pdf> [cit. 2020-03-15]

BEŇUŠKOVÁ, Zuzana : *Občianske obrady na Slovensku*. Bratislava : Ústav etnológie SAV a VEDA – vydavateľstvo SAV, 2017. Prvé vydanie. Str. 41. ISBN 978-80-224-1623-8

CUKR, Jiří : *120 let obecního kronikářství v Ledenicích*. In: *Výběr – Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech*. České Budějovice : Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 2006. Ročník 43, č. 1 (2006). Str. 42 – 43.

CUKR, Jiří : *Pohled na události let 1900 – 1950 v městysi Ledenice na základě komparace zápisů v obecních, farních a školních kronikách*. České Budějovice, 2010. 158 strán. Diplomová práca. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Vedúci práce : Marie Ryantová.

CUKR, Jiří : *Pokusy o založení městské kroniky v Českých Budějovicích ve dvacátých a třicátých letech 20. století*. In: *Staré Budějovice – Zborník prací k dějinám královského města Českých Budějovic*. České Budějovice: Historicko-vlastivědný spolek v Českých Budějovicích, 2013. Str. 186 – 191. ISSN 1804-3186

CUKR, Jiří : *Vývoj obecního kronikářství v Ledenicích*. České Budějovice, 2008. 121 strán. Bakalárska práca. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích – Filozofická fakulta – Ústav archivnictví a pomocných věd historických. Vedúci práce : Marie Ryantová. Dostupné online : https://theses.cz/id/jxdb1e/downloadPraceContent_adipIdno_10349 [cit. 2020-04-04]

ČERNÝ, Václav : *Kronikář*. Praha : Školní nakladatelství pro Čechy a Moravu v Praze, 1940. Edícia *Občanská knihovna* – 95. zväzok. Druhé, upravené a doplnené vydanie. 64 strán.

DANEKOVÁ, Dáša – KRIŠTEK, Igor : *Čím žije ulica – Víťazná kronika v súťaži Slovenská kronika 1999 – 1. cena v kategórii kroník záujmových združení – Kronika Čo dokáže ulica (Martin-Záturčie, Nadsadie)*. In: *Slovenská kronika 3/99 – príloha periodika Národná osveta 10/99*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1999. Str. 9 – 10.

DANEKOVÁ, Dáša : *Skvalitňovať kronikársku činnosť – Školenia pre kronikárov miest a obcí Slovenskej republiky*. In: *Tradícia a súčasnosť* 4/2007 – príloha *Národnej osvety* – štvrťročník pre tradičnú ľudovú kultúru. Bratislava : Národné osvetové centrum, 21. december 2007. Str. 42 – 43.

Databáze knih – životopis – Zdeňka Vaněčková. Dostupné online :

<https://www.databazeknih.cz/zivotopis/zdenka-vaneckova-105781> [cit. 2020-04-04]

Den mladé vědy 2020 – Lokálne kronikárstvo na Slovensku (Martin Lukáč, FF UK – Ústav svetových dejin). Dostupné online :

<https://www.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/2020/05/Luk%C3%A1%C4%8D.pdf> [cit. 2020-08-03]

Digitalizácia v UKB. Dostupné online : <https://www.ulib.sk/sk/digitalizacia-ukb/> [cit. 2020-08-14]

DOMENOVÁ, Marcela (ed.) : *Spoločnosť a dejiny (človek – priestor – kultúra) II*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove – Filozofická fakulta, 2019. Prvé vydanie. 147 strán. ISBN 978-80-555-2368-2

DORAZIL, Otakar : *Kroniky mluví*. Praha : Jos. R. Vilímek, 1946. 369 strán.

ERIKSEN, Thomas Hylland : *What is Anthropology?*. Pluto Press, 2004. 192 strán. ISBN 0-7453-2320-0

Facebook stránka iniciatívy *Kroniky a kronikári*

Facebook stránka iniciatívy *Spájame kronikárov Slovenska*

Facebook stránka súkromnej knihárskej spoločnosti *Libris*

GREGORČOK IGOVÄN, Andrej : *Písanie kroník*. Banská Bystrica : Okresné osvetové stredisko Banská Bystrica, 1980. 100 strán.

HAVLÍK, Miroslav : *Obecní kroniky*. In: *Archivní prameny v etnologickém výzkumu I*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. Prvé vydanie. Str. 209 – 224. ISBN 978-80-210-6862-9

HROMÁDKA, Tomáš – UHER, Václav : *Kronikář knihařem*. In: *Kroniky a kronikári 1/2020*. Praha : Mgr. Tomáš Hromádka, 29. február 2020. Str. 6 – 8.

HROMÁDKA, Tomáš : *Kroniky obcí*. Praha : NIPOS – Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2014. Tretie, upravené vydanie. 64 strán. ISBN 978-80-7068-280-7

HUŤKOVÁ, Daniela : *Písanie kroník v okrese Martin*. In: *Kmetianum VIII*. Martin : Osveta, 1987. Str. 351 – 364.

HUŤKOVÁ, Daniela : *Súčasný stav písania kroník v našom okrese*. In: HUŤKOVÁ, Daniela : *Kronikársky spravodajca 1982*. Martin : Turčianske múzeum Andreja Kmeťa, 1982. Str. 22.

HUŤKOVÁ, Daniela : *Úvod*. In: HUŤKOVÁ, Daniela : *Kronikársky spravodajca 1982*. Martin: Turčianske múzeum Andreja Kmeťa, 1982. Str. 2 – 3.

Jak se dnes píše historie v Ostravě? Zřejmě nejmladšího kronikáře v ČR má Jih. In: *Moravskoslezský deník*, 28. september 2018. Dostupné online : https://moravskoslezsky.denik.cz/zpravy_region/jak-se-dnes-pise-historie-v-ostrave-petr-prendik-je-kronikar-na-plny-uvazek-20180928.html [cit. 2020-07-27]

JASENÁK, Ladislav : *Príručka pre kronikárov.* Martin : Muzeálna slovenská spoločnosť, 1995. 48 strán. ISBN 80-967025-3-X

JASENÁK, Ladislav – CIFRA, Štefan : *Slovenská kronika 1998 – Ďalší ročník kronikárskej súťaže pred nami.* In: *Slovenská kronika – príloha periodika Národná osвета* 2/98. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 2 – 3.

JERŠOVÁ, Mária : *Obecné kroniky.* In: *Časopis Museálnej slovenskej spoločnosti.* Turčiansky Svätý Martin : Museálna slovenská spoločnosť, 1939. Ročník 30, č. 3 (1939). Str. 34 – 38.

Jihočeské kroniky. In: *Český rozhlas – České Budějovice.* Dostupné online : <https://budejovice.rozhlas.cz/jihoceske-kroniky-7717611?page=1>

JÍŠA, Václav : *Píšeme dějiny závodů.* Edícia *Knihnice Kroniky práce a bojů.* Praha : Práce – vydavatelství a nakladatelství ROH v Praze, 1979. Prvé vydanie. 160 strán.

KOLEKTÍV AUTOROV : *Aktívy pre občianske záležitosti.* Bratislava : Osveta, 1960. Prvé vydanie. 272 strán.

KOLEKTÍV AUTOROV : *Lidová kultura – národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezka – Biografická část.* Praha : Mladá fronta, 2007. Prvý zväzok. 284 strán. ISBN 978-80-204-1711-4

KOLEKTÍV AUTOROV : *Príručka pro kronikáře.* Praha : Orbis, 1956. Prvé vydanie. 64 strán.

KOLEKTÍV AUTOROV : *Slovenský biografický slovník – II. zväzok (E – J).* Martin : Matica slovenská – Biografické oddelenie, 1987. 592 strán.

KOLLÁROVÁ, Zuzana : *Kroniky a ich význam v spoločnosti.* 10 strán. Dostupné online : <http://www.nocka.sk/wp-content/uploads/2019/03/Kroniky-a-ich-v%C3%BDznam-v-spolo%C4%8Dnosti.pdf> [cit. 2020-04-05]

KOŠŤÁK, Jaromír : *Kronikári roku 2014.* Dostupné online : <https://kronikari.info/kronikari-roku-2014/> [cit. 2020-08-14]

KOVÁČ, Martin – CHOMOVÁ, Svetlana – STRELKOVÁ, Jarmila : *Historické, spoločenské a kultúrne dedičstvo sídiel a rozvoj miestnej a regionálnej kultúry – Učebnica dištančného vzdelávania.* Bratislava : Národné osvetové centrum – Centrum dištančného vzdelávania, 2012. Prvé vydanie. 104 strán. ISBN 978-80-7121-339-0

KRÁLIKOVÁ, Eva : *Kronika obce Beňuš.* In: *Vlastivedný časopis I.* Ročník 30. Bratislava : Slovenské národné múzeum – Obzor, 1981. Str. 45 – 46.

KRČOVÁ, Daša : *Pamätné knihy železničných staníc – neznámy zdroj k poznaniu histórie.* Dostupné online : <https://www.zsr.sk/sluzby-verejnosti/ine-sluzby/archiv-zsr/akcie-ublikacna-cinnost/nova-web-stranka.html> [cit. 2020-05-05]

KRIŠTEK, Igor : *Čo súvisí s tvorivosťou kronikára – Odporúčania a informácie etnológa*. In: *Tradícia a súčasnosť* 4/2007 – príloha Národnej osvety – štvrťročník pre tradičnú ľudovú kultúru. Bratislava : Národné osvetové centrum, 21. december 2007. Str. 13 – 16.

KRONIKA, Petr : *Už téměř čtyři tisíce jihočeských kronik jsou v digitálním archivu, nahlédnout tak do nich může každý*. In: *Český rozhlas – České Budějovice – Jihočeské kroniky*, 4. január 2020. Dostupné online : <https://budejovice.rozhlas.cz/uz-temer-ctyri-tisice-jihoceskykh-kronik-jsou-v-digitalnim-archivu-nahlednout-8130919> [cit. 2020-05-18]

Kronika. Dostupné online : <https://www.chuchle.cz/kronika.html> [cit. 2020-07-27]

Kronika. Dostupné online : <https://www.praha-lipence.cz/mestska-cast/kronika/> [cit. 2020-07-27]

Kronika. Dostupné online : http://www.reckovice.brno.cz/scripts/index.php?id_nad=84 [cit. 2020-07-27]

Kronika a kronikáři. Dostupné online : <https://www.praha13.cz/Kronika-a-kronikari> [cit. 2020-07-27]

Kronika Jána z Turca. Bratislava : Perfekt, 2015. Preložil Július Sopko. 592 strán. ISBN 978-80-8046-692-3

Kronika MČ Brno-Ivanovice. Dostupné online : <https://www.mcivanovice.cz/kronika-mc-brno-ivanovice/> [cit. 2020-07-27]

Kronika MČ Brno-Slatina. Dostupné online : <http://historickyklub.g6.cz/kronika/> [cit. 2020-07-27]

Kronikářské soutěže v roce 2019. In: *Kroniky a kronikáři* 1/2020. Praha : Mgr. Tomáš Hromádka, 29. február 2020. Str. 1 a 3.

Kronikářský balíček. In: *Kroniky a kronikáři* 1/2020. Praha : Mgr. Tomáš Hromádka, 29. február 2020. Str. 15.

Kroniky. Dostupné online : <https://kralovopole.brno.cz/kroniky/ds-18922> [cit. 2020-07-27]

Kroniky. Dostupné online : <https://www.praha-ujezd.cz/mestska-cast/kroniky/> [cit. 2020-07-27]

Kroniky a kronikáři. In: *Muzejní a vlastivědná práce* 3. Praha : Národní muzeum – Ústřední muzeologický kabinet, 1985. Ročník 25, číslo 3. Str. 173 – 175.

Kroniky a kronikáři v pražském regionu. In: *Radiožurnál*, 19. august 2005. Dostupné online : <https://radiozurnal.rozhlas.cz/kroniky-a-kronikari-v-prazskem-regionu-6303569> [cit. 2020-07-27]

Kroniky obcí města Plzně. Dostupné online : <https://amp.plzen.eu/digitalni-archiv/kroniky-obci-mesta-plzne/> [cit. 2020-07-27]

Kroniky území Prahy 12. Dostupné online : <https://www.praha12.cz/kroniky-uzemi-prahy-12/ds-1263> [cit. 2020-07-27]

KRUPOVÁ, Agáta – PIROŠÍK, Vladimír – KOVÁČOVÁ, Ľubica : *Praktická príručka pre kronikárov*. Prešov: Regionálne vzdelávacie centrum Prešov, 2019. Prvé vydanie. 194 strán. ISBN 978-80-971358-1-2

KRUPOVÁ, Agáta : *Príručka pre obecných a školských kronikárov – a iných nadšencov pre dokumentáciu regionálnej alebo rodinnej histórie*. Prešov : Regionálne vzdelávacie centrum Prešov, 2013. Prvé vydanie. 120 strán. ISBN 978-80-971358-0-5

KUBOVČÍK, Jozef : *Z činnosti Turčianskeho múzea Andreja Kmeťa v Martine*. In: *Kmetianum III*. Martin : Vydavateľstvo Osveta, 1974. Str. 323 – 326.

KUTHANOVÁ, Veronika – MACHOVÁ, Barbora – ŠIPÖCZOVÁ, Eva : *Školní kroniky*. In: *Archivní prameny v etnologickém výzkumu I*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. Prvé vydanie. Str. 199 – 208. ISBN 978-80-210-6862-9

LACKO, Richard : *Vznik a vývoj kroník ako historického prameňa*. In: *Kronikár – metodický materiál pre obecných kronikárov. V. ročník*. Martin : Turčianske múzeum Andreja Kmeťa v Martine, 1980. Str. 5 – 9.

Leták – Ponuka členstva v ZPOZ – Človek človeku. Dostupné online : https://www.zpoz.sk/download_file_f.php?id=1073756 [cit. 2020-07-23]

Letopisecká komise Radotín. Dostupné online : <http://www.letopisciradotin.cz/clenove.html> [cit. 2020-07-27]

LUZ, Rastislav : *Pamätná kniha mesta Bratislavy 1933 – 1945 (1946)*. In: *Mesto a jeho pamäť – Zborník z vedeckej konferencie (Múzeum mesta Bratislavy, 17. – 18. 10. 2018)*. Bratislava : Múzeum mesta Bratislavy, 2020. Str. 171 – 182. ISBN 978-80-89636-40-2

MARHEFKOVÁ, Kamila : *Kroniky uložené v Štátnom archíve v Prešove a jeho pracoviskách*. In: *Fórum archivárov 1/2019*. Bratislava : Spoločnosť slovenských archivárov, 2019. Ročník XXVIII, č. 1. Str. 41 – 42.

Město Mělník – Mobilní verze webu – Kronika města. Dostupné online : <https://m.melnik.cz/kronika-mesta/d-1468> [cit. 2020-04-05]

MIKUŠKOVÁ, Stanislava : *Kronika mozaikou obrazu života – Krátke vyznanie autorky kroniky OÚNZ Čadca*. In: *Slovenská kronika 1/98 – príloha periodika Národná osвета 2/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 13 – 14.

MLADĚJOVSKÝ, Tomáš : *Kronikáři nejsou jen ve starých filmech*. In: *PRAHATV – vaše metropolitní televize*, 10. listopad 2017 (minutáž 14:50 – 17:05). Dostupné online : <https://prahatv.eu/zpravy/praha/praha/5916/kronikari-nejsou-jen-ve-starych-filmech> [cit. 2020-07-27]

MLYNARČÍK, Jozef a kol. : *Naše kronikárstvo – I. časť*. Martin : Okresný osvetový dom v Martine, 1967. Str. 2.

Národná osвета – ročníkové zväzky rokov 1997 – 2000 (4 ročníkové zväzky)

Národní muzeum – Archivní VadeMeCum – RNM – Muzeologické informační a studijní středisko • NAD 780. Dostupné online :

http://vademecum.nm.cz/nm/VysledekBean.action?show=&_sourcePage=72Karoy6r3x8AQlWuE9HFJs6dkRYIskCitYX_MfjTY_H8AEfeSxThvyNg8jqe2ildmrgO2XFyDjCvVzTC0JTS ts8dWxYbYts6wCjVnscsvA%3D&rowPg=0 [cit. 2020-08-14]

Nařízení ministerstva školství a národní osvěty č. 129 247-IV ze dne 21. října 1940. Citované z: HAVLÍK, Miroslav : *Obecní kroniky*. In: *Archivní prameny v etnologickém výzkumu I*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. Prvé vydanie. Str. 209 – 224. ISBN 978-80-210-6862-9

NIPOS – O nás. Dostupné online : <https://www.nipos.cz/nipos-onas/> [cit. 2020-08-14]

Obecní kroniky vznikají i v moderní době. In: *Česká televize – ČT24*, 13. október 2014. Dostupné online : <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/1014295-obecni-kroniky-vznikaji-i-v-moderni-dobe> [cit. 2020-07-27]

Odbor školství a sociálních věcí – Oddělení školství. Dostupné online : <https://www.liberec.cz/cz/obcan/urad/odbory-magistratu/odbor-pece-obcany/oddeleni-skolstvi/detail.html> [cit. 2020-07-27]

Oficiálna webová stránka organizácie ZPOZ – *Človek človeku*. Dostupné online : www.zpoz.sk [cit. 2020-07-22]

Oficiálna webová stránka *Regionálneho vzdelávacieho centra (RVC) Prešov*. Sekcia *Fotogaléria*. Dostupné online : https://www.rvcvychod.sk/presov/photogallery.php?album_id=64 [cit. 2020-08-14]

Oficiálna webová stránka spoločnosti *Libris*. Dostupné online : <https://libris.webnode.sk/> a <https://www.sashe.sk/LibriS/moje/kroniky-a-fotoalbumy> [cit. 2020-08-03]

OLEXA, Ján : *Zápisnica mestiečka Martin 1531-1871*. Brno, 2012. 85 strán. Bakalárska práca. Masarykova univerzita – Filozofická fakulta. Vedúci práce : Zdeněk Sviták.

Organizácia osídlenia SSR (stav k 1. 1. 1985). In: *Urbanita*, 51, 1985. 345 strán.

Ostrostřelecký sbor Rakovník : Kronika světové války 1914 - 1918. Dostupné online : <https://ebadatelnasoapraha.cz/pages/DataArchivaliePage/archivalieId/1512/fbclid/IwAR2tQ-pkoDi-h2XFJU2M1PTgW2BWZjnfv8Z1r7VmFmJ3qINU2UFdleLtT1Q;jsessionid=E589B52CE95DAB571592DD7001FC92F4?0> [cit. 2020-04-29]

PALOVČÍKOVÁ, Anna : *Z činnosti Turčianskeho múzea Andreja Kmeťa v Martine*. In: *Kmetianum VI*. Martin: Vydavateľstvo Osveta, 1982. Str. 265 – 269.

Pamětní kniha obce Bukovce I. (1920 – 1945). Dostupné online : <https://digiarchiv.plzen.eu/vademecum/permalink?xid=f235436c5dbf452f9ba4637273bb2933&scan=1&parentType=10048#scan1> [cit. 2020-07-27]

Pamětní kniha posádky čsl. vojska ve Veselí nad Lužnicí. Dostupné online : <https://digi.ceskearchivy.cz/48/1> [cit. 2020-07-30]

PAVLÍKOVÁ, Martina : *Kronika a kronikár z pohľadu etnológie (Na príklade výskumov v oblasti Nového Mesta nad Váhom)*. In: *Etnologické rozpravy*. Ročník 6 (1999), číslo 1. Str. 85

– 99. ISSN 1335-5074. Dostupné online : <https://www.zuzanabenuskova.sk/wp-content/uploads/2013/08/11-ER1-99.pdf> [cit. 2020-05-07]

PLÁVEK, Aleš František : *Osadní kroniky jako prostředek sebeuvědomování*. In: *Kroniky a kronikáři 2/2020*. Praha : Mgr. Tomáš Hromádka, 28. jún 2020. Str. 2 – 5.

Podmínky soutěže Vesnice roku 2020 v Programu obnovy venkova. Dostupné online : http://www.vesniceroku.cz/files/file/2020_VR/2020_podminky_souteze.pdf [cit. 2020-04-10]

Pokyny Ministerstva kultúry Slovenskej socialistickej republiky z 9. decembra 1983 č. 6502/83 o obecných kronikách

Porta fontium – O projektu. Dostupné online : <http://www.portafontium.eu/goals> [cit. 2020-08-01]

Porta fontium – Soupis kronik. Dostupné online : <http://www.portafontium.eu/contents/chronicle/> [cit. 2020-08-01]

Portál *nasekronika.cz*. Dostupné online : www.nasekronika.cz [cit. 2020-04-10]

(Predsedníctvo MSS Martin) : *Vážení priatelia – Oslovenie starostov, kronikárov a kultúrno-osvetových pracovníkov obcí a miest*. In: *Slovenská kronika 1998 – Ďalší ročník kronikárskej súťaže pred nami*. In: *Slovenská kronika – príloha periodika Národná osвета 2/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 3.

Prehľad o súčasnom stave písania kroník v okrese Martin. In: LACKO, Richard : *Kronikár – V. ročník – Metodický materiál pre obecných kronikárov*. Martin : Turčianske múzeum Andreja Kmeťa, 1980. Str. 10 – 26.

Propozície 10. ročníka celoštátnej súťaže Slovenská kronika 2018. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2018. 5 strán. Dostupné online : <http://www.nocka.sk/wp-content/uploads/2018/09/Propozicie.pdf> [cit. 2020-04-10]

PŘIKRYL, Vladimír : *Lidové kronikářství na Kroměřížsku jako etnografický pramen*. Praha, 1964. 125 strán. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze – Filozofická fakulta Univerzity Karlovy.

Ptejte se knihovny – odpověď Národní knihovny ČR zo dňa 24. novembra 2017. Dostupné online : <https://www.ptejteseknihovny.cz/dotazy/snazim-se-napsat-vlastni-kroniku-a-nemuzu-najit-nikde-zadne-zdroje-na-toto-tema> [cit. 2020-04-04]

PUBAL, Václav : *Kroniky a kronikáři*. Praha : Ústřední muzeologický kabinet Národního muzea v Praze. Edícia *Muzejní práce*. 144 strán.

Publikácia o obci. Oficiálna webová stránka obce Horná Štubňa. Dostupné online : <https://www.hornastubna.sk/publikacia-o-obci.html> [cit. 2020-04-10]

Radnice mají problém se zákonnou povinností vést obecní kroniku. In: Český rozhlas – Rádio DAB Praha, 25. september 2010. Dostupné online : <https://dabpraha.rozhlas.cz/radnice-maji-problem-se-zakonnou-povinnosti-vest-obecni-kroniku-7374614> [cit. 2020-07-27]

Relácia *Z metropole* – reportáž *Jak se žije kronikářům*. Praha : Česká televize, 11. október 2014 (Diel 420). Dostupné online : <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10116288835-z-metropole/214411058230040/video/356252> [cit. 2020-07-27]

Rodinný archív rodiny Hutkovéj a Lilgovej (sprostredkovateľ : Zdenko Hutka)
Sdružení kronikářů Čech, Moravy a Slezska. Dostupné online :
<https://rejstrik-firem.kurzy.cz/22827749/sdruzeni-kronikaru-cech-moravy-a-slezska/>
[cit. 2020-08-14]

SLAVÍK, Vladimír : *Geografia sídiel*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave – Prírodovedecká fakulta, 2016. Vysokoškolské skriptá. 232 strán.

Slovenská národná knižnica – História knižnice. Dostupné online : <https://www.snk.sk/sk/14-o-kniznici/110-historia-kniznice.html> [cit. 2020-08-02]

Smernice Povereníctva kultúry v Bratislave pre vedenie obecných kroník č. 32367/1955-0-II/1 zo dňa 5. januára 1956

Soupis kronik v Státním okresním archivu Rokycany. Dostupné online :
<http://www.soaplzen.cz/sites/default/files/kroniky-rokycany-podle-obci.pdf> [cit. 2020-07-30]

Súťaž Dedina roka 2019 – Podmienky a pravidlá súťaže pre rok 2019. Dostupné online :
<https://www.obnovadediny.sk/wp-content/uploads/2019/03/Podmienky-a-pravidla-SDR-2019.pdf> [cit. 2020-04-10]

SVOBODOVÁ, Kateřina : *Obecní kroniky kosí ochrana soukromí. Řada měst a vesnic je nevede vůbec, ačkoliv jim to ukládá zákon*. In: *Lidovky.cz*, 3. august 2020. Dostupné online :
https://www.lidovky.cz/domov/obcni-kroniky-kosi-ochrana-soukromi-rada-mest-a-vesnic-je-nevede-vubec-ackoliv-jim-to-uklada-zakon.A200803_152618_ln_domov_rkj? [cit. 2020-08-04]

ŠKORVANKOVÁ, Gabriela : *Zákon o kronikách a obecná kronika*. In: *Historický časopis*. Bratislava : Historický ústav SAV, 2007. Ročník 55, 2007, číslo 1. Str. 166 – 167. Dostupné online : http://www.historickycasopis.sk/pdf/Historicky_casopis_1_2007.pdf [cit. 2020-05-05]

ŠOKA, Milan : *O niektorých problémoch obecného kronikárstva v Stredoslovenskom kraji*. In: HUŤKOVÁ, Daniela : *Kronikársky spravodajca 1983*. Martin : Turčianske múzeum Andreja Kmeťa, 1983. Str. 8 – 12.

ŠOKA, Milan : *Výstava Kroniky – svedectvo doby*. Banská Bystrica : Stredoslovenské múzeum v Banskej Bystrici, 1978. 20 strán.

ŠPAČKOVÁ, Marie – BENEŠ, Petr : *Kroniky a kronikáři v zemědělských podnikách*. Ústí nad Orlicí : OV Svazu družstevních rolníků – Okresní muzeum – Památník revolučních tradic, 1986. 31 strán.

Štátny archív v Bytči – pobočka Martin; fond *Obvodný notársky úrad v Košťanoch nad Turcom 1866–1945 (1952)*, spis *Revízia kroník (1941)*

ŠTEFKOVÁ, Miriam Michaela : *SNK: Digitalizačné pracovisko vo Vrútkach funguje v dvojzmennej prevádzke*. In: Turiec Online, 30. máj 2013. Dostupné online : <https://www.turieconline.sk/spravy/clanok/518-digitalizacne-pracovisko-vrutky-funguje-v-dvojzmennej-prevadzke> [cit. 2020-08-14]

(TASR) : *Pamätnú knihu mesta Spišská Nová Ves zo 14. storočia zreštaurovali*. Dostupné online : <https://spis.korzar.sme.sk/c/22392701/pamatnu-knihu-mesta-spisska-nova-ves-zo-14-storocia-zrestaurovali.html> [cit. 2020-05-07]

TOMANDL, Miloš : *Bibliografie diplomových prací*. Praha : Ústav etnologie, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova, 2004. 153 strán. ISBN 80-7308-064-8

Trenčanské kroniky a kronikári. Dostupné online : <http://www.trencan.6f.sk/0110-Kroniky.html> [cit. 2020-04-11]

TVRDOŇ, Emil – GORELČÍKOVÁ, Ľubica (eds.) : *Zborník materiálov z 2. celoslovenského aktívu obecného kronikárstva v Slovenskej socialistickej republike – Bratislava, 7. - 8. december 1988*. Bratislava : Muzeologický ústav SNM, 1989. Prvé vydanie. 100 strán.

U nás doma - Celoslovenská prehliadka Zborov pre občianske záležitosti. In: Relácia *U nás doma*, 26. jún 2018. Banská Bystrica : RTVS - Rádio Regina Stred, 2018. Dostupné online : <https://reginastred.rtvsk/clanky/u-nas-doma/168099/celoslovenska-prehliadka-zborov-pre-obcianske-zalezitosti> [cit. 2019-12-20]

VALEŠOVÁ, Barbora : *Farní kroniky*. In: *Archivní prameny v etnologickém výzkumu I*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. Prvé vydanie. Str. 90 – 101. ISBN 978-80-210-6862-9

VAŘEKA, Josef : *Životní jubileum Antonína Robka*. In: *Národopisné aktuality 1981 – číslo 2*. Strážnice : Krajské středisko lidového umění ve Strážnici, 1981. Str. 131 – 132. Dostupné online : <http://na.nulk.cz/1981/2/Nr.html#09%09> [cit. 2020-04-04]

VESELÁ, Eva : *Jaký je kronikář, taková je kronika*. In: *Moderní obec*, 16. január 2002. Dostupné online : <https://www.moderniobec.cz/jaky-je-kronikar-takova-je-kronika/> [cit. 2020-07-28]

VESELÁ, Eva : *Kroniky a kronikári – 4. díl z Prahy*. In: *Místní kultura – aktuální kulturní zpravodajství z domova*, 19. január 2011. Dostupné online : <https://www.mistnikultura.cz/kroniky-a-kronikari-4-dil-z-prahy> [cit. 2020-07-27]

VESELÁ, Eva : *Kroniky a kronikári v Praze – 6. díl z Prahy*. In: *Místní kultura – aktuální kulturní zpravodajství z domova*, 28. september 2011. Dostupné online : <https://www.mistnikultura.cz/kroniky-a-kronikari-v-praze-6-dil-z-prahy> [cit. 2020-07-27]

Video-záznam *Petrovice - Předání kroniky obce 11. 6. 2018*. Dostupné online : <https://www.youtube.com/watch?v=llNHK53E4Gw> [cit. 2020-04-10]

Vládne nariadenie č. 19/1932 Zb. o pamätných knihách obecných

VOLNOVÁ, Klára : *Zloženie pracovníkov Turčianskeho múzea A. Kmeťa v Martine od jeho vzniku po rok 1994*. In: MLYNARČÍK, Jozef a kolektív : *30 rokov Turčianskeho múzea Andreja Kmeťa v Martine*. Martin : Turčianske múzeum Andreja Kmeťa, 1994. Str. 40 – 44.

Výběrové řízení na funkci kronikáře/kronikářky městské části Praha–Kolovraty. Dostupné online : file:///C:/Users/martl/AppData/Local/Temp/vyberove_rizeni_na_funkci_kronikare.pdf [cit. 2020-07-27]

Výnos ministerstva školství a národní osvěty č. B-150 617-III ze dne 15. listopadu 1945. Citované z : HAVLÍK, Miroslav : *Obecní kroniky*. In: *Archivní prameny v etnologickém výzkumu I*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. Prvé vydanie. Str. 209 – 224. ISBN 978-80-210-6862-9

Wikisofia – Pamětní prameny. Dostupné online : https://wikisofia.cz/wiki/Pam%C4%9Btn%C3%AD_prameny [cit. 2020-07-28]

Youtube.com – Pásla kone na betóne. Dostupné online : <https://www.youtube.com/watch?v=c0ZzvVAwAKE&t=3586s> [cit. 2020-07-28]

Zákon č. 80/1920 Sb. o pamětních knihách obecních

Zákon 369/1990 Zb. o obecnom zriadení

Zákon 132/2006 Sb. o kronikách obcí

ZDEŇKOVÁ, Marie : *Zpověď kronikářky městské části hlavního města Prahy*. In: *Kroniky a kronikáři 2/2020*. Praha : Mgr. Tomáš Hromádka, 28. jún 2020. Str. 6.

ZOZNAM PRÍLOH

Označenie	Druh prílohy	Názov/Popis
Obr. 1	(Obrázok)	Scéna s kronikou z filmu Pásla kone na betóne
Obr. 2	(Obrázok)	Rozličné typy „pamätných kníh“ – prvorepublikových záznamových kníh kroniky (zľava: pracovne nazvaný typ K1 – exemplár z obce Turčianske Jaseno (okres Martin); typ K2 – exemplár z obce Blatnica (okr. Martin) a typ K3 – exemplár z obce Bodorová (okr. Turčianske Teplice)
Obr. 3	(Obrázok)	Vľavo najrozšírenejší typ socialistickej(?) záznamovej knihy kroniky na Slovensku – tzv. „zelená kniha“ – exemplár z obce Šenkvice (okr. Pezinok), používaný na zápisy v rokoch 1960 – 1974. Vpravo jeden z najrozšírenejších typov záznamovej knihy kroniky v Česku – „digitalizát“ z obce Kažez (okr. Rokycany), používaný na zápisy v rokoch 1946 – 1983. Názov obce bol dopísaný manuálne
Obr. 4	(Obrázok)	Medailón ČSLA Krajského sboru pro občanské záležitosti v Ústí nad Labem
Obr. 5	(Obrázok)	Jeden z najrozšírenejších typov pamätných kníh ZPOZ – exemplár z obce Brieštie (okr. Turčianske Teplice)
Obr. 6	(Obrázok)	Školenie kronikárov na Štrbskom Plese (5. – 6. jún 2019) – prihovára sa hlavná lektorka školenia Agáta Krupová
Obr. 7	(Obrázok)	Vľavo súčasný český kronikársky časopis Kroniky a kronikáři (2020), vpravo niekdajší slovenský kronikársky časopis Slovenská kronika (1998)
Obr. 8	(Obrázok)	Pohľad do Digitalizačného centra SNK v Martine – centrum sídli vo Vrútkach
Obr. 9	(Obrázok)	Školenie kronikárov v juhočeskej metropole České Budějovice (20. august 2019) – lektor Tomáš Hromádka
Obr. 10	(Obrázok)	Samosprávni kronikári Slovenska, združenie v iniciatíve Spájame kronikárov Slovenska
Obr. 11	(Obrázok)	Červené body – kronikári miest a mestských častí, zelené body – kronikári obcí s počtom obyvateľov viac než 1 000 osôb a modré body – kronikári obcí s počtom obyvateľov menej než 1 000 osôb
Obr. 12	(Obrázok)	Náhľad do (zatiaľ) súkromne spracovávaného Súpisu kroník Slovenska
Obr. 13	(Obrázok)	Originálna kronika obce Stará Bystrica (okr. Čadca) z dielne knihárskej spoločnosti Libris
Obr. 14	(Obrázok)	Originálna kronika obce Čičava (okr. Vranov nad Topľou) z dielne knihárskej spoločnosti Libris
Obr. 15	(Obrázok)	Okresná metódička pre kroniky okresu Martin (terajších okresov Martin a Turčianske Teplice) a zároveň odborná pracovnička

		historického oddelenia vtedajšieho Turčianskeho múzea Andreja Kmeťa (TMAK) – Daniela Huťková
Obr. 16	(Obrázok)	Kronikárske príručky pre turčianskych kronikárov – Naše kronikárstvo (dvojdielna publikácia z rokov 1967 a 1968), Kronikár (viacero dielov, vydaných v priebehu 70. rokov 20. storočia) a Kronikársky spravodajca (viacero brožúrok, vydaných každoročne v priebehu 80. rokov 20. storočia)
Tab. 1	(Tabuľka)	Prehľad vedenia samosprávnych kroník v českých a slovenských veľkomestách (2020)
Tab. 2	(Tabuľka)	Prehľad epizód relácie Jihočeské kroniky
Tab. 3	(Tabuľka)	Komparačno-konfrontačná analýza prístupov samosprávy a štátnej archívnej siete
Príloha 1	(Textová príloha)	Bibliografia česko-slovenskej kronikárskej literatúry
Príloha 1A	(Textová príloha)	Bibliografia kronikárskej literatúry českej proveniencie
Príloha 1AA	(Textová príloha)	Literatúra celoštátnej úrovne
Príloha 1AB	(Textová príloha)	Literatúra regionálnej úrovne
Príloha 1AC	(Textová príloha)	Literatúra lokálnej úrovne
Príloha 1B	(Textová príloha)	Bibliografia kronikárskej literatúry slovenskej proveniencie
Príloha 1BA	(Textová príloha)	Literatúra celoštátnej úrovne
Príloha 1BB	(Textová príloha)	Literatúra regionálnej úrovne
Príloha 1BC	(Textová príloha)	Literatúra lokálnej úrovne
Príloha 2	(Textová príloha)	Zákon č. 80/1920 Sb. ze dne 30. ledna 1920 o pamětních knihách obecních
Príloha 3	(Textová príloha)	Vládní nařízení vlády republiky Československé č. 211/1921 Sb. ze dne 9. června 1921
Príloha 4	(Textová príloha)	Vládní nařízení vlády republiky Československé č. 169/1932 Sb. ze dne 17. listopadu 1932 o pamětních knihách obecních

Príloha 5	(Textová príloha)	Smernice Povereníctva kultúry v Bratislave pre vedenie obecných kroník č. 32367/1955-0-II/1 zo dňa 5. januára 1956
Príloha 6	(Textová príloha)	Pokyny Ministerstva kultúry Slovenskej socialistickej republiky z 9. decembra 1983 č. 6502/83 o obecných kronikách
Príloha 7	(Textová príloha)	Zákon č. 132/2006 Sb. o kronikách obcí
Príloha 8	(Mapa)	Strediskové obce v regióne Turiec (1986)
Príloha 9	(Mapa)	Aktuálna situácia s vedením kroník v regióne Turiec (2020)

PRÍLOHY

PRÍLOHA 1 - Bibliografia česko-slovenskej kronikárskej literatúry

Bibliografiu zdrojov kronikárskej literatúry nie je len rutinnou a vedecky dôležitou súčasťou každého akademického výstupu, nehovoriac o záverečných prácach pri absolvovaní štúdia (bakalárskych, diplomových, dizertačných a pod.). V kronikárskej obci môže byť mimoriadne prínosné ju aj v rámci tohto priestoru sceliť do jednotného formátu – pre metodickú prípravu začínajúcich kronikárov, motiváciu do ďalšej práce pre skúsenejších kronikárov a zaujímavé čítanie pre kronikárov všeobecne. Odborná príprava je niečím, čo kronikári nepovažujú za nutné zlo, ale za potrebnú a stále nedostatočnú oporu svojej práce a celkovej činnosti.

Kapitola je členená podľa autorskej proveniencie²³⁶ zvlášť na českú a slovenskú – tie sú ďalej členené na celoštátnu úroveň, regionálnu úroveň a lokálnu úroveň (podľa charakteru konkrétneho diela a zámeru jeho konkrétnych, potenciálnych čitateľov). V jednotlivých kapitolách prinášam prehľad kronikárskej literatúry, s ktorou som mal možnosť prísť do kontaktu v rámci doterajších výskumov kronikárstva. Týmto nepovažujem túto bibliografiu za úplnú, ale nie úmyselne. Problematike kronikárstva sa plánujem venovať aj naďalej, preto pevne dúfam, že budem môcť túto bibliografiu postupne rozširovať.

Do aktuálneho stavu som bibliografiu vypracoval na základe vlastných znalostí a vedomia o kronikárskej literatúre (pričom mnohé z týchto titulov mám vo svojej knižnici). Tento základ sa mi podarilo rozšíriť prostredníctvom rešerše cez prehliadač Google a vybrané literárne zdroje či metodické príručky.^{237, 238, 239}

Dôležitým kritériom zostáva zameranie publikácie – do bibliografie umiestňujem tituly, publikácie, príspevky či články, ktoré sa priamočiaro venujú kronikám, kronikárom a pod. Do bibliografie nie sú umiestňované tituly, so slovom „kronika“ vo svojom názve (kvôli už spomínanému spodobovaniu) a ani tie, ktoré síce súvisia s kronikami, ale vnímajú ich nie ako predmet svojho záujmu – skôr ako zdroj záujmových informácií, čerpajú z nich.

²³⁶ Je vecou polemiky hovoriť o členení podľa jazyka, nakoľko to by mohlo poukazovať na jazykovú bariéru, ktorá v československom kontexte nie je zastúpená. Oproti tomu podľa autorskej proveniencie môžeme dostatočne rozčleniť literatúru do chronologického poradia jednotlivo podľa oboch krajín, a to aj za predpokladu kooperácie českých a slovenských autorov na rovnakom diele – všetko pre účely cielenej komparácie.

²³⁷ *Ptejte se knihovny* – odpoveď Národní knihovny ČR zo dňa 24. novembra 2017. Dostupné online : <https://www.ptejteseknihovny.cz/dotazy/snazim-se-napsat-vlastni-kroniku-a-nemuzu-najit-nikde-zadne-zdroje-na-toto-tema> [cit. 04-04-2020]

²³⁸ TOMANDL, Miloš : *Bibliografie diplomových prací*. Praha : Ústav etnologie, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova, 2004. 153 strán. ISBN 80-7308-064-8

²³⁹ VAŘEKA, Josef : *Životní jubileum Antonína Robka*. In: *Národopisné aktuality 1981* – číslo 2. Strážnice : Krajské středisko lidového umění ve Strážnici, 1981. Str. 131 – 132. Dostupné online : <http://na.nul.kz/1981/2/Nr.html#09%09> [cit. 04-04-2020]

PRÍLOHA 1A – Bibliografia kronikárskej literatúry českej proveniencie

K vyhľadávaniu titulov, súvisiacich s kronikárskou problematikou, výrazne napomohol a napomáha databáza *Bibliografie dějin Českých zemí (Historický ústav AV ČR)*. Rôzne tituly, priamo súvisiace s kronikami (teda nie preberajúce názov „kronika“, ale len so zámerom utvrdenia historického obsahu publikácie, pamätnice a pod. a teda nie priamo sa týkajúce fenoménu kronikárstva) som vyhľadával napríklad pod heslami : *knihy pamětní; kronikáři; kronikáři obecní; kronikářství; kronikářství v regionech; kroniky; kroniky církevní; kroniky družstevní; kroniky lidové; kroniky městské; kroniky obecní; kroniky podniků; kroniky regionální; kroniky soukromé; kroniky spolkové; kroniky školní; kroniky železničních stanic; soupisy kronik; zápisy pamětní* a pod.

PRÍLOHA 1AA - Literatúra celoštátnej úrovne

Oproti slovenskej praxi, česká kronikárska prax pôsobí v ustálenom elektronickom prostredí, a to rovno na dvoch internetových portáloch – jedným je živý a množstvom článkov pravidelne aktualizovaný portál www.kronikari.info, spadajúci pod iniciatívu *Kroniky a kronikáři*, vydávajúcu rovnomenný tlačенý mesačník pre kronikárov a vlastivedných pracovníkov či nadšencov a druhým portálom je www.nase-kronika.cz, kde je možné si napríklad objednať publikáciu *Jak vést kroniku obcí a měst* od autorky Lidmily Šotnarovej (2006).

KAZIMOUR, Josef : *Návod k vedení pamětních knih*. Praha : Československé zemědělské museum, 1920. 7 strán.

PECKA, František : *Obecní kronika I*. Okresní osvětový sbor v Březnici, Březnice, 1929.

KAZIMOUR, Josef : *Návod k vedení pamětních knih*. Praha : Československé zemědělské museum, 1933. Štvrté, prepracované vydanie. 41 strán.

ČERNÝ, Václav : *Kronikář*. Prvé vydanie. Edícia *Občanská knihovna* – 95. zväzok. Praha : Státní nakladatelství, 1936. 58 strán.

HORNÍČEK, Ignác : *Kniha o rodopisu – praktické uvedení do rodopisu s přílohou o obecních kronikách*. Vyškov na Moravě : F. Obzina, 1939. Druhé vydanie. 227 strán.

ČERNÝ, Václav : *Kronikář*. Druhé, upravené a doplnené vydanie. Edícia *Občanská knihovna* – 5. zväzok. Praha : Školní nakladatelství pro Čechy a Moravu v Praze, 1940. 64 strán.

NAŠINEC, František : *Obecní kronika*. České zemské ústředí obcí, měst a okresů, Praha, 1941.

HOSÁK, Ladislav : *Obecním kronikářům*. In: *Vlastivědný věstník moravský*. Brno : Musejní spolek, 1946. Ročník 1, číslo 1 (1946). Str. 45. ISSN 0323-2581. Dostupné online :

www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:3d30d260-632f-11e4-8b87-001018b5eb5c?page=uuid:13b5e3b0-636d-11e4-8b87-001018b5eb5c [cit. 2020-04-12]

ZAPLETAL, František : *Osvěžme si paměť – Příručka pro obecní kronikáře*. Holešov : Okresní rada osvětová v Holešově, 1946. 32 strán.

BENEŠ, František : *Jak vésti pamětní knihu obce*. Praha : České zemské ústředí obcí, měst a okresů, 1948. Edícia *Knihovna Českého zemského ústředí obcí, měst a okresů v Praze – zvázok 43*. 49 strán.

BENEŠ, František : *Slabikář obecního kronikářství*. Blatná : Okresní osvětová rada, 1949. Prvé vydanie. 39 strán.

Příručka pro kronikáře. Praha : Orbis, 1951. Edícia *Knihovna osvětové práce – 10. zvázok*. Prvé vydanie. 64 strán.

KOLEKTÍV AUTOROV : *Příručka pro kronikáře*. Praha : Orbis, 1956. Edícia *Knihovna osvětové práce*. Prvé vydanie. 64 strán.

NUHLÍČEK, Josef : *Na okraj nových směrnic o vedení kronik*. In: *Archivní časopis*. Praha : Archivní správa Ministerstva vnitra, 1957. Číslo 2 (1957). Str. 91 – 95.

VERMOUZEK, Rostislav : *Závažná povinnost obecních kronikářů*. In: *Vlastivědný věstník moravský*. Brno : Musejní spolek, 1958. Ročník 13, č. 1 (1958). Str. 55 – 59. ISSN 0323-2581
Dostupné online : www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:726849c0-63c2-11e4-8214-005056827e51?page=uuid:06a35ce0-63d9-11e4-9ab5-5ef3fc9ae867 [cit. 2020-04-12]

NAHODIL, Otakar – ROBEK, Antonín : *České lidové kronikářství*. Praha : Orbis, 1960. 163 strán.

ROBEK, Antonín – PUBAL, Václav : *Píšeme kroniku – příručka pro kronikáře*. Praha : Orbis, 1963. Prvé vydanie. 100 strán.

ROBEK, Antonín – PUBAL, Václav : *Píšeme kroniku – příručka pro kronikáře*. Praha : Orbis, 1964. Druhé vydanie. (?) strán.

SLÁDKOVÁ, Hedvika : *Kroniky brigád socialistické práce*. Praha : Práce, 1964. 47 strán.

ROBEK, Antonín : *Proč a jak psát závodní kroniku. Sborník statí o tradicích lidového kronikářství, obsahu a metodologických otázkách vedení závodních kronik*. Praha: Práce, 1968. Prvé vydanie. 86 strán.

PÁNEK, Jaroslav : *Vzpomínkové záznamy jako doplněk místní kroniky*. In: *Zpravodaj středočeské vlastivědy a kronikářství*. Roztoky u Prahy : Oblastní muzeum, 1975. Ročník 7, č. 3 – 4 (1975). Str. 91 – 95.

PUBAL, Václav : *Kroniky a kronikáři*. Praha : Národní muzeum v Praze – Ústřední muzeologický kabinet, 1975. Edícia *Muzejní práce – 16. zvázok*. 144 strán.

PUBAL, Václav : *Kroniky a kronikáři*. Praha : Národní muzeum, 1976. Druhé, rozšírené vydanie. 238 strán.

VERBÍK, Antonín : *Celostátní aktiv podnikových a závodních kronikářů v Praze*. In: *Československý časopis historický*. Praha : Ústav československých a světových dějin ČSAV, 1977. Ročník 25, č. 3 (1977). Str. 478 – 479. ISSN 0045-6187

ELZNIC, Václav. *Glosář pro rodopisce a kronikáře*. Praha : Genealogická a heraldická společnost, 1978. 151 strán.

JÍŠA, Václav : *Píšeme dějiny závodů*. Praha : Práce, 1979. Edícia *Kroniky práce a bojů*. Prvé vydanie. 160 strán.

PUBAL, Václav : *Závodní kroniky*. Praha : Práce, 1980. 35 strán.

PUBAL, Václav : *Kroniky a kronikáři*. Praha : Národní muzeum, 1985. 211 strán.

ŠPAČKOVÁ, Marie – BENEŠ, Petr : *Kroniky a kronikáři v zemědělských podnicích*. Ústí nad Orlicí : OV Svazu družstevních rolníků – Okresní muzeum – Památník revolučních tradic, 1986. 31 strán.

NAVRÁTIL, Ivo : *Čtvrtá celonárodní soutěž kronikářů*. In: *Z Českého ráje a Podkrkonoší – vlastivědný sborník*. Semily : Státní okresní archiv Semily, 1990. Str. 132 – 133. ISBN 80-900010-5-X

HRABÁNEK, Emil : *Drážní kroniky - významný dokument železniční historie*. In: *Z dějin železniční dopravy*. Edícia *Rozpravy NTM* – č. 115 (1991). Str. 131 – 134.

JONÁK, Robert : *Kronikářství a protispolečenské jednání*. In: *Havlíčkobrodsko – vlastivědný sborník*. Havlíčkův Brod : Okresní vlastivědné muzeum v Havlíčkově Brodě, 1991. Ročník 4 (1991). Str. 1 – 4. Dostupné online : <https://biblio.hiu.cas.cz/files/66002#pagemode=thumbs&page=1> [cit. 2020-04-12]

THOŘOVÁ, Věra : *Školní kroniky a matriky jako vypovídací pramen*. In: *Děti, studenti, pedagogové*. Praha : Institut základů vzdělanosti UK, 1993. Str. 131 – 142.

CHOVANČÍKOVÁ, Irena : *Jak psát obecní kroniku?*. Hodonín: Masarykovo muzeum, 1994. 31 strán.

SRP, Josef : *Čím zpestřit a obohatit rodinnou kroniku*. In: *Genealogické a heraldické listy – Acta genealogica ac heraldica*. Praha : Česká genealogická a heraldická společnost, 1994. Ročník 14, č. 1 – 2 (1994). Str. 42 – 45.

KOUBA, Jaromír : *Na pomoc začínajícím kronikářům*. Praha : Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 1996. Prvé vydanie. 18 strán. ISBN 80-7068-090-3

MELICHAR, Rudolf : *Kronikářství z pohledu rodopisce*. In: *Genealogické a heraldické listy. Acta genealogica ac heraldica*. Praha : Česká genealogická a heraldická společnost, 1997. Ročník 48, číslo 1 – 2 (1997). Str. 33 – 35.

ROM, Karel : *Kronikáři, kteří nenašli pokračovatele*. In: *Archivní zpravodaj*. Plasy : Státní okresní archiv Plzeň-sever, 1997. Číslo 1 (1997). Str. 5.

PLAČKOVÁ, Marie : *Rodinné kroniky*. In: *Malovaný kraj – národopisný a vlastivědný časopis Slovácka*. Břeclav : Moraviapress, 2000. Ročník 36, č. 3 (2000). Str. 35. ISSN 0323-1542

KLUČKA, Jiří : *Kroniky jako pramen k historii města*. In: *Hlasy muzea ve Frenštátě pod Radhoštěm – vlastivědný časopis Frenštátska*. Frenštát pod Radhoštěm : Muzejní a vlastivědná společnost, Muzeum Novojičínska v Novém Jičíně – Muzeum ve Frenštátě pod Radhoštěm, 2003. Ročník 20, č. 1 – 3 (2003). Str. 21 – 24. ISSN 1213-8371

NÁPLAVOVÁ, Marie : *Obecní kronika jako etnografický pramen*. In: *Slovácko – společenskovední sborník pro moravsko-slovenské pomezí*. Uherské Hradiště : Slovácké muzeum v Uherském Hradišti, 2002 [vyd. 2003]. Ročník 44 (2002 [vyd. 2003]). Str. 9 – 21. ISSN 0583-5569, ISBN 80-86185-20-6

FUKSOVÁ, Jana : *Stručné pokyny pro psaní kroniky*. In: *Západní Morava – vlastivědný sborník*. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2004. Ročník 8 (2004). Str. 202 – 205. ISSN 1211-8931, ISBN 80-7275-053-4

HROMÁDKA, Tomáš – MOCKOVČIAKOVÁ, Alena – SCHOLLAROVÁ, Věra : *Kroniky*. Praha : Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 2004. Prvé vydanie. 52 strán. ISBN 80-7068-175-6

JIČÍNSKÝ, Petr : *Patří obecní kroniky do archivu?*. In: *Západní Morava – vlastivědný sborník*. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2004. Ročník 8 (2004). Str. 200 – 201. ISSN 1211-8931, ISBN 80-7275-053-4

PADRNOŠOVÁ, Jitka : *Jak může kronikářům pomáhat archiv?*. In: *Západní Morava – vlastivědný sborník*. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2004. Ročník 8. Str. 199 – 200. ISSN 1211-8931, ISBN 80-7275-053-4

ŠIKULA, Martin : *Příspěvek k problematice kronikářské práce obce*. In: *Západní Morava – vlastivědný sborník*. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2004. Ročník 8. Str. 205 – 209. ISSN 1211-8931, ISBN 80-7275-053-4

ŠTINDL, Martin : *Kronika jako historický pramen*. In: *Západní Morava – vlastivědný sborník*. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2004. Ročník 8 (2004). Str. 198 – 199. ISSN 1211-8931, ISBN 80-7275-053-4

HROMÁDKA, Tomáš : *Kroniky*. Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, Praha, 2006. Druhé, upravené vydanie. 22 strán.

HROMÁDKA, Tomáš : *Vedení obecní kroniky*. In: *Starosta a občané*. Raabe, Praha, 2006.

MAUR, Eduard : *Kronikářské záznamy lidové proveniencie jako historický pramen*. In: *Historická dílna. 1 – sborník příspěvků přednesených v roce 2006*. Plzeň : Západočeská univerzita, 2006. Str. 76 – 97. ISBN 80-7043-503-8

PÁTKOVÁ, Hana (ed.) : *Česká beseda o německých i českých kronikách, pamětech a dalších vyprávěcích pramenech. Příspěvky z konference pořádané 9. listopadu 2001 v Ústí nad Labem katedrou historie Pedagogické fakulty Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem a katedrou pomocných věd historických a archivního studia Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze*

za řízení Eduarda Mikuška. Dolní Břežany : Scriptorium, 2006. Edícia *Česká beseda* – 2. zvázok. 157 strán. ISBN 80-96197-70-0

RAK, Petr : *Obecní kroniky a jejich úskalí*. In: *Česká beseda o německých i českých kronikách, pamětech a dalších vyprávěcích pramenech. Příspěvky z konference pořádané 9. listopadu 2001 v Ústí nad Labem katedrou historie Pedagogické fakulty Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem a katedrou pomocných věd historických a archivního studia Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze za řízení Eduarda Mikuška*. Dolní Břežany : Scriptorium, 2006. Edícia *Česká beseda* – 2. zvázok. Str. 113 – 116. ISBN 80-96197-70-0

SVĚTÁK, Vlastimil : *Problémy se založením kroniky v národnostně rozděleném městě*. In: *Česká beseda o německých i českých kronikách, pamětech a dalších vyprávěcích pramenech. Příspěvky z konference pořádané 9. listopadu 2001 v Ústí nad Labem katedrou historie Pedagogické fakulty Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem a katedrou pomocných věd historických a archivního studia Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze za řízení Eduarda Mikuška*. Dolní Břežany : Scriptorium, 2006. Edícia *Česká beseda* – 2. zvázok. Str. 131 – 140. ISBN 80-96197-70-0

ŠOTNAROVÁ, Lidmila : *Jak vést kroniku obcí a měst*. Brno : MC nakladatelství, 2006. 88 strán. ISBN 80-239-8795-X

BARTOŇ, Jiří : *O kronikách obcí – Praktická pomůcka pro kronikáře obcí*. Praha : Sekurkon, 2007. Druhé, upravené vydanie. 79 strán. ISBN 978-80-86604-29-9

MATOUŠ, Václav : *Zpřístupnění části farních kronik badatelské veřejnosti*. In: *Orlické hory a Podorlicko – sborník vlastivědných prací – přírodou, dějinami, současností*. Rychnov nad Kněžnou : Muzeum a galerie Orlických hor, 2007. Ročník 14 (2007). Str. 363 – 376. ISSN 0475-0640

HROMÁDKA, Tomáš : *Pomohou archivy kronikářům obcí?*. In: *Archivní časopis*. Praha : Archivní správa MV ČR, 2008. Ročník 58, č. 3 (2008). Str. 244 – 245.

SCHWIPPEL, Jindřich : *Kroniky, kronikáři – archivy, archiváři*. In: *Archivní časopis*. Praha : Archivní správa MV ČR, 2008. Ročník 58, č. 3 (2008). Str. 242 – 244.

BARTOŇ, Jiří : *O kronikách obcí – Praktická pomůcka pro kronikáře obcí*. Praha : Sekurkon, 2009. Tretie, upravené vydanie. 79 strán. ISBN 978-80-86604-41-1

KOŠTÁK, Jaromír : *Kronikáři a publicisté*. In: *ČAS v roce 2009. Ročenka České archivní společnosti*. Praha : Česká archivní společnost, 2010. Str. 102 – 107. ISBN 978-80-903251-8-0

MORÁVKOVÁ, Lenka : *Celostátní setkání kronikářů a školení pro kronikáře*. In: *Od Ještěda k Troskám – vlastivědný sborník Českého ráje a Podještědí*. Turnov : Občanské sdružení Pamět Českého ráje a Podještědí, 2010. Číslo 2 (2010). Str. 165. ISSN 1214-1798

ŠIKULA, Martin : *Pamětní kniha obecní v dvacetiletí obnovené svobody a samosprávy - sonda do stavu českého obecního kronikářství v letech 1990 – 2010 v kontextu s 90. výročím první*

legislativní úpravy k povinnosti vedení obecních kronik. In: *Muzeum – Muzejní a vlastivědná práce.* Praha : Národní muzeum, 2010. Roč. 48, č. 2. Str. 38 – 52. ISSN 1803-0386

ŠPECINGER, Otakar : *Vzpomínka na Antonína Robka (1931 – 2008).* In: *Confluens – vlastivědný sborník Mělnicka.* Mělník : Regionální muzeum Mělník, 2010. Číslo 7. Str. 197 – 198. ISBN 978-80-904538-1-4

HUS, Miroslav : *Kroniky jako střípek do mozaiky "velké" historie.* In: *Vlastivědný sborník – čtvrtletník pro regionální dějiny severního Plzeňska.* Mariánská Týnice : Muzeum a galerie severního Plzeňska v Mariánské Týnici, 2012. Ročník 21. Číslo 4 (2012). Str. 7 – 10. ISSN 1801-0032

MACHKOVÁ, Zora : *Sbírka staničních kronik.* In: *Poohří 2 – památky a společnost. Sborník z konference konané v Žatci 8. - 9. září 2011.* Žatec : Regionální muzeum K. A. Poláka v Žatci, 2012. Str. 252 – 253. ISBN 978-80-905-007-1-6

Kroniky a kronikáři. [Výstupy z konference *Kroniky jako historické prameny - jak je vést, aby jimi byly,* Šumperk, 7. 6. 2012]. In: *Sborník Státního okresního archivu Šumperk.* Šumperk : Zemský archiv v Opavě et al., 2013. Číslo 6 (2013). Str. 70 – 73. ISSN 1802-8810, ISBN 978-80-87632-06-2

KOZLOVSKÝ, Luděk : *Kroniky pohraničních rot.* In: *Ochrana státní hranice 1948 – 1955.* Brno : Technické muzeum, 2013. Edícia *Acta Musei technici Brunensis –* svazok 3. Str. 49. ISBN 978-80-86413-84-6

HAVLÍK, Miroslav : *Obecní kroniky.* In: KOLEKTÍV AUTOROV : *Archivní prameny v etnologickém výzkumu I.* Brno: Masarykova univerzita, 2014. Prvé vydanie. Str. 209 – 224. ISBN 978-80-210-6862-9

HROMÁDKA, Tomáš : *Kroniky obcí.* Praha : Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2014. Tretie, upravené vydanie. 64 strán. ISBN 978-80-7068-280-7

KUTHANOVÁ, Veronika – MACHOVÁ, Barbora – ŠIPÖCZOVÁ, Eva : *Školní kroniky.* In: KOLEKTÍV AUTOROV : *Archivní prameny v etnologickém výzkumu I.* Brno: Masarykova univerzita, 2014. Prvé vydanie. Str. 199 – 208. ISBN 978-80-210-6862-9

MIKULKA, Jiří : *...aby na každé četnické stanici byla založena kronika – památníky četnických stanic (respektive velitelství stanic SNB) se zvláštním zřetelem k jejich existenci po II. světové válce.* In: *Vyškovský sborník – sborník Moravského zemského archivu v Brně, Státního okresního archivu Vyškov.* Slavkov u Brna : Moravský zemský archiv v Brně, 2014. Svazok 10 (2014). Str. 181 – 204. ISBN 978-80-86931-90-6

RANDÁK, Jan : *Prameny lidové proveniencie a české lidové kronikářství.* In: *Základní problémy studia moderních a soudobých dějin.* Praha : NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2014. Str. 330 – 342.

SVOBODA, Libor : *Památníky četnických stanic – jeden z málo známých historicko-etnologických pramenů.* In: *Národopisná revue Strážnice : Národní ústav lidové kultury,* 2014. Ročník 24, č. 2 (2014). Str. 128 – 139. ISSN 0862-8351

VALEŠOVÁ, Barbora : *Farní kroniky*. In: KOLEKTÍV AUTOROV : *Archivní prameny v etnologickém výzkumu I*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. Prvé vydanie. Str. 90 – 101. ISBN 978-80-210-6862-9

ŽALUD, Zdeněk : *Kroniky jako historický pramen*. In: *Časopis Matice moravské*. Brno : Matice moravská, 2014. Č. 2 (2014). Str. 538 – 539. ISSN 0323-052X

BENEŠOVÁ, Alena : *Kroniky jako historický pramen*. In: *Časopis Společnosti přátel starožitností*. Praha : Společnosti přátel starožitností, 2015. Č. 2 (2015). Str. 125 – 127. ISSN 1803-1382

LUXOVÁ, Alena : *Kroniky jako historický pramen – konference k sedmistému výročí úmrtí Oty Durynského*. In: *Středočeský sborník historický*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 2014 [vyd. 2015]. Zvázok 40 (2014 [vyd. 2015]). Str. 303 – 307. ISSN 0585-4172, ISBN 978-80-86772-91-2

ŠIKULA, Martin : *Stopa inkoustu dokumentárního - dvacáté století výtvarným pohledem obecních kronikářů*. In: *Dějiny a současnost*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2015. Roč. 37, č. 3 (2015). Str. 36 – 39. ISSN 0418-5129

VANĚK, Vojtěch : *Kroniky jako historický pramen*. In: *Archivní časopis*. Praha : Odbor archivní správy a spisové služby MV, 2015. Ročník 65, č. 3 (2015). Str. 272 – 274. ISSN 0004-0398

GILLICH, Karel : *Digitalizované kroniky železničních stanic*. In: *Genealogické a heraldické listy*. Praha : Česká genealogická a heraldická společnost, 2016. Ročník 36, č. 3 (2016). Str. 111 – 112. ISSN 1212-9631

KUNT, Miroslav : *Pamětní knihy (nejen) železničních stanic na internetu*. In: *Archivní časopis*. Praha : Odbor archivní správy a spisové služby MV, 2016. Ročník 6, č. 3 (2016). Str. 295 – 296. ISSN 0004-0398

ŠIKULA, Martin : *Reflexe celonárodních dějin 20. století na stránkách obecních kronik (k otázce možností vypovídací hodnoty kronikářských záznamů z obcí v kontextu se společenským vnímáním osudových okamžiků české moderní historie)*. In: *Středočeský sborník historický*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 2015 [vyd. 2016]. Zvázok 41 (2015 [vyd. 2016]). Str. 32 – 59. ISSN 0585-4172, ISBN 978-80-88148-01-2

TOŠNEROVÁ, Marie : *Městské kroniky jako významný pramen pro historiografii měst*. In: *Středočeský sborník historický*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 2015 [vyd. 2016]. Zvázok 41 (2015 [vyd. 2016]). Str. 89 – 106. ISSN 0585-4172, ISBN 978-80-88148-01-2

HUMLÍČEK, Josef : *Obecní kronika jako doklad doby, archiválie a informační zdroj*. Pardubice : Univerzita Pardubice – Fakulta filozofická, 2017. 61 strán. Dostupné online : https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/69126/HumlíčekJ_Obecnikronika_MM_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y [cit. 2020-04-05]

JARMAROVÁ, Hana : *Kroniky*. In: *Sborník Státního okresního archivu Šumperk*. Šumperk : Zemský archiv v Opavě et al., 2017. Číslo 9 (2017). Str. 17 – 25. ISSN 1802-8810, ISBN 978-80-87632-39-0

KUNT, Miroslav : *Pamětní knihy železničních stanic – málo známý historický pramen*. In: *Archivum Trebonense – odborné periodikum Státního oblastního archivu v Třeboni*. Třeboň : Státní oblastní archiv v Třeboni, 2017. Zvázok 14 (2017). Str. 240 – 253. ISSN 0231-7486, ISBN 978-80-906860-1-4. Dostupné online : <https://digi.ceskearchivy.cz/347514/242> [cit. 2020-04-13]

LUKEŠ, Martin : *Plukovní kroniky v kontextu české prvorepublikové legionářské literatury*. Praha, 2017. 142 strán. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze – Filozofická fakulta – Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedúci práce : Richard Šípek. Dostupné online : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/91837/120277914.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [cit. 2020-05-07]

PÁNEK, Tomáš : *Pojetí selských písmáků, a zvláště F. J. Vaváka českým dějepisectvím na přelomu třicátých a čtyřicátých let 20. století*. In: *HOP. Historie – Otázky – Problémy*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2017. Ročník 9, č. 1 (2017). Str. 23 – 34. ISSN 1804-1132

POHUNEK, Jan : *Trampské kroniky a cancáky ve sbírkách Etnografického oddělení Národního muzea*. In: *Studia Ethnologica Pragensia*, 2017. Číslo 2. Str. 215 – 224. Dostupné online : https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/97408/1520709_jan_pohunek_215-224.pdf?sequence=1&isAllowed=y [cit. 2020-05-07]

KOLEK, Roman : *Setkání obecních kronikářů v Průhoncích 31. května 2019*. In: *Genealogické a heraldické listy*. Praha : Česká genealogická a heraldická společnost, 2019. Ročník 39, č. 2 (2019). Str. 69 – 70. ISSN 1212-9631

PRÍLOHA IAB – Literatúra regionálnej úrovne

PŘÍKRYL, Vladimír : *Lidové kronikářství na Kroměřížsku jako etnografický pramen*. Praha, 1964. 125 strán. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze – Filozofická fakulta Univerzity Karlovy.

Zpravodaj středočeské vlastivědy a kronikářství

ŠMÍD, Luděk : *Lidoví kronikáři středního Polabí I. – Franěk Jan Vavák – typ selského autodidakta a regionálního kronikáře*. Poděbrady: Oblastní muzeum v Poděbradech, 1967. Edícia *Práce Oblastního muzea v Poděbradech*. Prvé vydanie. 63 strán.

ŠMÍD, Luděk : *Lidoví kronikáři středního Polabí II. – Lidoví měšťtí kronikáři Matěj Minyde a Ferdinand Janák*. Poděbrady: Oblastní muzeum v Poděbradech, 1968. Edícia *Práce Oblastního muzea v Poděbradech*. Prvé vydanie. 64 strán.

ŠMÍD, Luděk : *Lidoví kronikáři středního Polabí III. – Písmácký kronikář Jiřík František Čermák*. Poděbrady: Oblastní muzeum, 1972. Edícia *Práce Oblastního muzea v Poděbradech*. Prvé vydanie. 32 strán.

PÁNEK, Jaroslav : *K soupisu a vyhodnocení kronik v okresech – metodické poznámky*. In: *Zpravodaj středočeské vlastivědy a kronikářství*. Roztoky u Prahy : Oblastní muzeum, 1976. Ročník 8 (1976). Str. 30 – 44.

PÁNEK, Jaroslav – PROCHÁZKOVÁ, Eva – VÁŇA, František : *Kroniky a kronikářství v okrese Benešov*. In: *Středočeský sborník historický*. Praha : Státní archiv v Praze ve spolupráci s okresními archivy Středočeského kraje, 1976. Zvázok 11 (1976). Str. 211 – 259. ISSN 0585-4172

PÁNEK, Jaroslav : *Poznámky k soupisu a vyhodnocení kronik v okresech*. In: *Muzejní a vlastivědná práce 14* (1976). Str. 174 – 180.

ROBEK, Antonín : *Lidové kronikářství na Rychnovsku 1*. Praha : Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1976. *Národopisná knižnice ; 24; Prameny lidové provenience. Edice etnografických pramenů. Edice lidových kronikářských textů ; 2*. 210 strán.

BISINGEROVÁ, Marie – ROUČ, Jiří – ŠTROUBLOVÁ, Helena – VLČKOVÁ, Marie : *Kroniky v okrese Kutná Hora*. In: *Středočeský sborník historický*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze ve spolupráci s okresními archivy Středočeského kraje, 1978. Zvázok 13, č. 2 (1978). Str. 301 – 334. ISSN 0585-4172

ROBEK, Antonín : *Lidové kronikářství na Poděbradsku*. Praha : Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1978. Edícia *Prameny lidové provenience 5, Edice etnografických pramenů, Národopisná knižnice*. 200 strán.

Metodický list pro kronikářskou činnost. Plzeň 1979 – Miloš Oldřich Růžička (?)

KRABCOVÁ, Ivana – GREGOROVÁ, Helena – ŠMILAUEROVÁ, Eva : *Kroniky a kronikářství v okrese Praha – západ*. In: *Středočeský sborník historický*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze ve spolupráci s okresními archivy Středočeského kraje, 1979. Zvázok 14, č. 2 (1979). Str. 237 – 278. ISSN 0585-4172

ROBEK, Antonín : *Lidové kronikářství na Lounsku*. Praha : Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1979. Edícia *Prameny lidové provenience 3, Edice etnografických pramenů*. 161 strán.

KRAJNÍK, Stanislav – KROTILOVÁ, Jana – LANDOVÁ, Hana – SCHUBERTOVÁ, Věra : *Kroniky a kronikářství v okrese Kladno*. In: *Středočeský sborník historický*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze ve spolupráci s okresními archivy Středočeského kraje, 1980. Zvázok 15, č. 2 (1980). Str. 249 – 317. ISSN 0585-4172

KRŮTA, Václav : *Kroniky a kronikářství v okrese Rakovník*. In: *Středočeský sborník historický*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze ve spolupráci s okresními archivy Středočeského kraje, 1981. Zvázok 16 (1981). Str. 199 – 228. ISSN 0585-4172

BIČÍK, Zdeněk : *Soupis kronik okresu Pardubice*. Pardubice : ONV a Krajské muzeum východních Čech, 1980 [vyd. 1981]. 79 strán.

DOUŠA, Jaroslav : *Archivy a kroniky*. In: *Archivní časopis*. Praha : Archivní správa Ministerstva vnitra ČSR, 1983. Str. 206 – 213.

JERMÁŘ, Jaromír : *Kronikářství v obcích okresu Mladá Boleslav*. In: *Boleslavica I. – sborník Okresního muzea v Mladé Boleslavi*. Mladá Boleslav : Okresní muzeum, 1983. Ročník 2 (1983). Str. 81 – 83.

Kronikářům - metodický list č. 1. Ivančice : Okresní muzeum Brno-venkov v Ivančicích, 1987. 34 stránek.

Kronikářům Břeclavska 3 – metodický list. Mikulov : Regionální muzeum, 1988. 36 stránek.

EISOVÁ, Jana : *Kroniky a kronikářství v okrese Domažlice. (Soupis kronik.) [část] 1*. In: *Výroční zpráva Okresního archivu Domažlice*. Ročník 11, (1988 [vyd. 1990]). Str. 115 – 126.

NEŠPOROVÁ, Zuzana : *Pohledy na historii aneb slovo mají kronikáři. (Rozhovor s V. Bendíkovou, L. Němečkem, C. Heliovou a P. Hallonom.)*. In: *Malovaný kraj – národopisný a vlastivědný časopis Slovácka*. Břeclav : Moraviapress, 1990. Ročník 26, č. 5 (1990). Str. 4 – 5. ISSN 0323-1542

POSPĚCH, Pavel : *Kroniky na okrese Olomouc*. In: *Okresní archiv v Olomouci. Výroční zpráva Okresního archivu za rok 1989*. [vyd. 1990] Str. 111 – 117.

SMEJKAL, Ladislav : *Kronikářství na Českolipsku v roce 1988*. In: *Bezděz – vlastivědný sborník Českolipska*. Praha : Tisková, ediční a propagační služba, státní podnik, 1990. Svazek 1 (1990). Str. 127 – 128. ISSN 1211-9172, ISBN 80-7065-071-0

ROUS, Pavel : *Kronikářství a regionální vlastivěda v časopise Práce našich kronikářů*. In: *Havlíčkovobrodsko – vlastivědný sborník*. Havlíčkův Brod : Okresní vlastivědné muzeum v Havlíčkově Brodě, 1991. Ročník 4 (1991). Str. 37 – 49. Dostupné online : <https://biblio.hiu.cas.cz/files/66002#pagemode=thumbs&page=19> [cit. 2020-04-12]

KRŮTA, Václav : *Kroniky a kronikářství v okrese Rakovník [dokončení]*. In: *Středočeský sborník historický*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 1992. Svazek 18 (1992). Str. 79 – 99.

BUBNOVÁ, Jaroslava : *Soupis obecních kronik okresu Havlíčkův Brod*. Havlíčkův Brod : OVM, 1993. 147 stránek.

DRTINOVÁ, Svatava – GARKISCH, Miloš : *Kroniky a kronikářství v okrese Beroun. Část 1*. In: *Středočeský sborník historický*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 1995 [vyd. 1996]. Svazek 20 (1994 [vyd. 1995]). Str. 104 – 124.

DRTINOVÁ, Svatava – GARKISCH, Miloš : *Kroniky a kronikářství v okrese Beroun. Část 2. Soupis kronik*. In: *Středočeský sborník historický*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 1995 [vyd. 1996]. Svazek 21 (1995 [vyd. 1996]). Str. 127 – 167.

ČERNÁ, Zora : *Na pomoc kronikářům okresu Žďár nad Sázavou*. In: *Západní Morava – vlastivědný sborník*. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 1997. Ročník 1 (1997). Str. 114 – 121. ISSN 1211-8931

ČERNÍKOVÁ, Hana – ČÍHAŘ, Tomáš – HLOUŠEK, Ladislav – PODDANÁ, Jana : *Soupis kronik okresu Pardubice*. Pardubice : Státní okresní archiv Pardubice, 1998. 205 strán. ISBN 80-902581-1-5

MIŠKOVSKÁ, Zuzana : *Kroniky a kronikářství v okrese Kolín*. In: *Středočeský sborník historický*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 1998. Zvázok 24 (1998). Str. 107 – 141.

Kronikářské setkání v archivu. In: *Státní okresní archiv Kroměříž. Archivní ročenka*. Holešov: Státní okresní archiv Kroměříž se sídlem v Holešově, 1999. Str. 101.

REGENTÍK, Josef : *Kronikářská činnost v hasičských sborech okresu*. In: *Státní okresní archiv Kroměříž. Archivní ročenka*. Holešov : Státní okresní archiv Kroměříž se sídlem v Holešově, 1999. Str. 99 – 100.

SOUTNER, Oldřich : *110 let od narození Františka Zetka. Kronikář celého okresu*. In: *Archivní zpravodaj*. Plasy : Státní okresní archiv Plzeň-sever, 1999. Číslo 3 – 4 (1999). Str. 34

SOVADINA, Miloslav : *Obecní kroniky na okrese Česká Lípa do roku 1945*. In: *Bezděz – vlastivědný sborník Českolipska*. Česká Lípa : Vlastivědný spolek Českolipska, 1999. Zvázok 8 (1999). Str. 277 – 293. ISSN 1211-9172, ISBN 80-900 896-8-2

Kronika města Krásno nad Teplou.²⁴⁰ In: *Střední Evropa. Revue pro středoevropskou kulturu a politiku*. Praha : Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 2000. Ročník 16, č. 100 (2000). Str. 41 – 42. ISSN 0862-091X

Soupis kronik, pamětních knih a fotokronik uložených ve Státním okresním archivu Trutnov. In: *Ročenka Státního okresního archivu v Trutnově*. Trutnov : Státní okresní archiv Trutnov, 1999 [vyd. 2000]. Str. 21 – 46. ISSN 1212-5229, ISBN 80-902709-1-3

(-ze-) : *Kronikářské setkání v archivu*. In: *Státní okresní archiv Kroměříž. Archivní ročenka*. Holešov : Státní okresní archiv se sídlem v Holešově, 2000. Str. 131.

(-ze-) : *Kronikářské setkání v archivu*. In: *Státní okresní archiv Kroměříž. Archivní ročenka*. Holešov : Státní okresní archiv se sídlem v Holešově, 2001. Str. 148.

MINAŘÍKOVÁ, Heda : *Soupis školních kronik olomouckého okresu uložených ve Státním okresním archivu v Olomouci k 31. prosinci 2000, 1. část*. In: *Ročenka Státního okresního archivu v Olomouci*. Olomouc : Státní okresní archiv v Olomouci, 2000 [vyd. 2001]. Str. 20 – 39. ISSN 0862-2833

BAŠTECKÁ, Lydia – LOKVENCOVÁ, Šárka : *Soupis obecních kronik z okresu Náchod*. In: *Stopami dějin Náchodska – sborník Státního okresního archivu Náchod*. Náchod : Státní okresní archiv Náchod, 2001. Číslo 7 (2001). Str. 249 – 301. ISSN 1211-3069, ISBN 80-902158-8-2

DOKULILOVÁ, Karla – ŠTROBLÍK, Vladimír : *Soupis kronik města Zlína a připojených obcí*. In: *Zlínsko od minulosti k současnosti*. Zlín : Státní okresní archiv ve Zlíně, 2001. Ročník 18 (2001). Str. 133 – 160. ISSN 1211-8044

²⁴⁰ Mesto Krásno (okres Sokolov).

KOLEK, Roman : *Kroniky a kronikářství v okrese Praha-východ*. [část 1.] In: *Středočeský sborník historický*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 1999 [vyd. 2001]. Zvázok 25 (1999 [vyd. 2001]). Str. 127 – 150. ISSN 0585-4172

(-ze-) : *Kronikářské setkání*. In: *Státní okresní archiv Kroměříž. Archivní ročenka*. Kroměříž : Státní okresní archiv Kroměříž, 2002. Str. 122.

DOKULILOVÁ, Karla – ŠTROBLÍK, Vladimír : *Soupis kronik zlínského okresu*. In: *Zlínsko od minulosti k současnosti – sborník Státního okresního archivu ve Zlíně*. Zlín : Státní okresní archiv ve Zlíně, 2002. Ročník 19 (2002). Str. 191 – 281. ISSN 1211-8044

KORBELÁŘOVÁ, Irena – ŽÁČEK, Rudolf : *Konference kronikářů Dolního Slezska*. In: *Časopis Slezského zemského muzea. Série B - vědy historické*. Opava : Slezské zemské muzeum, 2002. Ročník 51, č. 2 (2002). Str. 191 – 192. ISSN 0323-0678

MINAŘIKOVÁ, Heda – KRÍŽANOVÁ, Jarmila : *Soupis školních kronik olomouckého okresu uložených ve Státním okresním archivu v Olomouci k 31. prosinci 2001. 2. část*. In: *Ročenka Státního okresního archivu v Olomouci*. Olomouc : Státní okresní archiv v Olomouci, 2001 [vyd. 2002]. Ročník 10. Str. 38 – 59. ISSN 0862-2833

NOVÁČKOVÁ, Eva : *Kronikářství v okrese Třebíč v letech 1996 – 2001*. In: *Západní Morava – vlastivědný sborník*. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2002. Ročník 6 (2002), str. 162. ISSN 1211-8931, ISBN 80-7275-033-X

VRANÁ, Jaroslava : *O kronikách a kronikářích v našich obcích*. In: *Zpravodaj Šrámkovy Sobotky*. Sobotka : Středisko městské kultury, 2002. Roč. 39, č. 1 (2002). Str. 12 – 13. ISSN 1212-7906

Seminář kronikářů. In: *Pod Zelenou Horou. Vlastivědný sborník jižního Plzeňska*. Přeštice, Nepomuk, Měčín : Městské úřady, 2003. Ročník 6, č. 4 (2003). Str. 18. ISSN 1802-8594

(-ze-) : *Kronikářské setkání*. In: *Archivní sborník*. Brno : Moravský zemský archiv, 2003. Str. 167 – 168.

CIRONIS, Petros : *O kronikách a kronikářích - zvláště rokycanském okrese*. In: *Ročenka Státního oblastního archivu v Plzni*. Plzeň : Státní oblastní archiv v Plzni, 2002 [vyd. 2003]. Ročník 1. Str. 71 – 76. ISSN 1214-4355, ISBN 80-239-1638-6

DZIEDZIC, Martin : *Pamětní knihy horských chat sudetského pohoří v českých archivech*. In: *Jesenicko – vlastivědný sborník*. Jeseník : Vlastivědné muzeum Jesenicka, 2003. Ročník 4 (2003). Str. 43 – 45. ISSN 1213-0192

ROM, Karel : *Archivní zpravodaj a kronikáři*. In: *Ročenka Státního oblastního archivu v Plzni*. Plzeň : Státní oblastní archiv v Plzni, 2002 [vyd. 2003]. Str. 94 – 97.

JAROLÍMKOVÁ, Jaroslava – SOVADINA, Miloslav : *Školní kroniky na okrese Česká Lípa*. In: *Bezděz – vlastivědný sborník Českolipska*. Česká Lípa : Vlastivědný spolek Českolipska, 2003. Zvázok 12 (2003). Str. 367 – 389. ISSN 1211-9172, ISBN 80-86319-06-7

KOLEK, Roman : *Kroniky a kronikářství v okrese Praha-východ*. [část 2.] In: *Středočeský sborník historický*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 2000 – 2001 [vyd. 2003]. Zvázok 26 – 27 (2000 – 2001 [vyd. 2003]). Str. 137 – 160. ISSN 0585-4172, ISBN 80-86772-04-7

KŘÍŽANOVÁ, Jarmila : *Soupis školních kronik olomouckého okresu uložených ve Státním okresním archivu v Olomouci ke dni 31. prosince 2002*. In: *Olomoucký archivní sborník*. Opava : Zemský archiv v Opavě, 2003. Ročník 1 (2003). Str. 11 – 35. ISSN 1214-4711, ISBN 80-86388-12-3

(-ze-) : *Kronikářské setkání*. In: *Archivní sborník*. Brno : Moravský zemský archiv, 2004. Str. 159.

CHOCHOLOUŠKOVÁ, Jana : *Soupis kronik libereckého okresu uložených ve Státním okresním archivu v Liberci*. In: *Fontes Nissae. Prameny Nisy – regionální historický sborník*. Liberec : Technická univerzita v Liberci, 2004. Ročník 5 (2004). Str. 206 – 242. ISSN 1213-5097, ISBN 80-7083-889-2. Dostupné online :

www.digitalniknihovna.cz/kvkli/view/uuid:486e6a74-b107-4d22-9a97-67e0d329d5e3?page=uuid:afdce7f8-99d2-11e5-ac76-001b21d0d3a4 [cit. 2020-04-11]

JAROLÍMKOVÁ, Jaroslava – SOVADINA, Miloslav : *Kroniky spolků na okrese Česká Lípa*. In: *Bezděz – vlastivědný sborník Českolipska*. Česká Lípa : Vlastivědný spolek Českolipska, 2004. Zvázok 13 (2004). Str. 263 – 270. ISSN 1211-9172, ISBN 80-86319-07-5

MIŠKOVSKÁ, Zuzana : *Soupis kronik v okrese Kolín*. In: *Archivní prameny Kolínska*. Kolín : Státní okresní archiv, 2003 [vyd. 2004]. Str. 147 – 198.

PEČOVÁ, Alena : *Soupis kronik, fotokronik a pamětních knih uložených ve Státním okresním archivu v Jablonci nad Nisou*. In: *Fontes Nissae. Prameny Nisy – regionální historický sborník*. Liberec : Technická univerzita v Liberci, 2004. Ročník 5 (2004). Str. 243 – 259. ISSN 1213-5097, ISBN 80-7083-889-2. Dostupné online :

www.digitalniknihovna.cz/kvkli/view/uuid:486e6a74-b107-4d22-9a97-67e0d329d5e3?page=uuid:afdce81d-99d2-11e5-ac76-001b21d0d3a4 [cit. 2020-04-11]

ŠULEROVÁ, Edita : *Kronika*. In: *Západní Morava – vlastivědný sborník*. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2004. Ročník 8 (2004). Str. 210. ISSN 1211-8931, ISBN 80-7275-053-4

BUKAČOVÁ, Irena : *Kroniky za války*. In: *Vlastivědný sborník – čtvrtletník pro regionální dějiny severního Plzeňska*. Mariánská Týnice : Muzeum a galerie severního Plzeňska, 2005. Ročník 15, č. 1 (2005). Str. 11 – 12. ISSN 1801-0032

ŠMILAUEROVÁ, Eva – TUZAR, Bohumil : *Kroniky a kronikářství v okrese Nymburk*. In: *Středočeský sborník historický*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 2002 – 2003 [vyd. 2005]. Zvázok 28 – 29 (2002 – 2003 [vyd. 2005]). Str. 141 – 185. ISSN 0585-4172, ISBN 80-86772-13-6

KOUDELA, Miroslav : *Pamětní knihy měst a obcí ve fondech Státního okresního archivu Olomouc*. In: *Olomoucký archivní sborník*. Opava : Zemský archiv v Opavě, 2006. Ročník 4 (2006). Str. 23 – 33. ISSN 1214-4711, ISBN 80-86388-41-7

ŠPAČEK, Jaroslav (ed.) : *Kronika města Čelákovic. I. 1857 – 1939*. Čelákovice : Městské muzeum v Čelákovících, 2006. Edícia *Fontes Musaei civitatis Celakovicensis* – zvázok 1. 415 strán. ISBN 80-903461-2-X

KOLEKTÍV AUTOROV : *Kroniky a kronikářství okresu Příbram*. In: *Středočeský sborník historický*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 2004 – 2007 [vyd. 2007]. Zvázok 30 – 33. Str. 177 – 203. ISSN 0585-4172, ISBN 978-80-86722-26-4

ŠKVÍROVÁ, Michaela : *Obecní kroniky a kronikáři ve vyškovském politickém okrese v letech 1920 – 1940*. In: *Museum vivum. Sborník Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm*. Rožnov pod Radhoštěm : Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2007. Ročník 3 – suplementum (2007). Str. 147 – 153. ISBN 978-80-87210-14-7

THOŘOVÁ, Věra : *Školní kroniky pražských okrajových obcí jako etnografický pramen*. In: *Museum vivum. Sborník Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm*. Rožnov pod Radhoštěm : Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2007. Ročník 3 – suplementum (2007). Str. 109 – 117. ISBN 978-80-87210-14-7

ZDRÁHAL, Václav : *Školní kroniky z období první světové války jako pramen k poznání každodennosti na Prostějovsku*. In: *Museum vivum. Sborník Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm*. Rožnov pod Radhoštěm : Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2007. Ročník 3 – suplementum (2007). Str. 201 – 212. ISBN 978-80-87210-14-7

(-ze-) : *Kronikářské setkání*. In: *Archivní sborník*. Brno : Moravský zemský archiv, Státní okresní archiv Kroměříž, 2008. Str. 181. ISBN 978-80-86931-35-7

(-ze-) : *Ocenění kronik a kronikářů*. In: *Archivní sborník*. Brno : Moravský zemský archiv, Státní okresní archiv Kroměříž, 2008. Str. 181 – 182. ISBN 978-80-86931-35-7

KOLEKTÍV AUTOROV : *Kroniky a kronikářství okresu Příbram (2. část). Soupis kronik*. In: *Středočeský sborník historický*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 2008. Zvázok 34. Str. 137 – 176. ISSN 0585-4172, ISBN 978-80-86722-36-3

KRCHOVÁ, Zuzana : *Kronikářství na Chrudimsku v 19. a 20. století*. Pardubice : Univerzita Pardubice – Fakulta filozofická, 2008. 145 strán. Dostupné online : https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/34534/Krchovaz_kronikarstvinam_m_2008.pdf?sequence=2 [cit. 2020-04-05]

TOPINKA, Jiří : *Setkání kronikářů v Muzeu Českého krasu*. In: *Minulostí Berounska – sborník Státního okresního archivu v Berouně*. Beroun : Státní oblastní archiv v Praze pro Státní okresní archiv Berouně, 2008. Ročník 11 (2008). Str. 331 – 332. ISSN 1211-9512, ISBN 978-80-86772-33-2

ČOUPEK, Jiří : *Soupis obecních kronik uložených ve Státním okresním archivu Uherské Hradiště. 1. část*. In: *Slovácko – společenskovední sborník pro moravsko-slovenské pomezí*. Uherské Hradiště : Slovákcké muzeum v Uherském Hradišti, 2008 [vyd. 2009]. Ročník 50 (2008 [vyd. 2009]). Str. 303 – 325. ISSN 0583-5569, ISBN 978-80-86185-75-0

ŠIKULA, Martin : *Kronikáři obcí okresů Havlíčkův Brod a Žďár nad Sázavou v letech 1968 – 1979. K frazeologii, obsahu a k osudům zápisů venkovských kronikářů v kontextu s ideologizací*

(ideovou náplní) kulturní politiky nastupující normalizace. In: *Východočeské listy historické*. Ústí nad Orlicí : Oftis, 2009. Str. 89 – 130. ISSN 1211-8184, ISBN 978-80-7405-067-1

ŠUSTROVÁ, Dagmar : *Kroniky a kronikářství okresu Mladá Boleslav*. In: *Středočeský sborník historický*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 2009. Zvázok 35 (2009). Str. 224 – 269. ISSN 0585-4172, ISBN 978-80-86722-41-7

BENEŠ, Vladimír : *Kronika hasičských sborů Berounska a Hořovicka*. Beroun : Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, 2010. 287 strán. ISBN 978-80-254-9868-2

ČOUPEK, Jiří : *Soupis obecních kronik uložených ve Státním okresním archivu Uherské Hradiště*. In: *Slovácko – společenskovední sborník pro moravsko-slovenské pomezí*. Uherské Hradiště : Slovácké muzeum v Uherském Hradišti, 2009 [vyd. 2010]. Ročník 51 (2009 [vyd. 2010]). Str. 247 – 262. ISSN 0583-5569, ISBN 978-80-86185-86-6

DIENSTPIEROVÁ, Jana : *Kroniky a kronikáři*. In: *Vlastivědný sborník – čtvrtletník pro regionální dějiny severního Plzeňska*. Mariánská Týnice : Muzeum a galerie severního Plzeňska v Mariánské Týnici, 2010. Ročník 20, č. 4 (2010). Str. 9 – 10. ISSN 1801-0032

STÁTNÍK, Dalibor : *Kroniky a kronikářství v okrese Mělník*. In: *Středočeský sborník historický*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 2010. Zvázok 36 (2010). Str. 156 – 258. ISSN 0585-4172, ISBN 978-80-86722-550-9

HOLUB, Pavel : *Rodinné a rodové kroniky v paměťových institucích okresu Pelhřimov*. In: *Genealogické a heraldické informace*. Brno : Moravská genealogická a heraldická společnost, o.s., 2010 [vyd. 2011]. Ročník 15 (2010 [vyd. 2011]). Str. 142 – 146. ISSN 0862-8963.

ŠÍMOVÁ, Karolína : *Mikrosonda do názorového světa současných obecních kronikářů (na příkladu kronikářů v mikroregionech Český kras-Pláně a Region Jihozápad)*. Praha, 2011. 97 strán. Bakalárska práca. Univerzita Karlova v Praze – Fakulta humanitních studií. Vedúci práce: Blanka Soukupová.

VRCHOTICKÁ, Hana : *Školní kroniky v Dolním Povltaví*. Praha, 2017. 142 strán. Bakalárska práca. Univerzita Karlova v Praze – Filozofická fakulta – Katedra PVH a archivního studia. Vedúci práce : Jiří Šouša. Dostupné online : https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/44386/BPTX_2010_2_11210_0_28879_5_0_110835.pdf?sequence=1&isAllowed=y [cit. 2020-05-07]

JINDROVÁ, Eva : *IV. setkání kronikářů okresu Praha-západ, Davle 2015*. In: *Studie a zprávy – historický sborník pražského okolí*. Zdiby : Státní oblastní archiv v Praze - Státní okresní archiv Praha-východ ; Dobřichovice : Státní oblastní archiv v Praze - Státní okresní archiv Praha-západ ; Brandýs nad Labem–Stará Boleslav : Oblastní muzeum Praha-východ ; Jílové u Prahy : Regionální muzeum v Jílovém u Prahy ; Čelákovice : Městské muzeum v Čelákovících, 2015. Ročník 5, str. 186. ISSN 1805-3874, ISBN 978-80-86772-99-8

LINZMAJEROVÁ, Marta : *Kroniky hlučínských měst a obcí z fondů Státního okresního archivu Opava*. In: *Hlučínsko – vlastivědný časopis Muzea Hlučínska*. Hlučín : Muzeum Hlučínska, 2015. Ročník 5, č. 1 (2015). Str. 22 – 26. ISSN 1804-6967

MICHŇOVÁ, Nikola : *Konference "Kroniky jako historický pramen"*. In: *Confluens – vlastivědný sborník Mělnicka*. Mělník : Regionální muzeum Mělník a Státní okresní archiv Mělník, 2015. Číslo 9 (2015). Str. 288 – 292. ISSN 1801-7266, ISBN 978-80-904538-4-5

DIENSTPIEROVÁ, Jana : *Soutěž kronik Plzeňského kraje*. In: *Vlastivědný sborník – čtvrtletník pro regionální dějiny severního Plzeňska*. Mariánská Týnice : Muzeum a galerie severního Plzeňska v Mariánské Týnici, 2016. Roč. 26, č. 1 (2016). Str. 8 – 9. ISSN 1801-0032

DOLEŽAL, Jakub : *Soupis kronik Středočeského kraje na stránkách Středočeského sborníku historického (1976 – 2011)*. In: *Středočeský sborník historický*. Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 2015 [vyd. 2016]. Zvázok 41 (2015 [vyd. 2016]). Str. 107 – 119. ISSN 0585-4172, ISBN 978-80-88148-01-2

JINDROVÁ, Eva – KRÁKORA, Tomáš : *V. setkání kronikářů okresu Praha-západ, Všenory 2016*. In: *Studie a zprávy – historický sborník pražského okolí*. Zdiby : Státní oblastní archiv v Praze - Státní okresní archiv Praha-východ; Dobřichovice : Státní oblastní archiv v Praze - Státní okresní archiv Praha-západ; Brandýs nad Labem-Stará Boleslav : Oblastní muzeum Praha-východ; Jílové u Prahy : Regionální muzeum v Jílovém u Prahy; Čelákovice : Městské muzeum v Čelákovících, 2016. Ročník 6 (2016). Str. 171. ISSN 1805-3874, ISBN 978-80-88148-10-4

MUCZKOVÁ, Božena : *Vzněšený úděl kronikářský*. In: *Hlučínsko – vlastivědný časopis Muzea Hlučínska*. Hlučín : Muzeum Hlučínska, 2016. Roč. 6, č. 1 (2016). Str. 22 – 23. ISSN 1804-6967

MRŇA, Jaroslav : *Farní kroniky jako pramen církevních a sociálních dějin na příkladu pamětních knih farností v děkanství velkomeziříčském*. Praha : Univerzita Karlova – Katolická teologická fakulta – Ústav dějin křesťanského umění, 2017. Dizertačná práce. 368 stran. Dostupné online :

<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/100498/140058818.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [cit. 2020-05-07]

ŠIKULA, Martin : *Aktivizace i rozpačitost v polistopadovém vývoji na moravském a slezském venkově. K otázce vypovídající hodnoty zápisů za rok 1989 v obecních kronikách*. In: *Vlastivědný věstník moravský*. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2019. Roč. 71, č. 3 (2019). Str. 193 – 202. ISSN 0323-2581

PRÍLOHA 1AC – Literatúra lokálnej úrovne

NOVÁK, Josef : *Venkovští kronikáři a památky vesnic* [Praha-Chabry]. In: *Český rolník*, 8. 10. 1942.

VĚTROVSKÝ, J. : *Dvě životní jubilea podkrkonošského písmáka Jana Zemana ze Stankova*. In: *Pojizerské listy*. Turnov : Vavřinec Kudrnáč, 27. 1. 1942. ISSN 1210-4965

TICHÝ, František : *Pamětní kniha města Hradce Králové*. In: *Kraj Královéhradecký – orgán národní strany svobodomyslné v severovýchodních Čechách*. Hradec Králové : Max Leonier Pavlík, 24. 4. 1943. ISSN 1214-5203

RYBÁŘ, L. : *Hradištský kronikář – Josef Kajer*. In: *Nový den – deník Československé sociálně demokratické strany dělnické*. Plzeň : Antonín Remeš, 3. 8. 1945. ISSN 1805-1685

KVAPIL, Jaroslav : *Tišnov a jeho kronikář*. In: *Svobodné noviny – list Sdružení kulturních organizací*. Praha : Sdružení kulturních organizací, 1946. Ročník 2, č. 285 (12. 12. 1946). Str. 1 – 2. ISSN 1802-6273. Dostupné online :

www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:43f96a20-5432-11dd-a5e4-000d606f5dc6?page=uuid:7770ab40-5412-11dd-907b-000d606f5dc6 [cit. 2020-04-12]

MORAVEC, František : *Kronikáři pod Blaníkem*. In: *Lidová demokracie*. Roč. 5, č. 49. 27. 2. 1949. Str. 7. ISSN 0323-1143

BĚLOHLÁVEK, Miloslav : *Životní jubileum Václava Mentbergera*.²⁴¹ In: *Časopis Společnosti přátel starožitností*. Praha : Společnost přátel starožitností, 1957. Ročník 65, č. 4 (1957). Str. 224. ISSN 1210-924X

BOUZA, Erik : *Osmdesát let Viléma Schreibra*.²⁴² In: *Časopis Společnosti přátel starožitností*. Praha: Společnost přátel starožitností, 1962. Ročník 70 (1962). Str. 52. ISSN 1210-924X

FLODROVÁ, Milena : *Kronikáři města Brna*. In: *Vlastivědný věstník moravský*. Brno : Musejní spolek, 1964. Roč. 16, č. 1. Str. 144 – 145.

NUHLÍČEK, Josef : *Pamětní kniha načeradského děkanství*. In: *Středočeský sborník historický*. Praha : Státní archiv v Praze ve spolupráci se Středočeskou pobočkou Československé historické společnosti, 1971. Zvazok 6 (1971). Str. 77 – 91. ISSN 0585-4172

CHOVÍT, Václav : *Kroniky a kronikáři*. In: *Zpravodaj města Sušice, červenec 1986*.

VOTOČEK, Václav : *K životnímu jubileu Antonína Spanilého*.²⁴³ In: *Z Českého ráje a Podkrkonoší – vlastivědný sborník*. Semily : Státní okresní archiv Semily, 1990. Ročník 3 (1990). Str. 137. ISBN 80-900010-5-X

VOTOČEK, Václav : *Za Rudolfem Hlavou*.²⁴⁴ In: *Z Českého ráje a Podkrkonoší – vlastivědný sborník*. Semily : Státní okresní archiv Semily, 1990. Ročník 3 (1990). Str. 138 – 140. ISBN 80-900010-5-X

FIŠER, Zdeněk : *Stará ratajská kronika*. In: *Zpravodaj Muzea Kroměřížska*. Kroměříž : Muzeum Kroměřížska, 1991. Číslo 3 (1991). Str. 34 – 37. ISSN 0231-5319

KYJOVSKÁ, Božena : *Rodinné kroniky – část 3*. In: *Genealogické a heraldické informace*. Brno : Genealogický a heraldický klub v Brně, 1991. Ročník 11, číslo 1 – 4 (1991). Str. 29 – 40. ISSN 0862-8963

²⁴¹ Václav Mentberger (1886 – 1969), kronikář města Kasejovice (okres Plzeň-jih).

²⁴² Vilém Schreiber (1882 – 1964), kronikář města Úpice (okres Trutnov).

²⁴³ Antonín Spanilý, kronikář obce Martinice v Krkonoších (okres Semily).

²⁴⁴ Rudolf Hlava (1911 – 1988), kronikář města Semily.

HORKÁ, Hana : *Lidový kronikář Jan Štosek z Jaroslavi*. In: *Východočeský sborník historický*. Pardubice : Východočeské muzeum Pardubice, 1993. Ročník 3 (1993). Str. 185 – 202. ISSN 1213-1733

BÍLEK, Jan : *Nad městskou kronikou*. In: *Zpravodaj Šrámkovy Sobotky*. Sobotka : Městské kulturní středisko, 1994. Ročník 31, č. 5 (1994). Str. 5 – 6. ISSN 1212-7906

SVOBODOVÁ, Marcela : *Potíže s vedením městské kroniky*. In: *Výběr – Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech*. České Budějovice : Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 1994. Ročník 31, č. 1 (1994). Str. 42 – 43.

CHOVÍT, Václav : *Kroniky a kronikáři města Sušice 1850 – 1995*. Sušice : Muzeum Šumavy v Sušici, 1995.

POLÁK, Josef : *Pamětní kniha obce Žebnice*. In: *Archivní zpravodaj*. Plasy : Státní okresní archiv Plzeň-sever, 1996. Číslo 1 (1996). Str. 5 – 6.

VLACH, Jaroslav : *Kronikářka Julie Skopalová*. In: *Od hradske cesty – prameny k dějinám a současnosti Žarošic a okolí. Jubilejní vydání k 50. výročí historicko-vlastivědného kroužku, ročník 1995*. Žarošice : Historicko-vlastivědný kroužek, 1995 [vyd. 1996]. Str. 105 – 106. ISBN 80-238-1798-1

ZAPLETAL, Česlav : *Zůstal věrný rodnému kraji. Památce našeho rodáka PhDr. Karla Pekárka*. In: *Podřevnicko 5*. Číslo 3 (1996). Str. 13

(-kr-) : *František Valeš o své práci. První hornobřízský kronikář*. In: *Archivní zpravodaj*. Plasy : Státní okresní archiv Plzeň-sever, 1997. Číslo 4 (1997). Str. 34 – 35.

(-ph- -kr-) : *Minulost vejprnického kronikářství*. In: *Archivní zpravodaj*. Plasy : Státní okresní archiv Plzeň-sever, 1997. Číslo 3 (1997). Str. 24 – 25.

KORDIOVSKÝ, Emil : *Historik a kronikář Břeclavi Jaroslav Školl pětasedmdesátiletý*. In: *RegioM – kulturně-vlastivědná revue okresu Břeclav*. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost v Brně pro Regionální muzeum v Mikulově, 1997. Str. 162. ISSN 1211-5800

KORENÝ, Rastislav : *Kniha pamětní pro Plíškovice a nejbližší okolí, kterou založil František Václav Košta Leta Páně 1925*. In: *Podbrdsko – sborník Státního okresního archivu v Příbrami*. Příbram : Okresní úřad v Příbrami, 1997. Ročník 4 (1997). Str. 181 – 184. ISSN 1211-5169

PAVLATA, Matej : *Podivínské městské kroniky*. In: *Podivín – vlastivědný sborník jihomoravského města*. Mikulov : Státní okresní archiv v Břeclavi, 1997. Edícia *Knihnice Jižní Moravy* – svazek 18. Str. 297 – 307. ISBN 80-85048-68-X

Na návštěvě u kronikářů v Kozojedech a okolí. In: *Archivní zpravodaj*. Plasy : Státní okresní archiv Plzeň-sever, 1998. Číslo 2 (1998). Str. 15.

(-kr-) : *Kroniky a kronikáři v Tlučné*. In: *Archivní zpravodaj*. Plasy : Státní okresní archiv Plzeň-sever, 1998. Číslo 1 (1998). Str. 6.

(-kr-) : *O pamětních knihách obce Robčice a kronikáři Františku Fenclovi. Velká kronika malé obce.* In: *Archivní zpravodaj*. Plasy : Státní okresní archiv Plzeň-sever, 1998. Číslo 3 (1998). Str. 23.

DLOUHÝ, Jaromír : *Ervín Tengler.*²⁴⁵ In: *Zpravodaj Ostravského muzea*. Ostrava : Ostravské muzeum, 1998. Edícia *Zasloužili se o ostravské muzejnictví*. Číslo 2 (1998). Str. 25 – 26.

MATOUŠ, Václav : *Německé školní kroniky z Olešnice v Orlických horách z let 1861 – 1936.* In: *Panorama – z přírody, historie a současnosti Orlických hor a podhůří*. Dobré : SEN, 1998. Ročník 6 (1998). Str. 65 – 70. ISBN 80-901846-9-3

OLIVERIUS, Miroslav : *Pamětní kniha obce Motyčína, okres Slaný.* In: *Slánský obzor – ročenka společnosti Patria, Vlastivědného muzea ve Slaném a Státního okresního archivu v Kladně*. Slaný : Vlastivědné muzeum ve Slaném, 1997 [vyd. 1998]. Ročník 5 (1997 [vyd. 1998]). Str. 91 – 98. ISSN 1214-3847

Kronika hasičského sboru v Boleboři. In: *Památky, příroda, život. Vlastivědný čtvrtletník Chomutovska*. Chomutov : Okresní muzeum v Chomutově, 1999. Ročník 31, č. 4 (1999). Str. 119 – 121. ISSN 0231-5076

KRÁLOVÁ, Marta : *Tisíc stran v Obecní kronice Otnic napsal František Rafaj;*²⁴⁶ *a nejen to.* In: *Věstník Historicko-vlastivědného kroužku v Žarošicích*. Žarošice : 2000. Číslo 10 (2000). Str. 102 – 104.

MATOUŠ, Václav : *Pamětní kniha německé měšťanské školy v Rokytnici v Orlických horách z let 1897 – 1934.* In: *Panorama – z přírody, historie a současnosti Orlických hor a podhůří*. Dobré : SEN, 2000. Ročník 8 (2000). Str. 55 – 62. ISBN 80-902420-5-7

ŘEPKA, Vojtěch : *Kroniky vyprávějí.* In: *Listy starohradské kroniky*. Staré Hrady : Osvětová beseda Staré Hrady, 2000. Ročník 23, č. 1 (2000). Str. 18 – 19. ISSN 1210-6194

(-jep-) : *Zemřel František Šírl.*²⁴⁷ In: *Genealogické a heraldické listy. Acta genealogica ac heraldica*. Praha : Česká genealogická a heraldická společnost, 2001. Ročník 21, č. 1 (2001). Str. 39 – 40.

FIŠER, Zdeněk : *Školní kronika Eduarda Bublíka ze Zdounek.* In: *Vlastivědný věstník moravský*. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2001. Ročník 53, č. 2. (2001). Str. 153 – 165. ISSN 0323-2581

GROLICH, Vratislav : *Obraz osmi desetiletí kronikářské práce u nás na příkladu Adamova.* In: *Vlastivědný věstník moravský*. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2001. Ročník 53, č. 1 (2001). Str. 72 – 74. ISSN 0323-2581

²⁴⁵ Ervín Tengler (1884 – 1944), kronikář města Ostrava.

²⁴⁶ František Rafaj (1910 – 1977), kronikář obce Otnice (okres Vyškov).

²⁴⁷ František Šírl (1912 – 2000), kronikář obce Řitka (okres Praha-západ).

KORDIOVSKÝ, Emil : *Jaroslav Školl²⁴⁸ se dožil 80 let*. In: *Jižní Morava – vlastivědný sborník*. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2001. Ročník 37, zvázok 40 (2001). Str. 352 – 353. ISSN 0449-0436

MATOUŠ, Václav : *Pamětní kniha fary v Rybné nad Zdobnicí*. In: *Orlické hory a Podorlicko – sborník vlastivědných prací*. Rychnov nad Kněžnou : Okresní muzeum Orlických hor, 2001. Ročník 11 (2001). Str. 91 – 95. ISSN 0475-0640, ISBN 80-86076-28-8

MATOUŠ, Václav : *Pamětní kniha římsko-katolické farnosti v Kunštátě*. In: *Orlické hory a Podorlicko – sborník vlastivědných prací*. Dobré : SEN, 2001. Ročník 9 (2001). Str. 31 – 35. ISBN 80-902420-8-1

PITUCHA, Václav : *Německá pamětní kniha fary v Horním Údolí na dnešním Jesenicku*. In: *Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska : paměti - způsob zobrazení skutečnosti. Sborník z 10. odborné konference. Olomouc, 17. - 18. 10. 2001*. Praha : Sdružení knihoven ČR, 2001. Str. 161 – 175. ISBN 80-86249-15-8. Dostupné online : www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:dc1e4a50-7701-11e0-ab3d-0050569d679d?page=uuid:25bd7cc2-7702-11e0-ab3d-0050569d679d [cit. 2020-04-11]

HUBKA, Petr : *Chříčská farní kronika a její osudy*. In: *Archivní zpravodaj*. Plasy : Státní okresní archiv Plzeň-sever, 2002. Číslo 1 – 2 (2002). Str. 10.

SEHNALOVÁ, Mojslava : *Návrat pamětní knihy*. In: *Slánský obzor – ročenka společnosti Patria, Vlastivědného muzea ve Slaném a Státního okresního archivu v Kladně*. Slaný : Vlastivědné muzeum ve Slaném, 2001 [vyd. 2002]. Ročník 9 (2001 [vyd. 2002]). Str. 96 – 99. ISSN 1214-3847

DUS, Jan Amos : *Kronika sboru kutnohorského*. In: *Prošli jsme v jeho síle. Evangelíci v čase druhé světové války*. Praha : Kalich, 2003. Str. 73 – 85. ISBN 82-7017-949-X

KAPSA, Aleš : *Jakub Zajíc – kronikář a učitel z Pašovic*. In: *Významné pedagogické osobnosti – Jan E. Kosina, Jan Lepář, Josef Úlehla – a jejich podíl na utváření českého školství. Materiály z odborné konference, konané 6. listopadu 2002 v Přerově*. Přerov : Muzeum Komenského v Přerově, 2003. Str. 63 – 67.

MATOUŠ, Václav : *Pamětní kniha fary v Dobrém z let 1838 – 1989*. In: *Panorama – z přírody, historie a současnosti Orlických hor a podhůří*. Dobré : SEN, 2003. Ročník 11 (2003). Str. 35 – 38. ISBN 80-86483-06-1

PROCHÁZKA, Lubomír : *Kronika obce Buková u Rožmitálu pod Třemšínem (odraz lidové hmotné kultury Podbrdsko v obecní kronice)*. In: *Podbrdsko – sborník Státního okresního archivu v Příbrami*. Příbram : SOA v Praze - Státní okresní archiv v Příbrami, 2003. Ročník 10 (2003). Str. 242 – 243. ISSN 1211-5169, ISBN 80-902821-7-2

Nad kronikou obce Bařice. In: *Archivní sborník*. Brno : Moravský zemský archiv, 2004. Ročník 10. Str. 159 – 160.

²⁴⁸ Jaroslav Školl (1921 – 2003), kronikář města Břeclav.

BEDNÁŘ, Václav – INDRA, Bohumír – LAPÁČEK, Jiří : *Kronikáři města Hranic*. Hranice : Město Hranice, 2004. Prvé vydanie. 236 strán. ISBN 80-239-3208-X. Dostupné online : <http://www.historie.hranet.cz/pdf/kronikari-mesta-hranic-blok.pdf> [cit. 2020-03-15]

ČURDA, Josef²⁴⁹ : *Poslední zhodnocení práce kronikáře za 16 roků*. In: *Západní Morava – vlastivědný sborník*. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2004. Ročník 8 (2004). Str. 213 – 214. ISSN 1211-8931, ISBN 80-7275-053-4

HUSA, Vladimír : *Spolupráce s archivem*. In: *Západní Morava – vlastivědný sborník*. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2004. Ročník 8 (2004). Str. 210 – 211. ISSN 1211-8931, ISBN 80-7275-053-4

KOTÍK, Jaromír²⁵⁰ : *Příspěvek k diskusi o kronikách*. In: *Západní Morava – vlastivědný sborník*. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2004. Ročník 8 (2004). Str. 211 – 212. ISSN 1211-8931, ISBN 80-7275-053-4

MATOUŠ, Václav : *Pamětní kniha fary v Bystrém z let 1836 – 1983*. In: *Panorama – z přírody, historie a současnosti Orlických hor a podhůří*. Dobré : SEN, 2004. Ročník 12 (2004). Str. 105 – 109. ISBN 80-86483-09-6

OUTULNÝ, Martin²⁵¹ : *Moje zkušenosti s vedením kroniky*. In: *Západní Morava – vlastivědný sborník*. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2004. Ročník 8 (2004). Str. 209 – 210. ISSN 1211-8931, ISBN 80-7275-053-4

PRUDKÁ, Alena : *Tlumačovská kronika Jana Zbořila*.²⁵² In: *Acta musealia Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně – články a studie, musealia, personalia*. Zlín : Muzeum jihovýchodní Moravy, 2004. Ročník 4, č. 1 – 2 (2004). Str. 158 – 166. ISSN 0862-8548

ŠVOMA, Jaroslav²⁵³ : *Pohledem staronového kronikáře*. In: *Západní Morava – vlastivědný sborník*. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2004. Ročník 8 (2004). Str. 212 – 213. ISSN 1211-8931, ISBN 80-7275-053-4

(-mk-) : *Jak se píše městská kronika*. In: *Staré Budějovice. Sborník prací k dějinám královského města Českých Budějovic*. České Budějovice : Historicko-vlastivědný spolek v Českých Budějovicích, 2005. Str. 212.

KOTLÁROVÁ, Simona (ed.) : *Obecní kronika Strakonice 1916 – 1946*. Strakonice : Simona Kotlárová, 2005. 447 strán + 1 CD-ROM. ISBN 80-239-6208-6

MATOUŠ, Václav : *Pamětní kniha fary v Bílém Újezdě z let 1836 – 1989*. In: *Orlické hory a Podorlicko – sborník vlastivědných prací – přírodou, dějinami, současností*. Rychnov nad Kněžnou : Muzeum a galerie Orlických hor, 2005. Ročník 13 (2005). Str. 291 – 293. ISSN 0475-0640, ISBN 80-86076-40-7

²⁴⁹ Josef Čurda, kronikář obce Jakubov u Moravských Budějovic (okres Třebíč).

²⁵⁰ Jaromír Kotík (1919 – 2008), kronikář města Velká Bíteš (okres Žďár nad Sázavou).

²⁵¹ Martin Outulný, kronikář obce Hartvíkovice (okres Třebíč).

²⁵² Jan Zbořil (1879 – 1959), kronikář obce Tlumačov (okres Zlín).

²⁵³ Jaroslav Švoma, kronikář města Žďár nad Sázavou.

VOŽENÍLEK, Oldřich : *Kroniky města Varnsdorfu*. In: *Mandava – vlastivědné čtení z Varnsdorfu a Šluknovského výběžku. Ročenka kruhu přátel muzea Varnsdorf*. Varnsdorf : Kruh přátel muzea Varnsdorf, 2004-2005 [vyd. 2005]. Str. 40.

TOMÍČKOVÁ, Oldřiška : *O hořických kronikách a kronikářích. Nástin historie 150 let kronikářské činnosti v Hořicích 1856 - 2006*. Hořice: Hořické muzeum, 2006. 59 strán.

HAVLOVÁ, Michaela : *Ing. Alois Čapek a jeho kronika Týniště nad Orlicí*. In: *Orlické hory a Podorlicko – sborník vlastivědných prací – přírodou, dějinami, současností*. Rychnov nad Kněžnou : Muzeum a galerie Orlických hor, 2007. Str. 95 – 114. ISSN 0475-0640

KOVÁŘOVÁ, Helena : *Učitel Józsa Harna a Klokočí aneb Kroniky versus pamětníci*. In: *Nám i budoucím (muzejní, osvětová a vlastivědná činnost učitelů) – materiály z odborné konference konané 7.-8. listopadu 2006 v Přerově*. Přerov : Muzeum Komenského, 2007. Str. 145 – 156. ISBN 978-80-254-0871-1

LEXA, Jiří (zost.) : *Odkazy porubských kronik*. Ostrava : Městský obvod Poruba ve vydavatelství Montanex, 2007. 335 strán. ISBN 978-80-7225-241-1

VRBKA, Svatopluk – ČERVENÝ, Richard : *Kroniky města Mikulova*. In: *RegioM – sborník Regionálního muzea v Mikulově*. Mikulov : Regionální muzeum v Mikulově, 2007. Str. 185 – 200. ISSN 1211-5800, ISBN 978-80-85088-26-7. Dostupné online : https://www.rmm.cz/regiom/2007/15_vrbka_kroniky.pdf [cit. 2020-04-04]

ZOBAČ, František : *Nad stránkami kronik Dolní a Horní Bobrové*. Bobrová : Městys Bobrová, 2007. 70 strán. ISBN 978-80-254-0773-8

ADAM, Petr – PAVLÍČEK, Stanislav : *Pamětní knihy města Chotěboře. 1. díl Chotěbořské kroniky z let 1868 – 1939*. Edícia *Chotěbořská edice – zväzok 1*. Chotěboř : Město Chotěboř, 2008. 367 strán + 1 DVD. ISBN 978-80-254-1960-1

CUKR, Jiří : *Vývoj obecního kronikářství v Ledenicích*. České Budějovice, 2008. 121 strán. Bakalárska práca. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích – Filozofická fakulta – Ústav archivnictví a pomocných věd historických. Vedúci práce : Marie Ryantová. Dostupné online : https://theses.cz/id/jxdb1e/downloadPraceContent_adipIdno_10349 [cit. 2020-04-04]

KOTYK, Jiří : *K objevu městské kroniky 1895 – 1933*. In: *Zprávy Klubu přátel Pardubicka*. Pardubice : Klub přátel Pardubicka, 2008. Ročník 43, č. 11 – 12 (2008). Str. 269. ISSN 1210-6275

KRŮTA, Tomáš – JIČÍNSKÁ, Filomena – TOMANOVÁ, Vladimíra : *Záchrana pamětní farní knihy zatopené obce Červené nad Vltavou*.²⁵⁴ In: *Genealogické a heraldické listy*. Praha : Česká genealogická a heraldická společnost, 2009. Ročník 29, č. 1. (2009). Str. 82 – 84. ISSN 1212-9631

LHOTÁK, Jan : *Příběh kroniky královského města Sušice. (Zdeňku Papešovi k sedmdesátým narozeninám)*. In: *Zlatá stezka – sborník Prachatického muzea*. Prachatice : Prachatické muzeum, 2009. Ročník 16 (2009). Str. 307 – 321. ISBN 978-80-87421-00-0

²⁵⁴ Dnešní obec, resp. miestna časť Jetětice-Červená (okres Písek).

ŠPAČEK, Jaroslav : *Kronika obce Sedlčánek. I., 1762-1927*. Čelákovice : Městské muzeum v Čelákovících, 2009. 348 strán. ISBN 978-80-903461-8-5

ADAM, Petr – PAVLÍČEK, Stanislav : *Pamětní knihy města Chotěboře. 2. díl Chotěbořské kroniky z let 1939 – 1979*. Edícia *Chotěbořská edice* – svazek 8. Chotěboř : Město Chotěboř, 2010. 421 strán. ISBN 978-80-87330-05-0

PALEČEK, Lukáš : *Pamětní kniha plzeňské věznice z roku 1926*. In: *Historická penologie – časopis Institutu vzdělávání - Kabinetu dokumentace a historie VS ČR pro historickou penologii*. Praha : Kabinet dokumentace a historie VS ČR, 2010. ISSN 2533-803X Číslo 1 (2010). Str. 1 – 8. Dostupné online :

<https://biblio.hiu.cas.cz/media-viewer?rootDirectory=217#!?file=48752&page=1> [cit. 2020-04-14]

VALACHOVÁ, Jarmila : *Kroniky města Nejdku a profesor Václav Nedbal, akademický malíř, kronikář a spisovnik*. In: *Západočeské archivy*. Plzeň : Státní oblastní archiv v Plzni, 2010. Str. 71 – 74. ISSN 1804-9737, ISBN 978-80-904696-0-0

Památní kniha městyse Rosic – věrný a kompletní přepis první rosické kroniky založené roku 1889. Rosice : Kulturní informační centrum, 2011. 430 strán. ISBN 978-80-260-0845-3

ADAM, Petr – PAVLÍČEK, Stanislav : *Pamětní knihy města Chotěboře. 3. díl Chotěbořské kroniky z let 1980 – 1989*. Edícia *Chotěbořská edice* – svazek 9. Chotěboř : Město Chotěboř, 2011. 510 strán. ISBN 978-80-87330-06-7

BÍLEK, Robert : *Kronikáři města Vyškova a jeho místních částí*. In: *Vyškovský sborník – sborník Moravského zemského archivu v Brně, Státního okresního archivu Vyškov*. Slavkov u Brna : Moravský zemský archiv v Brně, 2011. Svazek 8. Str. 243 – 264. ISBN 978-80-86931-38-8

HOMOLKOVÁ, Eliška : *Pamětní knihy fary v Němčicích (1759 – 1939)*. In: *Zlatá stezka – sborník Prachatického muzea*. Prachatice : Prachatické muzeum, 2011. Ročník 18 (2011). Str. 141 – 174. ISBN 978-80-87421-07-9

CHOBOT, Karel : *Kronika města Frenštátu pod Radhoštěm*. In: *Hlasy muzea ve Frenštátě pod Radhoštěm – vlastivědný časopis*. Frenštát pod Radhoštěm : Muzeum Novojičínska – Muzeum ve Frenštátě pod Radhoštěm, 2011. Ročník 28, č. 1 – 4 (2011). Str. 90 – 96. ISSN 1213-8371

JANÁČEK, Vincenc : *Pamětní kniha rodiny Janáčkovy, jakož i, Kronika školy, kostela, fary a obce Albrechtic. Sebrané spisy Vincence Janáčka*. Do vydání připravil Milan Myška. Albrechtický : Obec Albrechtický, 2011. 410 strán. ISBN 978-80-260-0386-1

VOREL, Otakar : *Kronika obce Petrova*. Petrov : Obecní úřad, 2011. 197 strán. ISBN 978-80-254-9940-5

Kronika obce Horní Věstonice. Horní Věstonice : Obecní úřad Horní Věstonice; Háj ve Slezsku: Maj-Tiskárna, 2012. 439 strán. ISBN 978-80-86458-39-7

BACHURA, Zdeněk : *120 let od narození kronikáře a písmáka Antonína Boše*. In: *Panorama – z přírody, historie a současnosti Orlických hor a podhůří*. Dobré : Sen, 2012. Str. 117 – 118. ISBN 978-80-86483-44-3

HAVLÍČEK, Josef : *Zemřel Břetislav Vojtíšek*.²⁵⁵ In: *Od Ještěda k Troskám – vlastivědný sborník Českého ráje a Podještědí*. Turnov : Občanské sdružení Pamět Českého ráje a Podještědí, 2012. Ročník 19, č. 3 (2012). Str. 214. ISSN 1214-1798

CHOBOT, Karel : *Kronika města Frenštátu pod Radhoštěm*. In: *Hlasy muzea ve Frenštátě pod Radhoštěm – vlastivědný časopis*. Nový Jičín : Muzeum Novojičínska, 2012. Ročník 29, č. 1 – 4 (2012). Str. 96 – 100. ISSN 1213-8371

NAŇÁK, Aleš : *Pan řídící Josef Valter*.²⁵⁶ – *kantor, písmák a kronikář*. In: *Vlastivědné kapitoly z Valašskokloboucka*. Valašské Klobouky : Městské muzeum : Muzejní společnost ve Valašských Kloboukách, 2011 [vyd. 2012]. Ročník 12, č. 1 (2011 [vyd. 2012]). Str. 39 – 45. ISBN 978-80-260-3667-8

TYKAL, Roman : *Augustin Moravec*.²⁵⁷ (* 24. 5. 1902 – † 16. 2. 1986). In: *Pod Zelenou Horou. Vlastivědný sborník jižního Plzeňska*. Nepomuk, Přeštice : Městské úřady, 2012. Ročník 15, č. 3 (2012). Str. 1. ISSN 1802-8594

VAŠATA, Ondřej : *90 let Antonína Justa*.²⁵⁸ In: *Krkonoše – Podkrkonoší : vlastivědný sborník*. Trutnov : Muzeum Podkrkonoší v Trutnově ve spol. se Státním okresním archivem Trutnov, 2012. Ročník 20 (2012). Str. 631. ISSN 0231-9934, ISBN 978-80-903741-9-5

ASCHENBRENNER, Martin : *Kronika Horního Prysku z meziválečného období*. In: *Bezděz – vlastivědný sborník Českolipska*. Česká Lípa : Vlastivědný spolek Českolipska, 2013. Zvázok 22 (2013). Str. 335 – 341. ISSN 1211-9172, ISBN 978-80-86319-23-0

CUKR, Jiří : *Pokusy o založení městské kroniky v Českých Budějovicích ve dvacátých a třicátých letech 20. století*. In: *Staré Budějovice. Sborník prací k dějinám královského města Českých Budějovic*. České Budějovice : Historicko-vlastivědný spolek v Českých Budějovicích, 2013. Zvázok 5 (2013). Str. 186 – 191. ISSN 1804-3186

HOLUBOVÁ, Hana : *Vážanská kronika*. In: *Vlastivědný věstník moravský*. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2013. Ročník 65, č. 2 (2013). Str. 165 – 166. ISSN 0323-2581

CHOBOT, Karel : *Kronika města Frenštátu pod Radhoštěm*. In: *Hlasy muzea ve Frenštátě pod Radhoštěm – vlastivědný časopis*. Nový Jičín : Muzeum Novojičínska, 2013. Ročník 30, č. 1 – 4 (2013). Str. 91 – 98. ISSN 1213-8371

KOSTRHOUNOVÁ, Daniela : *Kultura zaznamenaná v kronikách – sonda do dobové problematiky kronikářského zápisu na příkladu obce Věteřov na Žďánicku*. In: MALÝ, Ivan : *Společnost a kultura v Českých zemích 1939-1949*. Praha : Národní muzeum, 2013. Prvé vydanie. Str. 311 – 323. ISBN 978-80-7036-391-1

MAREŠ, Miroslav : *Třeštská železniční kronika*. In: *Vlastivědný sborník Třeště a okolí – sborník Muzejního spolku v Třešti*. Třešť : Muzejní spolek v Třešti, 2013. Číslo 1 (2013). Str. 10.

²⁵⁵ Břetislav Vojtíšek (1921 – 2012), kronikář obce Paceřice (okres Liberec).

²⁵⁶ Josef Valter, kronikář obce Nedašova Lhota (okres Zlín).

²⁵⁷ Augustin Moravec (1902 – 1986), kronikář obce Čížkov-Čečovice (okres Plzeň-jih).

²⁵⁸ Antonín Just (1921 – 2018), kronikář města Trutnov.

MIKULE, Stanislav : *Ohlédnutí za Jaroslavem Švomou*²⁵⁹. In: *Západní Morava – vlastivědný sborník*. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost pro Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archivy Třebíč a Žďár nad Sázavou, 2013. Ročník 17 (2013). Str. 157. ISSN 1211-8931, ISBN 978-80-86931-79-1

PADRNOŠOVÁ, Jitka : *Za Jiřím Jourou*²⁶⁰. In: *Západní Morava – vlastivědný sborník*. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost pro Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archivy Třebíč a Žďár nad Sázavou, 2013. Ročník 17 (2013). Str. 158 – 159. ISSN 1211-8931, ISBN 978-80-86931-79-1

PAVLÍČEK, Stanislav : *Pamětní knihy města Chotěboře. 4. díl Chotěbořské kroniky z let 1990 – 1999*. Edícia *Chotěbořská edice – zväzok 14*. Chotěboř : Město Chotěboř, 2013. 429 strán. ISBN 978-80-87330-12-8

CHOBOT, Karel : *Kronika města Frenštátu pod Radhoštěm*. In: *Hlasy muzea ve Frenštátě pod Radhoštěm – vlastivědný časopis*. Nový Jičín : Muzeum Novojičínska, 2014. Ročník 31, č. 1 – 4 (2014). Str. 90 – 98. ISSN 1213-8371

ŠVEC, Josef : *Rodopisec Vladimír Makovský*²⁶¹ *devadesátiletý*. In: *Genealogické a heraldické listy*. Praha : Česká genealogická a heraldická společnost, 2014. Ročník 34, číslo 3 (2014). Str. 121. ISSN 1212-9631

DRVOLA, Karel : *S dirigentskou taktovkou i perem historika – životní příběh kladenského hudebníka, skladatele, městského archiváře a kronikáře Josefa Vašaty*²⁶². In: *Posel z Budče – almanach poutníků na staroslavnou Budeč*. Kladno : Sládečkovo vlastivědné muzeum, 2015. Číslo 32 (2015). Str. 11 – 27. ISBN 978-80-906232-0-0

GRUNTOVÁ, Jarmila : *Baše Stanislav, kronikář obce Mokrý (*14. 9. 1905 Mokrý - †11. 2. 1988 Opočno)*. In: *Panorama – z přírody, historie a současnosti Orlických hor a podhůří*. Dobré : Sen, 2015. Zväzok 23 (2015). Str. 101 – 105. ISBN 978-80-86483-56-6

PÁTROVÁ, Karin – KOLEK, Roman – HERIAN, Tomáš : *Setkání kronikářů okresu Praha-východ, Brandýs nad Labem a Říčany 2015*. In: *Studie a zprávy – historický sborník pražského okolí*. Zdiby : Státní oblastní archiv v Praze - Státní okresní archiv Praha-východ; Dobřichovice : Státní oblastní archiv v Praze - Státní okresní archiv Praha-západ; Brandýs nad Labem–Stará Boleslav : Oblastní muzeum Praha-východ; Jílové u Prahy : Regionální muzeum v Jílovém u Prahy; Čelákovice : Městské muzeum v Čelákovících, 2015. Ročník 5 (2015). Str. 187. ISSN 1805-3874, ISBN 978-80-86772-99-8

PICHL, Miroslav : *Listování v polických kronikách – autor poznámek a výběr článků Miroslav Pichl*. [Police nad Metují] : Město Police nad Metují, 2015. Prvé vydanie. 415 strán. ISBN 978-80-260-8592-8

²⁵⁹ Jaroslav Švoma (1951 – 2012), kronikář mesta Žďár nad Sázavou.

²⁶⁰ Jiří Joura (1930 – 2013), kronikář mesta Třebíč.

²⁶¹ Vladimír Makovský (*1924), kronikář mesta Velké Meziříčí (okres Žďár nad Sázavou).

²⁶² Josef Vašata (1884 – 1942), kronikář mesta Kladno.

Kroniky Obce Sedlčánek II. Pamětní kniha obce Sedlčánky (1918)-1948, Pamětní kniha obecné školy v Selčánkách 1909-1961. Čelákovice : Městské muzeum v Čelákovících, 2016. Prvé vydanie. 463 strán. ISBN 978-80-87187-01-2

GREGOR, František : *Jiří Joura.*²⁶³ In: *Naším krajem – vlastivědné čtení o jihozápadní Moravě.* Třebíč : Muzeum Vysočiny, 2016. Číslo 15 (2016). Str. 52 – 53. ISSN 2336-6931, ISBN 978-80-86894-39-3

HAVLÍK, Vlastimil : *Bývalý dlouholetý českoskalický kronikář Jiří Samek oslavil devadesátiny.* In: *Rodným krajem – vlastivědný sborník kraje Aloise Jiráska, Boženy Němcové a bratří Čapků.* Červený Kostelec : Vlastivědný spolek při Městském kulturním středisku, 2016. Číslo 53 (2016), s. 11 – 12.

CHOBOT, Karel : *Kronika města Frenštátu pod Radhoštěm.* In: *Hlasy muzea ve Frenštátě pod Radhoštěm – vlastivědný časopis.* Nový Jičín : Muzeum Novojičínska, 2016. Ročník 33, č. 1 – 4 (2016). Str. 93 – 96. ISSN 1213-8371

KOKOŠKOVÁ, Věra : *Tomáš Voves (* 4. 12. 1896 Zelené u Přeštice - † 31. 10. 1980).*²⁶⁴ In: *Pod Zelenou Horou – vlastivědný sborník jižního Plzeňska.* Nepomuk : Městský úřad; Přeštice: Městský úřad, 2016. Ročník 19, č. 4 (2016). Str. 1 – 3. ISSN 1802-8594

KOTĚŠOVEC, František : *Kronika obce Velký Bor.* In: *Vodňany a Vodňansko.* Vodňany : Městské muzeum a galerie ve Vodňanech, 2016. Ročník 10 (2016). Str. 169 – 176. ISBN 978-80-905004-9-5

OSTŘANSKÁ, Ivana : *Rukopisná kronika Leopolda Christa (1906 – 1985): neznámý pramen k dějinám každodennosti Valašského Meziříčí a Krásna.* In: *Středočeský sborník historický.* Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 2015 [vyd. 2016]. Zvázok 41 (2015 [vyd. 2016]). Str. 190 – 206. ISSN 0585-4172, ISBN 978-80-88148-01-2

ŘEHÁČEK, Karel : *Pamětní kniha arciděkanské osady v Plzni aneb Havelkovy letopisné memoáry.* In: *Středočeský sborník historický.* Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 2015 [vyd. 2016]. Zvázok 41 (2015 [vyd. 2016]). Str. 209 – 218. ISSN 0585-4172, ISBN 978-80-88148-01-2

SCHWIPPEL, Jindřich : *Krátké zamyšlení nad dnešním stavem obecního kronikářství.* In: *Středočeský sborník historický.* Praha : Státní oblastní archiv v Praze, 2015 [vyd. 2016]. Zvázok 41 (2015 [vyd. 2016]). Str. 6 – 7. ISSN 0585-4172, ISBN 978-80-88148-01-2

SYCHRA, Petr : *Odešel Břetislav Tříška.* In: *Sborník Muzea Blanenska.* Blansko : Muzeum Blanenska, 2016. Str. 171 – 173. ISBN 978-80-86951-26-3

ŠIMÍČEK, Josef : *František Pustějovský, lidový malíř a kronikář obce Lichnov.* In: *Hlasy muzea ve Frenštátě pod Radhoštěm – vlastivědný časopis.* Nový Jičín : Muzeum Novojičínska, 2016. Roč. 33, č. 1 – 4 (2016). Str. 80 – 81. ISSN 1213-8371

²⁶³ Jiří Joura (1930 – 2013), kronikář mesta Třebíč.

²⁶⁴ Tomáš Voves, kronikář obce Lužany-Zelené (okres Plzeň-jih).

BARTKOVÁ, Hana : *Zemřel tovačovský vlastivědný publicista Antonín Indrák*.²⁶⁵ In: *Střední Morava – vlastivědná revue*. Olomouc : Memoria, 2017. Ročník 23, č. 43 (2017). Str. 123. ISSN 1211-7889

BÍLEK, Karol : *Sobotecké kroniky a vlastivěda*. In: *Z Českého ráje a Podkrkonoší – vlastivědná ročenka*. Semily : Státní okresní archiv Semily ; Jičín : Státní okresní archiv Jičín : Regionální muzeum a galerie v Jičíně, 2017. Zvázok 30 (2017). Str. 247 – 250. ISSN 1211-975X, ISBN 978-80-86254-36-4

FETTERS, Aleš : *Stoletý kronikář Bohumil Dvořáček (nar. 6. května 1917)*. In: *Rodným krajem – vlastivědný sborník kraje Aloise Jiráska, Boženy Němcové a bratří Čapků*. Červený Kostelec: Vlastivědný spolek při Městském kulturním středisku, 2017. Číslo 54 (2017). Str. 34.

HEJCMANOVÁ, Petra : *Kronika gymnázia Krásnohorská z let 1947-1952*. Praha, 2017. 188 strán. Bakalárska práca. Univerzita Karlova – Filozofická fakulta – Katedra PVH a archivního studia. Vedúci práce : Milada Sekyrková. Dostupné online : https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/91552/BPTX_2015_2_11210_0_40835_2_0_180696.pdf?sequence=1&isAllowed=y [cit. 2020-05-07]

KUPKA, Stanislav : *Příběh jedné málem zapomenuté kroniky*. In: *Dobrušský vlastivědný almanach*. Dobruška : Město Dobruška, 2017. Ročník 1 (2017). Str. 34 – 35. ISBN 978-80-270-2421-6

MICHŇOVÁ, Nikola : *Mělnické železniční kroniky – významný historický pramen přístupný na internetu*. In: *Confluens – vlastivědný sborník Mělnicka*, 2017, str. (?).

ŠTINDL, Martin : *Rozloučení s Mgr. Oldřichem Hnízdilem*.²⁶⁶ In: *Západní Morava – vlastivědná revue*. Brno : Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archivy Třebíč a Žďár nad Sázavou, 2017. Ročník 21 (2017). Str. 187 – 188. ISSN 1211-8931, ISBN 978-80-88145-11-0

FETTERS, Aleš : *Za Bohumilem Dvořáčkem*.²⁶⁷ In: *Rodným krajem – vlastivědný sborník kraje Aloise Jiráska, Boženy Němcové a bratří Čapků*. Červený Kostelec : Vlastivědný spolek při Městském kulturním středisku, 2018. Číslo 57 (2018). Str. 58. ISSN 1210-6135

JUDLOVÁ, Olga : *Zpráva o slánské kronice*. In: *Slánský obzor – ročenka společnosti Patria, Vlastivědného muzea ve Slaném a Státního okresního archivu v Kladně*. Slaný : Společnost Patria, 2017 [vyd. 2018]. Ročník 25 (2017 [vyd. 2018]). Str. 126 – 130. ISSN 1214-3847, ISBN 978-80-905169-8-4

KAPLAN, Jaroslav – MRKÁČEK, Zdeněk : *Ing. Jaroslav Kaplan²⁶⁸ 85letý*. In: *Od Ještěda k Troskám – vlastivědný sborník Českého ráje a Podještědí*. Turnov : Občanské sdružení Pamět Českého ráje a Podještědí, 2018. Ročník 25, č. 1 (2018). Str. 4 – 6. ISSN 1214-1798

²⁶⁵ Antonín Indrák (1931 – 2016), kronikář obce Tovačov (okres Přerov).

²⁶⁶ Oldřich Hnízdil (1934 – 2017), kronikář sídel Blížkov, Černá a Měřín (všetky v okrese Žďár nad Sázavou).

²⁶⁷ Bohumil Dvořáček (1917 – 2018), kronikář města Nové Město nad Metují (okres Náchod).

²⁶⁸ Jaroslav Kaplan (*1932), kronikář města Lomnice nad Popelkou (okres Semily).

NEVŘELOVÁ, Jana : *Andělín Novák²⁶⁹ a jeho přínos hlučínskému muzejnictví*. In: *Časopis Slezského zemského muzea – série B – vědy historické*. Opava : Slezské zemské muzeum, 2018. Ročník 67, č. 1 – 3 (2018). Str. 204 – 211. ISSN 1211-3131

RYDVAL, Jaroslav : *Ústecké kroniky v ročenkách 1925-1939 - přeložil a upravil J. Rydval z Ústí*. [Ústí nad Labem] : [Jaroslav Rydval], 2018. 304 strán.

ŠIKULA, Martin : *Patnáct let zkušeností s vedením obecní kroniky Bohuňova (1999) 2003 – 2018*. In: *Západní Morava – vlastivědná revue*. Brno : Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archivy Třebíč a Žďár nad Sázavou, 2018. Ročník 22 (2018). Str. 157 – 176. ISSN 1211-8931, ISBN 978-80-88145-25-7

URBAN, Michael : *Obecní kronikářství na Kolínsku do roku 1948 na příkladu obce Bečváry (ve srovnání s obcí Ratboř)*. Praha, 2018. 295 strán. Bakalárska práca. Univerzita Karlova – Filozofická fakulta – Katedra PVH a archivního studia. Vedúci práce : Milada Sekyrková. Dostupné online : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/100642/130231395.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [cit. 2020-05-07]

VONDRÁČKOVÁ, Marcela : *Vzácné životní jubileum Mgr. Bohumila Dvořáčka²⁷⁰*. In: *Panorama – z přírody, historie a současnosti Orlických hor a podhůří*. Dobré : Sen, 2018. Zväzok 26 (2018). Str. 118. ISBN 978-80-86483-68-9

WOLF, Vladimír : *Za Antonínem Justem²⁷¹*. In: *Rodným krajem – vlastivědný sborník kraje Aloise Jiráska, Boženy Němcové a bratří Čapků*. Červený Kostelec : Vlastivědný spolek při Městském kulturním středisku, 2018. Číslo 57 (2018). Str. 63. ISSN 1210-6135

BENDA, Michal : *Od katedry ke kronice. Životní příběh Bohumila Bílka²⁷²*. In: *Královéhradecko*. Hradec Králové : Muzeum východních Čech : Státní oblastní archiv v Zámrsku - Státní okresní archiv Hradec Králové, 2019. Zväzok 10 (2019). Str. 13 – 24. ISBN 978-80-901805-2-9

KUČERA, Josef : *Zdeněk Volf²⁷³ (7. 3. 1942 - 22. 5. 2018)*. In: *Panorama – z přírody, historie a současnosti Orlických hor a podhůří*. Dobré : Sen, 2019. Zväzok 27 (2019). Str. 87 – 90. ISBN 978-80-86483-74-0

LULÁK, Jan : *Obecní kronikářství na Nižborsku do roku 1948 se zaměřením na obec Žloukovice*. Praha, 2019. 69 strán. Bakalárska práca. Univerzita Karlova – Filozofická fakulta – Katedra PVH a archivního studia. Vedúci práce : Milada Sekyrková. Dostupné online : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/112008/130269432.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [cit. 2020-05-07]

²⁶⁹ Andělín Novák (1878 – 1955), kronikár mesta Hlučín (okres Opava).

²⁷⁰ Bohumil Dvořáček (1917 – 2018), kronikár mesta Nové Město nad Metují (okres Náchod).

²⁷¹ Antonín Just (1921 – 2018), kronikár mesta Trutnov.

²⁷² Bohumil Bílek (1900 – 1992), kronikár mesta Hradec Králové.

²⁷³ Zdeněk Volf (1942 – 2018), kronikár obce Bartošovice v Orlických horách (okres Rychnov nad Kněžnou).

RÝDL, Karel : *Vladimír Porš*²⁷⁴ (1925 – 2006), *vlastivědný pracovník, regionální historik a popularizátor Komenského odkazu*. In: *Východočeský sborník historický*. Pardubice : Východočeské muzeum v Pardubicích, 2019. Zvázok 35 (2019). Str. 91 – 131. ISSN 1213-1733

ANDERLE, Jan : *Za Petrem Rožmberským*.²⁷⁵ In: *Hláska – zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka*. Plzeň : Klub Augusta Sedláčka, 2020. Ročník 31, č. 1 (2020). Str. 1. ISSN 1212-4974

²⁷⁴ Vladimír Porš (1925 – 2006), kronikár mesta Brandýs nad Orlicí (okres Ústí nad Orlicí).

²⁷⁵ Petr Rožmberský, kronikár obce Vochov (okres Plzeň-sever).

PRÍLOHA 1B – Bibliografia kronikárskej literatúry slovenskej proveniencie

Kronikárstvo na Slovensku má bohaté literárne zázemie, hoci väčšmi z obdobia pred Nežnou revolúciou (pred rokom 1989). Súčasní kronikári sa metodicky opierajú najmä o Jasenákovu Príručku pre kronikárov z roku 1995 a ku mnohým z nich, najmä začínajúcim v aktuálnom období sa postupne dostáva dvojdielna kronikárska príručka od autorky Agáty Krupovej (prvý diel vydaný v roku 2013, druhý diel vydaný v roku 2019).

Okrem toho je dlhodobo avizovaná, avšak stále nezrealizovaná myšlienka vydanie publikácie od dlhoročnej školiteľky kronikárov – Dáše Danekovej s názvom *Vademecum kronikára*. Či sa kronikárska verejnosť dočká aj tohto titulu, to ukáže budúcnosť. Osobne som bol početnými kronikármi požiadaný o vytvorenie učebnice pre začínajúcich kronikárov, spolu s pracovným zošitom s praktickými úlohami i ukážkami.

PRÍLOHA 1BA – Literatúra celoštátnej úrovne

Z obdobia po Nežnej revolúcii slovenská kronikárska prax disponuje viacerými tlačovými výstupmi pre verejnosť : niekoľkými neperiodickými publikáciami i konkrétnymi ročníkmi celoslovenského periodika (resp. prílohy celoslovenského periodika) pre kronikárov. Týmto periodikom bola (žiaľ, v súčasnosti už nie je) Slovenská kronika. Na stránkach tohto časopisu sa čitatelia v rokoch 1997 – 2000 stretávali s metodickými usmerneniami kronikárov, odporúčaniami, informáciami o stretnutiach kronikárov, profilmi osobností slovenského kronikárstva,²⁷⁶ výzvami k účasti v kronikárskej súťaži, ako aj výňatkami z obecných kroník²⁷⁷ či písomne podanými skúsenosťami jednotlivých kronikárov.²⁷⁸

Ako písať pamätnú knihu obecnú. Bratislava: Osvetový sväz pre Slovensko, 1933. Edícia *Knižnica nášho ľudu – zväzok 5*. 41 strán.

BALLA, Pavel : *Obecná kronika – príručka ku vedeniu obecných pamätných kníh*. Bardejov : Blayer, 1933. 178 strán.

JERŠOVÁ, Mária : *Obecné kroniky*. In: *Časopis Museálnej slovenskej spoločnosti*. Turčiansky Svätý Martin : Museálna slovenská spoločnosť, 1939. Ročník 30, č. 3 (1939). Str. 34 – 38.

²⁷⁶ Napríklad o Andrejovi Gregorčokovi Igovänovi (1916 – 1998) či Ladislavovi Jasenákovi (1948 – 2000).

²⁷⁷ Napríklad obcí Betliar (okres Rožňava), Bolešov (okres Ilava), Čaňa (okres Košice-okolie), Horná Súča (okres Trenčín), Hubová (okres Ružomberok), Liptovské Sliače (okres Ružomberok), Lovinobaňa (okres Lučenec), Majcichov (okres Trnava), Slovenské Pravno (okres Turčianske Teplice), Záriečie (okres Púchov) a miest Bojnice (okres Prievidza), Brezno, Čadca, Martin, Michalovce, Sliač (okres Zvolen), Sobrance, Trenčín, Žilina či dokonca ulíc (ulica Nadsadie v Martine-Záturčí).

²⁷⁸ Napríklad kronikárov či kronikárov z obcí Báhoň (okres Pezinok), Čaňa (okres Košice-okolie), Horné Saliby (okres Galanta), Mojmírovce (okres Nitra), Párnica (okres Dolný Kubín), Turany (okres Martin), mesta Považská Bystrica alebo o kronikároch mesta Trebišov.

TICHÝ, Alojz (zost.) : *Píšeme nové kroniky*. Bratislava : Matica slovenská – ľudovovýchovný odbor PIO, 1951. 48 strán.

MARCINKOVÁ, Anna : *Obecné kroniky*. Bratislava : Osvetové ústredie, 1956. 76 strán.

GREGORČOK IGOVÄN, Andrej : *Práca kronikára*. Martin : Osveta, 1958. Prvé vydanie. 112 strán.

GREGORČOK IGOVÄN, Andrej : *Písanie kroník*. Banská Bystrica : Odbor kultúry Rady ONV, 1970. 96 strán.

GAJDOŠOVÁ, Viera : *Pionierska kronika*. Bratislava : Smena, 1975. 174 strán.

GREGORČOK IGOVÄN, Andrej : *Písanie kroník*. Banská Bystrica : Okresné osvetové stredisko Banská Bystrica, 1980. 100 strán.

VONTORČÍK, Jozef : *Kroniky Jednotných roľníckych družstiev*. In: *Agrikultúra <1980>* 17. Str. 163 – 190.

MURÍN, Peter : *Právna úprava kroník*. Martin : Matica slovenská, 1985. 97 strán.

VONTORČÍK, Jozef : *Kroniky a dokumentačné centrá múzejného typu v jednotlivých roľníckych družstvách*. Bratislava : Príroda, 1985. 53 strán.

TVRDOŇ, Emil : *Na pomoc kronikárstvu*. Matica slovenská, Martin, 1987. Edícia *Metodika a propagácia* – séria *Metodické príručky a zborníky*. 57 strán.

LUKŠICOVÁ, Alžbeta : *Dokumentačná príloha kroniky*. In: *Vlastivedný spravodajca okresu Trnava*. Trnava : (?), 1988 [vyd.<1989>]. Str. 112 – 115.

SEGEŠOVÁ, Ľubica : *Závodné kroniky v našom živote*. Bratislava : Práca, 1989. 133 strán. ISBN 80-7094-022-0

TVRDOŇ, Emil – GORELČÍKOVÁ, Ľubica : *Zborník materiálov z 2. celoslovenského aktívu obecného kronikárstva v Slovenskej socialistickej republike – Bratislava, 7. - 8. december 1988*. Bratislava : Muzeologický ústav SNM, 1989. Prvé vydanie. 100 strán.

Písanie a vedenie obecných kroník. Bratislava : Fond pomoci miestnej demokracii SR, 1993. Zborník č. 2. 18 strán.

MURÍN, Peter : *Právna úprava kroník*. Bratislava : Hudobniny Slovakia, 1994. 49 strán. ISBN 80-967244-2-8

JASENÁK, Ladislav : *Príručka pre kronikárov*. Martin : Muzeálna slovenská spoločnosť, 1995. 48 strán. ISBN 978-967025-3-X

JASENÁK, Ladislav : *Kroniky a kronikári*. In: *Časopis Muzeálnej slovenskej spoločnosti*. Martin : Muzeálna slovenská spoločnosť, 1997. Ročník 5 (46), č. 1. Str. 21 – 23. ISSN 1335-182X

(neznámy autor) : *Nič nového pod slnkom... – Prvý zákon o pamätných obecných knihách*. In: *Slovenská kronika 4/98* – príloha periodika *Národná osвета 14/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 14 – 15.

(neznámy autor) : *Preukazy kronikárov – Zaujímavý nápad kronikárky z Liptovského Mikuláša*. In: *Slovenská kronika 5/98 – príloha periodika Národná osveta 18/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 15.

BUŠO, Milan : *Kronika je otvorenou knihou – Skúsenosti s osvetľovaním a zaznamenávaním histórie obce*. In: *Slovenská kronika 4/98 – príloha periodika Národná osveta 14/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 4 – 5.

CIFRA, Štefan – JASENÁK, Ladislav : *Blíži sa čas kronikárskej žatvy*. In: *Slovenská kronika 4/98 – príloha periodika Národná osveta 14/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 2.

CIFRA, Štefan – JASENÁK, Ladislav : *Slovenská kronika 1999*. In: *Slovenská kronika 6/98 – príloha periodika Národná osveta 22/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 2.

CIFRA, Štefan : *Tvorba kroník – zodpovednosť pred potomkami*. In: *Národná osveta 6/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Ročník 8, č. 6. Str. 3.

CIFRA, Štefan : *Zhovárame sa na tému kronikárstva, dokumentácie obcí a tradícií ľudovej kultúry : Kronikár dnešných i niekdajších Sliačov – Rozhovor s kronikárom Sliačov pri Ružomberku Ľudovítom Ondrejkom, víťazom I. ročníka celoštátnej súťaže Slovenská kronika*. In: *Národná osveta 6/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Ročník 8, č. 6. Str. 4 – 5.

DANEKOVÁ, Dáša – KRIŠTEK, Igor : *Aktivizovať kronikárstvo – Prvý „nadstavbový“ kurz kronikárov miest a obcí SR*. In: *Slovenská kronika 3/98 – príloha periodika Národná osveta 10/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 12 – 13.

DANEKOVÁ, Dáša : *Skvalitniť kronikársku činnosť – Školenia pre kronikárov miest a obcí Slovenskej republiky*. In: *Slovenská kronika 2/98 – príloha periodika Národná osveta 6/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 5.

DANEKOVÁ, Dáša : *Zaznamenávať zamestnania obyvateľstva – Kroniky a tradičná domácka a remeselná výroba*. In: *Slovenská kronika 2/98 – príloha periodika Národná osveta 6/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 13.

GRANEC, Fero : *Kroniky – odkazy pre budúcnosť – Školenia kronikárov – metodická pomoc obciam i záujmovým združeniam*. In: *Slovenská kronika 3/98 – príloha periodika Národná osveta 10/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 10 – 11.

HÚSKOVÁ, Ľudmila : *Zanechať stopy pre budúcnosť... – Stretnutie kronikárov na hornej Nitre*. In: *Národná osveta 23/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 19.

JASENÁK, Ladislav : *Ak má byť záznam pravdivý, treba mať objektívne podklady – Rozhovor s Jozefom Liskajom, bývalým kronikárom Turian*. In: *Slovenská kronika 2/98 – príloha periodika Národná osveta 6/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 3 – 4.

JASENÁK, Ladislav : *Kronikári, numizmatika a filatelia – Kronikár aj vlastivedným regionálnym pracovníkom*. In: *Slovenská kronika 4/98 – príloha periodika Národná osveta 14/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 7.

JASENÁK, Ladislav : *Kronikárska súťaž – ako ďalej... – Informujeme o stave príprav II. ročníka súťaže Slovenská kronika*. In: *Slovenská kronika 1/98* – príloha periodika *Národná osveta 2/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 16.

JASENÁK, Ladislav : *Obecná kronika – Príručka k vedeniu obecných pamätných kníh z roku 1933*. In: *Slovenská kronika 6/98* – príloha periodika *Národná osveta 22/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 5 – 6.

JASENÁK, Ladislav : *Polemika so štatútom – Potreba novelizovať vzorový štatút obce*. In: *Slovenská kronika 1/98* – príloha periodika *Národná osveta 2/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 15.

JASENÁK, Ladislav : *Poznanky lektora... – Praktické skúsenosti s riešením organizačno-technických otázok vedenia kroník*. In: *Slovenská kronika 4/98* – príloha periodika *Národná osveta 14/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 3.

JASENÁK, Ladislav : *Práca kronikárov sa zďaleka nekončí – Kronikárske aktivity opäť pokročili*. In: *Slovenská kronika 5/98* – príloha periodika *Národná osveta 18/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 2.

JASENÁK, Ladislav : *Pre kroniky i monografie obcí – Využitie výstrižkov v práci kronikára / Ponuka rešeršných služieb pre kronikárov Domovinou Martin*. In: *Slovenská kronika 2/98* – príloha periodika *Národná osveta 6/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 15 – 16.

JASENÁK, Ladislav – CIFRA, Štefan : *Slovenská kronika 1998 – Ďalší ročník kronikárskej súťaže pred nami*. In: *Slovenská kronika 1/98* – príloha periodika *Národná osveta 2/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 2 – 3.

JASENÁK, Ladislav : *Slovenská kronika 1998 – Vyhodnotenie II. ročníka celoslovenskej súťaže obecných, mestských kroník, kroník záujmových združení, monografií miest a obcí*. In: *Slovenská kronika 3/98* – príloha periodika *Národná osveta 10/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 2 – 5.

JASENÁK, Ladislav : *Slovenská kronika 1999*. In: *Slovenská kronika 6/98* – príloha periodika *Národná osveta 22/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 3.

JASENÁK, Ladislav : *Slovenský originál je nutný – Vedenie kroník v jazykovo zmiešaných obciach a mestách*. In: *Slovenská kronika 5/98* – príloha periodika *Národná osveta 18/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 11.

JASENÁK, Ladislav – DANEKOVÁ, Dáša : *Vážení kronikári! – Termíny kronikárskych školení Domoviny a MSS*. In: *Slovenská kronika 4/98* – príloha periodika *Národná osveta 14/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 15.

JASENÁK, Ladislav – CIFRA, Štefan : *Vážení kronikári, vážení priatelia*. In: *Slovenská kronika 2/98* – príloha periodika *Národná osveta 6/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 2.

JASENÁK, Ladislav : *Výstrižková služba – Doterajšie skúsenosti s výstrižkovou službou*. In: *Slovenská kronika 6/98* – príloha periodika *Národná osveta 22/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 12 – 13.

JASENÁK, Ladislav : *Výzva*. In: *Slovenská kronika 5/98* – príloha periodika *Národná osveta 18/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 15.

JESEŇSKÝ, Imrich²⁷⁹ : *Rozprávky, povesti a kronika – Ako využiť obecné kroniky v rozprávačskom prejave súčasníkov*. In: *Slovenská kronika 1/98* – príloha periodika *Národná osveta 2/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 10.

KRIŠTEK, Igor : *Čin hodný nasledovania – Pamätnica rodu Matejnikovcov*. In: *Slovenská kronika 3/98* – príloha periodika *Národná osveta 10/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 9 – 10.

KRIŠTEK, Igor : *Návraty a súčasnosť – Všímajme si a zaznamenávajme súčasné podoby zvykov a obradov*. In: *Slovenská kronika 2/98* – príloha periodika *Národná osveta 6/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 9.

KRIŠTEK, Igor : *Niečo o získavaní starších informácií do kroniky*. In: *Časopis Muzeálnej slovenskej spoločnosti*. Martin : Muzeálna slovenská spoločnosť, 1998. Ročník 5 (46), č. 1 – 2. Str. 24 – 26. ISSN 1335-0182X

KRIŠTEK, Igor : *Obohacovanie kronikárskych zápisov – Nárečové prejavy a ich zapisovanie v kronike*. In: *Slovenská kronika 2/98* – príloha periodika *Národná osveta 6/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 6.

KRIŠTEK, Igor : *Rómska kultúra a život Rómov v kronike obce – Zaznamenávanie kultúr etnických skupín a národností*. In: *Slovenská kronika 2/98* – príloha periodika *Národná osveta 6/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 12.

KRIŠTEK, Igor : *Vyhľadávanie v dostupných dokumentoch – Možnosti získavania starších informácií do kroniky*. In: *Slovenská kronika 2/98* – príloha periodika *Národná osveta 6/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 7 – 9.

MIKOLA, Marián : *Snaha o záchranu pamiatok ochotníckeho divadla neprestáva – Divadelná kronika – pamäť i svedok*. In: *Slovenská kronika 5/98* – príloha periodika *Národná osveta 18/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 6 – 8.

PAPIEŽOVÁ, Anna : *Závodné kroniky – Náčrt metodiky vedenia závodných kroník*. In: *Slovenská kronika 4/98* – príloha periodika *Národná osveta 14/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 8 – 9.

(Predsedníctvo MSS Martin) : *Vážení priatelia – Oslovenie starostov, kronikárov a kultúrno-osvetových pracovníkov obcí a miest*. In: *Slovenská kronika 1/98* – príloha periodika *Národná osveta 2/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 3.

²⁷⁹ Imrich Jesenský, kronikár obce Čaňa (okres Košice-okolie).

ŠOKA, Milan : *Osobnosť kronikárstva na Slovensku – Spomienka na Andreja Igoväna Gregorčoka (12. 11. 1916 – 30. 4. 1998)*. In: *Slovenská kronika 4/98 – príloha periodika Národná osveta 14/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 12.

TUNOVÁ, Helena : *Živé dotyky s dejinami – Kronikári hornej Nitry na Sivom Kameni*. In: *Slovenská kronika 4/98 – príloha periodika Národná osveta 14/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 13.

(neznámy autor) : *Do pozornosti kronikárov – Výskum svadobných obyčajov*. In: *Slovenská kronika 5/99 – príloha periodika Národná osveta 18/99*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1999. Str. 15.

BACHÁR, Miloš : *Široká škála ponúkaných služieb – Ponuka na výrobu kronikárskych a pamätných kníh*. In: *Slovenská kronika 5/99 – príloha periodika Národná osveta 18/99*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1999. Str. 14.

CIFRA, Štefan : *Celoštátna kronikárska súťaž vrcholí... – Hovoríme na tému kronikárstva, dokumentácie a symboliky miest a obcí, archívnictva a vlastivednej činnosti – Rozhovor s RNDr. Ladislavom Jasenák, tajomníkom Muzeálnej slovenskej spoločnosti a riaditeľom Archívu literatúry a umenia Matice slovenskej*. In: *Národná osveta 4/99*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1999. Str. 4 – 5.

CIFRA, Štefan – JASENÁK, Ladislav : *Pár dní pred uzávierkou... – Príprava na vyhodnotenie III. ročníka celoštátnej súťaže Slovenská kronika 1999*. In: *Slovenská kronika 2/99 – príloha periodika Národná osveta 6/99*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1999. Str. 2.

CIFRA, Štefan – JASENÁK, Ladislav : *Privítame vaše podnety i nové kontakty...* In: *Slovenská kronika 5/99 – príloha periodika Národná osveta 18/99*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1999. Str. 2.

CIFRA, Štefan – JASENÁK, Ladislav : *Slovenská kronika 1999 – III. ročník celoštátnej súťaže kroník, monografií miest a obcí a kultúrno-turistického informačného materiálu*. In: *Slovenská kronika 1/99 – príloha periodika Národná osveta 2/99*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1999. Str. 2.

ČERY, Jozef : *Metodika a ukážky z tvorby kroník – Skúsenosti tohtoročného laureáta kategórie kroník miest celoštátnej súťaže Slovenská kronika 1999*. In: *Slovenská kronika 5/99 – príloha periodika Národná osveta 18/99*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1999. Str. 3 – 7.

DANEKOVÁ, Dáša – KRIŠTEK, Igor : *Čím žije ulica – Víťazná kronika v súťaži Slovenská kronika 1999 – 1. cena v kategórii kroník záujmových združení – Kronika Čo dokáže ulica (Martin-Záturčie, Nadsadie)*. In: *Slovenská kronika 3/99 – príloha periodika Národná osveta 10/99*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1999. Str. 9 – 10.

HLÔŠKOVÁ, Hana : *Výzva kronikárom na spoluprácu – Výskum miestnych historických tradícií*. In: *Slovenská kronika 4/99 – príloha periodika Národná osveta 14/99*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1999. Str. 15 – 16.

JASENÁK, Ladislav – CIFRA, Štefan : *Materiály prihlásené do súťaže Slovenská kronika 1999*. In: *Slovenská kronika 2/99 – príloha periodika Národná osveta 6/99*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1999. Str. 9 – 12.

JASENÁK, Ladislav : *Pred vstupom do druhého polčasu – Pomaly načim chystať ročný záznam za rok 1998 a pritom pilne mapovať aj rok s troma deviatkami na konci*. In: *Slovenská kronika 4/99* – príloha periodika *Národná osveta 14/99*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1999. Str. 2.

JASENÁK, Ladislav : *Sviatok kronikárov na Hostihore – Výsledky tretieho ročníka celoštátnej súťaže Slovenská kronika 1999*. In: *Slovenská kronika 3/99* – príloha periodika *Národná osveta 10/99*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1999. Str. 2 – 3.

JASENÁK, Ladislav : *Rozvíjanie odkazu – Valné zhromaždenie Muzeálnej slovenskej spoločnosti*. In: *Slovenská kronika 3/99* – príloha periodika *Národná osveta 10/99*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1999. Str. 4 – 5.

JASENÁK, Ladislav : *Z činnosti kronikárskej sekcie MSS v rokoch 1998 – 1999*. In: *Časopis Muzeálnej slovenskej spoločnosti*. Martin : Muzeálna slovenská spoločnosť, 1999. Ročník 6 (47), č. 1 – 2. Str. 51 – 52. ISSN 1335-0182X

KOVALČÍK, Vlastimil : *Pochvala kronikárstva – Doklad o tom, čo konáme, a prameň poznania pre budúce generácie*. In: *Slovenská kronika 6/99* – príloha periodika *Národná osveta 22/99*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1999. Str. 2.

KOZÁKOVÁ, Daniela : *Vyznanie kronikárky – Kronikárka obce Mojmírovce rozpráva o svojej práci a o svojom vzťahu ku kronikám*. In: *Slovenská kronika 5/99* – príloha periodika *Národná osveta 18/99*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1999. Str. 11.

KRIŠTEK, Igor : *Výzva k školským kronikárom – Ďalšia iniciatíva Domoviny a Muzeálnej slovenskej spoločnosti*. In: *Slovenská kronika 3/99* – príloha periodika *Národná osveta 10/99*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1999. Str. 6.

MADUDA, Alexander²⁸⁰ : *Zasielajte nám svoje podnety a pripomienky – Návrh kronikára na úpravu súťaže Slovenská kronika*. In: *Slovenská kronika 5/99* – príloha periodika *Národná osveta 18/99*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1999. Str. 16.

(Redakcia) : *Pohľad do histórie – Smernice Povereníctva kultúry v Bratislave pre vedenie obecných kroník č. 32367/1955-0-II/1 zo dňa 5. januára 1956*. In: *Slovenská kronika 6/99* – príloha periodika *Národná osveta 22/99*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1999. Str. 18 – 19.

SEDLÁK, Imrich – DANEKOVÁ, Dáša : *Ako písať školské kroniky – Organizovanie tvorivých dielní pre skvalitňovanie kronikárskej činnosti škôl*. In: *Slovenská kronika 5/99* – príloha periodika *Národná osveta 18/99*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1999. Str. 3 – 7.

SEDLÁKOVÁ, Viera : *Významný prameň pre národopisný výskum – Dokumentácia národopisných a kultúrnych tradícií a jej miesto v kronikárskej činnosti*. In: *Slovenská kronika 2/99* – príloha periodika *Národná osveta 6/99*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1999. Str. 3 – 4.

²⁸⁰ Alexander Maduda, kronikár obce Betliar (okres Rožňava).

ŠIŠMIŠ, Milan : *Genealogický výskum – Rodiny v obecných kronikách a monografiách*. In: *Slovenská kronika 1/99* – príloha periodika *Národná osveta 2/99*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1999. Str. 3 – 4.

(neznámy autor) : *Spätný pohľad – Z histórie legislatívy a kronikárstva*. In: *Slovenská kronika 2/2000* – príloha periodika *Národná osveta 6/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 14 – 15.

(neznámy autor) : *Slovenská kronika 2000 – Zoznam materiálov zaslaných do celoštátnej súťaže Slovenská kronika 2000*. In: *Slovenská kronika 3/2000* – príloha periodika *Národná osveta 10/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 3.

(neznámy autor) : *Kronikári by sa mali radiť – Rozhovor s Annou Šujanskou, kronikárkou Považskej Bystrice o poznatkoch a skúsenostiach s tvorbou kroník*. In: *Slovenská kronika 5/2000* – príloha periodika *Národná osveta 18/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 3 – 4.

(-oli-) : *Nostalgická analýza – Životopis odchádzajúceho kronikára, ako aj náčrt podmienok jeho práce v istom okresnom meste alebo správy k vážnym i veselým témam*. In: *Slovenská kronika 6/2000* – príloha periodika *Národná osveta 21-22/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 10 – 11.

(Redakcia prílohy) : *Spätný pohľad (II) – Dokumenty o vedení obecných kroník*. In: *Slovenská kronika 6/2000* – príloha periodika *Národná osveta 21-22/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 12.

CIFRA, Štefan : *Komplexnejšie svedectvo o súčasnosti – Kronikárstvo a využívanie moderných záznamových prostriedkov*. In: *Slovenská kronika 5/2000* – príloha periodika *Národná osveta 18/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 2.

ČERY, Jozef : *Od manuálu k počítaču – Z osobných skúseností kronikára*. In: *Slovenská kronika 3/2000* – príloha periodika *Národná osveta 10/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 9.

DANEKOVÁ, Dáša : *Na podporu kronikárov – Návrhy : zmluva o spolupráci, menovací dekrét kronikára, preukaz totožnosti kronikára*. In: *Slovenská kronika 5/2000* – príloha periodika *Národná osveta 18/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 4.

DANEKOVÁ, Dáša : *Školenia kronikárov v rokoch 1998 – 1999 – Aktivity Domoviny ako kolektívneho člena Muzeálnej slovenskej spoločnosti v Martine*. In: *Slovenská kronika 2/2000* – príloha periodika *Národná osveta 6/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 7.

DANEKOVÁ, Dáša : *Vzdelávali sme sa, vzdelávame sa, budeme sa vzdelávať – Školenia kronikárov miest a obcí Slovenska*. In: *Slovenská kronika 3/2000* – príloha periodika *Národná osveta 10/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 7 – 8.

GOLIS, Miroslav : *20. storočie – rok 2000 – Aktivity kronikárov v dokumentačnej činnosti*. In: *Slovenská kronika 5/2000* – príloha periodika *Národná osveta 18/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 10 – 11.

GOLIS, Miroslav²⁸¹ : *Potomkovia ocenia – Skúsenosti kronikára z budovania príloh kroniky*. In: *Slovenská kronika 6/2000 – príloha periodika Národná osвета 21-22/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 13.

GREGORČOK IGOVÄN, Andrej : *Kronikárstvo podľa skúseností kronikárov – Postrehy a metodické úvahy o písaní kroník*. In: *Slovenská kronika 3/2000 – príloha periodika Národná osвета 10/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 13 – 14.

JASENÁK, Ladislav – KRIŠTEK, Igor : *Honorovanie kronikárov – Konkrétne rady a odporúčania pre potreby kronikárskej praxe*. In: *Slovenská kronika 2/2000 – príloha periodika Národná osвета 6/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 7.

JASENÁK, Ladislav : *Máme toho dosť pred sebou – Fakty a vyhliadky kronikárskej práce*. In: *Slovenská kronika 4/2000 – príloha periodika Národná osвета 14/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 4.

JASENÁK, Ladislav – KRIŠTEK, Igor – SVOBODOVÁ, Eva : *Slovenská kronika 2000 – Zápisnica zo zasadania odbornej poroty súťaže v Martine dňa 16. 6. 2000*. In: *Slovenská kronika 4/2000 – príloha periodika Národná osвета 14/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 3.

JASENÁK, Ladislav : *Úvahy o postupoch – Schvaľovanie kronikárskeho zápisu a bibliografia a kronikári*. In: *Slovenská kronika 3/2000 – príloha periodika Národná osвета 10/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 4 – 5.

JASENÁK, Ladislav : *Vážení kronikári, vážení autori monografií!*. In: *Slovenská kronika 2/2000 – príloha periodika Národná osвета 6/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 2.

KOMA, Ján²⁸² : *Vo svetle dejín a ľudovej kultúry*. In: *Slovenská kronika 6/2000 – príloha periodika Národná osвета 21-22/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 3 – 4.

KOVALČÍK, Vlastimil : *Na schodisku času – Každý pozorovateľ má svoju vlastnú časomieru*. In: *Slovenská kronika 6/2000 – príloha periodika Národná osвета 21-22/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 2.

KOVALČÍK, Vlastimil : *Slovenská kronika 2000 – 4. ročník celoslovenskej súťaže vyhlásený Muzeálnou slovenskou spoločnosťou, Národnou osvetou a Domovinou v Martine*. In: *Slovenská kronika 1/2000 – príloha periodika Národná osвета 2/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 2.

KOZÁKOVÁ, Daniela²⁸³ : *Postrehy účastníčky – Návrhy a podnety k celoštátnej súťaži Slovenská kronika*. In: *Slovenská kronika 6/2000 – príloha periodika Národná osвета 21-22/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 11.

²⁸¹ Miroslav Golis, v tom čase už bývalý kronikár mesta Čadca.

²⁸² Ján Koma – etnograf, kronikár obce Kendice (okres Prešov).

²⁸³ Daniela Kozáková, kronikárka obce Mojmirovce (okres Nitra).

KRIŠTEK, Igor : *Bez nároku na definitívne hodnotenie alebo závery – Zopár reflexií porotcu Slovenskej kroniky 2000*. In: *Slovenská kronika 4/2000 – príloha periodika Národná osвета 14/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 6 – 7.

KRIŠTEK, Igor : *Čo je súčasťou kultúrneho dedičstva – Kroniky na prelome rokov 2000 – 2001*. In: *Slovenská kronika 5/2000 – príloha periodika Národná osвета 18/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 7.

KRIŠTEK, Igor : *Čo súvisí s tvorivosťou kronikára – Odporúčania a informácie etnológa*. In: *Slovenská kronika 3/2000 – príloha periodika Národná osвета 10/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 5 – 6.

KRIŠTEK, Igor : *Dotýklo srdce vzácneho človeka – RNDr. Ladislav Jasenák (* 4. 9. 1948 – 21. 7. 2000)*. In: *Slovenská kronika 4/2000 – príloha periodika Národná osвета 14/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 5.

KRIŠTEK, Igor : *Kronikárska žatva 2000 – Informácia o záverečných akciách 4. ročníka súťaže Slovenská kronika 2000*. In: *Slovenská kronika 4/2000 – príloha periodika Národná osвета 14/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 2.

KRIŠTEK, Igor : *Výzva pre zodpovedných – Slovo do tretieho ročníka celoštátnej súťaže Slovenská kronika 2000*. In: *Slovenská kronika 3/2000 – príloha periodika Národná osвета 10/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 2.

SALAK, Ján²⁸⁴ : *Niekoľko slov na rozlúčku od kronikára Bojníc – Kronikársky záznam do kroniky kúpeľného mesta Bojnice za rok 1999*. In: *Slovenská kronika 4/2000 – príloha periodika Národná osвета 14/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 7 – 8.

VIGLAŠ, Peter : *Možnosti štúdia dokumentov – Čo obsahuje Archív mesta Bratislavy (AMB) a ako sa v ňom dá študovať*. In: *Národná osвета 23-24/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Ročník 10, č. 23-24. Str. 19 – 20.

VIGLAŠ, Peter : *Svedectvo o sebe – Štátne archívy vo funkcii pamäti národa – Na pomoc kronikárom a spisovateľom*. In: *Národná osвета 21-22/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Ročník 10, č. 21-22. Str. 25 – 27.

VRAŽBOVÁ, Anežka²⁸⁵ : *Práca, ktorá baví – Slovenská kronika 2000 očami a slovom priamej účastníčky vyhodnotenia a seminára v Martine*. In: *Slovenská kronika 4/2000 – príloha periodika Národná osвета 14/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 15.

VRAŽBOVÁ, Anežka : *Úprimne a pohotovo – Školenie kronikárov miest a obcí Slovenska v Martine v dňoch 13. až 15. októbra 2000*. In: *Slovenská kronika 6/2000 – príloha periodika Národná osвета 21-22/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 14 – 15.

MICHALIČKA, Vladimír : *Školské kroniky ako prameň historického výskumu*. In: *Slovenská archivistika*. Ročník 40 (2005), číslo 1. Str. 126 – 130. ISSN 0231-6722

²⁸⁴ Ján Salak, kronikár mesta Bojnice (okres Prievidza).

²⁸⁵ Anežka Vražbová, kronikárka obce Horné Chlebany (okres Topoľčany).

KOLEKTÍV AUTOROV : *Tradícia a súčasnosť* – príloha časopisu *Národná osveta* – rok 2007, č. 4. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2007. 68 strán. ISSN 1335-4515

ŠKORVANKOVÁ, Gabriela : *Zákon o kronikách a obecná kronika*. In: *Historický časopis*. Bratislava : Historický ústav SAV, 2007. Ročník 55, 2007, číslo 1. Str. 166 – 167. Dostupné online : http://www.historickycasopis.sk/pdf/Historicky_casopis_1_2007.pdf [cit. 2020-05-05]

KRČOVÁ, Daša : *Pamätné knihy železničných staníc – neznámy zdroj k poznaniu histórie*. Dostupné online : <https://www.zsr.sk/sluzby-verejnosti/ine-sluzby/archiv-zsr/akcie-publikacna-cinnost/nova-web-stranka.html> [cit. 2020-05-05]

KRUPOVÁ, Agáta : *Príručka pre obecných a školských kronikárov – a iných nadšencov pre dokumentáciu regionálnej alebo rodinnej histórie*. Prešov : Regionálne vzdelávacie centrum Prešov, 2013. Prvé vydanie. 120 strán. ISBN 978-80-971358-0-5

(TASR) : *ZMOS pripomína samosprávam, že majú písať obecné kroniky*. In: *Denník SME*, 9. jún 2015. Dostupné online : <https://domov.sme.sk/c/7849478/zmos-pripomina-samospravam-ze-maju-pisat-obecne-kroniky.html> [cit. 2020-05-07]

DANIHELOVÁ, Jana : *Obecné kroniky mapujú históriu*. In: *MY noviny Žilina*, 31. január 2016. Dostupné online : <https://myzilina.sme.sk/c/8128660/obecne-kroniky-mapuju-historiu.html> [cit. 2020-05-07]

KOLLÁROVÁ, Zuzana : *Kroniky a ich význam v spoločnosti*. 10 strán. Dostupné online : <http://www.nocka.sk/wp-content/uploads/2019/03/Kroniky-a-ich-v%C3%BDznam-v-spolo%C4%8Dnosti.pdf> [cit. 2020-04-05]

KRUPOVÁ, Agáta – PIROŠÍK, Vladimír – KOVÁČOVÁ, Ľubica : *Praktická príručka pre kronikárov*. Prešov : Regionálne vzdelávacie centrum Prešov, 2019. Prvé vydanie. 194 strán. ISBN 978-80-971358-1-2

PRÍLOHA 1BB – Literatúra regionálnej úrovne

MLYNARČÍK, Jozef a kolektív : *Kronikár – metodický materiál pre obecných kronikárov*. Martin : Okresný dom osvety v Martine, 1971. Ročník III. 178 strán.

MLYNARČÍK, Jozef a kolektív : *Kronikár – metodický materiál pre obecných kronikárov*. Martin : Okresné osvetové stredisko v Martine, 1973. Ročník IV. 106 strán.

OZORAIOVÁ, Nina : *Kronikár – metodický materiál pre obecných kronikárov*. Nové Zámky: Okresné múzeum, 1978. 34 strán.

ŠOKA, Milan : *Výstava Kroniky – svedectvo doby*. Banská Bystrica : Stredoslovenské múzeum v Banskej Bystrici, 1978. 20 strán.

LACKO, Richard (zost.) : *Kronikár – metodický materiál pre obecných kronikárov*. Martin : Turčianske múzeum Andreja Kmeťa v Martine, 1980. Ročník V. 132 strán.

HUŤKOVÁ, Daniela : *Kronikársky spravodajca – metodický list : október 1981*. Martin : Turčianske múzeum Andreja Kmeťa, 1981. 16 strán.

HUŤKOVÁ, Daniela : *Kronikársky spravodajca – metodický list : november 1982*. Martin : Turčianske múzeum Andreja Kmeťa, 1982. 23 strán.

HUŤKOVÁ, Daniela : *Kronikársky spravodajca – metodický list : november 1983*. Martin : Turčianske múzeum Andreja Kmeťa, 1983. 14 strán.

HUŤKOVÁ, Daniela : *Kronikársky spravodajca – metodický list : 1984*. Martin : Turčianske múzeum Andreja Kmeťa, 1984. 21 strán.

HUŤKOVÁ, Daniela : *Kronikársky spravodajca – metodický list : 1985*. Martin : Turčianske múzeum Andreja Kmeťa, 1985. 20 strán.

HUŤKOVÁ, Daniela : *Kronikársky spravodajca – metodický list : 1986*. Martin : Turčianske múzeum Andreja Kmeťa, 1986. 16 strán.

HUŤKOVÁ, Daniela : *Kronikársky spravodajca – metodický list : 1987*. Martin : Turčianske múzeum Andreja Kmeťa, 1987. 8 strán.

HUŤKOVÁ, Daniela : *Písanie kroník v okrese Martin*. In: PALOVČÍKOVÁ, Anna (zost.) : *Kmetianum – vlastivedný zborník*. Martin : Turčianske múzeum Andreja Kmeťa, 1987. Str. 351 – 364.

ADAMOVÁ, Beáta : *Kronikársky spravodajca – metodický list : 1990*. Martin : Turčianske múzeum Andreja Kmeťa, 1990. 16 strán.

KRÁLIKOVÁ, Eva : *Prameň poznania – Pohľad do Archívu Slovenského národného múzea – Etnografického múzea v Martine*. In: *Slovenská kronika 4/99 – príloha periodika Národná osвета 14/99*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1999. Str. 3 – 4.

PAVLÍKOVÁ, Martina : *Kronika a kronikár z pohľadu etnológie (Na príklade výskumov v oblasti Nového Mesta nad Váhom)*. In: *Etnologické rozpravy*. Ročník 6 (1999), číslo 1. Str. 85 – 99. ISSN 1335-5074. Dostupné online : <https://www.zuzanabenuskova.sk/wp-content/uploads/2013/08/11-ER1-99.pdf> [cit. 2020-05-07]

DERFIŇÁK, Patrik : *Staničné kroniky, zdroj informácií o situácii na východnom Slovensku a Podkarpatskej Rusi*. In: *Podkarpatská Rus a Východné Slovensko v súradniciach času (1918 – 1939) – čriecky z histórie*. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2017. Str. 169 – 223. ISBN 978-80-555-1941-8

PRÍLOHA 1BC – Literatúra lokálnej úrovne

KUBÍNYI, Gejza : *Pamätná kniha obce Handlovej*. Handlová : Gejza Kubínyi, 1932. 106 strán.

FERANČÍK, Jozef – FERANČÍK, Lukáč : *Kronika obce pri Piešťanoch*. Bratislava : [s.n.], 1941.

KRÁLIKOVÁ, Eva : *Kronika obce Beňuš*. In: *Vlastivedný časopis*, ročník XXX, č. 1, str. 45 – 46. Bratislava : Obzor, 1981.

HRICKOVÁ, Zlata²⁸⁶ : *Vyznanie kronikárky z Párnice – Čo mi dalo školenie kronikárov v Martine*. In: *Slovenská kronika 3/98 – príloha periodika Národná osвета 10/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 13.

HROTKOVÁ, Anna²⁸⁷ : *Hlboko v srdci – Vyznanie kronikárky a ukážka z obecnej kroniky obce Horné Saliby*. In: *Slovenská kronika 1/98 – príloha periodika Národná osвета 2/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 2 – 3.

JASENÁK, Ladislav : *Svieži štýl a publicistická skúsenosť – Ukážky z práce bývalého kronikára mesta Martin Jána Matejika*. In: *Slovenská kronika 2/98 – príloha periodika Národná osвета 6/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 14 – 15.

JESENSKÝ, Imrich²⁸⁸ : *Žriedlo dobrých vedomostí – Ukážky z víťazných kroník – II. miesto v kategórii kronika obcí*. In: *Slovenská kronika 3/98 – príloha periodika Národná osвета 10/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 14 – 16.

MIKUŠKOVÁ, Stanislava²⁸⁹ : *Kronika mozaikou obrazu života – Krátke vyznanie autorky kroniky OÚNZ Čadca*. In: *Slovenská kronika 1/98 – príloha periodika Národná osвета 2/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 13 – 14.

OKÁL, Karol²⁹⁰ : *Škoda, že sa stráca zdravý lokálpatriotizmus – Výpis z kroniky o dreveniciach obce Gombáš, dnešnej Hubovej*. In: *Slovenská kronika 1/98 – príloha periodika Národná osвета 2/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 11 – 12.

ONDREJKA, Ludovít²⁹¹ : *Z obecnej kroniky – Sliache – Z ukážok kronikárskych prác ocenených na Slovenskej kronike 1996 – história obce Sliache*. In: *Slovenská kronika 1/98 – príloha periodika Národná osвета 2/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 5 – 7.

RUSŇÁK, Jozef : *Kráčajúca kremnická kronika – K 90. narodeninám bádateľa v oblasti histórie a dnes už i richtára Spolku priateľov Kremnice Bedricha Gayera*. In: *Slovenská kronika 2/98 – príloha periodika Národná osвета 6/98*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1998. Str. 10 – 11.

BUMBERA, Jozef : *Trebišovskí kronikári – Písaná história a súčasnosť trebišovskej kroniky*. In: *Slovenská kronika 3/2000 – príloha periodika Národná osвета 10/2000*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 2000. Str. 15.

CHALUPECKÝ, Ivan : *Kroniky a kronikári mesta Levoča*. In: *Pohľady do minulosti. Zborník prednášok z histórie*. Levoča : Spišské múzeum - Kultúrne a informačné centrum v Levoči, 2001. Str. 25 – 36. ISBN 80-85167-12-3

ERTL, Dušan – SKALICKÝ, Miroslav : *Mesto Vrútky – Vedenie kroniky mesta – metodická príručka*. Vrútky : Mesto Vrútky, 2005/2006. 80 strán. ISBN 80-969604-9-0

²⁸⁶ Zlata Hricková, kronikárka obce Párnica (okres Dolný Kubín).

²⁸⁷ Anna Hrotková, kronikárka obce Horné Saliby (okres Galanta).

²⁸⁸ Imrich Jesenský, kronikár obce Čaňa (okres Košice-okolie).

²⁸⁹ Stanislava Mikušková, kronikárka Okresného ústavu národného zdravia (OÚNZ) Čadca.

²⁹⁰ Karol Okál, kronikár obce Hubová (okres Ružomberok).

²⁹¹ Ludovít Ondrejka, kronikár obce Liptovské Sliache (okres Ružomberok).

Smernica o tvorbe, vedení a uchovávaní pamätnej knihy na ŽSR. Bratislava : ŽSR – Železnice slovenskej republiky, 2009.

BECANIOVÁ, Kristína – NAGYOVÁ, Zora : *Kronika a kronikári mesta Lučenec*. Lučenec : Novohradská knižnica, 2011. Prvé vydanie. 32 strán. ISBN 978-80-85142-63-1

KLEIN-TESNOSKALSKÝ, Belo – DOMENOVÁ, Marcela : *Pamätná kniha mesta Prešova – diel I. (do roku 1700)*. Prešov : Štátna vedecká knižnica, 2012. Prvé vydanie. 261 strán. ISBN 978-80-85734-96-6

KLEIN-TESNOSKALSKÝ, Belo – DERFIŇÁK, Patrik – DOMENOVÁ, Marcela : *Pamätná kniha mesta Prešova – diel II. (1701 - 1919)*. Prešov : Štátna vedecká knižnica, 2012. Prvé vydanie. 469 strán. ISBN 978-80-85734-97-3

KLEIN-TESNOSKALSKÝ, Belo – PEKÁR, Martin – DOMENOVÁ, Marcela : *Pamätná kniha mesta Prešova – diel III. (1938 – 1941)*. Prešov : Štátna vedecká knižnica, 2011. Prvé vydanie. 428 strán. ISBN 978-80-85734-94-2

SOKOLOVIČ, Peter : *Novodobé dejiny Trnavy rečou dokumentov – Pamätná kniha mesta Trnavy a Kronika národného povstania v Trnave ako pramene poznania regionálnej histórie*. Trnava : Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Filozofická fakulta, 2016. Prvé vydanie. 214 strán. ISBN 978-80-8105-805-9

LUKÁČ, Martin : *Tri roky bez veľkého etnológa a kronikára*. Webový portál www.turcania.sk – Turiec pod lupou, 17. februára 2018. Dostupné online : <https://www.turcania.sk/tri-roky-bez-velkeho-etnologa-kronikara/> [cit. 2020-04-05]

LUZ, Rastislav : *Pamätná kniha mesta Bratislavy 1933 – 1945 (1946)*. In: *Mesto a jeho pamäť – Zborník z vedeckej konferencie (Múzeum mesta Bratislavy, 17. – 18. 10. 2018)*. Bratislava : Múzeum mesta Bratislavy, 2020. Str. 171 – 182. ISBN 978-80-89636-40-2

PRÍLOHA 2 – Zákon č. 80/1920 Sb. ze dne 30. ledna 1920 o pamětních knihách obecních

ZÁKON 80/1920 Sb. ze dne 30. ledna 1920 o pamětních knihách obecních.

§ 1

Každá politická obec jest povinna založiti a vésti pamětní knihu obecní.

§ 2

K založení a vedení pamětní knihy obecní zřízena budiž v každé obci komise. Zápisy provádí kronikář, ustanovený obecním zastupitelstvem, za přiměřenou odměnu.

§ 3

Provéstí zákon ukládá se ministru školství a národní osvěty a ministru vnitra.

§ 4

Zákon nabývá platnosti dnem vyhlášení.

T. G. Masaryk v. r.

Tusar v. r.

Habrman v. r.

Švehla v. r.

PRÍLOHA 3 – Vládní nařízení vlády republiky Československé č. 211/1921 Sb. ze dne 9. června 1921

Nařízení vlády republiky Československé č. 211/1921 Sb. ze dne 9. června 1921, kterým se provádí zákon o pamětních knihách obecních. Na základě zákona ze dne 30. ledna 1920, č. 80 Sb. z. a n., se nařizuje:

§ 1

Každá politická obec jest povinna poříditi svým nákladem pamětní knihu obecní, a to nemá-li jí dosud, nejpozději do konce roku 1922. Této povinnosti jest obec zbavena jen tehdy, vede-li se tam již pamětní kniha obecní a zabezpečí-li se, že tomuto účelu bude i nadále sloužiti podle předpisu tohoto nařízení, zejména za dozoru letopisecké komise (§ 7). V mezích platných obecních zřízení mohou se dvě nebo několik obcí téhož politického okresu spojit k vedení společné pamětní knihy obecní za souhlasu nadřízených úřadů dle obecního zřízení. Pamětní knihu obecní nesmí obec zciziti a sluší ji označiti pečeti obecní na titulním listě i na každé desáté stránce.

Listy musí býti v knihu pevně sešity, očíslovány a počet jich potvrzen na titulním listě obecní radou.

§ 2

Účelem pamětní knihy obecní jest zachovati místní dějiny pro poučení budoucích.

§ 3

Kronikář (letopisec) zapíše na počátku zápisu své jméno a povolání. Úvodem k pamětem podá zeměpisný obraz obce (polohopisný plán), potom zaznamenává v časové posloupnosti pamětihodné současné události místní, které výstižně zobrazují obec po stránce hospodářské, populační, sociální, veřejně- zdravotnické, kulturní, lidopisné a náboženské.

Události, týkající se okresu, župy, země nebo státu, zaznamenává jen potud, pokud podstatně souvisí se životem v obci.

V pamětní knize obecní budiž též zaznamenáno, jaký ohlas měly v obci veliké události dějinné, na př. světová válka, vznik Československé republiky. Kronikář poznamenává si zpravidla látku pro pamětní knihu obecní do příručního sešitu a po nějaké době, až se názory na události

ustálí, činí zápisy do pamětní knihy obecní, vybíraje pouze věci podstatné. Veřejné úřady a ústavy jsou povinny, aby kronikáře v této činnosti podporovaly, oznámily mu na požádání úřední data a podaly informace, pokud jest toho potřeba k účelům pamětní knihy obecní a neodporuje to platným předpisům nebo veřejným zájmům. Jestliže kronikář potřebuje dat nebo informací od místních spolků, správ velkostatků, průmyslových podniků a pod., a nedosáhne jich sám, jest na politické obci, aby smírně zakročila, po případě požádala nadřízený politický úřad o zprostředkování.

§ 4

Úkolem kronikáře pověřuje obecní zastupitelstvo jednatele místní komise osvětové, učitele, správce archivu a j., vždy však osobu, která má pochopení pro svůj vážný úkol, chce své poslání svědomitě plnit, má pro to schopnosti, znalost místních poměrů a zvláště smysl pro pravdu. V obcích, čítajících více než 10.000 obyvatelů, budiž úkol kronikáře svěřen odborníku archivnímu, musejnímu nebo kvalifikovanému úředníku obecnímu, zvláště knihovníkovi. V obcích těchto stará se kronikář, aby byla soustavně sbírána veškerá látka, vztahující se k dějinám obce. Ukládá do místního archivu úřední vyhlášky, úplné ročníky krajinských časopisů, monografie a pod.

§ 5

Kronikář jest povinen zapisovati události pravdivě a věrně za dozoru letopisecké komise (§ 7). Má nárok na odměnu, již určuje obecní zastupitelstvo dle velikosti obce a počtu obyvatelstva.

§ 6

Kronikář vkládá pamětní knihu do pevného a trvalého pouzdra a uschová ji do uzamčené skříně na místě bezpečném a suchém, na vesnici zpravidla ve škole, ve městech na radnici, ve městech, která mají odborně řízené archivy, v archivě městském. Půjčiti ji domů není dovoleno. Popsaná pamětní kniha obecní budiž bezpečně uložena v místním museu, v archivu nebo v obecní knihovně.

§ 7

Letopiseckou komisi (§ 2 zákona) tvoří starosta obce a dva, v případě posledního odstavce tohoto článku tři občané, ustanovení k tomu obecním zastupitelstvem. Komise jest povinna dozírati na úpravu pamětní knihy obecní a zápisy v ní, v pochybných případech určití zápis

nebo naříditi doplnění zápisu po stránce věcné. Má-li kronikář námitky proti pokynu komise, rozhodne obecní zastupitelstvo s platností konečnou.

Na konci každého roku podá komise obecnímu zastupitelstvu zprávu o vedení pamětní knihy obecní. Sezná-li komise, že kronikář neplní svých povinností, ačkoliv ho komise již před tím napomenula, jest obecní zastupitelstvo povinno zbaviti kronikáře jeho úkolu a ustanoviti nového. Každá národnost, jejíž příslušníci v obci obývající činí aspoň 20 procent obyvatelstva podle posledního sčítání lidu, má nárok na zastoupení v letopisecké komisi dalším občanem, a to své národnosti, a má právo žádati, aby se přiměřeným způsobem v pamětní knize obecní přihlíželo k jejímu životu.

§ 8

Do pamětní knihy obecní nahlížeti mají právo jen členové letopisecké komise.

Jiným osobám může povoliti nahlédnutí obecní rada, vyslechnuvši před tím kronikáře. Odpírali se toto povolení, může je uděliti nadřízený úřad politický, pokud jde o nahlédnutí v pamětní knihu obecní za účelem studijním. V obou případech děje se nahlédnutí za dozoru kronikáře, jenž o tom vede zvláštní záznam.

§ 9

Pamětní kniha obecní budiž všeobecně přístupna v úřední místnosti aspoň jednou za tři roky po čtrnáct dní za sebou jdoucích. Tuto okolnost jest veřejně vyhlásiti.

Do osmi dnů po uplynutí lhůty v odst. 1. uvedené má každý občan právo navrhnouti věcný doplněk pro pamětní knihu obecní. O návrhu rozhodne obecní zastupitelstvo s platností konečnou.

§ 10

Dozor nad prováděním zákona přísluší nadřízenému úřadu politickému, u něhož buď veden zvláštní rejstřík o pamětních knihách obecních. Až do jiné úpravy přísluší v obcích mimo sídlo tohoto úřadu okresnímu školnímu inspektorovi povinnost, aby při každé školní inspekci se vhodným způsobem přesvědčil, zda v obci se řádně vede pamětní kniha obecní. Zkoumati zápisy není jeho povinností. Shledá-li závady, jež nemohou býti krátkou cestou odstraněny, oznámí je příslušnému úřadu politickému, který zjedná nápravu. Provedení revise poznamená se v rejstříku. Nemohla-li býti provedena revise po tři léta za sebou jdoucí, ať již není v místě vůbec školy nebo nebylo v té době místních školních inspekcí, jest revisí a zprávou pověřiti v

stejném rozsahu, jak jest zavázán okresní školní inspektor, některou jinou důvěryhodnou osobu v téže nebo sousední obci. Tento úřad jest úřadem čestným.

§ 11

Nařízení toto nabývá účinnosti dnem vyhlášení s vyloučením území Slovenska a Podkarpatské Rusi; provede je ministr školství a národní osvěty v dohodě s ministrem vnitra.

Pro Slovensko a Podkarpatskou Rus bude vydáno nařízení zvláštní.

Černý v. r.

Dr. Popelka v. r.

Dr. Gruber v. r.

Dr. Burger v. r.

Dr. Šusta v. r.

Dr. Kovařík v. r.

Dr. Procházka v. r.

Dr. Hotowetz v. r.

Husák v. r.

Hanačík v. r.

Dr. Brdlík v. r.

Dr. Fatka v. r.

Dr. Fajnor v. r.

PRÍLOHA 4 – Vládní nařízení vlády republiky Československé č. 169/1932 Sb. ze dne 17. listopadu 1932 o pamětních knihách obecních

Vláda republiky Československé nařizuje podle zákona ze dne 30. ledna 1920, č. 80 Sb. z. a n., o pamětních knihách obecních :

§ 1

1) Každá politická obec jest povinna poříditi svým nákladem pamětní knihu obecní, a to, nemá-li jí dosud, nejpozději do 1. července 1933. Této povinnosti jest obec zbavena jen tehdy, vedeli se tam již pamětní kniha obecní a zabezpečí-li se, že tomuto účelu bude i nadále sloužiti podle předpisů tohoto nařízení, zejména za dozoru letopisecké komise (§ 7). V mezích platných obecních zřízení mohou se dvě nebo několik obcí téhož politického okresu spojit k vedení společné pamětní knihy obecní po schválení nadřízených úřadů k tomu příslušných. Pamětní knihu obecní nesmí obec zciziti a sluší ji označiti pečeti obecní na titulním listě i na každé desáté stránce.

2) Listy musí býti v knihu pevně sešity, očíslovány a počet jich potvrzen na titulním listě starostou a jedním členem obecní (městské) rady. Všechny svazky pamětní knihy obecní musí býti řádně vázány.

§ 2

Účelem pamětní knihy obecní jest zachovati místní dějiny pro poučení budoucích.

§ 3

1) Kronikář (letopisec) zapíše na počátku zápisu své jméno a povolání. Úvodem k pamětem podá popis stavu obce v těch letech, kdy pamětní kniha byla založena, potom zaznamenává v časové posloupnosti pamětihodné současné události místní, které výstižně zobrazují obec po stránce hospodářské, populační, sociální, veřejně zdravotnické, kulturní, lidopisné, náboženské a po stránce života národního.

2) Události, týkající se okresu, země nebo státu, zaznamenává jen potud, pokud podstatně souvisí se životem v obci.

3) V pamětní knize obecní budiž též zaznamenáno, jaký ohlas měly v obci veliké události dějinné, na př. světová válka, vznik Československé republiky a pod. Zřetel budiž též vzat na jubilejní a jiné významné oslavy státní.

4) Kronikář poznamenává si zpravidla látku pro pamětní knihu obecní do příručního sešitu a po nějaké době, až se názory na události ustálí, činí zápisy do pamětní knihy obecní, vybíraje pouze věci podstatné. Veřejné úřady a ústavy jsou povinny, aby kronikáře v této činnosti podporovaly, oznámily mu na požádání úřední data a podaly informace, pokud jest toho potřeba k účelům pamětní knihy obecní a neodporuje to platným předpisům nebo veřejným zájmům. Jestliže kronikář potřebuje dat nebo informací od místních spolků, správ velkostatků, průmyslových podniků a pod., a nedosáhne jich sám, jest na politické obci, aby smírně zakročila, po případě požádala dozorčí úřad (§ 10) o zprostředkování.

§ 4

Úkolem kronikáře pověřuje obecní (městské) zastupitelstvo zpravidla jednatele místní komise osvětové, učitele, správce archivu, obecního (obvodního) notáře a j., vždy však osobu, která má pochopení pro svůj vážný úkol, chce své poslání svědomitě plnit, má pro to schopnosti, znalost místních poměrů a zvláště smysl pro pravdu. V obcích, čítajících více než 10 000 obyvatelů, budiž úkol kronikáře svěřen odborníku archivnímu, musejnímu nebo kvalifikovanému úředníku obecnímu, zvláště knihovníkovi. V obcích těchto stará se kronikář, aby byla soustavně sbírána veškerá látka, vztahující se k dějinám obce. Ukládá do obecního archivu úřední vyhlášky, úplné ročníky časopisů, vycházející v místě nebo v okolí, monografie, týkající se místních dějin, a pod.

§ 5

Kronikář je povinen zapisovati události pravdivě, věrně a věcně za bezprostředního dozoru letopisecké komise (§ 7) a dbáti při tom usnesení obecní (městské) rady, obecního (městského) zastupitelstva a toho, co dozorčí úřad (§ 10) ustanoví. Má nárok na odměnu, již určuje obecní (městské) zastupitelstvo podle vykonané práce, přihlížejíc k návrhu letopisecké komise.

§ 6

Kronikář vkládá pamětní knihu do pevného a trvalého pouzdra a uschová ji do uzamčené skříně, na místě bezpečném a suchém, zpravidla ve škole, na obecním (městském) úřadě nebo na úřadě obecního (obvodního) notáře, ve městech, která mají odborně řízené archivy, v archivu městském. Půjčiti ji domů není dovoleno. Popsaná pamětní kniha obecní budiž bezpečně uložena, na př. v místním museu, v archivu nebo v obecní knihovně.

§ 7

1) Letopiseckou komisi (§ 2 zák. č. 80/1920 Sb. z. a n.) tvoří starosta obce a dva občané, ustanovení k tomu obecním (městským) zastupitelstvem, v případě posledního odstavce ještě další občané. Komise jest povinna dozíratí na úpravu pamětní knihy obecní a zápisy v ní, v pochybných případech určí zápis nebo nařídí změnu, doplnění nebo opravu zápisu po stránce věcné. Má-li kronikář námitky proti pokynu komise, rozhodne obecní (městská) rada a v druhé stolici obecní (městské) zastupitelstvo s platností konečnou. Z rozhodnutí obecní (městské) rady může se odvolati i letopisecká komise. Tím není dotčeno právo dozoru podle § 10.

2) Na konci každého roku podá komise obecnímu (městskému) zastupitelstvu zprávu o vedení pamětní knihy. Sezná-li komise, že kronikář neplní svých povinností, ačkoliv ho komise již před tím napomenula, jest obecní (městské) zastupitelstvo povinno zbaviti kronikáře jeho úkolu a ustanoviti nového.

3) Každá národnost, jejíž příslušníci v obci obývající činí aspoň 20 procent obyvatelstva obce podle posledního sčítání lidu, má nárok na zastoupení v letopisecké komisi dalším občanem, a to své národnosti, pokud se jí nedostalo zastoupení už ve tříčlenné komisi podle odst. 1. tohoto paragrafu.

§ 8

1) Členové letopisecké komise mohou kdykoliv nahlédnouti do pamětní knihy obecní. Totéž právo přísluší i zástupci dozorčího úřadu (§ 10).

2) Jiným osobám může povoliti nahlédnutí obecní (městská) rada, vyslechnuvši před tím kronikáře. Odpírá-li se toto povolení, může je uděliti dozorčí úřad (§ 10), pokud jde o nahlédnutí v pamětní knihu obecní za účelem studijním. V obou případech děje se nahlédnutí za dozoru kronikáře, jenž o tom vede zvláštní záznam.

§ 9

1) Pamětní kniha obecní budiž vyložena k veřejnému nahlédnutí na obecním (městském) úřadě nejméně jednou za tři roky po čtrnáct dní jdoucích za sebou. Tuto okolnost jest včas předem obvyklým způsobem veřejně vyhlásiti.

2) Do osmi dnů po uplynutí lhůty uvedené v odst. 1. má každý občan právo navrhnouti věcnou změnu, doplnění nebo opravu zápisu v pamětní knize obecní. O návrhu rozhodne obecní (městská) rada a v druhé stolici obecní (městské) zastupitelstvo s platností konečnou. Tím není dotčeno právo dozoru podle § 10.

§ 10

Dozor nad prováděním zákona a tohoto nařízení přísluší nadřízenému úřadu politickému, u něhož buď veden zvláštní rejstřík o pamětních knihách obecních. Tento úřad vede zvláště dozor nad tím, aby v obcích byly vedeny řádně pamětní knihy obecní. Shledá-li závady, jest oprávněn a povinen zjednatí potřebnou nápravu. K témuž cíli může úřad uložit obcím, aby určitý zápis byl v pamětní knize proveden nebo byl vyškrtnut, pozměněn, opraven, doplněn nebo vůbec náležitě upraven tak, jak úřad stanoví. Nevyhoví-li obec příkazu dozorcího úřadu, ač upomenuta, může též zjednatí nápravu vlastními orgány na útraty obce. V těchto případech je obec povinna k žádosti zmíněného úřadu ustanovit jiného kronikáře na místo dosavadního. Výkonem dozoru, pokud nečiní tak sám, může úřad pověřit důvěryhodné osoby, které tento úkol plní jako úřad čestný.

§ 11

Tímto nařízením se zrušuje vládní nařízení ze dne 9. června 1921, č. 211 Sb. z. a n., kterým se provádí zákon o pamětních knihách obecních. Předpisy tohoto nařízení mají v zemi Podkarpatoruské platnost, dokud se její sněm v mezích své působnosti neusnese na zvláštním zákoně o pamětních knihách obecních.

§ 12

Nařízení toto nabývá účinnosti dnem vyhlášení; provede je ministr školství a národní osvěty v dohodě s ministrem vnitra.

Malypetr v. r.

Černý v. r.

Dostálek v. r.

Dr. Trapl v. r.

Dr. Hodža v. r.

Dr. Dérer v. r.

Bradáč v. r.

Dr. Meissner v. r.

Dr. Czech v. r.

Dr. Matoušek v. r.

Dr. Spina v. r.

Bechyně v. r.

Dr. Franke v. r.

Dr. Šrámek v. r.

**PRÍLOHA 5 – Smernice Povereníctva kultúry v Bratislave pre vedenie obecných kroník
č. 32367/1955-0-II/1 zo dňa 5. januára 1956**

Zbierka inštrukcií pre výkonné orgány NV, ročník 1956, čiastka 2

Aby sa zabezpečil a posilnil ďalší vývoj kronikárstva,
Povereníctvo kultúry vydáva tieto smernice :

I. článok – Založenie kroniky

- 1) Každá obec je povinná viesť obecnú kroniku, v ktorej sa zaznamenávajú správy a údaje o politickom živote, a hospodárskom budovaní a kultúrnom raste obce.
- 2) V Bratislave môže byť popri centrálne vedenej kronike vedená kronika pre každý obvod, a to buď osobitne, alebo spoločne pre niekoľko susedných obvodov.
- 3) V obciach, ktoré kroniky doteraz nemali alebo v niektorých sa stratila, musí byť založená najneskoršie do 29. februára 1956. Založením kroniky sa rozumie, že v kronike, ktorú zakúpi miestny národný výbor, bude uvedený popis obce. Pod popis obce treba zapísať meno, povolanie a krátky životopis kronikára a jeho spolupracovníkov. Súčasne sa uvedie dôvod, prečo kronika nebola vtedy vedená (stratila sa, bola zničená a pod.).
- 4) Titulný list sa označí nadpisom „Obecná kronika“, obec. Na rube titulného listu sa vyznačí počet strán v kronike. Záznamy na rube svojím podpisom potvrdí predseda a príslušný člen rady NV.
- 5) V prípade, že sa nedá zabezpečiť riadne vedenie kroniky, môžu sa miestne národné výbory v menších obciach (s počtom do 300 obyvateľov) dohodnúť na vedení spoločnej kroniky. Súhlas na vedenie kroniky takýmto spôsobom musí dať okresný národný výbor, odbor pre školstvo a kultúru. Okresný národný výbor taktiež rozhodne, v ktorej obci sa bude viesť kronika a schváli mená členov z pridelených obcí, ktorí budú kronikárovi podávať podrobné správy o živote a činnosti obce.

II. článok – Zápisy do kroniky

- 6) Zápisy do kroniky vykonáva kronikár za pomoci dobrovoľných spolupracovníkov : ideového pracovníka, dokumentátora (zberateľa dokladov a správ) a prípadne aj pisára. Rada miestneho národného výboru poveruje funkciou kronikára vždy občana oddaného ľudovo-

demokratickému zriadeniu, ktorý svojou politickou vyspelosťou zaručí správne vedenie kroniky. Podľa potreby ustanoví aj jeho spolupracovníkov. V sídlach okresných a krajských národných výborov funkciou kronikára má byť poverený odborník – múzejník, knihovník alebo iná kvalifikovaná osoba.

7) Kronikárovi patrí za jeho prácu odmena, ktorú vyplatí príslušný miestny národný výbor na podklade vykázanej činnosti.

8) Kronikár je povinný pravdivo, verne a vecne zapisovať udalosti, ktoré sa v obci stali, hlavne tie, ktoré svedčia o účasti obce na budovaní socializmu.

9) Národné výbory, ich výkonné orgány a iné orgány štátnej správy, ústavy, masové organizácie a iné inštitúcie sa žiadajú, aby na požiadanie kronikára poskytli správy a údaje potrebné pre zápisy do kroniky.

10) Poskytovanie týchto správ nesmie byť v rozpore so smernicami o zachovaní vojenského, úradného, hospodárskeho alebo iného tajomstva.

11) Kronikár i jeho spolupracovníci sú povinní starostlivo dbať o to, aby štátne, vojenské, úradné a hospodárske alebo iné tajomstvo, o ktorom sa dozvedia pri výkone svojej funkcie, bolo prísne zachované. Rovnako musí kronikár dbať o to, aby dôverné správy neboli zverejňované.

12) Do kroniky môžu byť zapisované priebehy a vojenské akcie oslobodzovacích bojov v roku 1945, v ďalších rokoch opisy vojenských slávností, účasť armády na kultúrnej spolupráci a družbe s obyvateľstvom, opisy pomoci armády obyvateľstvu pri plnení naliehavých hospodárskych úloh alebo pri živelných pohromách, opisy priebehu pietnych aktov (odhaľovanie vojenských pomníkov, kladenie vencov k vojenským pomníkom, a pod.). V kronike však nesmú byť uvedené údaje, ktoré neboli zverejnené tlačou, rozhlasom alebo iným spôsobom a ktoré by ohrozili vojenské tajomstvo, ako napr. otvorené názvy, dislokácia, druhy útvarov, ich počty a vyzbrojenie vojenským materiálom, umiestnenie špeciálnych vojenských objektov a pod.

13) Kronikár pri vykonávaní svojej funkcie musí brať do úvahy pripomienky rady NV, ako aj pokyny odboru pre školstvo a kultúru rady ONV.

14) Z udalostí, ktoré sa týkajú okresu, kraja, štátu, kronikár zaznamenáva len tie, ktoré sa prejavili na živote obce a mali k nej osobitný vzťah.

15) Zápisy o pamätných udalostiach zostavujú sa úhrnne za jeden rok, a to tak, aby výstižne zaznamenali cestu obce k socializmu zo stránky politickej, hospodárskej, sociálnej a kultúrnej.

16) Zápisy o udalostiach a prácach v závodoch zapisujú sa v závodných kronikách. V kronike obce sa o závodoch zapisujú len správy, ktoré majú priamy vzťah k životu obyvateľov obce.

III. článok – Zápisy udalostí od roku 1945 do roku 1955

17) V prípade, že kronika nebola v minulosti vedená, udalosti od roku 1944 do konca roka 1955 sa zapisujú do kroniky v jedinom zápise, v ktorom sa súhrnne zhodnotia najdôležitejšie udalosti, ktoré sa stali v tomto období. Zvlášť sa pritom prihliadne k priebehu Slovenského národného povstania v obci, v druhej sa zhodnotia udalosti z obdobia od roku 1945 do roku 1948, v tretej udalosti od roku 1948 do konca roka 1955. Zápisy možno uskutočniť alebo podľa zachovaných dokladov (letáky, listiny, noviny) alebo, ak to nie je možné, podľa výpovede troch hodnoverných osôb, ktorých mená sa uvedú v zápise. Tento zápis treba vykonať najneskôr do 31. mája 1956.

18) Ak sa kronika v minulosti zachovala, ale v zápisoch sa nepokračovalo, treba, aby najneskôr do 31. mája 1956 boli chýbajúce zápisy nahradené súhrnným zápisom urobeným takým spôsobom, ako je uvedené v bode 17.

IV. článok – Schvaľovanie kronikárskych záznamov

19) Pred zápisom do kroniky robí si kronikár záznamy do príručného zošita alebo na voľne číslovaných listoch, a to v takom poradí, ako sa udalosti v obci stali. Návrh zápisu, ktorý podľa týchto záznamov má byť urobený v kronike, predkladá do 15. marca každého roka na prerokovanie stálej kultúrnej komisii NV. Komisia návrh zápisov prerokuje do 15 dní a predloží na schválenie rady NV. Schválené návrhy kronikár zapíše do kroniky a vyloží ju na verejné nahliadnutie v kancelárii NV každý rok od 9. do 15. mája. Vyloženie kroniky treba verejne oznámiť. Tým sa umožní, aby sa zápisy stali predmetom diskusie obyvateľstva a plnili tak svoju uvedomovaciu a propagačnú úlohu. V prípade, že z radov obyvateľov budú k zápisom nejaké pripomienky, rozhodne rada NV, či sa pripomienky majú brať do úvahy. Zápisy za uplynulý rok musia byť v kronike dokončené najneskôr do 5. mája nasledujúceho roka.

20) Návrh zápisov na obdobie od roku 1944 do konca roka 1955 alebo za časť tohto obdobia kronikár predloží na schválenie do 15. mája 1956.

V. článek – Uloženie kroniky

21) Kroniku treba uložiť v pevnom, trvanlivom obale na bezpečnom a suchom mieste v kancelárii NV.

22) Doklady, ktoré kronikár zhromaždí ako prílohy k zápisom, sú súčasťou kroniky. Tieto doklady sa očísľujú a uložia s ich zoznamom v osobitnom obale.

VI. článek – Nahliadnutie do kroniky

23) Do kroniky a do zbierky dokladov možno nahliadnuť pre úradnú potrebu z dôvodov študijných alebo iných aj mimo času verejného nahliadnutia v kancelárii NV za prítomnosti kronikára alebo zamestnanca, ktorého určí rada NV. Súhlas na nahliadnutie dáva predseda NV alebo orgán ním poverený.

VII. článek – Dozor a riadenie kronikárskej činnosti

24) Na riadne vedenie obecných kroník vo všetkých obciach okresu dozerá odbor kultúry okresného národného výboru. Zodpovedný referent vedie záznamy o stave kroník v jednotlivých obciach okresu, stará sa o to, aby boli dodržiavané termíny zápisov do kroniky a kroniky boli riadne vedené.

25) Odbor kultúry rady okresného národného výboru každý rok do 31. mája zhodnotí prácu kronikárov za uplynulý rok, stav kroník v obciach a zašle o tom odboru kultúry krajského národného výboru prehľadnú správu.

26) Odbory kultúry rád krajských národných výborov sú povinné každoročne do 30. júna podať Poverenictvu kultúry správu o stave kroník vo svojom kraji.

27) Odbory kultúry rád krajských národných výborov zvolávajú najmenej raz za rok krajské aktívy najvyspelejších kronikárov a taktiež sa starajú o inštruktáž ostatných kronikárov. Podobne odbory kultúry rád okresných národných výborov zvolávajú raz do roka okresné aktívy kronikárov.

VIII. článek

28) Touto úpravou sa ruší platnosť všetkých doteraz platných smerníc o kronikách.

Ondrej Klokoč, v. r.

PRÍLOHA 6 – Pokyny Ministerstva kultúry Slovenskej socialistickej republiky z 9. decembra 1983 č. 6502/83 o obecných kronikách

Ministerstvo kultúry Slovenskej socialistickej republiky podľa § 38 a § 68 ods. 1 zákona č. 69/1967 Zb. o národných výboroch v znení neskorších zmien a doplnkov (úplné znenie č. 35/1983 Zb.) vydáva tieto pokyny :

Článok 1

- 1) Obecnú kroniku vedie v obci miestny národný výbor a v meste mestský národný výbor (ďalej len národný výbor) pre každú obec osobitne.
- 2) Okresný národný výbor môže na návrh miestneho národného výboru určiť, že pre obec s počtom do 300 obyvateľov zápisy o tejto obci budú súčasťou zápisov v spoločnej obecnej kronike vedenej národným výborom v najbližšej obci; pred vydaním rozhodnutia si okresný národný výbor vyžiada stanovisko národného výboru, ktorý bude spoločnú obecnú kroniku viesť.
- 3) Na území hlavného mesta Slovenskej socialistickej republiky Bratislava vedie obecnú kroniku Národný výbor hlavného mesta Slovenskej socialistickej republiky Bratislava.
- 4) Na území mesta Košice vedie obecnú kroniku Národný výbor mesta Košice; ostatné stupne národných výborov môžu viesť obecné kroniky vo svojich územných obvodoch.

Článok 2

- 1) Obecnú kroniku tvoria jednotlivé zväzky v knižnej forme pevne zviazaných listov papiera slúžiacich na zápisy a sprievodnú dokumentáciu.
- 2) Jednotlivé strany každého zväzku kroniky sú priebežne očíslované.
- 3) Vzory úpravy prvej a druhej strany kroniky tvoria prílohu týchto pokynov.
- 4) Na tretej strane sa začínajú zápisy v kronike. V prvom zväzku kroniky je prvým zápisom opis obce podľa stavu ku dňu založenia kroniky.
- 5) Sprievodnú dokumentáciu tvoria fotografie, zvukové a zvukovoobrazové záznamy, ako aj listiny a ďalšie dokumenty, ktoré majú vzťah k zápisom v kronike. Osobitne sa evidujú za každý jednotlivý rok v zozname sprievodnej dokumentácie.

6) Obecná kronika sa ukladá na národnom výbore tak, aby nedošlo k jej poškodeniu, znehodnoteniu, prípadne odcudzeniu.

7) Nahliadnuť do obecnej kroniky možno len na národnom výbore; požičať ju možno mimo národného výboru len v závažnom spoločenskom záujme a po predchádzajúcom súhlase predsedu národného výboru.

Článok 3

1) Národný výbor pri výbere kronikára prihliada na jeho politickú a občiansku vyspelosť a odborné predpoklady, ktoré zaručujú správne vedenie kroniky.

2) Pri vedení obecnej kroniky spolupracujú s kronikárom podľa potreby pisár kroniky (zapisovateľ), fotograf, vyhotovovateľ zvukových a zvukovoobrazových záznamov, a to podľa pokynov národného výboru.

3) Podmienky vykonávania činnosti kronikára upravuje dohoda o pracovnej činnosti uzavretá medzi národným výborom a kronikárom. Podmienky vykonávania činnosti spolupracovníkov kronikára upravuje dohoda o vykonaní práce uzavretá medzi národným výborom a spolupracovníkom kronikára.

4) Odmeňovanie kronikára a jeho spolupracovníkov upravujú osobitné právne predpisy.

Článok 4

1) V obecnej kronike zaznamenáva kronikár počas kalendárneho roka udalosti, ktoré sa stali v obci (meste), a informácie, ktoré sa obce (mesta) týkajú. Udalosti, ktoré sa odohrali v okrese alebo v kraji, zaznamenáva, len ak majú vzťah k obci (mestu).

2) Orgány národného výboru a ním riadené organizácie pôsobiace na území obce (mesta) na požiadanie národného výboru napomáhajú činnosti kronikára a jeho spolupracovníkov. Kronikárovi poskytujú najmä údaje a informácie, pričom musia byť pri ich poskytovaní v plnom rozsahu dodržané predpisy o ochrane skutočností tvoriacich predmet štátneho, hospodárskeho a služobného tajomstva.

Článok 5

1) Národný výbor každoročne posudzuje návrhy zápisov do kroniky. Pri posudzovaní vychádza zo stanoviska príslušného múzea.

- 2) Návrh zápisu do kroniky predloží národný výbor občanom obce na zaujatie stanoviska 14 dní pred koncom júna.
- 3) Oznámenie o predložení návrhu zápisu do kroniky na zaujatie stanoviska urobí národný výbor spôsobom v obci obvyklým. V oznámení musí byť okrem lehoty uvedenej v predchádzajúcom odseku, uvedený čas a miesto, kde je návrh predložený a kde možno uplatniť stanoviská.
- 4) Národný výbor skúma stanoviská občanov k návrhu zápisu a oboznamuje ich s výsledkami.
- 5) Zápis do kroniky sa vyhotoví najneskôr do konca augusta.

Článok 6

- 1) Okresný národný výbor dozerá a usmerňuje vedenie obecných kroník; robí tak najmä prostredníctvom odborného-metodickej pomoci múzea s okresnou pôsobnosťou. Vyhodnocuje stav a úroveň obecných kroník a na ich základe prijíma príslušné opatrenia najmä pre náležité uplatňovanie právnych predpisov na tomto úseku.
- 2) Krajský národný výbor hodnotí stav a úroveň vedenia obecných kroník a v súlade s výsledkami hodnotenia prijíma potrebné opatrenia.

Článok 7

Zrušujú sa smernice Povereníctva kultúry z 5. januára 1956 č. 32 367/1955-O-II/1 pre vedenie obecných kroník (por. č. 12/1956 Zb. NV).

Článok 8

Podľa týchto pokynov sa postupuje od roku 1984.

PRÍLOHA 7 – Zákon č. 132/2006 Sb. o kronikách obcí

ZÁKON ze dne 14. března 2006 o kronikách obcí

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky :

§ 1

Úvodní ustanovení

Každá obec vede kroniku obce (dále jen "kronika"), do níž se zaznamenávají zprávy o důležitých a pamětihodných událostech v obci pro informaci i poučení budoucím generacím.

§ 2

Vedení a uložení kroniky

(1) Kronika je vedena jako ručně psaná kniha s číslovanými listy nebo v elektronické podobě s následným tiskem číslovaných listů po uzavření každého kalendářního roku na trvanlivém papíře určeném pro dokumenty²⁹², které se zajistí vazbou.

(2) Nedílnou součástí kroniky je příloha, která obsahuje písemné, obrazové nebo zvukové dokumenty doplňující zápis v kronice.

(3) Obec zabezpečí kroniku proti ztrátě, poškození a neoprávněnému přístupu.

§ 3

Zápis do kroniky

Zápis do kroniky se provádí nejméně jedenkrát za kalendářní rok. O obsahu zápisu rozhoduje obec.

§ 4

Nahlížení do kroniky a využití kroniky

Do kroniky může každý nahlédnout ve vymezené době na obecním úřadě; pokud je nahlížení umožněno do kroniky ručně psané nebo do kroniky v podobě tištěné vázané papírové knihy s číslovanými listy, děje se tak pod dohledem kronikáře. Občan obce starší 18 let, jakož i osoba, které zákon přiznává práva občana obce, může navrhnout písemně změnu, doplnění nebo

²⁹² § 5 odst. 1 vyhlášky č. 646/2004 Sb. o podrobnostech výkonu spisové služby.

opravu zápisu v kronice. Obec na základě těchto návrhů podle okolností zápis v kronice opraví, doplní nebo jinak změní.

§ 5

Zrušovací ustanovení

Zrušuje se:

1. Zákon č. 80/1920 Sb. z. a n., o pamětních knihách obecních.
2. Vládní nařízení č. 169/1932 Sb. z. a n., o pamětních knihách obecních.

§ 6

Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti prvním dnem třetího kalendářního měsíce následujícího po dni jeho vyhlášení.

Zaorálek v. r.

Klaus v. r.

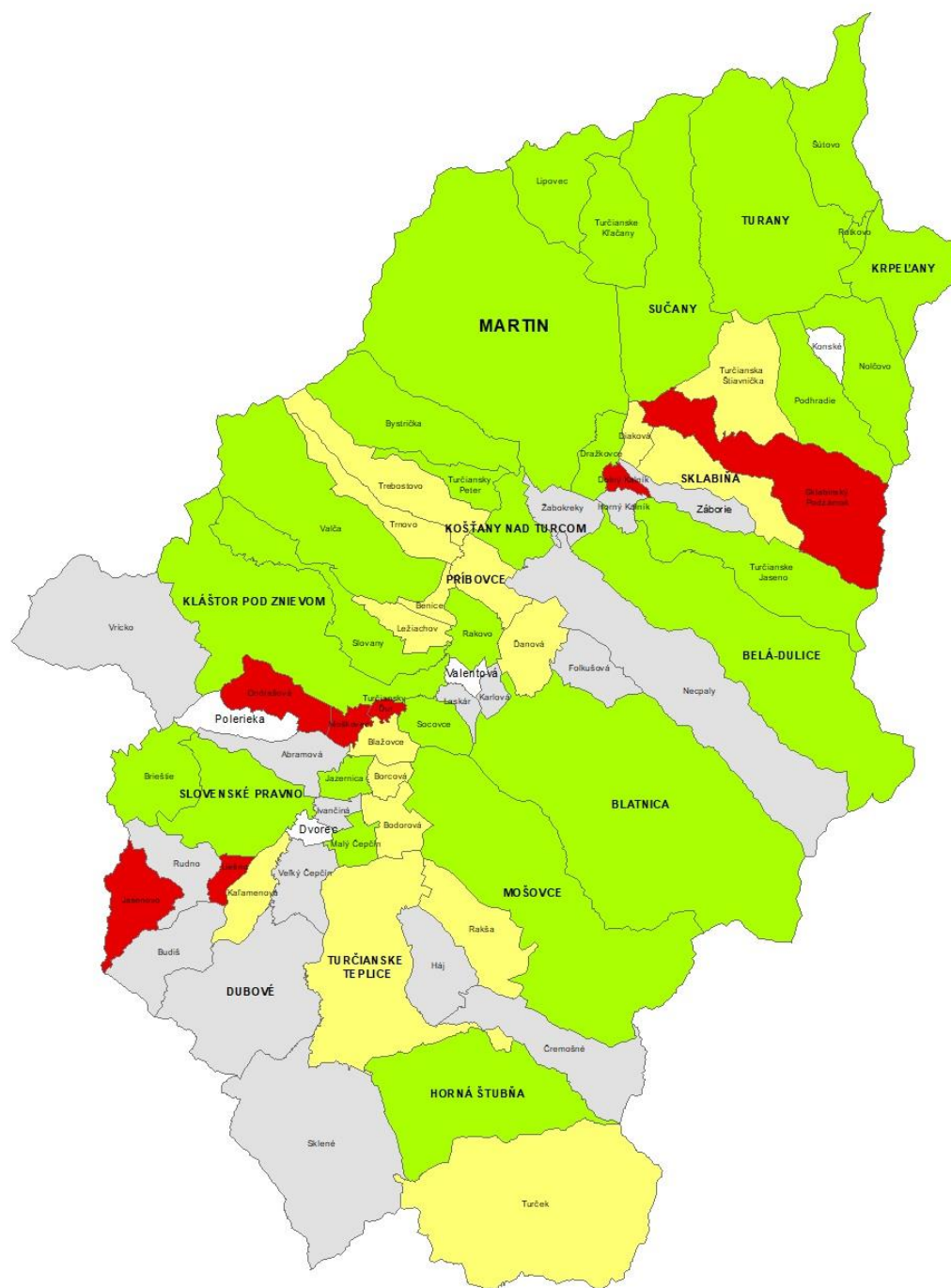
Paroubek v. r.

PRÍLOHA 8 – Strediskové obce v regióne Turiec (1986)

Autorsky spracovaný kartografický náčrt podľa materiálu : *Organizácia osídlenia SSR (stav k 1. 1. 1985)*. In: *Urbanita*, 51, 1985. 345 strán.

PRÍLOHA 9 – Aktuálna situácia s vedením kroník v regióne Turiec (2020)

Základný prehľad ako autorský podkladový materiál pre vrstvenie ďalších údajov, získaných v rámci terénneho prieskumu.

